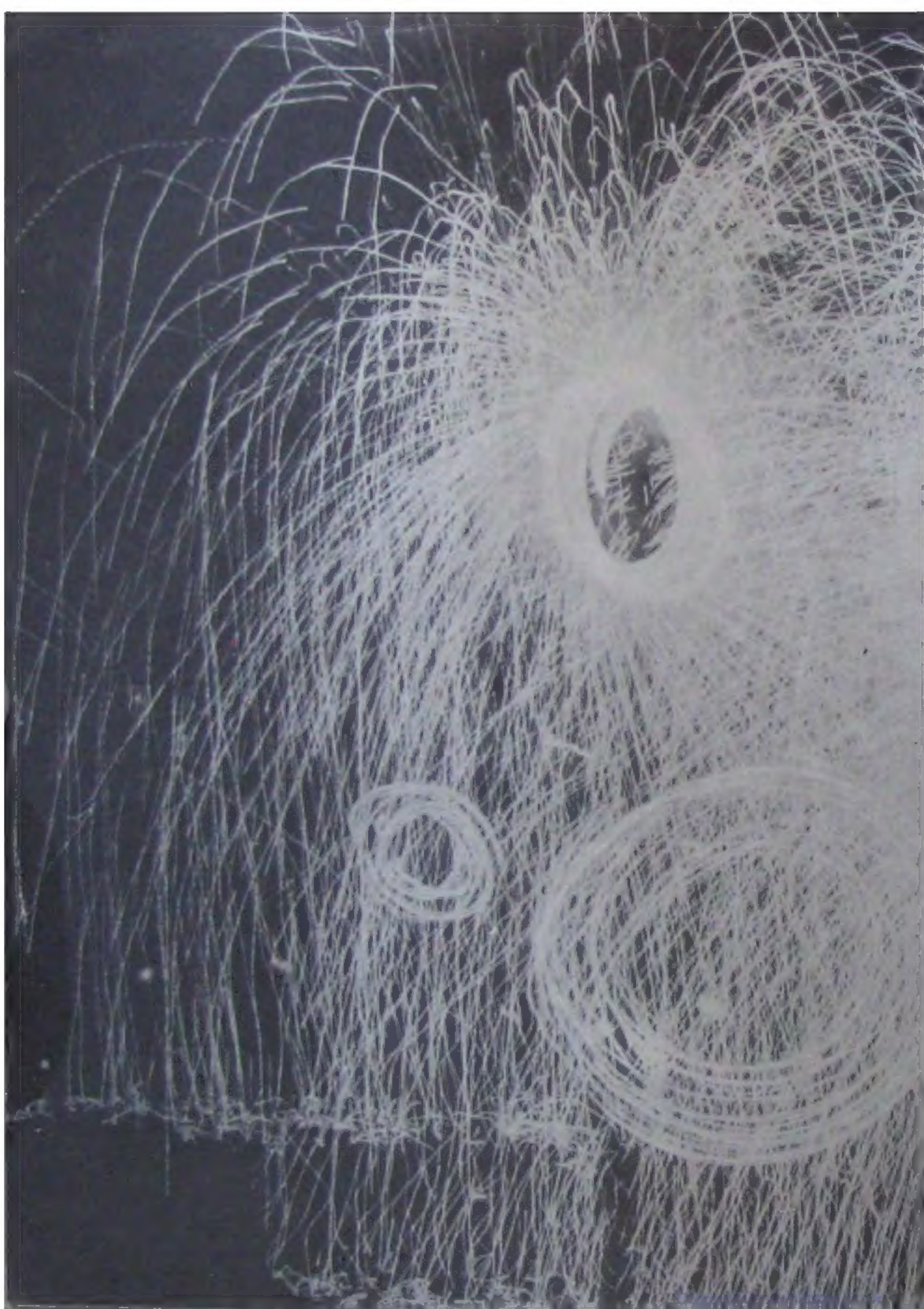
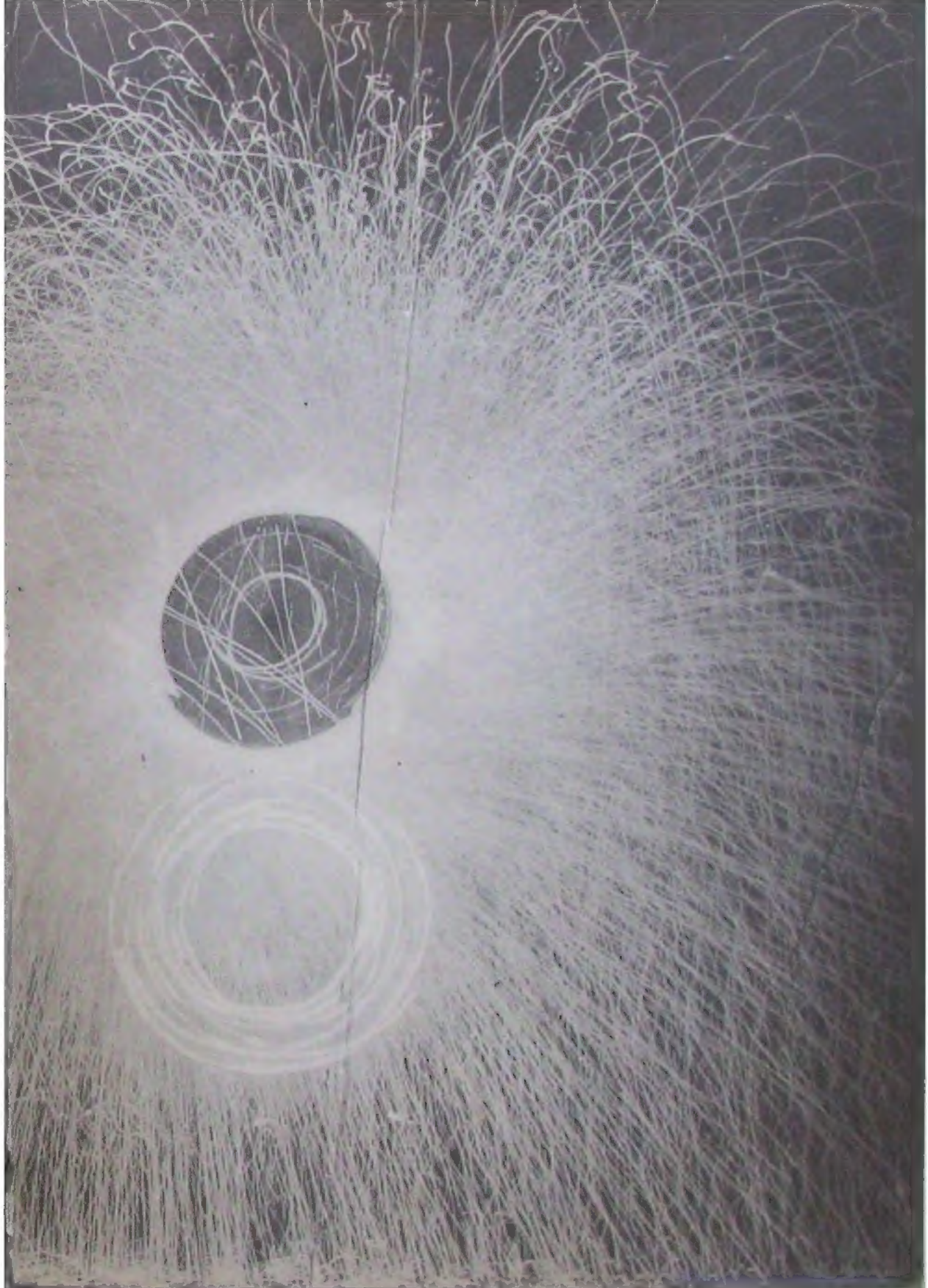

ଭୂତର ଘର୍ଦଘର୍ଦଘୀ

1989 (ଶକାବ୍ଦ 1910)

ଓ ନ୍ୟାସନାଲ୍ ବୁକ୍ ଟ୍ରଷ୍ଟ, ଇଣ୍ଡିଆ

କୃତଜ୍ଞତା

ଆଇ. ଟି. ଡି. ସି

ଫଟୋ ଡିଭିଜନ, ସୁବର୍ଣ୍ଣା ପ୍ରସାରଣ ମହାବଳୟ

ସୁବର୍ଣ୍ଣା ବିଭାଗ, ଆସୀନ (ନୂଆ ଦିଲ୍ଲୀ)

ସୁବର୍ଣ୍ଣା ବିଭାଗ, ଆସୀନ ଶତଭବନ (ଶିଳ୍ପ)

ସକାଶନ ବିଭାଗ (ନୂଆ ଦିଲ୍ଲୀ)

FESTIVALS OF INDIA (Oriya)

ମୂଲ୍ୟ : ଟ 18.50

ଡାଇରେକ୍ଟର, ନ୍ୟାସନାଲ୍ ବୁକ୍ ଟ୍ରଷ୍ଟ, ଇଣ୍ଡିଆ

A-5, ଗ୍ରୀନ୍ ପାର୍କ, ନୂଆ ଦିଲ୍ଲୀ-110016

କର୍ତ୍ତୃକ ପ୍ରକାଶକ ।

ଭାରତର ପର୍ବପର୍ବାଣୀ

ଅନୁବାଦ
ମହେଶ୍ୱର ମହାନ୍ତି

ବୁଦ୍ଧ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା
ବିହୁ
ରକ୍ଷା ବନ୍ଧନ
ଓମାମ୍
ଇଦ୍
ଗଣେଶ ଚତୁର୍ଥୀ
ଦୁର୍ଗା ପୂଜା
ଦଶହରା
ଦୀପାବଳୀ
ବଡ଼ଦିନ
ଲୋହରୀ
ପୋଙ୍ଗଲ
ହୋଲି
ନବରୋଜ

ନ୍ୟାସନାଲ୍ ବୁକ୍ ଟ୍ରଷ୍ଟ, ଚଣ୍ଡିଆ

ବୃଦ୍ଧ ପୁଣିନୀ

ବୁଦ୍ଧ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା

ବିଭିନ୍ନ କାରଣରୁ ପର୍ବପର୍ବାଣିମାନ ପାଳନ କରାଯାଏ । ସେଗୁଡ଼ିକ ବିଭିନ୍ନ ଶ୍ରେଣୀ ଏବଂ ବିଭିନ୍ନ ସଂସଦାୟର ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଏକାଠି ହେବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରନ୍ତି, ଲୋକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ହସ କୌତୁକ ତଥା ପରସ୍ପର ସମ୍ବନ୍ଧ ଆଣି ଦିଅନ୍ତି । ତା' ନ ହେଲେ ସେମାନଙ୍କର ଜୀବନ ଶୁଷ୍କ ଏବଂ ନୀରସ ହୋଇ ପଡ଼ନ୍ତି । ଆଉ ମଧ୍ୟ ଲୋକମାନେ କାଳ କ୍ରମେ ଯେଉଁ ବିଶେଷ ଘଟଣାଗୁଡ଼ିକ ଭୁଲି ଯାଆନ୍ତି, ବର୍ଷ ପରେ ବର୍ଷ ସେଗୁଡ଼ିକ ସେମାନଙ୍କର ମନେ ପକାଇ ଦିଅନ୍ତି ।

ବୌଦ୍ଧ-ପାଖରେ 'ବୁଦ୍ଧ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା' ହେଉଛି ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ପବିତ୍ର ଦିବସ । ଏହା ବୌଦ୍ଧମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଗୁରୁତ୍ବପୂର୍ଣ୍ଣ ପର୍ବ ଏବଂ ଏହାକୁ ଖୁବ୍ ଆଗ୍ରହ ଉପାଦର ସତ ପାଳନ କରାଯାଏ । ସ୍ବତନ୍ତ୍ର ପର୍ବର ସ୍ବତନ୍ତ୍ର ପାଳନ ବିଧି ଅଛି । ଏକ ବିଧିରୁ ଏହାକୁ ପାଳନ କରୁଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କର ଗୁଣିଚଳଣ, ଧର୍ମବିଶ୍ବାସ ଓ ଆତ୍ମର ବିଭିନ୍ନ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଯମ୍ଭରେ ଜାଣି ହୁଏ ।

ଅବଶ୍ୟ କେହି କେହି ପରସ୍ପର ପାରନ୍ତି ସେ ବୁଦ୍ଧ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା କେବଳ ବୌଦ୍ଧମାନଙ୍କ ଦ୍ବାରା କାଟିକି ପାଳନ କରାଯାଏ ? ଏହାର ଉତ୍ତର ସହଜ, କାରଣ ଏହା ସେମାନଙ୍କ ଧର୍ମର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା, ଉଗ୍ରତାନ ବୁଦ୍ଧଙ୍କ ସହିତ ସଂପୃକ୍ତ । ଯଦିଓ ବୌଦ୍ଧମାନେ ସ୍ବତନ୍ତ୍ର ନାଘର ପୂର୍ଣ୍ଣିମାକୁ ପବିତ୍ର ବୋଲି ମନେ କରନ୍ତି, ତଥାପି ବୈଶାଖ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା (ଅସ୍ବେଳ-ମେ) ହେଉଛି ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ବପୂର୍ଣ୍ଣ । କାରଣ ଏହି ଦିନଟିରେ ବୁଦ୍ଧଦେବ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ, ଜ୍ଞାନ ଲାଭ କରିଥିଲେ ଏବଂ ନିର୍ବାଣ ପାଇଁ ମୁହୂର୍ତ୍ତକରଣ କରିଥିଲେ । ଏହି ଦିନୋଟି ବିଶିଷ୍ଟ ଘଟଣା ଗୋଟିଏ ଦିନରେ ଘଟିଥିବାରୁ ବୁଦ୍ଧ ପୂର୍ଣ୍ଣିମାର ମହତ୍ତ୍ବ ବଢ଼ିଯାଇଛି ।

ଆମେ ସମସ୍ତେ ବୁଦ୍ଧଙ୍କର ଜୀବନୀ ଯମ୍ଭରେ ବିଚ୍ଛି ଜାଣିବା ଉଚିତ । ବୁଦ୍ଧଦେବ ଆଜିକୁ ସାୟ ଅବେଳେ ଯଜ୍ଞର ବର୍ଷ ତଳେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟ ପୂର୍ବ ୫୫୫ରେ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ପିତା ଶ୍ରୀକୋଦନ ଶାକ୍ୟ ବଂଶର ଜଣେ ସମ୍ବିଦ୍ଧ ରାଜା ଥିଲେ । ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଭଳି ସେ ଥିଲେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ବଂଶୀୟ, ପୌରାଣିକ ମତରେ ଯାହାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କଠାରୁ ଜନ୍ମ ।

ବୈଶାଖ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ଦିନ ବୁଦ୍ଧଙ୍କର ମାଆ ରାଣୀ ମହାମାୟା ରାଜଧାନୀ

କପିଳବାସୁକୁ ତାଙ୍କ ବାପଘର ଦେବଦାତାକୁ ଯାଉଥିଲେ । ଯିବା ବାଟରେ ସେ କୁନ୍ଦ ନାଠାରେ ଦୁଇଟି ଶାଳ ଗଛର ଡାଳ ତଳେ କିଛି ସମୟ ଲୁଚି ବିଶ୍ରାମ ନେଉଥିବା ବେଳେ ହିଁ ଦୁଇଦେବ ଜନ୍ମ ହେଲେ । କପିଳବାସୁକୁ ଫେରିବା ପରେ ଅସୀତ୍ ନାମରେ ଜଣେ ବୃଦ୍ଧ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଉଆସରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ । ସେ ଥିଲେ ଉଚ୍ଚ ଜ୍ୟୋତିଷୀ ଏବଂ ସେ ଗଣନା କରି କହିଲେ ଯେ, ସେହି ଶିଶୁଟି ବଡ଼ ହେଲେ ଜଗତକୁ ଉଦ୍ଧାର କରିବ ।

ଶିଶୁଟିର ନାଁ ଦିଆଗଲା 'ସିଦ୍ଧାର୍ଥ'; କିନ୍ତୁ ଗୌତମ ଥିଲା ତାଙ୍କ ବଂଶ-ଗତ ନାଆଁ । ସେଇ ନାଆଁରେ ସେ ଜନ୍ମାନ୍ତରା ହେଲେ ଏବଂ ପରେ 'ଗୌତମ ବୁଦ୍ଧ' ବା 'ଜ୍ଞାନୀ ଗୌତମ' ନାମରେ ଖ୍ୟାତି ଅର୍ଜନ କଲେ । ଜନ୍ମ ହେବାର ମାତ୍ର ଗୋଟିଏ ସପ୍ତାହ ପରେ ଉଷା ମହାମାୟାଙ୍କର ପରଲୋକ ଘଟିବାରୁ ଉତ୍କଳମାରଣର ଜଳ ଉତ୍ସବର ଆଦମ୍ବରକୁ ହଠାତ୍ କମାଉ ଦିଆଗଲା । ଗୌତମ ଏଣିକି ତାଙ୍କ ସାବତ ମାଆ, ଯେ କି ଥିଲେ ତାଙ୍କ ମାଆଙ୍କର ଭଉଣୀ ତାଙ୍କରି ଦ୍ଵାରା ଲୁଚିତ ପାଳିତ ହେଲେ ।

ଗୌତମ ବାଲ୍ୟ କାଳରୁ ଖୁବ୍ ଚିତ୍ତାଶାଳ ଥିଲେ । ସେ ଅନ୍ୟ ପିଲାଙ୍କ ସହିତ ଖେଳୁଥିବା ନ କରି ଏକୁଟିଆ ବସି ରହୁଥିଲେ ଏବଂ ନିଜ ଚିତ୍ତରେ ନିଜେ ଘଟି ଯାଉଥିଲେ । ତାଙ୍କ ବାପା, ଦୁଅର ମନକୁ ଭିନ୍ନ ଦିଗରେ ଦୁଲ୍ଲଭତା ପାଇଁ ଯେତେ ବେଷ୍ଟା କଲେ ସବୁ ବିଫଳ ହେଲା । ଗୌତମଙ୍କର ବସ୍ୟସ ହୋଇ ଯିବାରୁ ଉକ୍ତା ଶୁକ୍ରୋଦନ ଯଶୋଧାରୀ ନାମରେ ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦରୀ ଝିଅ ସହିତ ତାଙ୍କୁ ବିବାହ କରାଇ ଦେଲେ ଏବଂ ଉତ୍କଳପୁତ୍ରଙ୍କର ମନ ଯେପରି ସଂସାରର ଶ୍ରେଣ ବିଳାସରେ ଲୁଣ୍ଠି ରହେ, ସେଥିସହିତ ଧ୍ୟାନ ରଖିଲେ । କିନ୍ତୁ ସତ୍ୟର ସନ୍ଧାନ ପଥକୁ ଗୌତମଙ୍କର ମନକୁ ଏ ସବୁ କିଛି ଆଦୌ ଭଲ ଲାଗୁ ନ ଥିଲା ।

ଉତ୍କଳମାର ଗୌତମ ଥିଲେ କ୍ଷତ୍ରିୟ । ତେଣୁ ସମସ୍ତେ ଆଶା କରୁ-ଥିଲେ, ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କ୍ଷତ୍ରିୟ ବାଳକଙ୍କ ଭଳି ସେ ମଧ୍ୟ ପଶୁପକ୍ଷୀ ଶିକାର କରିବେ । ଗୌତମ କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କଠାରୁ ଥିଲେ ଅଲଗା । ସେ ପଶୁପକ୍ଷୀଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରିବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ସେମାନଙ୍କୁ ପାଳିବାକୁ ଲେ ପାଉଥିଲେ । ଥରେ ତାଙ୍କର ଜଣେ ସମ୍ପର୍କୀୟ ଉଚ୍ଚ ଦେବଦେଉ ଗୋଟିଏ ଉଡିଯାଉଥିବା ହଂସକୁ ତାର ବିଛିଦାରୁ ସେଇଟି ଗୌତମଙ୍କ ପାଖରେ ଆସି ଖସି ପଡିଲା । ଗୌତମ ପକ୍ଷୀଟିକୁ ତଳୁ ଉଠାଇ ନେଲେ, ତା' ଦେହରୁ ତାର ବାତାର କରି ଦେଇ କ୍ଷତସ୍ଥାନରେ ପଡି ବାନ୍ଧି ଦେଲେ । କିଛି ସମୟ ପରେ ଦେବଦେଉ ସେଠାରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ । ସେ ତାର ମାରିଥିବା ପକ୍ଷୀଟିକୁ ନେବା ପାଇଁ ଦାବି

କଲେ । ରତନକୁ ନାଚ ଗୌତମ କହିଲେ, 'ପକ୍ଷୀଟି ଉପରେ ଭକ୍ଷକ ଅପେକ୍ଷା
ରକ୍ଷକର ଦାବି ଅଧିକ ।'

ଏଇ ବିବାଦଟି ରାଜା ଶୁଭୋଦନଙ୍କ ପାଖରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଲା । ରାଜା
ସେଇ ହଂସଟିକୁ ଅଣାଇ ଦରବାର ମଝିରେ ଗୋଟିଏ ଖଟୁଳି ଉପରେ
ରଖିଲେ । ତା' ପରେ ଦୁଇ ରତନକୁ ନାଚ କହିଲେ—'ଦୁଇ ଦୁଇଜଣଙ୍କ
ମଧ୍ୟରୁ ହଂସଟି ଯାହା ତାଙ୍କରେ ଢେବାକ ଦେବ, ତାକୁ ହିଁ ସେଇଟି ଦିଆ-
ଯିବ ।' ସ୍ଥଳରେ ଦେବଦତ୍ତ ଡାକିଲେ । ତାଙ୍କ ଶୁଣି ହଂସଟି ଉପରେ ଥରି-
ବାକୁ ଲାଗିଲା । ତା'ପରେ ଗୌତମ ଡାକିଲେ । ଏଥର ପକ୍ଷୀଟି ଦୋହଳି
ଦୋହଳି ଯାଇ ରତନକୁ ନାଚ କୋଳରେ ବସି ପଡ଼ିଲା । ରାଜା ଶୁଭୋଦନ
କହିଲେ—'ହଂସଟି ତା'ର ରକ୍ଷାକାରୀକୁ ବାଛି ନେଇଛି । ତେଣୁ ସେଇଟି
ଦେଉଛି ତାହାରି ।'

ସଂସାରର ଏହି ଭଳି ଆହୁରି ଅନେକ ଘଟଣା ଗୌତମଙ୍କୁ ବ୍ୟସ୍ତ
କରିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଦିନେ ସେ ଗୋଟିଏ ରାସ୍ତାରେ ଯାଉଥିବା ବେଳେ
ତଣେ ବୁଦ୍ଧ ଲୋକଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ । ସେ ଏତେ ବୁଦ୍ଧା ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ ଯେ,
ସହକରେ ଚାଲି ପାରୁ ନ ଥିଲେ । ଆଉ ଦିନେ ତଣେ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ ଅତେଦ
ହୋଇ ତଳେ ପଡ଼ିଥିବାର ଦେଖିଲେ । ତା'ପରେ ଦିନେ ସେ ଗୋଟିଏ ଶବ
ମଣ୍ଡାଣକୁ ନିଆଯାଇ ଥିବାର ଦେଖିଲେ । ଏ ଘଟୁ ଦେଖି, ଗୌତମ
ନିଜକୁ ନିଜେ ପଚାରିଲେ—'ଦୁଃଖ କଅଣ ? ସଂସାରରେ ଏତେ ଦୁଃଖ
କଷ୍ଟ ଅଛି କାହିଁକି ? ସେଗୁଡ଼ିକ ଦୂର କରିବାର କଅଣ କିଛି ଉପାୟ
ନାହିଁ ?' ତା'ପରେ ଦିନେ ଗୌତମ ତଣେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ।
ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଜଣକ ଏତେ ଧାରମ୍ପର ହୋଇ ପଡ଼ୁଥିଲେ ଯେ, ମନେ ହେଉଥିଲା
ସେ ମନୁଷ୍ୟର ଚର, ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ମୃତ୍ୟୁ ସମ୍ପର୍କୀୟ ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକର ସମାଧାନ
କରିପାରିଛନ୍ତି । ଗୌତମ ଛାଁର କଲେ, ସେ ଘର ସଂସାର ଭାତି, ସନ୍ନ୍ୟାସୀ
ହୋଇଯିବେ ।

ଗୌତମଙ୍କର ସେତେବେଳକୁ ଗୋଟିଏ ପୁଅ ହୋଇ ଯାରିଥିଲା ।
କିନ୍ତୁ ନିଜର ପୁତ୍ର ସ୍ବପ୍ନଳ ସଦୃଶ ହେତୁ ବା ସୀ ଯଶୋଧାରାଙ୍କ ସଦୃଶ ମନତା
କିଛି ହେଲେ ତାଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପଥରୁ ହଟାଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ଥରେ
ରାତିରେ, ତାଙ୍କ ସୀ ପୁତ୍ର ଗାଢ଼ ନିଦରେ ଶୋଇଥିବା ବେଳେ ସେ ଉଆସରୁ
ଲୁଚିକରି ବାହାରିଗଲେ । ସେ ତାଙ୍କ ରତପୋଷାକ ଓହ୍ଲାଇ ପକାଇଲେ,
ଲମ୍ବ କେଶଗୁଡ଼ିକ କାଟି ପକାଇଲେ ଏବଂ ଜ୍ଞାନାଲୋକର ସନ୍ଧାନ କରିବା
ନିମନ୍ତେ ଅନ୍ଧକାର ମଧ୍ୟରେ କେଉଁଆଡ଼େ ହଜିଗଲେ ।

ଗୌତମ ଅନେକ ଦୀର୍ଘସ୍ଥାନ ବୁଲିଲେ । ଆଶ୍ରମର ଅଧିବାସୀମାନଙ୍କୁ ନିଜ ସନ୍ଥବୃତ୍ତିକର ଉତ୍ତର ପରୁରି ପରୁରି ଗୋଟିଏ ଆଶ୍ରମକୁ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଆଶ୍ରମ, ଏଇଭଳି ଅନେକ ସ୍ଥାନ ବୁଲିଲେ । କିନ୍ତୁ କୌଣସି ସନ୍ଥର ଉତ୍ତର ସେ ପାଇଲେ ନାହିଁ । ଶେଷରେ ଦିନେ ଗୟା ନିକଟସ୍ଥ ନାରାଜନା ନଦୀ କୂଳରେ ଥିବା ଗୋଟିଏ ଅରଣ୍ୟରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଲେ । ଗୌତମ ଏଠାରେ ଛ' ବର୍ଷ କାଳ ରହିଲେ ଏବଂ ନିଜର ଅର୍ଦ୍ଧ କର୍ମାଳ ଦେଖାଯିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନ ଖାଇ ନ ପିଇ ନାନା ସକାର ଯୋଗ ସାଧନାରେ ଲାଗିଲେ । ଶେଷରେ ସେ ଅନୁରକ୍ତ କଲେ, ଶରୀରକୁ କଷ୍ଟ ଦେଇ ଫଳ ଲାଭ କରିହୁଏ ନାହିଁ । ଠିକ୍ ସେଇଦିନ ସୁକାତା ନାମରେ ଜଣେ ଝା ଲୋକ ତାଙ୍କୁ କ'ଣାଏ ଶୀର ପିଇବାକୁ ଦେଲା ଏବଂ ଜଣେ ଘାସ କଟାଳୀ ବିଛଣା କରିବା ପାଇଁ ବିତାଏ ଘାସ ଦେଲା । ଗୌତମ ଏ ଦୁଇଟିଯାକ ଉପହାର ଗ୍ରହଣ କଲେ । ସମେତ ତାଙ୍କ ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟ ସେ ଫେରି ପାଇଲେ । ସେ ଗୋଟିଏ ଅଶ୍ରୁତୁଥ ଗଛ ତଳେ ଆସନ ଗ୍ରହଣ କଲେ ଏବଂ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ କଲେ ସେ, ନିଜ ସନ୍ଥ ବୃତ୍ତିକର ଉତ୍ତର ନ ପାଇଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ସେଇଠାରେ ରହିବେ ।

ଅଗ୍ରେ ପାହାଡ଼ା ସହର ବେଳକୁ, ସକାଳ ହେବାକୁ ଆଉ ସ୍ବାସ୍ଥ ଘଡ଼ିଏ ସମୟ ବାକିଥାଏ, ଠିକ୍ ଏତିକିବେଳେ ତାଙ୍କର ଜ୍ଞାନ ଉଦୟ ହେଲା । ସେ ମନୁଷ୍ୟ ଜୀବନ ବିଷୟରେ ଶ୍ବେଦେଶ୍ବରୀ ସତ୍ୟକଥା ଜାଣି ପାରିଲେ— ଜୀବନରେ ଥିବା ଦୁଃଖ କଷ୍ଟ ଏବଂ ଦାର କାରଣ, ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଅତିକ୍ରମ କରିବାକୁ ଆବଶ୍ୟକତା ଏବଂ ତାହାର ଉପାୟ । ଏହିଭଳି ଭାବରେ ଗୌତମ ହେଲେ ଗୌତମ 'ବୁଦ୍ଧ' ବା 'ଜ୍ଞାନୀ' ଗୌତମ । ଏଇ ଘଟଣାଟି ଘଟିଲା ତାଙ୍କ ୩୫ ବର୍ଷ ଯୁଗ ଯିବସରେ ଏବଂ ସେହିଦିନ ମଧ୍ୟ ଥିଲା ଚୈତ୍ରାଖ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ।

ବୁଦ୍ଧଦେବ ଗୟାଠାରୁ କାସୁଗସୀ ନିକଟତର ୧ ସାରନାଥ ଅଭିମୁଖେ ଯାହା କଲେ । ସେଠାରେ ପାଞ୍ଚ ଜଣ ଲୋକ ତାଙ୍କର ଶିଷ୍ୟତ୍ବ ଗ୍ରହଣ କଲେ । ସେ ଯେଉଁ ସତ୍ୟ ଆବିଷ୍କାର ଜାରିଥିଲେ, ସେଗୁଡ଼ିକ ତାଙ୍କୁ କହିଲେ ଏବଂ ସମ୍ପଦ 'ସଂଘ' ଗଠନ କଲେ । ତା'ପରେ ନାନା ଆଡ଼େ ବୁଲି ବୁଲି ସତ୍ୟବୃତ୍ତିକର ସମ୍ବର କଲେ । ପଣ୍ଡିତ, ସନ୍ନ୍ୟାସୀ, ରାଜା ଏବଂ ରାଜକର୍ମଚାରୀଙ୍କ ସମେତ ବହୁ ଲୋକ ତାଙ୍କର ଶିଷ୍ୟତ୍ବ ଗ୍ରହଣ କଲେ । ସେ ତାଙ୍କ ନିଜ ସରକୁ ମଧ୍ୟ ଦେଖିଗଲେ, କିନ୍ତୁ ଏଥର ସେ ତାଙ୍କ ପିତାଙ୍କ ରାଜ୍ୟକୁ ଜଣେ ରାଜକୁମାର ଭାବରେ ନ ଯାଇ, ଗଲେ ଜଣେ ବିଷ୍ଣୁକ ଭାବରେ । ତାଙ୍କ ପିତା, ସାବତ ମାଆ, ଝା, ପୁତ୍ର ଭତ୍ୟାଦି ସମସ୍ତେ ସଂଘରେ

ଯୋଗ ଦେଲେ ।

ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଧର୍ମର ଲୋକମାନେ ତାଙ୍କ ଧର୍ମର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତାଙ୍କ ଚଳ, ମୃତ୍ୟୁ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିଶେଷ ଘଟଣାଗୁଡ଼ିକ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଦିବସରେ ପାଳନ କରୁଥିବାବେଳେ, ବୌଦ୍ଧମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଏଗୁଡ଼ିକ କେବଳ ଗୋଟିଏ ଦିନରେ ହିଁ ମେଳ ହୋଇଛି, ତାହା ହେଉଛି ବୈଶାଖ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା । ଏଇଦିନ ଯେମାନେ ଖାଧୁଆ ପାଧୁଆ ଯାକି କେବଳ ଧଳାକୁରା ପିନ୍ଧନ୍ତି । ଯେମାନେ ତାଙ୍କ 'ବିହାର' ବା ମଠମାନଙ୍କରେ ପାଇଁ ଏକାଠି ହୁଅନ୍ତି ଏବଂ ଭିକ୍ଷୁକମାନଙ୍କୁ ଭିକ୍ଷା ଦିଅନ୍ତି । ଅନେକ ଲୋକ ସାରା ଦିନଟିକୁ ମଠରେ କଟାଇ ଯେଠାରେ ବୁଦ୍ଧଙ୍କର ଜାତନା ଏବଂ ଧର୍ମ ଶିକ୍ଷା ଶିଖିବାରେ ହେଉଥିବା ଆଲୋଚନା ଶୁଣନ୍ତି । ଆଉ କେହି କେହି ବୌଦ୍ଧ ସନ୍ନ୍ୟାସୀମାନଙ୍କୁ ନିଜ ଘରକୁ ଡାକି ଯେମାନଙ୍କଠାରୁ ଧର୍ମ ଉପଦେଶ ଶୁଣନ୍ତି । ଯେମାନେ 'ପଞ୍ଚାଶାଳ' ବା ପାଞ୍ଚୋଟି ଭଲ ଆଚରଣକୁ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି । ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲା, ଜାତହତ୍ୟା କରିବ ନାହିଁ, ସ୍ତ୍ରୀକରିବ ନାହିଁ, ମିତ୍ର କହିବ ନାହିଁ, ମତ୍ୟପାନ ବା ନିଶାଦ୍ରବ୍ୟ ସେବନ କରିବ ନାହିଁ, ପର ସ୍ତ୍ରୀକୁ ଖସପ ଆଖିରେ ଉଠିବ ନାହିଁ ।

ବୁଦ୍ଧ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ଦିନ ବୌଦ୍ଧମାନେ ଆମିଷ ଖାଆନ୍ତି ନାହିଁ । ଯେମାନେ ସେଦିନ ଶାରୀ ଖାଆନ୍ତି ଏବଂ ଗରିବ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ବାଣନ୍ତି । ଯେମାନେ ପର୍ବସାଧାରଣ ସ୍ଥାନମାନଙ୍କରେ ଜଳଜହ୍ନ ଖୋଳି ବିଶୁଦ୍ଧ ପାନୀୟ ଜଳ ବାଣନ୍ତି । ଜାତନାଙ୍କୁ ତଥା କରିବା ହେଉଛି ଯେମାନଙ୍କର ପଞ୍ଚାଶାଳ-ତାର ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନ ଦିଗ । ଯେମାନେ ପଞ୍ଜୁରିରେ ଆବଦ୍ଧିତା ପଞ୍ଚାମାନଙ୍କୁ ଗିଡ଼ି ନେଇ ଉଡ଼ାଇ ଦିଅନ୍ତି ଏବଂ ତଥା ହେବାକୁ ଯାଉଥିବା ପଶୁମାନଙ୍କୁ ପରସା ଦେଇ କ'ଣେଇ ଡାକରୁ ଖଲ୍ଲସ କରି ଦିଅନ୍ତି ।

ଦୀପାବଳୀରେ ସେମିତି କେତେକ ଘରେ କାଗଜ ଲକ୍ଷନ ଝୁଲୁଯାଏ, ବୁଦ୍ଧ ପୂର୍ଣ୍ଣିମାରେ ମଧ୍ୟ ବୌଦ୍ଧମାନେ ଠିକ୍ ସେମିତି କାର୍ଯ୍ୟରେ 'ବୈଶାଖ ଭକତ' ଦିଆଗି କରି ସେଥିରେ ପତ୍ର ପୁଲଟାର୍ଚ୍ଚ ତାକୁ ନେଇ ଘର ଘଜାନ୍ତି । କେତେକ ଲୋକ, ବୁଦ୍ଧଦେବ ଗୌତମ ଭବରେ ଜନ୍ମ ହେବା ପୂର୍ବ ଅନ୍ତତାର ସମ୍ପର୍କରେ ଜାତକ ଗପରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଥିବା କାହାଣୀଗୁଡ଼ିକୁ ଜନା ବା କାଗଜରେ ଚିତ୍ର କରି ଘର କାନ୍ଥରେ ଲଗାନ୍ତି ।

ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ବୌଦ୍ଧ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଭାବରେ ଏଇ ମହାନ ଦିବସଟିକୁ ପାଳନ କରାଯାଏ । ଶ୍ରୀଲଙ୍କାରେ ଏହାକୁ ସାରା ଦୀପାବଳୀ ଭଳି ପାଳନ କରାଯାଏ । ସେଦିନ ସମସ୍ତଙ୍କ ଘର ଉତ୍ସୁକ ଆଲୋକରେ ଘଜା-

ଯାଏ, ଏପରିକି ସବୁଠାରୁ ଗରିବ ଲୋକଟି ମଧ୍ୟ ଅତି କମ୍‌ରେ ମାଟି ଦୀପଟିଏ ତାଳିତାକୁ ଡାକେ ନାହିଁ ।

ଜାପାନରେ ବୌଦ୍ଧମାନେ ଅସ୍ତେଳ ଆଠ ଦାରିଃଗତିକୁ ବୁଦ୍ଧଙ୍କର ଜନ୍ମ ଦିବସ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି । ଏକ ଦିନ ସେମାନେ ପୂଜାରେ ଛୋଟ ଛୋଟ ମଝିର ତିଆରି କରି ସେଥିରେ ବୁଦ୍ଧଙ୍କର ଛୋଟ ମୂର୍ତ୍ତିଟିଏ ଲେଖା ଛାପନ କରନ୍ତି । ଖୁବ୍ ଭକ୍ତିର ସହିତ ସେମାନେ ଏହି ମୂର୍ତ୍ତି ଗୁଡ଼ିକୁ ଗାଧୋଇ ଦେଇ ପଢ଼ିହ କରନ୍ତି ।

ବର୍ମାରେ ବୌଦ୍ଧମାନେ ବୁଦ୍ଧଙ୍କ ସନ୍ନ୍ୟାସାର୍ଥେ ସତ୍ୟେକ ମାସରେ ଅଳଗା କରି ଗୋଟିଏ ଲେଖା ଦିନ ରଖିଥାଆନ୍ତି । ବୁଦ୍ଧଦେବ ବୋଧି ପ୍ରମୁଦ ଚଳେ ବସି ଜ୍ଞାନଲାଭ କରିଥିବାରୁ ଏକ ଗଛଟିକୁ ପାଣି ଦେଇ ବଜାଉବାରେ ସମ୍ଭବ ନିଆଯାଏ ।

ବୁଦ୍ଧ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ପାଳନ ସମ୍ପର୍କରେ କହିତା ଏବଂ ଉପନ୍ୟାସ ମାନ- ଜଗତେ ବିଶଦ ଶୁଦ୍ଧ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଛି ଏବଂ ବିହମାନଙ୍କରେ ଅଙ୍କିତ ହୋଇଛି । କାରଣ ବୁଦ୍ଧ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ଖାଲି ମଉଜ ମଉଲିସର ଦିନ ନୁହେଁ ବରଂ ଏହା ହେଉଛି ପୃଥିବୀର ତଥେ ମହାନ ଧର୍ମଗୁରୁଙ୍କର ଜାତନୀ ଓ ଶିକ୍ଷା ସମ୍ପର୍କରେ ଏକ ଝଲକ ।

ମୂଳ ହୃଦୀ ଲେଖା—ବସ୍ତୁ ପ୍ରସ୍ତବର

୨୫

ବିହୁ

ବିହୁ ହେଉଛି ଆସାମର ସବୁଠାରୁ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ପର୍ବ । ଅନ୍ୟ କୌଣସି ପର୍ବ ଏହା ଭଳି ସବୁ ବୟସର ଲୋକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏତେ ଆନନ୍ଦ ଉତ୍ସାହ ସୃଷ୍ଟି କରେ ନାହିଁ । ଆଉ ମଧ୍ୟ ଏହା ସବୁ ସ୍ତରର ଧର୍ମଗତ ଓ ଜାତିଗତ ହେତୁଭେଦକୁ ଏଡ଼ାଇ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଅବାଧ ମିଳା-ମିଶାଇ ସୁଯୋଗ ଦିଏ ।

ସାଧାରଣତଃ 'ବିହୁ' କହିଲେ ଚପଟ ଋତୁର 'ବୋହାଗ ବିହୁ'କୁ ବୁଝାଏ, ମାତ୍ର ଆସାମର ଲୋକମାନେ ଗୋଟିଏ ନୁହେଁ, ତିନୋଟି ବିହୁ ପାଳନ କରନ୍ତି । ସବୁତ ପକ୍ଷେ ଏ ତିନୋଟି ଯାକ ପର୍ବ ମିଶି ଗୋଟିଏ ବୋଲି କହିଲେ ଚଳେ । ଅସ୍ତେଇ ମାସର ମଝାମଝି ସମୟରେ ପାଳନ କରାଯାଉଥିବା 'ବୋହାଗ ବିହୁ' ବ୍ୟତୀତ ଜାନୁଆରୀ ମାସ ମଝିରେ 'ମାଘ ବିହୁ', ଅକ୍ଟୋବର ମାସ ମଝିରେ 'କାତି ବିହୁ' ପାଳନ କରାଯାଏ । ଏଇ ତିନୋଟି ଯାକ ବିହୁ ସମାନ୍ତ୍ରରେ ଚପଟ, କାତ ଏବଂ ଶରତ ଋତୁ ସହିତ ସଂପୃକ୍ତ । ଏଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ବୋହାଗ ବିହୁର ସ୍ଥାନ ସମସ୍ତଙ୍କ ଉପରେ ଏବଂ ଆଜିକାଲି ଏହା ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ପର୍ବ ରୂପେ ବିବେଚିତ । ଏହା ଡଳକୁ ମାଘ ବିହୁର ସ୍ଥାନ ଏବଂ ସମସ୍ତଙ୍କ ଶେଷରେ ହେଉଛି କାତି ବିହୁ ।

ସେଇ ଉତ୍ସବ, ନୂଆ ବର୍ଷ ଏବଂ ବୃଦ୍ଧି ପର୍ବ—ଏ ତିନୋଟି ଯାକ ଏକାଠି ମିଶି ବୋହାଗ ବିହୁ ହୋଇଛି । ଆସାମରେ ଚମଟ ଋତୁଟି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗମଭୀୟ । ଏଇ ସମୟରେ ଗଛ ଲତାରେ ନୂତନ ପତ୍ର କଅଁଳେ, ନାନା ଜାତି ଫୁଲର ସୁଗନ୍ଧରେ ପଚନ ସୁରଭିତ ହୁଏ, ପକ୍ଷୀମାନଙ୍କର ସଙ୍ଗୀତରେ ପାହାଡ଼ ଓ ସମତଳ ଜୁନି ଶ୍ରୁତିଧ୍ବନିତ ହୋଇ ଉଠେ । ଉପଖୁସିରେ ଲୋକମାନଙ୍କର ମନ ଉଛୁଳି ଉଠେ ଏବଂ ସେମାନେ ଆନନ୍ଦର ସହିତ ବୋହାଗ ବିହୁ ପାଳନ କରନ୍ତି । ଲୋକମାନେ ଘିସି, ଖେଳି, ନାଚି, ଗାଇ ଶେଷ ମଉଜ କରନ୍ତି । ଏଇଥି ପାଇଁ ବୋହାଗ ବିହୁକୁ 'ଉଖାଳି ବିହୁ' କି 'ଉପ ଖୁସିର ବିହୁ' ବୋଲି ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଏ ।

ଅସମୀୟା ପାଞ୍ଜିରେ 'ବୋହାଗ' ହେଉଛି ବର୍ଷର ପ୍ରଥମ ମାସ ଏବଂ 'ଭେତ' (ବୈତ) ହେଉଛି ଶେଷ ମାସ । ତେଣୁ ବୋହାଗ ବିହୁ ନବବର୍ଷ ଆଗମନର ସୂଚନା ଦେଇଥାଏ । ସୁତରାଂ ଲୋକମାନେ ଆଗାମୀ ବର୍ଷ ପାଇଁ ସେମାନଙ୍କର ପରିବାର ଏବଂ ସମାଜର ସୁଖ ସମୃଦ୍ଧି କାମନା କରିବା

ସ୍ବାଗତ । ଏକ ପର୍ବରେ ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଯାଏ ଏବଂ ବସନ୍ତ ଲୋକମାନଙ୍କୁ
ସନ୍ତାନ କରି ସେମାନଙ୍କର ଆଶୀର୍ବାଦ ଦିଆ କରାଯାଏ ।

ପାଧାରଣତଃ ଏକ ସମୟରେ ଆସାମରେ ଉତ୍ତର-ପଶ୍ଚିମ ମୌସୁମୀ
ବାୟୁ ସନ୍ତେଷ କରି ପହିଲି ବର୍ଷା କରୁଏ । ଆସାମର ଲୋକମାନଙ୍କ ମନରେ
ଏକ ପୁରୁଣାକାଳିଆ ବିଶ୍ୱାସ ଯେ ଅଛି, ଏକ ମୌସୁମୀ ବାୟୁ କୁଆଡ଼େ
ପୁରୁଷ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଗୋଟିଏ ନାରୀ 'ବରପୋଇ ଚିଲ୍ଲା' ଯୋଗୁଁ ଆସେ । ବର-
ପୋଇ ଚିଲ୍ଲା ବିହୁ ସମୟରେ ତାର ମାଆ ପାଖକୁ ବୁଲି ଆସେ ଏବଂ କିଛି
ଦିନ ରହି ପୁଣି ତାର ଶାଶୁଘରକୁ ଫେରିଯାଏ । ପାଧାରଣତଃ ପ୍ରତିବର୍ଷ
ବିହୁ ସମୟରେ ଝଡ଼ ତୋଫାନ ହୋଇଥାଏ ଏବଂ ଏକ ଝଡ଼ ତୋଫାନର
କାରଣ ବରପୋଇ ଚିଲ୍ଲା ବୋଲି ପିଲାମାନେ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି । ବର୍ଷା ଓ
ତୋଫାନ ଫଳରେ ଖରବିନିଆ ଖୁଖିଲ୍ଲା ଜମି କୁଣ୍ଡାକୁଣ୍ଡି ଓ ଉତ୍ତ ରେପଟ
ପାଉଁ ସଞ୍ଚୁତ ହୋଇଯାଏ । ତେଣୁ ବୋହାଗ ବିହୁ ହେଉଛି ଉଷ ଅନୁ-
କୂଳର ପ୍ରତୀକ ଏବଂ ଏକ ପର୍ବ ସହିତ ସଂପୃକ୍ତ ଅନେକ ବିଧିବିଧାନ ଏକ
କୃଷି କର୍ମରୁ ହିଁ ଜାତ । ବୋହାଗ ବିହୁ ଆସାମରେ କେତେ ଲୋକସ୍ଥିୟ
ତାତ । ଏକ ତଳ ଗୀତ ପଢ଼କରୁ ଜଣାଯାଏ—

ଆମର ସ୍ତ୍ରୀ ମୃଗା ନଚେତ
ତା ପର୍ବ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୁଣ୍ଠି
ତା' ପର୍ବ ସ୍ତ୍ରୀ ବୋହାଗ ବିହୁ
ନ ପାଲି ଜାତିବା କେନିତି ?

ସଦିଓ ବିହୁ ପର୍ବ ପାଉଁ ବିହୁ ଆଗରୁ ସଜବାଜ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଯାଏ
ଏବଂ ଏହା ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁ ମାସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉଲ୍ଲେ, ଏ ବିଧି ଅନୁଯାୟୀ ଏହା
ବଜତ ମାସର ଶେଷ ଦିନରୁ (ବିଷୁବ ସଂକ୍ରାନ୍ତି) ଆରମ୍ଭ ହୋଇ କୈଶାଖ
ମାସର କେତେଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉଲ୍ଲେ ।

ବିହୁ ପର୍ବର ପ୍ରଥମ ଦିନଟିକୁ 'ଗୋରୁ ବିହୁ' ବୋଲି କୁହାଯାଏ ଏବଂ
ଗୋରୁ ମୃଗା ପାଉଁ ଏକଟି ରଖାଯାଇଥାଏ । ଏକଦିନ ଉଡ଼ିଯାଳିତ ଗୋରୁ
ଗାଈମାନଙ୍କର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଯନ୍ତ୍ର ନିଆଯାଏ । ସକାଳୁ ଗୃହାଳ ସଫାସୁତୁର
କରାଯାଏ, ଗାଈମାନଙ୍କର ଗୋଡ଼ ଧୋଇ ଦିଆଯାଏ । ସେମାନଙ୍କର ଶିଙ୍ଗ ଓ
ଖୁରରେ ତେଲ ବୋଳାଯାଏ । କେହି କେହି ସେମାନଙ୍କୁ ଫୁଲ ମାଳରେ
ସଜାଇ ଦିଅନ୍ତି । ତା'ପରେ ସେମାନଙ୍କୁ ନିକଟରେ ନଦୀ ବା ପୋଖରୀକୁ ନିଆ
ଯାଏ । ବାଟରେ ଗଲ୍ଲବେଳେ ତାଙ୍କର ପିଠିକୁ ଆସାମରେ ମିଳୁଥିବା 'ଡିଗା-
ଲଟି' ଓ 'ମାଣିଆଡି' ନାମକ ଗଛର ଫଳରେ ଧାରେ ଧାରେ ସିଞ୍ଚାଯାଏ

ଏବଂ ବାଉଁଶ କଣ୍ଡରେ ବାଉରଣ, କଟାଲୁତ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପରିବା ବାନ୍ଧି
ସେମାନଙ୍କ ଉପରକୁ ଫିଙ୍ଗାଯାଏ, ସେଥି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଏଇ ଗାତଟି
ବୋଲୁଥାଏ—

ଦିଶାଳଠିର ପତର ଲମ୍ବା

ଆମେ ଗାଈକୁ ପିଟିଲୁ ବାରମ୍ବାର

ଲୁତ ଖା, ବାଉରଣ ଖା,

ବରଷକୁ ବରଷ ବହୁଥା ।

ତୋ ମାଆଟି ଥିଲୁ ସାନ, ବାପାଟି ଥିଲୁ ସାନ

ତୁ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଗାଈ ହ’—

ବଡ଼ମାନଙ୍କର ଉପାସରେ ଯାଧାରଣତା ଛୋଟ ଛୋଟ ପିଲାମାନେ
ଖୁବ୍ ଆଗ୍ରହର ସହିତ ଏଇ କାମ କରନ୍ତି ।

ନଈ ବା ପୋଖରୀରେ ଗାଈମାନଙ୍କୁ ନେଇ ଗାଧୋଇ ଦିଆଯାଏ । ତାଙ୍କ
ଘାଗରେ ଯେଉଁମାନେ ଯାଇଥାଆନ୍ତି, ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଗାଧୁଥାନ୍ତି । ତା’
ପରେ ଗାଈମାନଙ୍କ ବେକରୁ ପୁରୁଣା ପଘା ଖୋଲି ଦିଆଯାଏ ଏବଂ ଗାଈ-
ମାନେ ସେ ଦିନଟି ଯାଏ ଯେମିତି ଖୋଲୁ ବୁଲନ୍ତି ।

ପିଲାମାନେ ଘରକୁ ଫେରି ବଡ଼ମାନଙ୍କୁ ଭାଙ୍ଗି ଜଣାନ୍ତି ଏବଂ ବଡ଼-
ମାନେ ସେମାନଙ୍କୁ କଲ୍ୟାଣ କରନ୍ତି । ଗୋଟିଏ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଧରଣର ଗାଧୁଆ
ପରେ ପରିବାରର ବୟସ୍କ ଲୋକମାନେ ନିଜର ଶୁଦ୍ଧ-ପିନ୍ଧା ପାଖରେ ବା
ଗାଆଁର ସର୍ବସାଧାରଣ ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ଶୁଦ୍ଧରେ ସ୍ତ୍ରୀମାନେ କରନ୍ତି । ଏଇ ଗାଧୁଆକୁ
ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଧରଣର ବୋଲି କୁହାଯିବାର କାରଣ ହେଉଛି, ଗାଧୋଇବା ପୂର୍ବରୁ
ଲୋକମାନେ ହରଡ଼ ଡାଲି, ହଳଦୀ, ନିମପତ୍ର ଇତ୍ୟାଦିକୁ ଏକାଠି ବାନ୍ଧି
ଦେହରେ ଭଲକରି ପନ୍ଧନ୍ତି ।

ସଞ୍ଜବେଳେ ଗାଈମାନେ ଫେରିବା ପରେ ଗୁଡ଼ାଳେ ଗୋଟିଏ ମାଟି
ତାପ ଜଳାଇ ଦିଆଯାଏ । ଗାଈମାନଙ୍କୁ ନୂଆ ପଘାରେ ବନ୍ଧାଯାଏ । ସେମା-
ନଙ୍କୁ ପୁରା କରାଯାଏ ଏବଂ ପିଠାପଣା ଖାଇବାକୁ ଦିଆଯାଏ ।

ତା’ ପର ଦିନଟି ହେଉଛି ‘ମଣିଷ ବିହୁ’ । ଦିନ ମଧ୍ୟ ବଡ଼ମାନଙ୍କୁ
ସାନମାନେ ଭାଙ୍ଗି ଜଣାନ୍ତି ଏବଂ ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବଙ୍କ ଘରକୁ ବୁଲିଯାଆନ୍ତି । ସେ
ଦିନର ଖାଦ୍ୟ ହେଉଛି ଚୁଡ଼ା, ଦହି ଏବଂ ମିଠା ।

ବିହୁ ପର୍ବର ଗୋଟିଏ ଆକର୍ଷଣୀୟ ଦିଗ ହେଉଛି ଉପହାର ବନ୍ଧନ ।
ଅପହାୟା ଗ୍ରନ୍ଥାରେ ଏହାକୁ ‘ବିହୁଠ୍ଠାନ’ ବୋଲି କହନ୍ତି । ଉପହାର
ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଧାନତା ଲୁଗାପଟା ଥାଏ । ଅଧିକାଂଶ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏଠା ଲୋକ-

ମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ସର ଦମ୍ଭରେ ତୁଣା ଯାଇଥିବା ଗାମୁଛା ହେଉଛି ଉପହାରର ସ୍ଥାନ ଯାମଗ୍ରୀ । ଘୋଷାକପତ୍ର ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜିନିଷ ମଧ୍ୟ ଉପହାର ସ୍ଵରୂପ ଦିଆଯାଏ । ଏଗୁଡ଼ିକ ହେଉଛି ସ୍ଥାନ ବିଶେଷରେ ଭକ୍ତି ବା ଶ୍ରଦ୍ଧାର ନିଦର୍ଶନ । ପିଲାମାନେ ଖୁବ୍ ଆଗ୍ରହର ସହିତ ସେମାନଙ୍କର ମାଆ, ବଡ଼ ଭଉଣୀ ମାତୃସୀ, ପିତୃସୀ, ଖୁଡ଼ି ଭଦ୍ରାଦି ଶୁଭକାମୀ ସଂପର୍କୀୟମାନଙ୍କଠାରୁ ଉପହାର ପାଇବା ଆଶାରେ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥାଆନ୍ତି ।

ବିହୁ ପର୍ବର ଦୃତୀୟ ଦିନସବୁ କେଳେବେଳେ ‘ଗୋସେଇ ବିହୁ’ ବା ‘ଦିଅଁ ବିହୁ’ ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ଏଭଳି ପୂର୍ଣ୍ଣକ ଶ୍ରେଣୀ ଧର୍ମ କାମ ପାଇଁ ରଖାଯାଇଥାଏ । ତା’ ପରଦିନଗୁଡ଼ିକରେ ସେମିତି କିଛି ବିଧି-ବିଧାନ ନ ଥାଏ । ମାତ୍ର ସପ୍ତମ ଦିନଟିକୁ ‘ସାତ ବିହୁ’ ନାମରେ ପାଳନ କରାଯାଏ । ଏହାର ଗୋଟିଏ ବିଶେଷତ୍ଵ ଅଛି । ଏଇ ଦିନ ସାତ ସକାଳ ଶାଗ ଖାଇବା ହେଉଛି ବିଧି । ଆସାମର ତଳ ଅଞ୍ଚଳରେ ‘ସାତ ଶାକୀ’ ହେଉଛି ଗୋଟିଏ ଛୋଟିଆ ପର୍ବ । ଏଥିରେ ବୟସ୍କା ଓ ଲୋକମାନେ ଗାଆଁପାଖ ପଡ଼ିଆକୁ ଯାଇ ଶାଗ ଚୋଳନ୍ତି ଏବଂ ସେଠାରେ ଗାତ ଗାଇ କେଳେବେଳେ ନାଚନ୍ତି ।

ଖେଳ କସରତ ହେଉଛି ବିହୁ ପର୍ବର ଗୋଟିଏ ଅଙ୍ଗ । ଏହି ତୟ-ବର ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନ ଖେଳ ହେଉଛି ‘କାନି-ମୁଝ’ ବା ଅଣା ଲହେଇ । ଏଥିରେ ଦୁଇଜଣ ଲୋକ ଦୁଇଟି ଅଣା ଧରି ପରସ୍ପର ଅଣାକୁ ଆଘାତ କରନ୍ତି । କଉଡ଼ି ଖେଳ ଓ ପାଲିଖେଳ (ଚେସ୍) ଓ ଲୋକମାନଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀ । ‘ଧୋପ’ ନାମକ ଏକ ସକାଳ ତଳ ଖେଳ ଏବଂ ‘ହାଉ’ ବା କବାଡ଼ି ଖେଳ ମଧ୍ୟ ବେଶ ଲୋକପ୍ରିୟ । ପିଲାମାନେ ଏଇ ସବୁ ଖେଳ ଦେଖିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଖୁବ୍ ଆଗ୍ରହର ସହିତ ଏଥିରେ ଲାଗି ନିଅନ୍ତି ।

ଆସାମର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପର୍ବପର୍ବାଣି ସହିତ କୋଡାଗ ବିହୁର ପାର୍ଯ୍ୟକ୍ୟ ହେଉଛି ଏହାର ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ବିହୁ-ଗାତ ଏବଂ ନାଚ । ମୁଖ୍ୟତଃ ସେମାନଙ୍କୁ ନେଇ ଗଠିତ ବିହୁ ଗାତଗୁଡ଼ିକ ଅସମୀୟା ଲୋକଗୀତର ସୁନ୍ଦର ନମୁନା ଏବଂ ଏଗୁଡ଼ିକର ସ୍ଵର ଏବଂ ଛନ୍ଦ ଅତ୍ୟନ୍ତ ମଧୁର । ଏଇ ଗାତ ଗୁଡ଼ିକ ହୋଲି, ଶିଙ୍ଗା, ଝାଉ ଭଦ୍ରାଦି ନାନା ସକାଳ ବାଦ୍ୟ ଯନ୍ତ୍ର ବଜାଇ, ତାଳି ମାରି ଗାନ କରାଯାଏ । ବିହୁ-ନାଚ ଗୋଟିଏ ଖୁବ୍ ଜୋରଦାର ନାଚ । ଏଥିରେ ଯୁବକ ଯୁବତୀମାନଙ୍କର ମନର ଆନନ୍ଦ ଉତ୍ସାହ ସ୍ପତିପଳିତ ହୋଇଥାଏ । ସାଧାରଣତଃ ସହରମାନଙ୍କରେ ଯୁବକ ଯୁବତୀମାନେ ତଳ ତଳ ହୋଇ କେତେବେଳେ ଏକତ୍ର ଏବଂ କେତେବେଳେ ପୃଥକ

ନାଚ ଗୀତ କରନ୍ତି ।

ଅଢ଼ ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାର ନାଚଗୀତ ହେଉଛି 'ହୁରୁରି' । ବୋହାଗ ବିହୁ ସମୟରେ ଏହା ହେଉଛି ଗୋଟିଏ ସାଧାରଣ ହତଶା । ହୁରୁରି ଗୀତ-ଶ୍ରୁତିକ ହେଉଛି ଧର୍ମ ଶ୍ରବନା ମୂଳକ ଓ ଏହାକୁ ଯୁବକ ଏବଂ ମଧ୍ୟ-ବୟସର ଲୋକମାନେ ଏକାଠି ହୋଇ ଗାଆନ୍ତି । ଏହାର ନାଚ ଶୁଦ୍ଧ ସାଧାରଣ ଅଥଚ ସମ୍ମାନଜନକ । ନାଚର ଚଳପଟି ମଝିରେ ଠିଆ ହୁଅନ୍ତି, ଅନ୍ୟମାନେ ତାଙ୍କ ଗୁଡିପଟେ ଗୋଲ୍‌କାରିରେ ଘେରି ରହି ଗୀତର ତାଳ ଅନୁସାରେ ଘୁରନ୍ତି ।

ଲୋକମାନେ ହୁରୁରି ଚଳକୁ ଶୁଭ୍ ଆରୁଦର ସହ ପାଖୋଟି ନିଅନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କଠାରୁ କଲ୍ୟାଣ ଶିକ୍ଷା କରନ୍ତି । ପିଲାଠାରୁ ବୁଢ଼ା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମସ୍ତେ ତାଙ୍କୁ ସମ୍ମାନ ଦେଖାଇକିଛି କିଛି ଭେଟି ଦିଅନ୍ତି ।

କେବଳ ଉପର-ଆସାମ ଏବଂ ମଧ୍ୟ-ଆସାମରେ ନାଚଗୀତ ଓ ହୁରୁରି ଗୀତ ବିହୁ ପର୍ବର ସ୍ଥାନ ଅଙ୍ଗ ଶ୍ରବଣେ ବିବେଚିତ ହୁଏ; କିନ୍ତୁ ଆସାମର ହଳ-ଅଞ୍ଚଳରେ ଏ ସବୁ ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ । ଏଠାରେ କିନ୍ତୁ ବୋହାଗ ବିହୁ ସମୟରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପର୍ବ ପାଳନ କରାଯାଏ, ଯାହାକି ଅନ୍ୟ କେଉଁଠାରେ ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ । ଏହା ଗୋଟିଏ ମେଳା ଏବଂ ବିହୁ ପର୍ବର ଠିକ୍ ପରେ ପରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୁଏ । କାମରୁପ ଅଞ୍ଚଳରେ ଏହାକୁ 'ଶୁଅେଲି' ବା 'ହୁଡୁରି' ଏବଂ ମଞ୍ଜଳତାଳ ଅଞ୍ଚଳରେ ଏହାକୁ 'ଦେଉଲ' ବୋଲି କହନ୍ତି । ମାତ୍ର ଗୋଆଲପଡ଼ାର କେତେକ ଅଞ୍ଚଳରେ ବିହୁର ସପ୍ତମ ଦିବସରେ 'ଘାତ ବିଶୁଡୁର ମେଳା' ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୁଏ ।

ବିହୁ ପର୍ବର ଠିକ୍ ପାଞ୍ଚାଦାଈ ସମୟରେ ଆସାମର ବିଭିନ୍ନ ଆଦି-ବାସୀ ଗୋଷ୍ଠୀର ଲୋକେ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କର ନିଜ ନିଜର ସ୍ୱାମୀ ଅନୁଯାୟୀ ବିହୁ ଭଳି ଆନନ୍ଦ ହସ୍ତର ପାଳନ କରନ୍ତି । ଏସ୍ତୁତିକ ମଧ୍ୟରେ ବଡ଼-କାଣ୍ଡୁରି-ମାନଙ୍କର 'ବଡ଼ଶାଗୁ', ରଘୁସମାନଙ୍କର 'ଚକ୍ରା', ମିଶିଙ୍ଗମାନଙ୍କର ଆଲି-ଆଇ-ଲିଗାଙ୍ଗ ଇତ୍ୟାଦି ସ୍ଥାନ ।

ସଦିଓ ବିହୁ ପର୍ବଟି ହେଉଛି ଗୋଟିଏ ଗାଉଁଲି ପର୍ବ ବା କୃଷକ-ମାନଙ୍କର ପର୍ବ, ଆତିକାଲି, ସମସ୍ତର ପରିବର୍ତ୍ତନ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଏସ୍ତୁତିକର ହଜଡ଼ାଙ୍ଗରେ ଅନେକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଦେଖା ଦେଲୁଣି । ଆତିକାଲି ବିହୁ ପର୍ବରେ ସରସମିତି କରି ସେଥିରେ ନାଚଗୀତ ଓ ଖେଳ କସରତ ଇତ୍ୟାଦି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଯୋଡିବା ସହରମାନଙ୍କରେ ଗୋଟିଏ ହଙ୍ଗରେ ପରିଣତ ହୋଇଛି । ବିହୁଗୀତ ଓ ନାଚ ଏଇ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ସ୍ଥାନ ଅଙ୍ଗ ହେଲେ ମଧ୍ୟ

ଆସାମ ଏବଂ ଆସାମ ବାହାରର ବିଭିନ୍ନ ହିନ୍ଦୁ ଯାତ୍ରାସଭାଷୀ ଏଥିରେ ମିଶା
ଯାଉଛି ।

ମାଘ ଚିତ୍ର ଦେଉଳି ଅମଳ ପର୍ବ । ଶୀତ ଋତୁରେ ଯେତେବେଳେ
ଫସଲକଟା ଶେଷରେ ଗ୍ରାମବାସୀମାନେ ଚିକିଏ ଫୁଲୁସଦ ପାଇଥାଆନ୍ତି,
ଠିକ୍ ସେତିକିବେଳେ ଏଇ ଉତ୍ସବଟି ପାଳନ କରାଯାଏ । ଶ୍ରେଣିଭିତ୍ତି
ଦେଉଳି ଏଇ ପର୍ବରେ ବଦଳିଥାଏ । ତେଣୁ ଏହାକୁ 'ଶ୍ରେଣୀଲି ଚିତ୍ର' ବୋଲି
କୁହାଯାଏ । ଅର୍ଦ୍ଧ ଉତ୍ସବ ଏହି ପର୍ବର ଆଉ ଏକ ବିଶିଷ୍ଟ ଅଙ୍ଗ ହୋଇଥିବାରୁ
ଅଗ୍ନି ପୂଜା ଉତ୍ସବ ଏହାର ସମ୍ପର୍କ ଅଛି । ଚିତ୍ରର ପୂର୍ବଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟାକୁ
'ଘରୁକା' ବୋଲି କୁହାଯାଏ ଏବଂ ଘରୁକାରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାବେ ନିଜ ନିଜର
ଶକ୍ତି ମୁଦାରକ ମାତ୍ର, ମାଂସ ଇତ୍ୟାଦି ନାନାପ୍ରକାର ସୁଆତିଆ ଖାଦ୍ୟପ୍ରଦାନ
ଦିଆଯି କରାଯାଏ । ପାଖ ନଇ ବା ପୋଖରୀରୁ ସକାଳୁ ସକାଳୁ ମାତ୍ର ଆଣି
ରଖା ଯାଇଥାଏ । କେତେକ ଅଞ୍ଚଳରେ ଗ୍ରାମବାସୀମାନେ ଦଳବଦ୍ଧ
ହୋଇ ମାତ୍ର ମାରିବାକୁ ଯାଆନ୍ତି । ଏହା ଦେଉଳି ହସ କୌତୁକର ଏକ
ଭଲ ଅବସର । ଦଳ ଦଳ ପିଲୁ ଓ ଘୁରକ ଏକାଠି ହୋଇ ନଡ଼ା, ଶୁଖିଲା
କଦଳୀ ପତ୍ର ଏବଂ କଞ୍ଚା ବାଉଁଶରେ 'କେଳୁସର' ଓ 'ମେଡିସ' ନାମକ
କୁଡ଼ିଆ ତିଆରି କରି ସେଠାରେ ଶ୍ରେଣି କରନ୍ତି । ସେହି ଦଳ ସେଠାରେ
ନିଆଁ ଝୁରି ପାଖରେ ବସି ଖୁସିରେ ଗପସପ କରନ୍ତି ଓ ହସଗାତରେ ଝୁଟି
କଟାଇ ଦିଅନ୍ତି । ଝୁଟିସାରା ନିଆଁକୁ ଲୋଇ ରଖାଯାଏ ଏବଂ ଏଥିପାଇଁ
କାଠକୁଟା ଇତ୍ୟାଦି ବଡ଼ ଆଗରୁ କୌତୁକରେ ଝେରିକରି ଆଣି ରଖା-
ଯାଇଥାଏ । ତା' ପରଦିନ ବଡ଼ି ସକାଳୁ ସମୟରେ ଗାଧୋଇ ପାଧୋଇ ଆସି
ସେଇ କୁଡ଼ିଆରେ ନିଆଁ ଲଗାଇ ଦିଅନ୍ତି । ଏଥିରୁ ଖୁବ୍ ଯୋଗରେ ନିଆଁ ଓ
ଧୁଆଁ ବାହାରେ । କଞ୍ଚା ବାଉଁଶ ପୋତିବା ବେଳେ ତା'ର ଗଣ୍ଠି ଫୁଟି
ସେହି ଠୋ-ଠା ଶବ୍ଦ ହୁଏ, ସେଥିରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଲୋକ ବିଶେଷ କରି
ପିଲୁମାନେ ବେଶ କୌତୁକ ଅନୁଭବ କରନ୍ତି । ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପରିବାରରେ
ମଧ୍ୟ ଅଲଗା ଅଲଗା ଅଗ୍ନି ଉତ୍ସବ କରାଯାଏ । ଅର୍ଦ୍ଧ ଦେବତାଙ୍କ ଉଦ୍ଦେ-
ଶ୍ୟରେ ପ୍ରାର୍ଥନା କରାଯାଏ । ନିଆଁ ଝିତରକୁ ନାନାପ୍ରକାର ଶ୍ରେଣି ବିନିଷ୍ଟ
ଦିଆଯାଏ ।

ଏଇ ଅବସରରେ ଘରର ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ ଯଥେଷ୍ଟ ପରିମାଣର
ଚୁଡ଼ା, ଲତୁ ଓ ପିଠାପଣା ଇତ୍ୟାଦି ତିଆରି କରି ରଖିଥାଆନ୍ତି । ନାନା
ଜାତିର ଶସ୍ୟକୁ ଝୁଟି ତାକୁ ଏକାଠି ମିଶାଇ 'କରୁଇ' ନାମକ ଗୋଟିଏ
ସକାର ବାଗମଜା ତିଆରି କରାଯାଏ । ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଶେଷେ ସମୟରେ ଦହି ଓ

ଗୁଡ଼ିଏ ପହିଳା ଏଗୁଡ଼ିକ ଏକାଠି ଶିଆଯାଏ ଏବଂ ସାଜସାଥୀମାନଙ୍କୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରାଯାଏ । ବେଳେବେଳେ ଅନେକ ଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏଇ ବିଧି ଚାଲେ । ବିହୁ ପର୍ବର ଆଉ ଗୋଟିଏ ବିଧି ହେଉଛି, ସାନମାନେ ବଡ଼ମାନଙ୍କୁ ସଙ୍ଗୀତ କରି ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ଆଗାରୀତ ଲୁଣ କରନ୍ତି । ବସନ୍ତମାନେ ମଝି ଗରେ ଏବଂ ଅର୍ଦ୍ଧସାଧାରଣ ସାଥୀନା ଗୁମରେ ଘାସ ସାଥୀନା କରନ୍ତି ।

‘କାତି-ବିହୁ’ ବା କାର୍ତ୍ତିକ ବିହୁ ହେଉଛି ଗୋଟିଏ ଦିନିକିଆ ପର୍ବ । ଆଶ୍ୱିନ ମାସର ଶେଷ ଦିନ, ଯେତେବେଳେ କି ସ୍ଥିତି ଘରେ ଅମାର ଖାଲି ହୋଇ ଆସିଥାଏ ଏବଂ ଧାନ ପାଣିବାକୁ ଆସୁଛି କେତେଦିନ ବାକି ଥାଏ, ଠିକ୍ ସେତିକିବେଳେ ଏହା ପାଳନ କରାଯାଏ । ତେଣୁ ଏହାକୁ ‘କାଜାଳି ବିହୁ’ ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ଏଥିରେ ଭେଟିଭାତ ହୁଏ ନାହିଁ ।

ଏଇ ପର୍ବର ଯୁଧାନ କଥା ହେଲା ଘର ଅଗଣାରେ ‘ତୁଳସୀ ପୁଜା’ । ବଉରକୁ ମାଟି ଗୋବରରେ ଲିପାପୋଷା କରି ତା’ ଆଗରେ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ କଦଳୀ ଗଛ ପୋତାଯାଏ । ସଞ୍ଜବେଳକୁ ବଉର ମୂଳେ ଏବଂ ପୋତା ଘାସପିତା କଦଳୀ ଗଛର ବାହୁଡ଼ା ଉପରେ ମାଟି ତାପ ଜଳାଯାଏ ତା’ ଉଡ଼ା ଅମାର ଆଗରେ ବାଡ଼ି ପଟରେ ଏବଂ ଧାନ କିଆରିରେ ମଧ୍ୟ ଦୀପ ଦିଆଯାଏ । ଘରର ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ଏବଂ ପିଲାମାନେ ତୁଳସୀ ବଉର ଆଗରେ ଆଖୁ ମାଟି ଗଢି ଏଇ ସରଳ ଗୀତଟି ଗାଆନ୍ତି—

ତୁଳସୀ ଗଛ ମୂଳେ

ବହୁ ଅଛି ମୃଗ,

ଏହା ଦେଖି ରାମଚନ୍ଦ୍ର

ଉଠାଇଲେ ଧନୁଶର ।

କେତେକ ଲୋକ ଭଲ ଫସଲ ଆଶାରେ ଧାନ କ୍ଷେତର ଘାସ ହୁଡ଼ା ପାଠ କରନ୍ତି ଏବଂ ବେଳେବେଳେ ଏଥିପାଇଁ ‘ବେଙ୍ଗ’ର ସାହାଯ୍ୟ ନିଅନ୍ତି ।

ବୀରେନ୍ଦ୍ର ନାଥ ଦତ୍ତ

ରକ୍ଷା ବନ୍ଧନ

ଶ୍ରାବଣ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ଦିନ ପରଦା ବଦଳା ଉତ୍ସବ 'ଶ୍ରାବଣ' ଏବଂ 'ରକ୍ଷା-ବନ୍ଧନ' ନାମରେ ଯେଉଁ ଦୁଇଟି ପର୍ବ ପାଳନ କରାଯାଏ, ତାକୁ କେହି କେହି ଗୋଟିଏ ବୋଲି କହନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରରେ ତାହା ଦୁହେଁ କାରଣ, ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟ ସଂଗ୍ରହ ଓ ଗ୍ରନ୍ଥ 'ରକ୍ଷି ଦର୍ପଣ' ଏବଂ 'ଉପକର୍ମ'ରେ ଯାହା ଲେଖାଯାଇଛି, ସେଥିରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ, 'ଶ୍ରାବଣ' ହେଉଛି ବିଶେଷତା ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କର ଏକ ଘର୍ଷ । ଏଇଟି ହେଉଛି ଗୋଟିଏ ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟ ବୈଦିକ ପର୍ବ ଏବଂ ବଙ୍ଗଳା, ଓଡ଼ିଶା, ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତ, ଗୁଜରାଟ ତଥା ଆଉ କେତେକ ସ୍ଥାନରେ ଏହାକୁ ଏକ ପ୍ରଧାନ ପର୍ବ ରୂପରେ ଗଣାଯାଏ । ଏ ଦୁଇଟିଯାକ ମଧ୍ୟରୁ 'ରକ୍ଷା ବନ୍ଧନ' ହେଉଛି ଅଧିକ ଲୋକପ୍ରିୟ ।

'ରକ୍ଷା ବନ୍ଧନ' ବା 'ରକ୍ଷା' କେବେ କେଉଁଠି ଓ କାହିଁକି ସ୍ଥଳରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା, ସେ ବିଷୟରେ କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଯୋଗ୍ୟ ସମ୍ବାଦ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଦେବତା ଓ ବ୍ରହ୍ମପ୍ରାଣୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ଭୟଙ୍କର ଲଢ଼େଇ ହୋଇଥିବା କଥା ପୁରାଣରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଛି । ଯୁଦ୍ଧ କ୍ଷେତ୍ରରୁ ଉଦ୍ଧୃତ ନେତାଙ୍କର ଜଣାଗଲା ଯେ, ଶେଷରେ ବ୍ରହ୍ମପ୍ରାଣୀଙ୍କେ ଜୟଯୁକ୍ତ ହେବେ ।

ଦେବତାମାନଙ୍କର ରକ୍ଷା, ଇନ୍ଦ୍ର ତାଙ୍କର ଗୁରୁ ବୃହସ୍ପତିଙ୍କୁ ନିଜ ଦରବାରକୁ ଡକାଇଲେ । ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ପତ୍ନୀ ଇନ୍ଦ୍ରାଣୀ ମଧ୍ୟ ସେଠାରେ ଉପସ୍ଥିତ ଥିଲେ । ଗୁରୁଦେବ କିଛି କହିବା ପୂର୍ବରୁ ଇନ୍ଦ୍ରାଣୀ ଆଗେ ଉଠି ପଡ଼ି କହିଲେ, 'ଦେବତାମାନେ କିପରି ଜୟଯୁକ୍ତ ହେବେ, ସେ କଥା ମୁଁ ଜାଣେ' । ମୁଁ କଥା ଦେଉଛି ଯେ, ଆମ୍ଭେମାନେ ନିଷ୍ଠେ ଚିତିବା ।'

ତା' ପରଦିନ ଥିଲା ଶ୍ରାବଣ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା । ଇନ୍ଦ୍ରାଣୀ ଶାଢ଼ୀ ଅନୁସାରେ ଗୋଟିଏ କବଚ ଦିଆରି କରି ତାଙ୍କ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ହାତରେ ଭାଙ୍ଗି ଦେଲେ । ଇନ୍ଦ୍ର କବଚ ପିନ୍ଧି, ଯୁଦ୍ଧ ପଡ଼ିଆରେ ଠିକ୍ ପହଞ୍ଚିଗଲେ କି ନାହିଁ ବ୍ରହ୍ମପ୍ରାଣୀଙ୍କେ ଜୟରେ କିଏ କେଉଁଆଡ଼େ ଛିନ୍ନକ୍ତ ହୋଇ ପଳାଇଗଲେ । ଅସୁର ମାନେ ପରାଜିତ ହେଲେ । ଦେବତାମାନେ ଜୟଯୁକ୍ତ ହେଲେ ।

ଆଜିର ରକ୍ଷା ବନ୍ଧନ ଏଇ ବିଶ୍ୱାସରୁ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିବାର ଅନୁମାନ କରାଯାଏ । ଶାଢ଼ୀରେ ଲେଖାଥିବା ନିୟମ ଅନୁଯାୟୀ ଗୋଟିଏ ଡୋର

ତିଆରି କରି ତାକୁ ଯଦି ଶ୍ରାବଣ ମୁଣିମା ଦିନ କୌଣସି ଲୋକ ନିଜ
ଘାତରେ ବାନ୍ଧେ, ତେବେ ସେ ବର୍ଷକ ଯାକ ତା'ର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଭଲ ରହିବ
ତଥା ସବୁ କାମରେ ତା'ର ବସ ହେବ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରାଯାଏ ।

ରକ୍ଷା ବନ୍ଧନ ପର୍ବର ମୂଳ ଯାତ୍ରା ହେଉ ନା କାହାକି ଆଦିକାଳି ଏହା
ହେଉଛି ଭଦ୍ରଶାମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ ପର୍ବ ଏବଂ ଭଦ୍ରଶାମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ସେମା-
ନଙ୍କର ସ୍ନେହର ସ୍ୱତାକ । ଭଦ୍ରଟି ସେଉଁଠି ଥାଉ ନା କାହାକି, ଏପରିକି ସେ
ସାତ ସମୁଦ୍ର ତେର ନଈ ପାରିରେ ଥାଉ, ଏଇ ଦିନ ସେ ନିଷ୍ଠେ ତା'ର
ଘାତରେ ଗୋଟିଏ ରଙ୍ଗୀନ ଡୋର ବାନ୍ଧିବ । କୌଣସି ଗୋଟିଏ ଝିଅ
ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଅପରିଚିତା ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ଯଦି କୌଣସି ଜଣେ ଯୁବକର
ଘାତରେ ରକ୍ଷା ବାନ୍ଧି ଦିଏ, ତେବେ ସେଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତରୁ ସେ ମୁହେଁ ଭଲ
ଭଦ୍ରଶା ବୃଦ୍ଧେ ବୈବେଚିତ ହୁଅନ୍ତି ଏବଂ ସେ କୌଣସି ଗଢ଼ ସମ୍ପର୍କୀୟଠାରୁ
ପରସ୍ପର ଅଧିକ ଆପଣାର ବୋଲି ମନେ କରନ୍ତି । ସୁଦର୍ଶନ, ଏଇ ଦିପିର
ପବିତ୍ରତା କେତେ, ତାହା ଏଇ ଘଟଣାରୁ ସହଜରେ ଜାଣି ହୁଏ ।

ପର୍ବର ଅନେକ ଦିନ ଆଗରୁ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ଉଠା ଦୋକାନୀମାନ
ଖୋଲିଯାଏ ଏବଂ ହାତରେ ବାନ୍ଧିବା ନିମନ୍ତେ ରଙ୍ଗ ରଙ୍ଗିଆ, ଚକ୍ରମାଳ
ରକ୍ଷା ଡୋରରେ ସେ ସବୁ ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇଯାଏ । କେତେକ ଛୋଟ ସହ-
ରରେ ବଜାରସାର ବିଭିନ୍ନ ଆକାର ସଜାରର ଏବଂ ନାଲି, ନେଲି, ହଳଦୀ,
ସବୁଜ ରଙ୍ଗୀନ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ରଙ୍ଗର, ପୁନେଲି, ବୃଦ୍ଧେଲି ଡରିଲଗା ରକ୍ଷା
ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କିଛି କିଛି ହୁଏ ନାହିଁ । ଉଠା ଦୋକାନୀମାନଙ୍କରେ ରକ୍ଷା
ଭଳି ନାନାରଙ୍ଗର ବଢିଆ ବଢିଆ ପୋଷାକ ପିନ୍ଧି ଟିକି ଟିକି ଝିଅମାନଙ୍କ
ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ମଧ୍ୟ-ବୟସ୍କା ମାଆ ମାନଙ୍କ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସବୁ ବୟସର
ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ଚଳଚଳ ହୋଇ ଆସି ରକ୍ଷା କିଣୁଥିବାର ଦେଖି ପାରିବ । ରକ୍ଷାର
ମୂଲ୍ୟ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ । ଖଣିଏ ରଙ୍ଗୀନ ସୂତାକୁ ପାଞ୍ଚ ପଇସାଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି,
ସେଥିରେ ଚମକଦାର ସୁନେଲି ବୃଦ୍ଧେଲି ଡରି ସୂତା ଲୁଗିଥିଲେ ତା'ର
ମୂଲ୍ୟ ପାଞ୍ଚ ଟଙ୍କା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହୁଏ ।

ଏହା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମିଠା ଦୋକାନୀମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟ ବେଶ କାର-
ବାର ହୁଏ । ସେମାନେ ତାଙ୍କର ଲଡୁ, ଭିଲିପି, କରପି, ବାଲୁସାହି, ଜମାଉଁ,
ଗୋଲପଜାମୁ, ରସଗୋଲା, ଚନ୍ଦନ ଲଡୁ ଇତ୍ୟାଦି ଲୋଭନୀୟ ମିଠେଇ ଗୁଡ଼ିକ
ଦୋକାନରେ ସଜେଇ ରଖନ୍ତି । ସେଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରତି ଦୁନେ ଆଖି ଯେତେ ଦୁଲ୍ଲ-
ଭର ଦୁମର ଦିଶ ସେତେ ଲୁଲେଇ ଉଠିବ । ମିଠା ଖାଇଲେ ସେ, ତାତି
ଖାଇବ ହୁଏ ଏବଂ ଚକ୍ରମା ଶକ୍ତି ମାତ୍ରା ହୁଏ, ଏ ବସୟରେ ତାତ୍ପର୍ୟର ସବୁ

ସକାର ସତର୍କବାଣୀ ଦୁମେ ବୁଲିଯିବ ଏବଂ ଭବିଷ୍ୟତ ଗଣାବନ୍ଧନ ପାଇଁ ମିଠା ନିଶ୍ଚୟ ଆବଶ୍ୟକ ।

ପୂର୍ଣ୍ଣମୀ ଦିନ ରାତି ପାହିବା ମାତ୍ରେ ଝିଅମାନଙ୍କର ଆନନ୍ଦ ଦେଖି-
ବାର କଥା । ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଦିନ ହୋଇଥିଲେ ସେମାନେ ଡେରିଯାଏ
ଶୋଇ ପଡ଼ି ପାରନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ରାଣୀ ପୂର୍ଣ୍ଣମୀ ଦିନ ରାତି ପାହିବା ପୂର୍ବରୁ
ସେମାନଙ୍କର ନିଦ ଭଙ୍ଗିଯାଏ । ଶାନ୍ତ ଶାନ୍ତ ଗାଧୁଆ ପାଧୁଆ ଯାରି
ସେମାନେ ନିଜ ନିଜର ପେଟି ଲୁଗା ସବୁ ପିନ୍ଧି ପକାନ୍ତି । ସେତେ-
ବେଳକୁ ସେମାନଙ୍କର ଭାଇମାନେ ମଧ୍ୟ ଗାଧୋଇ ଯାରି ପୋଷାକ ପିନ୍ଧି
ଯାରିଥାଆନ୍ତି । ତା'ପରେ ଝିଅମାନେ କାଗଜ ପଟା ଉପରେ ସେମିତି ଲଗା
ହୋଇ ରହିଥିବା ରାଣୀକୁ ନିଠେଇ ଥାଳିରେ ଖେଳି । ତା'ପରେ ମୁଣ୍ଡରେ
ଓଢ଼ଣା ଦେଇ, ଉଭୟ ତା'ର ଭାଇ ଆଗରେ ଯାଇ ବସେ । ଭାଇର ମଥାରେ
ଉଭୟ ସିନ୍ଦୂର, ଡଳଦୀ ଓ ଅରୁଆ ଗୁଡ଼ଳ ଦୁନା ନେଇ ବୋଳେ । କାଗଜ
ପଟାରୁ ରଙ୍ଗୀନ ରାଣୀଟିକୁ ଖୋଲି ତା' ହାତରେ ବାନ୍ଧି ଦିଏ । ତା'ପରେ
ସେ ହାତରେ ଗୋଟିଏ ନିଠେଇ ଧରି ହସି ହସି ଭାଇ ପାଟିରେ ଭରିଦିଏ ।
ସା ବଦଳରେ ଭାଇ ସ୍ନେହର ନିଦର୍ଶନ ସ୍ୱରୂପ ଥାଳିରେ କିଛି ପଇସା
ପକାଏ । ଏହାର ପରିମାଣ ଟଙ୍କାଟିଏ ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଯାହା ହୋଇ-
ପାରେ । ଝିଅମାନେ ଭାଇମାନଙ୍କ ହାତରେ ରାଣୀ ବାନ୍ଧିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ଉଭୟ କେହି କିଛି ଖାଆନ୍ତି ନାହିଁ । ସଞ୍ଜ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସାରାଦିନ ଭାଇର
ହାତରେ ରାଣୀ ସେମିତି ବନ୍ଧା ହୋଇ ରହେ । ଏଇ ପର୍ବରେ ପୁରୀ ଜାଣିବା
ଏବଂ ସିମେଇ ହାଲୁଆ ତିଆରି କରିବା ହେଉଛି ଗୋଟିଏ ବିଧି ।

ଯେତେବେଳେ ଉଭୟଟିଏ ଭାଇ ହାତରେ ରାଣୀ ବାନ୍ଧେ, ସେ ତା'ର
ସବୁ କାମରେ ସୁଖ ଖାନ୍ତି ଓ ସପକଦା କାମନା କରେ । ତା' ବଦଳରେ
ଭାଇ ଶେଷ ରକ୍ତ ବ୍ୟତୀତ ଦେଇ ଉଭୟର ଆତ୍ମସନ୍ତାନ ରକ୍ଷା କରିବା ବୋଲି
ଶପଥ କରେ ।

ରାଣୀ ପୂର୍ଣ୍ଣମୀ ଦିନ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଓ ପୁରୋହିତମାନେ ସେମାନଙ୍କର
ପବନା ହାତରେ ରାଣୀ ବାନ୍ଧନ୍ତି ଓ ତା ବଦଳରେ ସେମାନଙ୍କଠାରୁ କିଛି
ଦକ୍ଷିଣା ପାଆନ୍ତି । ଦେଶର କେତେକ ଅଞ୍ଚଳରେ ଘର କାନ୍ଥରେ ଚିତା
ଅଙ୍କନ କରି, ସେଥିରେ ସିନ୍ଦୂର ଲଗାଇ, କ୍ଷୀର ଦେଇ ପୂଜା କରିବାର ବିଧି
ସ୍ଥଳିତ । ଘର ଦୁଆର ମୁହଁର ଦୁଇ ପାଖରେ ହାତ ପାଦୁଲିର ଡାପ ଦିଆ-
ଯାଏ ଏବଂ ତା' ଉପରେ ରାଣୀ ଲଗାଇ ଦିଆଯାଏ ।

ଭରତରେ ସେଇ ଗୋଟିଏ ସକାର ପର୍ବ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଅଞ୍ଚଳରେ

ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଭାବରେ ପାଳନ କରାଯାଏ । ଠିକ୍ ସେହିଭଳି ଭାବରେ ରକ୍ଷା-
କରଣ ପର୍ବଟି 'ରକ୍ଷା', 'ରକ୍ଷାବୀ', 'ସାକୁନୋ' ଇତ୍ୟାଦି ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ନାମରେ
ପରିଚିତ ।

ଯଦିଓ ରକ୍ଷା ପୂର୍ଣ୍ଣମାରେ ବାଣପୁରୀ ହୁଏ ନାହିଁ କି ତୁଳ ବାବା ବାବେ
ନାହିଁ ବା ଘରଘାର ରଙ୍ଗୀନ ଅଲେକରେ ଯଜାଯାଏ ନାହିଁ, ତଥାପି ଏଇ
ପର୍ବର ଏକ ବିଶେଷତ୍ୱ ଅଛି । ଇନ୍ଦ୍ରଜୀମାନେ ରକ୍ଷା ବାବିଲ୍ ବେଳେ ଭାତ-
ମାନେ ସେମାନଙ୍କୁ ଯେଉଁ ଟଙ୍କା ଉପହାର ଦିଅନ୍ତି, ତାହା ବାହାକୁ
ଦେଖିଲେ ସାମାନ୍ୟ ବୋଲି ମନେହେଲେ ମଧ୍ୟ ଓଁ ଅମୀନମ୍ ପକ୍ଷେ ଏହାର
ମୂଲ୍ୟ ସଂସାରର ଅନ୍ୟ ଯେ କୌଣସି ମୂଲ୍ୟବାନ ଚିନିଷଠାରୁ ଡେଇ ଅଧିକ ।
ଇତିହାସରେ ଏଇଭଳି ଅନେକ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଅଛି । ଖଣିଏ ମୂଲ୍ୟହୀନ ସୂତାର
ସ୍ୱଳ୍ପତ ମତକୁ କେତେ ତାହା ହୁଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସମାନ୍ୱିତ ହୋଇଛି । ଏଭଳି
ଏକ ଖୁବ୍ ଜଣାଶୁଣା କାହାଣୀ ଦେଉଛି, ମହାରାଣୀ କରୁଣାବତୀ ବା କର୍ମ-
ବତୀଙ୍କର କାହାଣୀ । କଥିତ ଅଛି ଯେ, ଶାସକ ବାହାଦୁର ଶାହ ପରେ
କରୁଣାବତୀଙ୍କର ରାଜ୍ୟକୁ ଅବରୋଧ କଲେ । କରୁଣାବତୀ ବାହାଦୁର
ଶାହଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ପରିଭ୍ରମିତ ଅଜଳନ୍ତି ସୈନ୍ୟବାହିନୀକୁ ଦେଖି ହତାଶ
ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ହଠାତ୍ ତାଙ୍କର ଯମ୍ଭାଟ ହୁମାୟୁନଙ୍କ କଥା ମନେପଡ଼ି
ଗଲା । ସେ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଗୋଟିଏ ରକ୍ଷା ପଠାଇ ଦେଲେ । ସାଧାରଣତଃ
ଯମ୍ଭାଟ ହୁମାୟୁନ କେବେ ବାହାଦୁର ଶାହଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଲଢ଼ୁଥିବା ବେଳେ
ହିନ୍ଦୁ ମହାରାଣୀଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରି ନ ଥାନ୍ତେ, କିନ୍ତୁ ରକ୍ଷାର ପରମ୍ପରା ଏତେ
ପୁରୁଷ ଥିଲା ଯେ, ଯମ୍ଭାଟ ହୁମାୟୁନ ତତ୍କ୍ଷଣାତ୍ ମେଡ଼ାର ଅଭିମୁଖେ
ବାହାରି ପଡ଼ିଲେ । ହୁମାୟୁନ କିନ୍ତୁ ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳକୁ ମହା-
ରାଣୀ ନିଆଁରେ ଝାସ ଦେଇ ଯାରିଥିଲେ । ଯମ୍ଭାଟ ହୁମାୟୁନେ ଭର୍ତ୍ତି
ପଡ଼ିଲେ, ତଥାପି ସେ ବାହାଦୁର ଶାହଙ୍କୁ ଗୋଡ଼େଇ ଗୋଡ଼େଇ
ବଢ଼ା କଲେ । ବାହାଦୁର ଶାହଙ୍କ ସୈନ୍ୟମାନେ ଇହଭଙ୍ଗ ଦେଇ ପଳା-
ୟନ କଲେ । ମୋଗଲ ଇତିହାସରେ ମୋଗଲ ଯମ୍ଭାଟମାନେ ହିନ୍ଦୁ
ରମଣୀମାନଙ୍କଠାରୁ ରକ୍ଷା ଗ୍ରହଣ କରିବା ଏବଂ ସେମାନଙ୍କର ସନ୍ମାନ-
ରକ୍ଷା ନିମନ୍ତେ ପଣ କରିବାର ବହୁ ଉଦାହରଣ ଅଛି । ରାଜସ୍ଥାନର ଇତି-
ହାସରେ, ଜଣକ ଭାତ ବୋଲି ମାନି ରକ୍ଷା ବାବି ଦେଇଥିବା ନାରୀମାନ-
ଙ୍କର ସନ୍ମାନ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ଯାତ୍ରା ବହୁ ପୁରୁଷ ସାଥୀ ଦେଇଥିବାର ଉଦା-
ହରଣ ଭରପୁର । ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମ ସମୟରେ ବହୁ ମହିଳା, ପୁରୁଷ
ମାନଙ୍କ ହାତରେ ରକ୍ଷା ପିନ୍ଧାଇ, ଦେଶର ସ୍ୱାଧୀନତା ନିମନ୍ତେ ସେମାନଙ୍କୁ

କୀବନ ପଥ କରୁଛନ୍ତି । ସମ୍ଭବତଃ ଏଇ କାରଣରୁ ଚନ୍ଦ୍ରକାନ୍ତ ପ୍ରସିଦ୍ଧ
ନେତା ସୁରେନ୍ଦ୍ର ନାଥ ବାନାର୍ଜୀ ରକ୍ଷାବଳନ ପର୍ବକୁ ଗୋଟିଏ ଜାତୀୟ
ପର୍ବରେ ପରିଣତ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲେ ।

ଯେଉଁ ଆଲୋଚନାମଞ୍ଚର ଶୁଭ ନାହାନ୍ତି ଅଥବା ଯେଉଁ ପୁରୁଷ
ମାନଙ୍କର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନାହାନ୍ତି, ସେମାନେ ସତ୍ତାନ୍ତରର ପାତ୍ର । ଉତ୍ତରୀନ
ସେମାନଙ୍କୁ ଯଦି ଗୋଟିଏ ଭଲ ମାର୍ଗିତାକୁ କହନ୍ତେ, ତାହେଲେ ସେ ଗୋଟିଏ
ଆଲୋଚନା ହୋଇଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଯୋଗ୍ୟ ମାର୍ଗିତା ପରିବର୍ତ୍ତେ ଶୁଭଟିଏ ଏବଂ
ପୁରୁଷ ଲୋକଟିଏ ହୋଇଥିଲେ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟଟିଏ ସେ ମାଗନ୍ତା, ଏଥିରେ
କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ।

ମୂଳହୃଦୟ : ପୃଥ୍ବୀରାଜ ମୋହା

ବେଳା

ଓନାମ୍

ସବୁଟି ସୁଖୀ ସର୍ବଶୋଭାରେ ଭରପୂର । ଶୀତ ଋତୁ ଉଲିଯାଇଛି । ପୃଥିବୀ ସବୁଜିମାରେ ସୁମଣିତ । ସକାଳ ସୂର୍ଯ୍ୟ ପଶ୍ଚିମଦିଗ ପର୍ବତ ପାଖରେ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ଗାରୁଛି । ଆଉଟ ସାଗରର ତରଙ୍ଗଧ୍ୱନି ବେଳାକୁମିରେ ଡଳୁଛି ପଡୁଛି । ବୁଝେଲି ଚାଲିଗୁଡ଼ିକ ଚିକ୍‌ଚିକ୍ କରୁଛି ଏବଂ ନାରିକେଳ କୁଳ ଧାଉଁ ପକନରେ ଆହୋଳିତ ହୋଇ ଶିରି ଶିରି ଶବ୍ଦ ସୃଷ୍ଟି କରୁଛି । ପକ୍ଷୀ-ମାନେ ଏ ଡାଳରୁ ସେ ଡାଳକୁ ଡେଇଁ ଡେଇଁ ସଙ୍ଗୀତର ସୁର ଫଟାଇ ଦେଇଛନ୍ତି । ଦିନରେ ସୂର୍ଯ୍ୟକିରଣ ଝଲଝଲ, ରାତିରେ ଆକାଶ ମେଘସ୍ନାନ ଓ ନିର୍ମଳ । ଏଇ ହେଉଛି 'ଓନାମ୍' ପର୍ବର ଅସଲ ସମୟ ।

ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସକାଳ ହୋଇ ନାହିଁ । ଏତିକିବେଳେ କୌଣସି ଏକ ଚୁର ଛାନରୁ ଶୁଣିପାରିବ ଶିଶୁମାନଙ୍କର କୋଳାହଳ ଓ ସଙ୍ଗୀତ । ନିକଟସ୍ଥ ପାହାଡ଼, ଉପତ୍ୟକା ଓ ଉତ୍ୟାନରୁ ଫୁଲ ଡୋଳିବା ପାଇଁ ସେମାନେ କାହାରି ପଡ଼ିଛନ୍ତି । ନାନା ଜାତିର ଫୁଲ ଡୋଳି, ବିଶେଷ କରି ମାଲ୍‌ସାଲମ ଉଧାରେ କୁହାଯାଉଥିବା 'ଥୁମା' ନାମକ ଏକ ଶୋଟ ଧଳା ଫୁଲ ସଂସ୍ପର୍ଶ କରି ସଫଳ ସଫଳ ସେମାନେ ଘରକୁ ଫେରିବେ ଏବଂ ଗୋବର ଲମ୍ବା ଅଖଣ୍ଡାରେ ସେଗୁଡ଼ିକ ନେଇ ସଜାଇବେ ।

ହଁ, ଓନାମ୍ ହେଉଛି ଗୋଟିଏ ଫୁଲ ମଉଜବ ବା ଏସୋସିଏସ୍ । ଶିଶୁମାନଙ୍କର ଫୁଲର ସାଜସଜା ଏଇ ପର୍ବର ଏକ ପ୍ରଧାନ ଅଙ୍ଗ । ଧାନ କଟାକଟି ଘରିଯାଇଛି, ଅମାରଗୁଡ଼ିକ ଶସ୍ୟରେ ଭରପୂର । ଉଷାମାନଙ୍କର କାମଦାମର କୌଣସି ଜଞ୍ଜାଳ ନାହିଁ । ସେମାନେ ହସସ୍ଥାସିରେ ମାଟିତାକୁ ସମ୍ମୁତ ।

ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅନେକ ପର୍ବଭଳି 'ଓନାମ୍' ପଞ୍ଚରେ ଗୋଟିଏ କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ନିହିତ ଅଛି । ପୂର୍ବକାଳରେ ମହାବଳୀ ନାମରେ ଜଣେ ଅସୁର ରାଜା କେରଳରେ ରାଜତ୍ୱ କରୁଥିଲେ । ସେ ଜଣେ ସୁଦକ୍ଷ ଓ ତତ୍ପର ଶାସକ ଥିଲେ ଏବଂ ପ୍ରଜାମାନେ ତାଙ୍କୁ ଖୁବ୍ ଭଲ ପାଉଥିଲେ ! ସେ ଯେତେବେଳେ ଘର ଓ ପାତାଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାଙ୍କ ରାଜ୍ୟର ସାମା ବିସ୍ତାର କଲେ, ଦେବତା-ମାନେ ତାଙ୍କ ସ୍ତୁତି ଶୁଣି ପରାସ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ତେଣୁ ଦେବରାଜ ଇନ୍ଦ୍ର ତାଙ୍କୁ ଚତିବା ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଯୋଜନା କଲେ ।

କଥା ହେଲା, ଭଗବାନ ବିଷ୍ଣୁ ଏଇ ଯୋଜନାକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ

କରିବେ । ଗୋଟିଏ ଛାତ୍ରର କାଳକର ବେଶ ଧରି, ବାମନ ରୂପରେ ସେ ଅସୁର ରାଜା ନିକଟରେ ଯାଇ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ ଏବଂ ତିନୋଟି ପାତ ଥୋଇବା ପାଇଁ ମାତ୍ର ତିନିପାତ ଭୂମି ତାଙ୍କୁ ଦାନ ମାଗିଲେ । ରାଜା ମହାବଳୀ ଉଦାର ମନରେ ଏଥିରେ ରାଜି ହେଲେ । ଉଦ୍‌ବେଶୀ ବାମନ ଏଥର ସ୍ଥମ୍ଭେ ନିଜର ଆକାର ବଦାଇବାକୁ ଲାଗିଲେ ଏବଂ ଚଢ଼ି ଚଢ଼ି ବିଶୁଦ୍ଧ ପାଉଣ କଲେ । ତା'ପରେ ସେ ତାଙ୍କର ଦୁଇଟି ବିଶ୍ୱସ୍ତ ପାତ ବାହାର କରି ସେ ଦୁଇ ପାତରେ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ, ମର୍ଦ୍ଦ୍ୟ ଓ ପାତାଳ—ତିନି ଭୁବନକୁ ନେଇଗଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସେ ତୃତୀୟ ପାତଟି କେଉଁଠି ଥୋଇବେ ?

ବାମନ ରୂପୀ ଭଗବାନ ମହାବଳୀଙ୍କୁ ଚାହିଁଲେ । ରାଜା ଶିଳେ ଡଙ୍ଗେ ନୀତିବାଦୀ ଲୋକ ଏବଂ ସବୁବେଳେ ନିଜ କଥା ରକ୍ଷା କରୁଥିଲେ । ସେ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ନିଜର ମୁଣ୍ଡ ଦେଖାଇ ଦେଲେ, ତାହାରି ଉପରେ ବାମନ ନିଜର ତୃତୀୟ ପାତ ରଖିବାକୁ ବୋଲି କହିଲେ । ବାମନ ଆଉ କାଳକିଳମ୍ବ ନ କରି ମହାବଳୀଙ୍କର ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ପାତଟି ରଖି ତାଙ୍କୁ ଚପାଳକୁ ଲୁପି ଦେଲେ ।

ବିଷ୍ଣୁ ଅତୁଣ୍ୟ ହୋଇଯିବା ପୂର୍ବରୁ ମହାବଳୀ ତାଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ବର ମାଗିଲେ । ସେ ତାଙ୍କ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଦେଖିବା ନିମନ୍ତେ ସ୍ଥିତିବର୍ତ୍ତ ଥିଲେ ମାତ୍ର ପୃଥିବୀ ଉପରକୁ ବୁଲି ଆସିବେ ବୋଲି ଭଗବାନଙ୍କର ଅନୁମତି ମାଗିଲେ । ବିଷ୍ଣୁ ତାଙ୍କର ଏହି ପ୍ରାର୍ଥନାକୁ ମଞ୍ଜୁର କଲେ ।

ଓନାମ ପର୍ବ ହେଉଛି ମହାବଳୀଙ୍କର ଦ୍ୟାଉ ପ୍ରତି ଏକ ଶ୍ରଦ୍ଧାଞ୍ଜଳି । ମହାବଳୀଙ୍କର ରାଜପୁର ସୁଖକର ଚିନଗୁଡ଼ିକୁ ମନେ ପକାଇ କେରଳ-ବାସୀ ପ୍ରାୟାସମ୍ଭବ ଆନନ୍ଦ ଓ ଆତ୍ମର ସହିତ ତାଙ୍କର ବାଣିଜ୍ୟ ଘର ବାହୁଡ଼ା ଉତ୍ସବ ପାଳନ କରନ୍ତି । ସେଇ ପ୍ରାଚୀନ ଗୌରବମୟ କାହାଣୀକୁ ଗୋଟିଏ ଲୋକ ଗୀତରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଛି ଏବଂ ସେଇ ଗୀତଟି କେରଳରେ ସବୁଆଡ଼େ ବୋଲାଯାଏ । ଗୀତର ଅର୍ଥ ହେଉଛି—

ମହାବଳୀ ଥିଲେ ଦେଶର ରାଜା
ସଭିଏଁ ଥିଲେ ସମାନ
ସେମାନେ ଥିଲେ ସୁଖରେ
କାହାରି ନ ଥିଲା ବିପଦ
ନ ଥିଲା ନିଜ, ନ ଥିଲା ଠକେଇ ଚତ୍ୟାହିଁ ।

ଦଶଦିନିଆ ଓନାମ ପର୍ବ ସମୟେ ରାଜା ମହାବଳୀଙ୍କ ପ୍ରତି ପୂଜା ଅର୍ଘ୍ୟ ଦେଇ ଆରମ୍ଭ କରାଯାଏ ।

ମହାବଳୀ ଏବଂ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କର ସମାନ ସ୍ୱରୂପ ବର୍ଣ୍ଣାକାର ପିରମିଡ
ଆକୃତିର ମାଟି ପିଣ୍ଡ ଛାପନ କରି ତା ଉପରେ ସୁନ୍ଦର ଛବିରେ ପୂଜା
ସଜାଯାଏ ।

ବିଧି ଅନୁଯାୟୀ ସାର୍ଥନା ଓ ପୂଜାପାଠ କରାଯାଏ । ତା' ପରେ
ଘରର ମୁରବା ପରିବାରର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଲୋକ ଏବଂ ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବଙ୍କୁ ନୂଆ
ଲୁଗା ଉପହାର ଦିଅନ୍ତି । ଏହାପରେ ପ୍ରତି ଘରେ ନିଜ ନିଜର ଶକ୍ତିକୁ ଉଡ଼ି
ଖୁବ୍ ଆତମରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠିଭାବେ କରାଯାଏ ।

ଏ ସବୁ ଶେଷରେ ନାଚଗୀତ ଓ ଖେଳ କସରତ ଥାଏ । 'କାକ-
କୋଟିକକାଳି' ନାମକ କେତେକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ନାଚ ଏବଂ ଖେଳ ପାରମ୍ପରିକ
ଭାବେ ଓନାମ ପର୍ବ ସହିତ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ । ସବୁଠୁଁ ମଜା ଦେଉଛି ସେଠାକାର
'ଅରନପୁଲ୍ଲ ଚୋଟ୍ ଚୋସ' । ପାଣିରେ ଘାପ କରି ଭାସି ଭାସି ଯାଉଥିବା
ସାପୁଆ ତଙ୍ଗାଗୁଡ଼ିକ ଦେଖିବା ପାଇଁ ଏବଂ ପ୍ରତିଯୋଗିତାରେ ସେଗୁଡ଼ିକୁ
ଉଠାହିତ କରାଯିବା ପାଇଁ ଉତ୍ସାହ ବହୁ ସଂଖ୍ୟାରେ ସା ପୁରୁଷ ଓ ପିଲାଛୁଆ
ଥାନ୍ତି କୁଳରେ ବୁଝ ହୁଅନ୍ତି । ଅତିକାଳି ଅବଶ୍ୟ ସେଇ ପୁରୁଣାକାଳିଆ ଖେଳ
କୌତୁକରେ ଲୋକମାନଙ୍କର ଆଉ ଆଦର ନାହିଁ । ତା' ସ୍ଥାନରେ ସିନେମା
ଏବଂ ଆଧୁନିକ ବୁଟିର ମଉଜ ମଜଲିସ ପହଞ୍ଚିଗଲାଣି । ଓନାମ ପର୍ବ
ସମ୍ପର୍କରେ ୮୬୧ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦର ଏକ ତମ୍ବାପତ୍ରା ଦେଉଛି ସବୁଠାରୁ ପୁରୁଣା
ତେଜର୍ତ୍ତ । କିନ୍ତୁ ବୈଦିକାବିକମାନେ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି ଯେ, ଏହା ପୂର୍ବରୁ ମଧ୍ୟ
ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳରେ ଏହି ଉତ୍ସବ ପାଳନ କରାଯାଉଥିଲା ।

ମହାର କଥା ଦେଉଛି, ଓନାମ ପର୍ବରେ ଶକା ମହାବଳୀଙ୍କୁ ସହିତ
ତାଙ୍କୁ ପାତାଳଗାମୀ କରିଥିବା ଭଗବାନ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ପୂଜା କରାଯାଏ ।
ଏଇ ବିଧିଟି ଅବଶ୍ୟ ପରେ ଯୋଡ଼ାଯାଇଛି ଏବଂ ଏହା ସାଧୁ ବୈଷ୍ଣବ
ଯୁଗରେ ଘଟିଥିବାର ବିଶ୍ୱାସ କରାଯାଏ । କୋଟିନ ନିକଟରେ ଘିକାକର
ଠାରେ ବାମନଙ୍କ ଉଦେଶ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ମର୍ଦ୍ଦର ନିର୍ମାଣ କରାଯିବା ପରେ
ଓନାମ ପର୍ବ ଅଧିକ ଲୋକପ୍ରିୟ ହୋଇଛି । ଏହି ମର୍ଦ୍ଦରଟି ଅଷ୍ଟମ ଶତା-
ବ୍ଦୀରେ ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିବାର ବିଶ୍ୱାସ କରାଯାଏ ।

କେତେକ ବୈଦିକାବିକ କହନ୍ତି ଯେ, ଏଇ ଉତ୍ସବଟି ପ୍ରଥମେ ଆସି-
ରୀୟା ଦେଶରେ ପାଳିତ ହେଉଥିଲା । ହୁଏତ ଦ୍ରାବିଡ଼ମାନଙ୍କର ପୂର୍ବପୁରୁଷ-
ମାନେ ସେଇ ଅଞ୍ଚଳରୁ ଭାରତକୁ ଆସିଥିଲେ ଏବଂ ମହାବଳୀ ଥିଲେ ସେଇ-
ମାନଙ୍କର ଜଣେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଶାସକ ।

ଓନାମ ପର୍ବ ସବୁଦିନ ହୃଦୟରେ ସ୍ଥାନ ଦଖଲ କରିଥିବା କାରଣରୁ

ନୁହେଁ ବରଂ ଏହାକୁ ଜାତି ଧର୍ମ ଭେଦଭାବ ନ ରଖି ସମସ୍ତେ ସମାନ ଭାବରେ ପାଳନ କରୁଥିବାରୁ ଏହା ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ଏହାକୁ କି ହିନ୍ଦୁ, କି ମୁସଲମାନ କି ଖ୍ରୀଷ୍ଟିୟାନ ସମସ୍ତେ ପାଳନ କରନ୍ତି ଏବଂ କେଉଁକଉଁ ସ୍ତ୍ରୀଦେବ ଲୋକର ଏହା ହେଉଛି ଆଶା ଆକାଂକ୍ଷାର ପ୍ରତୀକ ।

ମୂଳ ମଲୟାଲମ ଲେଖା କେ. କେ. ପି. ନାୟାର

১৫

ଇନ୍ଦ୍ର

‘ଇନ୍ଦ୍ର’ ହେଉଛି ଗୋଟିଏ ମୁସଲମାନ ପର୍ବ । ବର୍ଷରେ ଦୁଇଟି ଇନ୍ଦ୍ର ପଡ଼େ; ଇନ୍ଦୁଲ ପିତର ଓ ଇନ୍ଦୁଲ-ମୁହା । ଏ ଦୁଇଟି ମଧ୍ୟରୁ ଇନ୍ଦୁଲ ପିତର ହେଉଛି ଅଧିକ ଲୋକପ୍ରିୟ ।

ମୁସଲମାନ ପାଣି, ଉଦ୍‌ନାସ ଅନୁସାରେ ତିଆରି । ନବମ ଉଦ୍‌ନାସର ‘ରମଜାନ’ ନାମରେ ପରିଚିତ । ଏଇ ନାସରେ ମୁସଲମାନମାନେ ପୂର୍ବୋଦ୍‌ୟଠାରୁ ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉପବାସ ପାଳନ କରନ୍ତି । ଏଇ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଖାଇବା ପିଇବା କିମ୍ବା ମଉଜ ମଉଜିସ୍ କରିବା ନିଷେଧ । ଉପବାସ ନିୟମ ଏତେ କଠୋର ଯେ, ଏଇ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଚିଡ଼ି, ଘିଙ୍ଗାରେଟ ବା ହୁକା ପାନ କରିବା ତ ଦୂରର କଥା, ଔଷଧ ଖାଇବା ବା ଚଳି ସ୍ନାନ କରିବା ମଧ୍ୟ ନିଷେଧ । ରମଜାନ ପାଳିବା ବେଳେ ନିୟମ ହେଉଛି, ସାହାର ସାହା ସହିତ ମନୋମାଳିନ୍ୟ ଥିବ ତାକୁ ଦୁଟାଇବାକୁ ବେଷା କରିବ, କାତା ସହିତ କଳି ଚକରୁଳ କରିବ ନାହିଁ, କାହାରି କୁସାରିତନା କରିବ ନାହିଁ, ନିଥ୍ୟା କହିବ ନାହିଁ, ଠକେଇ କାରବାର କରିବ ନାହିଁ ଏବଂ କାହାରିକୁ ଗାଳିଗୁଳଜ କରିବ ନାହିଁ । ଏଇ ନିୟମକୁ କୌଣସି ଗୋଟିଏ ଶୁଣିଲେ ରମଜାନ ବ୍ରତ ନାହିଁ ହେଲା ଏବଂ ସାହା କିଛି ମୁଖ୍ୟ ଅର୍ଚ୍ଚନ କରିଥିବ, ସେ ସବୁ ନଷ୍ଟ ହେଲା ବୋଲି ଧରାଯିବ । ଯଦି କଣେ ଜାଣି ଶୁଣି କିଛି ଖାଇଲା ବା ପିଇଲା, ଏପରିକି ଖାଇବା ଜିନିଷ ଟିକିଏ ଉଠିଲା, ତା’ ହେଲେ ଉପବାସ ଶୁଣିଲା ବୋଲି ଧରାଯିବ ଏବଂ ସେଇ ଲୋକ ରମଜାନ ସରିବା ପରେ ପୁଣିଥରେ ଉପବାସ କରି ତାକୁ ଭରଣା କରିବ । ପୁର ରମଜାନ ନାସର ଗୋଟିଏ ଲମ୍ବା ପର୍ବ ଶୁକରେ ପାଳିତ ହୁଏ । ଏହାକୁ ଦେଖୁ ପର୍ବ ନାସ ବୋଲି ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଇପାରେ । ମୁସଲମାନମାନେ ଏଇ ପର୍ବଟିକୁ ଶୁଦ୍ଧ ବସିଥାଆନ୍ତି, କାରଣ ଏହା ପରେ ପରେ ପରେ ଇନ୍ଦୁଲ-ପିତର ପଡ଼େ ।

ରମଜାନ ନାସର ସୁଅମ ତହ୍ ମୁଖ୍ୟ ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଲୋକମାନେ ଇନ୍ଦ୍ର ଫର୍ବର ଆସୋକନରେ ଲାଗି ପଡ଼ନ୍ତି । ଏଇ ନାସରେ ପିଲାକୁ ବୁଢ଼ା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସବୁ ସ୍ତ୍ରୀର୍ଥନା ‘ଇସା’ ସହିତ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସ୍ତ୍ରୀର୍ଥନା ‘ଓସୁରି’ ଗାନ କରନ୍ତି । ଯେଉଁମାନେ କୋରୁନ ମୁଖାଞ୍ଚ କରିଥାଆନ୍ତି, ସେମାନେ ଏଇ ନାସର ମଧ୍ୟରେ ତାକୁ ଗାଢ଼ ଶେଷ କରନ୍ତି । ସାତା ଶ୍ରେବନ ‘ଗେହରି’ ପାଇଁ ଖାଦ୍ୟ ଜିନିଷ ସାଧାରଣତଃ ଶାଗରେ ସଜ୍ଜିତ କରାଯାଇଥାଏ ଏବଂ

କଳକ୍ଷିଆ ଖାଇସାରିବା ପରେ ଝୁ' କିମ୍ବା ଶୀର ପିଆଯାଏ । ଶେଷରେ ସବୁଜ ସରୁସ୍ତ୍ର ମୟୂତିଦର ମାନାରୁ ସାର୍ଥନା ପାଇଁ ତଳର ପଡ଼ିଯାଏ । ଉପକାୟ ସମୟ ଏକଠୁ ଆଗରୁ ହୁଏ ଏବଂ ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆଉ କିଛି ଖାଇବା ବା ପିଇବା ସବୁ ନିଷେଧ । ସାର୍ଥନା ପାଇଁ ତଳର ଶୁଣି ପୁରୁଷ ଲୋକ ଓ ପୁରୁଷ ପିଲା ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ମୟୂତିଦ ଆଡ଼େ ବାହାରି ପଡ଼ନ୍ତି । ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ ଘରେ ରହନ୍ତି । ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ଭାତ, ଗୋଡ଼, ମୁଠି ଖୋଇ ସାର୍ଥନା ପାଇଁ ଧାଡ଼ି କରନ୍ତି । ପବିତ୍ର କୋରୁନର ଆବୃତ୍ତି ଶୁଣିବା ପାଇଁ କିଛି ସମୟ ଅପେକ୍ଷା କରିବା ପରେ, ସେମାନେ ତାଙ୍କର ସବୁଦିନିଆ ସାର୍ଥନା ଗାଆନ୍ତି ।

ଏହାପରେ ସମସ୍ତେ ଘର ଦିନଟିର କାମ ପାଇଁ ସଜ୍ଜିତ ହୋଇ-ଯାଆନ୍ତି । ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ ଘର କାମରେ ଲାଗି ପଡ଼ନ୍ତି, ଅମଳମାନେ ସେମାନଙ୍କର ଅପିସକୁ ବାହାରି ଯାଆନ୍ତି । ଶ୍ରମିକମାନେ କାରଖାନାକୁ ଏବଂ ବ୍ୟବସାୟୀମାନେ ତାଙ୍କ ବେପାର ସ୍ଥଳକୁ ଚାଲି ଯାଆନ୍ତି । ସୁତରାଂ ରମ-ଜାନର ଉପକାୟ ଲୋକମାନଙ୍କର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟିତ ଧନ୍ଦାରେ କୌଣସି ଅସୁବିଧା ସୃଷ୍ଟି କରେ ନାହିଁ । ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ ଲୋକମାନେ ବରଂ ଅଧିକ ଆଗ୍ରହର ସହ ନିଜ ନିଜର କାମରେ ଧ୍ୟାନ ଦିଅନ୍ତି ।

ଠିକ୍ ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତ ବେଳକୁ 'ମାରୁଗିତ' ସାର୍ଥନା ପାଇଁ ମୟୂତିଦ ଉପରୁ ତଳରୁପଡ଼େ । ଉପକାୟ ଶୁଣିବା ପାଇଁ ଏହା ହେଉଛି ସଂକେତ । ଏହାକୁ 'ଉପଡାରି' ବୋଲି କୁହାଯାଏ । କୋକେ ପାଣି, କେତୋଟି ଖରୁର କୋଳି ବା ଅନ୍ୟ କିଛି ଫଳ ଖାଇ ଉପକାୟ ଶୁଣିବା ବିଧି । କେତେକ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ ପାଣିରେ ଟିକିଏ ଲୁଣ ପକାଇ ଦିଅନ୍ତି । ତା'ପରେ ସେମାନେ ଉପଲମ୍ବା ନିୟମରେ ଚାରିଟା କରଯାଇ ନ ଥିବା ଯେ କୌଣସି ଜିନିଷ ଖାଇ ପାରନ୍ତି ବା ପିଇ ପାରନ୍ତି ।

'ଉପଡାରି' ଖାଦ୍ୟ ତିଆରି କରିବା ପାଇଁ ଖୁବ୍ ହରକତ ହେବାକୁ ପଡ଼େ । ଖାଦ୍ୟ ଭିତରେ ଡେମୁଳି ପାଣିର ଖଟା, ଇଟା ଅଟା, ମଟର ଦାନା ବା ମହୁର ସିଝା, ମାଂସ କଡାକ୍ ଓ ମିଠେଇ ଇତ୍ୟାଦି ସ୍ଥାନ । ରମଜାନ ମାସରେ ପାଖ ଟିକିଏ ଗରମ ଥିଲେ, ନାନା ପ୍ରକାର ସରବତ ତିଆରି କରା-ଯାଏ ।

ଉପଡାରି ପରେ ସଂଧ୍ୟା ସାର୍ଥନା ମାରୁଗିତ ଗାନ କରାଯାଏ । ତା' ପରେ ରୁହି ଶେହନ ଏବଂ ରୁହି ଶେହନ ପରେ ରୁହି ସାର୍ଥନା 'ଉପା' । ଏଇ ସାର୍ଥନା ପରେ ପରେ 'ତରୁଗି' ଗାନ କରାଯାଏ ।

ତା'ପରେ ଶୟନ । ଏମିତି ଭାବରେ ରମଜାନ ମାସର ୨୯ ବା ୩୦

ଦିନ କଟେ । ଯଦି ସ୍ଥଳୀ କହୁ, ନାସର ୨୯ ଦିନ ପରେ ଦୃଶ୍ୟ ହୁଏ, ତା' ହେଲେ ଗୋଟିଏ ଦିନ ଅଧିକ ଉପକାଶ କରି ୩୦ ଦିନ ପୂରୁ କରାଯାଏ । ସ୍ଥଳୀ କହୁ ଦୃଶ୍ୟ ହେବା ପାଖେ ପାଖେ ଇସ୍ତୁଲ—ଫିତର ଦିନ ପାଇଁ ଆନନ୍ଦର ଯୁଆର ଯୁଷ୍ଟ ହୁଏ ଏବଂ ଏକାଠି ରମଜାନ ନାସ ଶେଷ ହୁଏ । ହିତାୟ ଦିନଟିକୁ ଖୁବ୍ ଉତ୍ସାହର ସହିତ ପାଳନ କରାଯାଏ । ଯଦୁ ମୁସଲମାନ ଲୋକ ଭଲ ଲୁଗାପଟା ପିନ୍ଧି ନୟାବେରେ ପାତ୍ର ଏକାଠି ହୁଅନ୍ତି । 'ଇଦୁଗା'ରେ ବା କୌଣସି ଏକ ଖୋଲ ପଡିଆରେ ସେମାନେ ସ୍ଥାପନା କରିବାକୁ ଯାଇ ଧାଡି କରନ୍ତି । ସକାଳ ଏବଂ ମଧ୍ୟାହ୍ନ ସ୍ଥାପନାର ମହାମଝି ସମୟରେ ଇଦୁ ସ୍ଥାପନା ଆବୃତ୍ତି କରାଯାଏ । ସ୍ଥାପନା ପରିବା ପରେ ପରେ ସତ୍ୟେକ ସତ୍ୟେକକୁ ଆଲିଗନ କରି 'ଇଦୁ-ମୁବାରକ' କଥାନ୍ତି ।

'ଇଦୁଲ-ଫିତର' ପିଲାମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଗ୍ରୀଷ୍ମ ଉତ୍ସବ । ସ୍ଥଳୀ କହୁ ଦୃଶ୍ୟ ହୋଇଥିବା କଥା ଶୁଣିବା ନାସ୍ତେ, ପରଦିନ ସକାଳ ପାଇଁ ସେମାନେ ଆଗେ ନିଜ ନିଜର ଚାମାପଟା ସଜାଡି ରଖନ୍ତି । ଦୁଅମାନେ ସେମାନଙ୍କର ନୂଆ ଯୋଡା ପାଇଁ ଏବଂ ଝିଅମାନେ ସେମାନଙ୍କର ମୁଣ୍ଡ-କଣ୍ଠା ପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥାଆନ୍ତି । ଇଦୁ ସ୍ଥାପନାରେ ଦୁଅମାନେ କେଉଁ ଟୋପି ପିନ୍ଧିବେ, ତାକୁ ସେମାନେ ଆଗରୁ ବାଣ୍ଟି କରି ରଖନ୍ତି । ଟିକି ଝିଅମାନେ ସେମାନଙ୍କର ପୋଷାକ ସହିତ ମେଳ ହେବା ଭଳି ଓଢ଼ଣାକୁ ଉଠେଇ ଦେବା ନିମନ୍ତେ ବଡ଼ ଭୟାନାମାସ ପାଖରେ ଅଟି କରନ୍ତି । ଫଳରେ ସତ୍ୟେକ ମୁସଲମାନ ପରିବାରଟି ତପ ଖୁସିରେ ଭରୁଳି ଉଠେ ।

ସ୍ଥଳୀ କହୁ ଦର୍ଶନ ଦିନ ସଞ୍ଜଠାରୁ ତା' ପରଦିନ ସକାଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁସଲମାନ ଦୋକାନବୁଡିକ ଘାରୁ ଗୁଡି ଖୋଲୁ ରହେ । ଫଳରେ ଯାହାର ଯାହା ଦରକାର ସେ ସୁବିଧାରେ କରି ଇଦୁ ପର୍ବଟିକୁ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ପାଳନ କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହୁଏ । ରାତିରେ ଯିଏ ଯେତେ ଡେରିରେ ଶୋଇ ପଡ଼ିବେ, ସେ ଖୁବ୍ ଶେଷରୁ ଉଠେ । ପିଲାମାନେ କିନ୍ତୁ ବଡ଼ମାନଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ଆହୁରି ବେଳାବେଳି ଉଠି ପଡ଼ନ୍ତି । ବୟସ ଲୋକମାନେ ଗାଧୁଆ ପାଧୁଆ ଘାରିଲା ବେଳକୁ ପିଲାମାନେ ସହୁତ ହୋଇଯାନ୍ତି ଥାଆନ୍ତି ଏବଂ ବଡ଼ମାନଙ୍କ ସହିତ ନୟାବେତ ବା ଇଦୁଗାକୁ ଯିବା ପାଇଁ ଅଥୟ ହୋଇ ପଡ଼ନ୍ତି । ପିଲାମାନେ ଖୁସିରେ ଡେଇଁବାର କାରଣ ହେଉଛି, ସେମାନେ 'ଇଦା' ବା କିଛି ପକେଟ ଖର୍ଚ୍ଚ ପାଇଥାଆନ୍ତି । ଏହାର ପରିମାଣ ସବୁଦିନିଆ ପକେଟ ଖର୍ଚ୍ଚ ଠାରୁ ଟିକିଏ ବେଶି । ପରକୁ ଫେରିବା ବାଟରେ ସେମାନେ ପଇସା-ତକ କଣ୍ଠେଇ, ବେଲୁନ ଓ ଦିଠେଇ କିଣାରେ ଭଡେଇ ଦିଅନ୍ତି ।

ତା'ପରେ ସେମାନେ ଅବା, ଆଉ, ତାହା, ଖୁଦୀ ଇତ୍ୟାଦିଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଆନ୍ତି । ସେମାନେ ମଧ୍ୟ କିଛି 'ଇଦା' ଓ ନିଠେଇ ଦିଅନ୍ତି । ଇଦ୍ ପାଇଁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାବେ ରନ୍ଧାବନ୍ଧା ହୁଏ । ସିମେଇ ଛାଟା ଏଇ ଦିନର ସବୁଠାରୁ ସ୍ତ୍ରୀୟ ଖାଦ୍ୟ । ଆଉ ମଧ୍ୟ କିନ୍ତୁନିୟ ଓ ବାପାମ ପକାଇ ଛାଉଣିରେ 'ଶାର-ଖୋରନା' ସଜ୍ଜିତ କରାଯାଏ । ଏଥି ସହିତ ଆମୁରି ଅନେକ ସକାଳ ସୁସାମୁ ଖାଦ୍ୟ ରନ୍ଧାବନ୍ଧା ହୁଏ । ଅଧିକାଂଶ ଅଞ୍ଚଳରେ ଅନ୍ୟ ଧର୍ମର ଲୋକେ ମଧ୍ୟ ମୁସଲମାନମାନଙ୍କ ସହିତ ନିଶି ରତ ପାଳନ କରନ୍ତି ।

ଇଦୁଲ-ଫିତରର ସାୟ ହୁଇ ମାସ ନ' ଦିନ ପରେ ଇଦ-ଯୁଦା ପଡ଼େ । ଏହି ଅବସରରେ କେହି କେହି ମୁସଲମାନ ମଞ୍ଜୁକୁ ତୀର୍ଥଯାତ୍ରାରେ ଯାଆନ୍ତି । ଏହି ତୀର୍ଥ ଯାତ୍ରାକୁ 'ଫର୍' ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ଇଦ-ଯୁଦାରେ ମୁସଲମାନମାନେ ଇସ୍ରରଙ୍ଗ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଛେଳି ଓ ମେଝା ବଳି ଦିଅନ୍ତି । ମହାପୁରୁଷ ଆକ୍ରାହାମଙ୍କର ଉକ୍ତି ପରୀକ୍ଷା କରିବା ନିମନ୍ତେ ଭଗବାନ ଥରେ ତାଙ୍କୁ ତାଙ୍କର ପୁଅକୁ ବଳି ଦେବାକୁ କହିଥିଲେ । ନିଜ ଉକ୍ତିର ପରୀକ୍ଷା ଦେବା ପାଇଁ ସତକୁ ସତ ଆକ୍ରାହାମ ତାଙ୍କ ପୁଅ ଉସମାଉଲକୁ ବଳି ଦେବାର ଯୋଗାଡ଼ କରିଥିଲେ । ଏବଂ ଫେରୁଛି କେବଳ ତାହାରି ସୁତି, କିନ୍ତୁ ଆକ୍ରାହାମ ଠିକ୍ ସେତେବେଳେ ପୁଅକୁ ହାଣିବାକୁ ଯାଆନ୍ତି, ଭଗବାନ ସେତିକିବେଳେ ତାଙ୍କରି ଅକ୍ଷୁଦ ଶକ୍ତି କେତେ ଉସମାଉଲ ଜ୍ଞାନରେ ଗୋଟିଏ ମେଝା ଛୁଆ ଆଣି ରଖିଦେଲେ । 'ଇଦ-ଯୁଦା'ରେ ଏହି ମହାନ ତ୍ୟାଗ ପଟଣାକୁ ପାଳନ କରାଯାଏ ।

ଇଦୁଲ-ଫିତର ପରି ଇଦୁଲ-ଯୁଦାରେ ମଧ୍ୟ ସକାଳ ସ୍ୱାର୍ଥନା ସାଙ୍ଗରେ କିଛି ଅଧିକ ଆବୃତ୍ତି କରାଯାଏ ଏବଂ ଲୋକମାନେ ପରସ୍ପରକୁ ଆଲିଙ୍ଗନ କରି ଶ୍ରଦ୍ଧେଜ୍ଞା ଜଣାନ୍ତି । ତା' ପରେ ସେମାନେ ନିଜର ଶକ୍ତିକୁ ଋଦ୍ଧି ସେ କୌଣସି ଗୋଟିଏ ଜୀବ ବଳି ପକାନ୍ତି । ବଳି-ପଶୁର ମା'ସ ଗରିବ ଲୋକ-ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବାଣ୍ଟି ଦିଆଯାଏ । ଇଦୁଲ-ଯୁଦା ସେଥିପାଇଁ ଇଦୁଲ-କୁର୍ବାନ ନାମରେ ପରିଚିତ । ଏହି ଇଦରେ ମଧ୍ୟ ପିଲାମାନଙ୍କୁ 'ଇଦା' ଦିଆଯାଏ । କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ଇଦୁଲ-ଫିତର ଭଳି ଏଥର ସେତେ ଖୁସି ଅନୁଭବ କରନ୍ତି ନାହିଁ ।

ଏ ସବୁ ବାଦ୍ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଇଦ ଅଛି, ଯାହାକି 'ଇଦ-ଇ-ମିଲ୍-ଦୁନ-ନବି' ନାମରେ ପରିଚିତ । ଏଇ ଦିନ ମହାପୁରୁଷ ମହଲଦଙ୍କର ପବିତ୍ର ଜନ୍ମ ଦିନ ପାଳନ କରାଯାଏ ।

ମୂଳ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଲେଖା : ଅନୱୁର କମଲ ହୁସେନ୍

ଗୋପବନ୍ଧୁ

ଗଣେଶ ଚତୁର୍ଥୀ

‘ଗଣପତି ବାପା ମୋରା’

ମଙ୍ଗଳ ମୁଖି ମୋରା, . . .”

(ଗଣପତି ବାପା, ପୁଣି ଆସ ।

ମଙ୍ଗଳ ମୁଖି, ପୁଣି ଆସ । . . .)

ଏକ ଧ୍ବନିରେ ମହାଶୟର ଗଗନ ପବନ ଭରିଯାଏ । ତା’ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଘଣ୍ଟା, ଝାଞ୍ଜ ଇତ୍ୟାଦି ବାଜୁଥାଏ । ଏହା ହେଉଛି ଗଣେଶ ଚତୁର୍ଥୀ ଏହାକୁ ବିନାୟକ ଚତୁର୍ଥୀ ବୋଲି ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଏ ।

ଭଦ୍ର ମାସ ଶୁକ୍ଳପକ୍ଷ ଚତୁର୍ଥୀ ଦିନ ଗଣେଶ ଚତୁର୍ଥୀ ପଡ଼େ ଏବଂ ବର୍ଷାରତ୍ନ ସ୍ବରାଜ୍ୟ ବୋଲି ଏହା ଜଣାଯାଏ । ଏହା ମୁଖ୍ୟତଃ ଗୋଟିଏ ମହାଶୟର ପର୍ବ । ମହାଶୟର ସବୁ ଶୂଳ ଓ କଲେଜ ଏଥିପାଇଁ ବନ୍ଦ ରହେ । ଅନ୍ୟ ଛୁଟି ଦିନରେ ଲୋକମାନେ ଘରେ ରହି ବିଶ୍ରାମ ନିଅନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଏକ ପର୍ବରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୋକ ସେହିନ ଖୁବ୍ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଭାବେ ପଡ଼ନ୍ତି । ପିଲାମାନେ ଗାଧୁଆ ପାଧୁଆ ସାରି ସେମାନଙ୍କର ନୂଆ ଲୁଗା ପିନ୍ଧନ୍ତି । ମାଆ-ମାନେ ଘରେ ଲତୁ ଡିଆରି କରନ୍ତି । ସାରା ପରିବାରଟିରେ ଗୋଟିଏ ଉତ୍ସବର ବାତାବରଣ ଖେଳିଯାଏ ।

ଏହାପରେ ପିଲାମାନେ ବଡ଼ମାନଙ୍କ ସହିତ ବାହାରି ଯାଆନ୍ତି ଗଣେଶ ମୁଖି କିଣିବା ପାଇଁ । ବଜାରରେ ପ୍ରବଳ ଲୋକଗହଳ ଲାଗିଯାଏ । ପିଲାମାନେ ସେମାନଙ୍କର ବାପାମାନଙ୍କ ହାତକୁ ଟାଣି ଟାଣି ନେଇ ଭିତ ଠେଲି ଆଗକୁ ମାଡ଼ି ଯାଆନ୍ତି । ‘ହେଉ ବାପା, ସେଠାରେ ଗୋଟିଏ ବଢ଼ିଆ ଗଣେଶ । ସେଇ ଗୋଟିଏ ଆମେ ନେବା ।’ ଅର୍ଚ୍ଚନା ଯେଉଁଠିରେ ସେମାନଙ୍କର ମନ ମାନିଥାଏ, ସେଇଟି ହେଉଛି ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ମୁଖି । ଦୋକାନରେ ବିଭିନ୍ନ ଆକାରର ଶହ ଶହ ମୁଖି ରଖାଯାଇଥାଏ । ସବୁଗୁଡ଼ିକ ସୁନ୍ଦର ଭାବରେ ଡିଆରି କରାଯାଇଥାଏ ଏବଂ ସେଥିରେ ଶଙ୍ଖା ଧରଣର ମୋଟା ରଙ୍ଗ ଦିଆ ଯାଇଥାଏ । ଉଠା ଦୋକାନମାନଙ୍କରେ ସେଗୁଡ଼ିକ ସୁନ୍ଦର ଭାବେ ଧାଡ଼ିକରି ସଜାଇ ରଖାଯାଇଥାଏ । ଚିତ୍ରକରମାନେ ଡିଆରି କରିଥିବା ମୁଖିଗୁଡ଼ିକ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ତୁଳନାରେ ଅଧିକ ମୂଲ୍ୟ ହୁଏ । ବଡ଼ ମୁଖି ନେବା ପାଇଁ ପିଲାମାନଙ୍କର ଲୋଭକୁ କୁଲୁକୁଳି କରି ଅଭିଭାବକମାନେ ଶେଷରେ ଗୋଟିଏ କୋଟ ମୁଖି ବାଜନ୍ତି ।

ଗଣେଶ ମୂର୍ତ୍ତିଟି କିଣା ଯିବାପରେ ଗୋଟିଏ ଚିତ୍ରବିଚିତ୍ର ସୁନ୍ଦର କାଠପଟା ଉପରେ ସ୍ଥାପନ କରାଯାଏ । ମୂର୍ତ୍ତିଟିକୁ ଘର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗୋଟି ନେବାରେ ପିଲାମାନଙ୍କର ଭାରି ଆଗ୍ରହ । କିନ୍ତୁ ଲୋକ ଗହଳି ଭିତରେ କାଲେ କାହା ଦେହରେ ରାଜି ତଳେ ପଡ଼ିଯିବ, ସେ ଦାୟାଦ୍ୱା କିଏ ନେବ ? ଭଙ୍ଗା ମୂର୍ତ୍ତି ଅଣ୍ଟାରେ । ତେଣୁ ବସ୍ତ୍ର ଲେକନାନେ ହିଁ ନିଜେ ନିଜେ କାଠ ପଟାଟିକୁ ହାତରେ ଧରି ଚାଲନ୍ତି ଏବଂ ପିଲାମାନେ ଝାଞ୍ଚ ବଜାଇ ଘଣ୍ଟା ପିଟି ବଡ଼ ପାଟିରେ ରାଆନ୍ତି, 'ଶେପତି ବାପୁ ପା ମୋରା... ।' ଏମିତି ଭାବରେ ଗଣେଶଙ୍କୁ ଶୋଭାଯାତ୍ରରେ ଘର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନିଆଯାଏ ।

ମହାରାଷ୍ଟ୍ରର ସବୁଆଡ଼େ ସେଇ ଏକାକିଆ । ଗଣେଶ ମୂର୍ତ୍ତି ଏକ ତିଥିରେ ଘରେ ସ୍ଥାପନ କରି ପୂଜା କରାଯାଏ । ଯଦିଓ ସେଗୁଡ଼ିକର ଆକାର ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ, ତଥାପି ଗଠନ ସଂକଳା ଏକାକଳି । ସବୁଗୁଡ଼ିକରେ ମୂର୍ତ୍ତି ବସିଥାଆନ୍ତି । ଗଣେଶ ପାକୁରଙ୍ଗ ଆଗରେ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଥାଳିରେ ଗୁଡଳ ଅଟା, ଗୁଡ, ନଡିଆପାତି, ଅଳେଇଚମଞ୍ଚି, କିସ୍ମିସ୍ ଏବଂ ଚାଦାମ ଇତ୍ୟାଦି ପଡ଼ି ଡିଆରି ହୋଇଥିବା 'ମୋଡାଳ' ବା ଲତୁ ଉଖାଯାଇଥାଏ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ହିନ୍ଦୁ ଦେବତାଙ୍କ ଭଳି ଗଣେଶଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ କାହନ ଅଛି । ସେଇଟି ହେଉଛି ଗୋଟିଏ ମୂଷା । ଗଣେଶ ମୂର୍ତ୍ତିଙ୍କୁ ଘରେ କେତେ ଦିନ ରଖାଯିବ ତାହା ପରିବାରର ପରମ୍ପରା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ । କୌଣସି କୌଣସି ପରିବାରରେ ୩୨ ଘଣ୍ଟା ରଖାଯାଏ, ଆଉ କେତେକ ପରିବାରରେ ଖୁବ୍ ବେଗିରେ ଅନନ୍ତ ବ୍ରହ୍ମା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, କେହି ପାଞ୍ଚଦିନ, କେହି ସାତଦିନ, କେହି ବା ନଅଦିନ ରଖନ୍ତି ।

ମୂର୍ତ୍ତିଟିକୁ ଘରକୁ ଅଣାଯିବା ପରେ ଗୋଟିଏ ସୁପରିତ ସ୍ଥାନରେ ରଖାଯାଏ । ପିଲାମାନେ ଗଣେଶଙ୍କୁ ରଙ୍ଗାନ ପତାକା, ଝାଲର ଇତ୍ୟାଦିରେ ସଜାନ୍ତି, ଖାଲି ସେତିକି ନୁହେଁ, ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗମାନଙ୍କର ଗଣେଶ କେନିଟି ସଜା ହୋଇଉଠି, ତାହା ଦେଖିବା ସକାଶେ ଘରକୁ ଘର ବୁଲି ଯାଆନ୍ତି ।

ଗଣେଶ ଦିଅଁ ଘରେ ଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସ୍ତବିର୍ଦିନ ସକାଳେ ଓ ସଞ୍ଜରେ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ସାର୍ଥନା କରାଯାଏ ଏବଂ ଆଳତି ଦିଆଯାଏ । କାହା କାହା ଘରେ ପୂଜାପାଠ ପାଠ ପୁରୋହିତଙ୍କୁ ହଜାଯାଏ ଏବଂ ଆଉ କାହା ଘରେ ସେମାନେ ନିଜେ ନିଜେ ଏ କାମ କରନ୍ତି । ଗଣେଶଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ 'କେଉର' ନାମକ ଏକୋଇଶିଟି ଘାସ, ଗୋଟିଏ ପତ୍ର ପୂଲ ଏବଂ ସ୍ୱେତ ନିମରେ ଏକୋଇଶିଟି ଲତୁ ଅର୍ପଣ କରିବା ହେଉଛି ବିଧି । ଗଣେଶ ହେଉଛନ୍ତି ବିଦ୍ୟାଦାତା । ସେ ସବୁ ବିଦ୍ୱା ଦୂରକରି ଆମ କାମକୁ ସଫଳ

କରନ୍ତି । ସେ ପୁଣି ହେଉଛନ୍ତି ଅନୁକୁଳ ଯେତେବେଳେ ଏବଂ ସବୁ ବଡ଼ବଡ଼ କାମ ଆରମ୍ଭରେ 'ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମୋ' ବୋଲି କହି ସମସ୍ତେ ତାଙ୍କର ବଦନା କରନ୍ଥାଏ ।

ଗଣେଶ ତତ୍ତ୍ୱର୍ଥରେ ଗଣେଶ ମୂର୍ତ୍ତି ଘରେ ସ୍ଥାପନ କରାଯିବା ସଙ୍ଗେ ଘରେ ଅଧିକାଂଶ ସାହିତ୍ୟିକ ଗର୍ଭରେ, କୋଠରେ ମଧ୍ୟ ଏହା କରାଯାଏ । ସାଧାରଣତଃ ଏକ ମୂର୍ତ୍ତିଗୁଡ଼ିକ ବହୁତ ବଡ଼ । ବେଳେବେଳେ ଏହା ୨୦ ଫୁଟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉଚ୍ଚ ହୁଏ । ଏଗୁଡ଼ିକର ଆକାର ସ୍ଥଳର ମଧ୍ୟ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ । ଶୂନ୍ୟସ୍ଥ, ମହାଶୂନ୍ୟ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପୁରାଣମାନଙ୍କରେ ତାଙ୍କ ବିଷୟରେ ଯେଉଁ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ କାହାଣୀ ସବୁ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଛି, ସେଇ ଅନୁସାରେ ମୂର୍ତ୍ତି ତିଆରି କରାଯାଇଥାଏ । ତାଙ୍କୁ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଭାବରେ ମଧ୍ୟ ଚିତ୍ରଣ କରାଯାଇ ପାରେ, ଯେ କି କାଳୀୟ ନାଗର ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ଠିଆ ହୋଇଥିବେ ସ୍ଥାପନା କୌଣସି ରକ୍ଷସକୁ ବଧ କରୁଥିବେ । ହିନ୍ଦୁ ମନ୍ଦିରର ସବୁ ଠାକୁର ଠାକୁରାଣୀମାନଙ୍କରେ ଗଣେଶଙ୍କର ଦୟାମୟ ଓ ମଙ୍ଗଳମୟ ଭାବଟି ନିହିତ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରାଯାଏ । ଯଦିଓ ସ୍ତୁତିବର୍ଣ୍ଣ ପାରମ୍ପରିକ ଢଙ୍ଗରେ ଗହ ଗହ ଗଣେଶ ମୂର୍ତ୍ତି ତିଆରି କରାଯାଏ, ତଥାପି ଅତ୍ୟାଧୁନିକ ଘଟଣାକୁ ଚିତ୍ରଣ କରିବାକୁ ନୂଆ ନୂଆ କୌଶଳମାନ ଆବିଷ୍କାର କରାଯାଉଛି । ହିନ୍ଦୁମାନେ ଉପରେ ଦେଖିଥିବା ଗଣେଶ ଆଶୀର୍ବାଦ କରୁଥିବାର ଗୋଟିଏ ମୂର୍ତ୍ତି କିଛି ଦିନ ତଳେ ଖୁବ୍ ଲୋକପ୍ରିୟ ହୋଇଥିଲା ।

ଗଣେଶ ପୂଜା କରି ଗୋଟିଏ ସାଧାରଣ ଘରକୁ ଯିଏ ଜାତୀୟ ପର୍ବରେ ପରିଣତ କରିଥିଲେ, ସେ ହେଉଛନ୍ତି ଲୋକମାନଙ୍କ ବାଳ ଗଙ୍ଗାଧର ତିଳକ । ସେତେବେଳେ ଇଂରେଜମାନେ ଭାରତ ଶାସନ କରୁଥିଲେ । ଭାରତର ଲୋକମାନଙ୍କର ମନର ବଳ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିଥିଲା । ସେମାନେ ନିଜ ଉପରୁ ବିଶ୍ୱାସ ହରାଇ ବସିଥିଲେ । ଲୋକମାନଙ୍କ ମନରେ ପୁଣି ନୂତନ ବିଶ୍ୱାସ ଆଣିଦେବା ପାଇଁ ତିଳକ ଏକ ଉପାଦାନ ନୂଆ ରୂପ ଦେଇଥିଲେ । ସେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥିଲେ ଯେ, ଲୋକମାନେ ଏକ ଉପାଦାନ ପାଳିବା ପାଇଁ ଏକାଠି ହେଲେବେଳେ ନିଜ ନିଜ ଭିତରେ ଥିବା ରୋଦରକୁ ଭୁଲି ଯାଆନ୍ତି ଏବଂ ବନ୍ଧୁ ଭାବରେ ଏକମାନ ହୋଇଯାଆନ୍ତି ।

ତିଳକ କଳା ସଂସ୍କୃତିକୁ ମଧ୍ୟ ଉତ୍ସାହିତ କରିଥିଲେ । ସେ ସଂସ୍କୃତିକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମଗୁଡ଼ିକର ପୃଷ୍ଠପୋଷକ ଥିଲେ । ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମକୁ ଜଣାଶୁଣା ସଙ୍ଗୀତଜ୍ଞମାନଙ୍କୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରାଯାଉଥିଲା । ନାମଜାତା କବିମାନେ ସେମାନଙ୍କର କବିତା ଆବୃତ୍ତି କରୁଥିଲେ ଏବଂ ନୂଆ ପୁରୁଣା ନାଟକମାନ

ଅଭିନୟ କରୁଯାଉଥିଲା । ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରୁଯାଉଥିଲା ଏବଂ ଏହି ସମୟରେ ସମାଜସେବା ଓ ରାଜନୀତିଜ୍ଞମାନେ ଉତ୍ତର ଦେଉଥିଲେ । ସେଠାରେ ସମୂହ ଶୋଷ, ଭଜନ ଓ କୀର୍ତ୍ତନ କରୁଯାଉଥିଲା । ଏହା ପରେ ପରେ ଧର୍ମ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା ହେଉଥିଲା ।

ଫଳ ଫଳ ପିଲା ନୀର ଗୀତ ପରିବେଷଣ କରୁଥିଲେ ଏବଂ ଏଥିରେ ସେମାନଙ୍କର ନିଜର କିଛି ବିଶେଷତା ଥିଲା । ଯଦୁ ମଧ୍ୟରେ ବିଶେଷ ଲୋକ ସ୍ତ୍ରୀ ଥିଲା ପିଲାମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଶିବାଜୀଙ୍କ ସୈନ୍ୟସମୂହ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ । ସତ୍ତା ବେଳେ ପିଲାମାନେ ଏକା ସକାଳ ପୋଷାକ ପିନ୍ଧି, ଜାତୀୟ ସଙ୍ଗୀତ ଶୁଭ ଗାଇ, ପର୍ଯ୍ୟବସାୟ ଡୋରପିନ୍ଧା ଗୋଟିଏ କାଠିରେ ତାଳ ଦେଇ ଦେଇ ସଫର ପରିକ୍ରମା କରନ୍ତି । ଗଣେଶଙ୍କ ଆଗରେ ଏକ ଖେଳ ଦେଖାଉବା ପାଇଁ ସେମାନଙ୍କୁ ଡକାଯାଏ । ଏହି ପୂଜା ବହୁ ଲୋକ ସେଠାରେ ବୁଝ ହୋଇ ଦେଖନ୍ତି । ଏଗଭଳି ଭାବରେ ଗଣେଶ ଚତୁର୍ଥୀ ସୁବେଳାମାନଙ୍କ ମନରେ ଗୋଟିଏ ସାଂସ୍କୃତିକ ଚେତନା ଆସି ଦେଇଥିଲା ।

ଯଦିଓ ଗଣେଶ ପୂଜାକୁ ଗୋଟିଏ ସାଂସ୍କୃତିକ ପର୍ବରେ ପରିଣତ କରିବା ଦିଗରେ ଜିନିଷ ଦାୟୀ, ତଥାପି ଗଣେଶ ପୂଜା କେଉଁ ପୁରୁଣା କାଳରୁ ଚଳି ଆସୁଛି । ଗଣେଶ ଦେଉଳଟି ଶୈବ ଧର୍ମାବଲମ୍ବୀମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ ବିଶିଷ୍ଟ ଦେବତା ଏବଂ ଗଣେଶଙ୍କର ମନୁଷ୍ୟ ଦେହରେ ହାତୀର ମୁଣ୍ଡ କଥା ବେଶ୍ ଜଣାଶୁଣା । ଗଣେଶଙ୍କର ଏଭଳି ରୂପ କାହିଁକି ହେଲା, ସେ ସମ୍ପର୍କରେ ଶିବ ପୁରାଣରେ ଗୋଟିଏ କାହାଣୀ ବର୍ଣ୍ଣନା କରୁଯାଇଛି ।

ଥରେ ଶିବ ଠାକୁରଙ୍କ ଝିଅ ପାର୍ବତୀ ଗାଧୋଉଥିବା ବେଳେ ଗାଧୁଆ-ଘର ଦ୍ଵାର କରିବା ପାଇଁ ଜଣେ କରୁଆଳ ଦରଜାର ଦେଲା । କିନ୍ତୁ କେହି ମିଳିଲେ ନାହିଁ । ତେଣୁ ପାର୍ବତୀ ପୁଲ୍ୟାଏ କାଦୁଆରେ ଗୋଟିଏ ମନୁଷ୍ୟ ମୂର୍ତ୍ତି ଗଢ଼ି, ସେଥିରେ ଜୀବନ ଦେଇ, ତାକୁ ଗାଧୁଆ ଘରର ଡାହାଣପଟ ଦୁଆର ମୁହଁରେ ନେଇ ଜରାଇ ଦେଲେ । ସେହି ଜୀବନ୍ତ ସ୍ତମ୍ଭଟିକୁ ଆଦେଶ ଦେଲେ ଯେ, ସେ କାହାରିକୁ ହେଲେ ଶିତରକୁ ଛାଡ଼ିବ ନାହିଁ । କିଛି ସମୟ ପରେ ନିଜେ ଶିବ ଠାକୁର ସେଠାରେ ଆସି ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ, କିନ୍ତୁ କରୁଆଳ ତାଙ୍କୁ ଶିତରକୁ ଛାଡ଼ିଦେଲା ନାହିଁ । ଶିବ ଏଥିରେ ରାଗିଯାଇ କରୁଆଳର ମୁଣ୍ଡ ଗାଡ଼ି ଦେଲେ । ପାର୍ବତୀ ଯେତେବେଳେ ଏକଥା ଦେଖିଲେ, ଭାରି ସେ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ଝାଞ୍ଜର ବ୍ୟସ୍ତତା ଦୂର କରିବା ପାଇଁ ଶିବ, ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ହାତୀର ମୁଣ୍ଡ କାଟି, ସେଇ ମୁଣ୍ଡକୁ ନେଇ ଦ୍ଵାରପାଳର ଦେହରେ ଗଢ଼ିଦେଲେ । ତାଙ୍କର ନାମ ହେଲା ଗଣେଶ ।

ଗଣପତି ହେଉଛନ୍ତି ବିଦ୍ୟା-ଦେବତା ଏବଂ ସେ ବିଦ୍ଭରାଜ । ସେଇ-
ଦିନ ଠାରୁ କୌଣସି ନୂଆ କାମର ଅନୁକୂଳ ସମୟରେ ତାଙ୍କ ନାମ ଉଚ୍ଚା-
ରଣ କରାଯାଏ । ଏ ବିଷୟରେ ଗୋଟିଏ କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ଅଛି ।

ଥରେ ସ୍ୱର୍ଗର ଦେବତାମାନେ କୈଳାସ ପର୍ବତରେ ଶିବ ପାର୍ବତୀଙ୍କୁ
ଭେଟିବାକୁ ଆସିଥିଲେ । ସେମାନେ ତାଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ଅମୃତ ଲତ୍ତ ଉପହାର
ଦେଇଥିଲେ । ସେଠାରେ ଖେଳୁଥିବା ତାଙ୍କର ଦୁଇ ପୁଅ ଗଣେଶ ଏବଂ
କାର୍ତ୍ତିକେୟ ସେଇ ଲତ୍ତୁଟି ନେବା ପାଇଁ ଜିଦ୍ କଲେ । ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ଲତ୍ତ
ଥିବାରୁ ପାର୍ବତୀ ସନ୍ତୋଷ ଦେଲେ, 'ଦୁହେଁଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଯିଏ ସବୁଠାରୁ ଆଗେ
ପଡ଼ିବାକୁ ବୁଲି ଆସିବ, ସେଇ ଏକା ଲତ୍ତୁଟି ପାଇବ । କାର୍ତ୍ତିକେୟ ସାଙ୍ଗେ
ସାଙ୍ଗେ ତାଙ୍କର ବାହନ ମୟୂର ଉପରେ ବସି ପଡ଼ିବା ବୁଲିବାକୁ ବାତାରି
ପଡ଼ିଲେ । ଗଣେଶ କିନ୍ତୁ ସେଉଁଠି ଥିଲେ ସେଇଠି ବସିଲେ । କିଛି ସମୟ
ପରେ ସେ ତାଙ୍କ ପିତାମାତାଙ୍କ ଉଚ୍ଚିପଟରେ ଥରେ ବୁଲି ଆସିଲେ, ଏବଂ
ତାଙ୍କ ପାଦ ଡୁବିଲେ । କାର୍ତ୍ତିକେୟ ଯେତେବେଳେ ଫେରି ଆସିଲେ, ସେ
ଧରିନେଲେ ଯେ, ସେ ହିଁ କେବଳ ଏଇ ସୁବିଧାଗିତାରେ ଜିତିଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ
ପାର୍ବତୀ କହିଲେ, 'ପିତାମାତା ହେଉଛନ୍ତି ସମସ୍ତ ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ଠାରୁ ଉଚ୍ଚ ।
ଗଣେଶ ଏଭଳିଆ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ । ତେଣୁ ଗଣେଶ ହିଁ ଲତ୍ତୁଟି ପାଇବେ ।'
ଗଣେଶଙ୍କର ଏଇ ଆଚରଣରେ ଶିବ ମଧ୍ୟ ଖୁସି ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ । ସେ
ତାଙ୍କୁ ଆଶୀର୍ବାଦ କରି କହିଲେ, 'ଏଣିକି ଲୋକ ଯେ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ
ଆରମ୍ଭ କଲେ ପୂର୍ବରୁ ସର୍ଥମେ ତୁମକୁ ହିଁ ପୂଜା କରିବେ ।'

ଗଣେଶ ଚତୁର୍ଥୀ ଦିନ ଲୋକେ ଚନ୍ଦ୍ର ପର୍ବନ କରନ୍ତି ନାହିଁ । କାରଣ
ଚନ୍ଦ୍ର ଦେଖିଲେ ସେମାନେ କୁଆଡ଼େ ଶ୍ୱେତ ହେବେ । ମନୁଷ୍ୟର ସବୁଟି
ହେଉଛି, ବିଶେଷ କରି ପିଲାମାନଙ୍କର ଯେ, ଯେଉଁ କାମକୁ ବାରଣ କରୁ-
ଯାଇଥିବ ସେଇ କାମ କରିବାକୁ ସେମାନେ ବେଶି ବେଶି ଆଗ୍ରହୀ ହେବେ ।
ତେଣୁ ବେଳେ ବେଳେ ସେମାନେ ଚନ୍ଦ୍ର ଦେଖି ଦିଅନ୍ତି ଏବଂ ଏହାର
ଫଳାଫଳ କଥା ଶୁଣି ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ନ୍ତି । ଏକଥାଟି ପଞ୍ଜରେ ମଧ୍ୟ
ଗୋଟିଏ ପୌରାଣିକ କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ଅଛି । ଥରେ କୁଆଡ଼େ ଗଣେଶ ତାଙ୍କ
ମୁଣ୍ଡା ବାହାନରେ ବସି ଯାଇଥିଲେ । ମୁଣ୍ଡାଟି ତାଙ୍କର ଶ୍ୱର ସମ୍ଭାଳି ନ
ପାରିବାରୁ ଗଣେଶ ତଳେ ପଡ଼ିଗଲେ । ଉଭୟ ଏ କଥା ଦେଖି ହସି ପକା-
ଇଲେ । ଫଳରେ ଗଣେଶ ଉଠିଗଲେ ଏବଂ ଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ଅଭିଶାପ ଦେଇ
କହିଲେ, 'ଆଜିଠାରୁ ତୋ ମୁହଁ କେହି ଚାହିଁବେ ନାହିଁ । କେହି ଯଦି ଚାହିଁ-
ବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରେ, ତେବେ ସେ ଶ୍ୱେତ ହୋଇ ଗଣାହେବ ।' ଲୋକେ

କହନ୍ତି ଯେ, ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ସ୍ୟାମସ୍ମିନ ମଣି ଶ୍ରେଷ୍ଠି କରନ୍ତି ବୋଲି ଯେଉଁଦିନ ତାଙ୍କୁ ଦାସୀ କରାଗଲା । ଯେଦିନ ସେ କୁଆଡ଼େ ଚାଲୁ ଥିଲେ ।

କେତେକ ପରିବାରରେ ଏଇ ଦଶଦିନିଆ ଗଣେଷ ପୂଜା ସମୟରେ ଗୌରୀ ପୂଜା ମଧ୍ୟ କରାଯାଏ । ଘରୋଇ ଗୁରୁମାନେ ‘ରାମ’ ଓ ‘ବାଳୁ’ ନାମରେ ଘରକୁ ଘର ନାଚି ନାଚି ଯାଆନ୍ତି । ଏଇ ବିଧି ଜନାକ୍ଷୟୀ ପାତୁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇ ଗଣେଶଙ୍କର ବିସର୍ଜନ ଦିବସ ଅନନ୍ତ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚାଲେ । ଜନାକ୍ଷୟୀ ଉତ୍ସବରେ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରି ସେମାନେ କିଛି ଦିନ ବିଶ୍ରାମ ନିଅନ୍ତି ଏବଂ ତା’ପରେ ଗଣେଶ ଉତ୍ସବ ପାଇଁ ଅଭ୍ୟାସ ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତି ।

ଦିନର କାମଦାମ ସାରି ଏଇ ‘ରାମ’ମାନେ ଘର ବା ଦୋକାନ ବାହାରେ କୌଣସି ଗୋଟିଏ ଖୋଲା ଜାଗାରେ ଏକାଠି ହୋଇ ତାଙ୍କର ଆବୃତ୍ତି ଓ ଅଭ୍ୟାସ କରନ୍ତି । ସାଧାରଣତଃ ବାର ଚଉଦ ଜଣରେ ଗୋଟିଏ ଲେଖା ଦଳ ଗଠିତ । ଆଠ ନଅ ଜଣ ନାଚନ୍ତି, ଅନ୍ୟମାନେ ଗାଆନ୍ତି । ଅନ୍ଧାରେ ଘଣ୍ଟ ବାଜି, ଶାଢ଼ୀ ଓ ବାଜାର ତାଳେ ତାଳେ ଦୋହଲି ଦୋହଲି ଘୁରି ଘୁରି ସେମାନେ ନାଚନ୍ତି । ସମସ୍ତେ ଗଣେଶଙ୍କ ନାମରେ ମଙ୍ଗଳା-ଚରଣ କରି ନାଚ ଆରମ୍ଭ କରାଯାଏ । ମହାଭାରତର କଙ୍କଣ ଝିଲୁରେ ସାଧାରଣତଃ ଏଇ ରାମମାନେ ନାଚନ୍ତି ।

ଏଇ ନାଚଦଳ ସେମାନଙ୍କର ଦରକାରୀ କାମସାଧନ କରିବା ପାଇଁ ପରସା ସଂଗ୍ରହ କରନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଅଞ୍ଚଳର ଗଣେଶଙ୍କ ଆଗରେ ସେମାନେ ନାଚଗାତ କରନ୍ତି ଏବଂ ଦୁଆରେ ଦୁଆରେ ବୁଲି ନାଚି ନାଚି ପଇସା ମାଗନ୍ତି ।

ଗଣେଷ ପୂଜା ଶାଗଣା ସହର ବଜାର ସବୁଆଡ଼େ ପାଳନ କରାଯାଏ । ସରାସୀ ଲୋକମାନେ ଏହି ଉପଲକ୍ଷେ ନିଜ ନିଜ ଘରକୁ ଫେରି ଆସିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି । କପଡ଼ାକି ପିଆନିଆ ଗୋଟିଏ ବିଧି ହୋଇ-ଥିବାବୁ ତାତକାଳରେ ଯେମିତି ଭିଡ଼ ଭେଳ, ମଟର ଓ ଝିମର ଇତ୍ୟାଦି ରେ ମଧ୍ୟ ଯେମିତି ଭିଡ଼ ହୁଏ । ସହର ବଜାରରେ ଯେମିତି ଆଡ଼ମ୍ବର ସହକାରେ ଏହି ପର୍ବ ପାଳନ କରାଯାଏ, ଶାଁ ଗହଳିରେ ଅବଶ୍ୟ ସେଇଳି ହୁଏ ନାହିଁ । ମଫସଲରେ କେବଳ ଶାଁ ଝୁଲରେ ବା ମୁଖିଆଙ୍କ ଘରେ ଗଣେଶ ମୂର୍ତ୍ତି ସ୍ଥାପନ କରାଯାଏ । ଏଇଠାରେ ଗ୍ରାମବାସୀମାନେ ଆସି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଦେଖନ୍ତି ।

ସହରମାନଙ୍କରେ ଦଶଦିନିଆ ଗଣେଶୋତ୍ସବ ରହୁଁ ରହୁଁ କେଉଁ-

ଆଡେ ଯରିଯାଏ । ପ୍ରତିଦିନ ଯାତସଭା ବଦଳେ ଏବଂ ନୂଆ ନୂଆ କାର୍ଯ୍ୟ-
କ୍ରମ ପରିବେଷଣ କରାଯାଏ । କି ଧନୀ, କି ଋଷିବ ପିଲାକୁ ବୁଢ଼ା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ସବୁ ସଂସଦାୟର ଲୋକ ଗଣେଷ ଦେଖିବାକୁ ଆସନ୍ତି । ସମସ୍ତ ସହରଟି
ଗୋଟିଏ ଆନନ୍ଦ ମେଢା ଭଳି ଦେଖାଯାଏ ।

ସମସ୍ତଙ୍କ ଶେଷରେ ଆସେ ଅନନ୍ତ ଚନ୍ଦ୍ରଦାଶ । ବିସର୍ଜନ ପର୍ବପାଇଁ
ବ୍ୟାପକ ଆୟୋଜନ କରାଯାଏ । କେତେକ ଲୋକ ସେମାନଙ୍କର ବନ୍ଧୁ-
ବାନ୍ଧବଙ୍କ ଗହଣରେ ନିଜେ ନିଜେ ବିସର୍ଜନ କରିବାକୁ ପସନ୍ଦ କରନ୍ତି ।
ଆଉ କେହି କେହି ସେମାନଙ୍କର ମୁଣ୍ଡିଗୁଡ଼ିକୁ ନେଇ ସର୍ବସାଧାରଣ
ଜ୍ଞାନରେ ଯେଉଁ ଚଡ଼ ଚଡ଼ ମୁଣ୍ଡିମାନ ସୃଷ୍ଟି କରାଯାଇଥାଏ, ତାହାରି
ପାଖରେ ରଖି ଦିଅନ୍ତି । ଏଗୁଡ଼ିକ ପରେ ଦୁପହାଣି ବଳଦଗାତି ତା ଟୁକରେ
ଲଢ଼ିକରି ନିଆଯାଏ । ପିଲାମାନେ ମୁଣ୍ଡିଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ହାତ ପକାଇ
ପଞ୍ଜରେ ଏକ ସକାର ଆଉଟି କରି ଠିଆହୋଇ ଥାଆନ୍ତି । ଘଣ୍ଟା ପିଟି, ଝାଙ୍କ
ବଜାଇ, 'ଗଣପତି ବାପୁଆ ମୋରା' ବୋଲି ଗାଇ ଗାଇ ଶୋଭାଯାତ୍ରା-
କାରୀମାନେ ବିଭିନ୍ନ ରାସ୍ତାରେ ବୁଲନ୍ତି ।

ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଜ୍ଞାନରେ ଯଦୁ ଟୁକ ଓ ଶରତ ଆସି ଏକାଠି ହୋଇ
ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଶୋଭାଯାତ୍ରା କରନ୍ତି । କେଉଁ ମେଢ଼ଟି ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଗରେ
ଯିବ, ସେଥିପାଇଁ ସହର ଓ ମଫସଲରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଶିଘର ଥାଏ । ସାଧା-
ରଣତା ସବୁଠାରୁ ପୁରୁଣା ମର୍ଦ୍ଦରର ମୁଣ୍ଡିକୁ ଏଇ ସମ୍ମାନ ଦିଆଯାଏ । ଏଇ
ମୁଣ୍ଡିକୁ ଗୋଟିଏ ମେଢ଼ରେ ଥୋଇ ତାକୁ କାନ୍ଧରେ ରଖି ନିଆଯାଏ ।
ଶୋଭାଯାତ୍ରା ସହିତ ଗାଡ଼ବୋଲ ଓ ବାଜାବୋଲ ମଧ୍ୟ ଯାଆନ୍ତି । ସେମାନେ
ମଙ୍ଗଳଗୀତ ଗାଇ ଗାଇ ଯାଉଥିବା ବେଳେ ରାସ୍ତାର ଦୁଇ କଡ଼ରେ ଲୋକ-
ମାନେ ଠିଆ ହୋଇ ଏଇ ଦୃଶ୍ୟ ଉପଭୋଗ କରନ୍ତି ଏବଂ ଅଭିବରୁଣ
ଜାତନ୍ତି ।

ସତ କେତେ ବର୍ଷ ହେଲା ସାର୍ବଜନୀନ ଗଣେଷ ମେଢ଼ର ସଂଖ୍ୟା
ବହୁତ ବଢ଼ିଛି ଏବଂ ଅତିକାଳି ସହର ମଧ୍ୟରେ ଶୋଭାଯାତ୍ରାଟିଏ ଅତିକ୍ରମ
କରି ଯିବାକୁ ବହୁତ ସମୟ ଲାଗି ଯାଉଛି । ୧୯୨୮ ମସିହାରେ ପୁନେ
ଠାରେ ଗୋଟିଏ ଶୋଭାଯାତ୍ରା ସହର ଅତିକ୍ରମ କରିବାକୁ ପ୍ରାୟ ଅଠର
ଘଣ୍ଟା ସମୟ ନେଇଥିଲା । ଏହାକୁ ଦେଖିବା ପାଇଁ ହଜାର ହଜାର ଲୋକ
ରୁଷ ହୋଇଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ଭଣ୍ଡେ ହେଲେ ଜାଗା କେଉଁଠି ଜାତ
ଯାଇ ନ ଥିଲା ।

ଶୋଭାଯାତ୍ରା ଯାଇ ନଦୀ, ଚୁଡ଼ ବା ସମୁଦ୍ର କୂଳରେ ପହଞ୍ଚିବା

ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତଳ ସ୍ତରରେ ଶୁଣାଯାଏ—

‘ଗଣପତି କାପୁ ପା ମୋରା,
ପରଜା ବର୍ଷ ଲୋକର ସା ...’

‘ଆସନ୍ତା ବର୍ଷ ସଥଳ ଆସ’ ବୋଲି କହି ଲୋକମାନେ ମୂର୍ଖ ଗୁଡ଼ିକୁ
ପାଣିକୁ ପିଇ ଦିଅନ୍ତି । ତା’ପରେ ସାମାନ୍ୟ ଜଳଯୋଗ ପରେ ଲୋକମାନେ
ନିଜ ନିଜର ଘରକୁ ଫେରି ଯାଆନ୍ତି ।

ଗଣେଶ ପୂଜା ଶରତର ଆଉ କେତେକ ଅଞ୍ଚଳରେ ମଧ୍ୟ ପାଳନ
କରାଯାଏ । କେବଳ ମହାରାଷ୍ଟ୍ରରେ ଏହା ସାର୍ବଜନୀନ ଭାବେ ଓ ଖୁବ୍
ଜାକଜମକରେ ପାଳନ କରାଯାଏ । ମହାପ୍ରାୟାଣେ ବାହାରେ ଯେଉଁଠି
ଆଥାକୁ ନା କାଟିକି, ସେମାନେ ଏକାଠି ହୋଇ, ନିଜ ଭାଷାରେ ପିଲେ
ସେମିତି କରନ୍ତେ, ଠିକ୍ ସେମିତି ଆକୃତ ତତ୍ତ୍ୱାତ୍ମକ ସହିତ ଏହାକୁ ପାଳନ
କରନ୍ତି ।

ମୂଳ ମସୌ ଲେଖା : ସବିତା ସାହୋବ୍‌ଆ

ବୃଣ ପୁଣି

ଦୁର୍ଗା ପୂଜା

ଦିନ ଯେତେବେଳେ ଛମେ ଛୋଟ ଦେବାକୁ ଲାଗେ, ଏବଂ ବନ୍ୟା ମହା-
ମାରିର ଭୟ ଆଉ ନ ଥାଏ, ଠିକ୍ ଏତିକିବେଳେ ନୀଳ ଆକାଶରେ ଧଳା-
ଧଳା ମେଘମାଳ ଭାସି ବୁଲନ୍ତି । ଦକ୍ଷିଣା ପବନ ଅସିକ ଶୀତଳ ଓ ଶୁଷ୍କ
ହୋଇ ପଶିମାଭିମୁଖୀ ହୁଏ । ଚିତ୍ତ ଚିତ୍ତ ଶିଶିର ଝରିପଡ଼େ । ଧାନଗଛ
ସବୁ ତସେ ଉଚ୍ଚରେ ବଢ଼ିଥାଏ । ପୃଥିବୀ ସୁଖର ସମ୍ଭାବନାରେ ପରିପୁର୍ଣ୍ଣ ।
ଏହା ହିଁ ଦେଉଳି ଶରତ ଋତୁ ।

ଦୁଷ୍ଟ ଉପରେ ଶିଷ୍ଟର ବିଭୟ ଉପଲକ୍ଷେ ଏହି ଅବସରରେ ଦୁର୍ଗା-
ପୂଜା ପାଳନ କରାଯାଏ । ବଙ୍ଗବାସୀମାନଙ୍କର ଏହା ଦେଉଳି ଗୋଟିଏ
ସମ୍ପାଦ ପର୍ବ । ବଙ୍ଗୀୟମାନେ କେବଳ ନିଜ ଗୃହ୍ୟରେ ନୁହେଁ, ପୃଥିବୀର
ଯେ କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ଥାଆନ୍ତୁ ନା କାହିଁକି, ସେମାନେ ଏଇ ପର୍ବ ପାଳନ
କରିବାକୁ ଛାଡ଼ନ୍ତି ନାହିଁ ।

ସାଧାରଣତଃ ଆଶ୍ୱୀନ ଶୁକ୍ଳପକ୍ଷର ସପ୍ତମୀ, ଅଷ୍ଟମୀ ଓ ନବମୀ
ତିଥିରେ ପୂଜାପାଠ କରାଯାଏ ଏବଂ ତତ୍ତଳା ଦିନ ମୁଖି ବିସର୍ଜନ ହୁଏ ।
ଦୁର୍ଗାପୂଜା ପରେ ଆଶ୍ୱୀନ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ଦିନ ସୁଖ ସମର୍ଥନ ଅଧିଷ୍ଠାତ୍ରୀ ଦେବୀ
ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କର ପୂଜା ହୁଏ ।

ତତ୍ତଳା ଦିନେ ଦଶଟି ଅସ୍ତ୍ର ଧରିଥିବା, ସିଂହବାହିନୀ ଦେବୀ ଦୁର୍ଗାଙ୍କୁ
ଗୋଟିଏ ଶକ୍ତିମୟୀ ସୁତରୀ ଠାକୁରଣୀ ରୂପରେ ଚର୍ଚ୍ଚନା କରାଯାଇଛି ।
ଗୋଟିଏ ଭୟଙ୍କର ମର୍କଟି ଦେହରେ ତାଙ୍କର ପ୍ରଶୁଳ ବିଜ ହୋଇଥାଏ
ଏବଂ ସେଇ ମର୍କଟି ଦେହରୁ ଦୁଷ୍ଟ ଗଣସ୍ତ୍ର ମହିଷାସୁର କାହାକୁଥାଏ । ତାକୁ
କେବଳ ଦୈତ୍ୟଗଣି ସ୍ୱାର୍ଥ ହିଁ ପରାଜିତ କରାଯାଇପାରିବ ।

ଦେବୀଙ୍କର ମଣ୍ଡଳରେ ମଙ୍ଗଳର ଚିହ୍ନ ତାଙ୍କ ସ୍ୱାମୀ ଶିବଙ୍କର
ଗୋଟିଏ କ୍ଷୁଦ୍ର ମୁଖି ଲୁଚି ରହିଥାଏ । ଦୁଇପାଖରେ ଦେବୀଙ୍କର ଉଭେଟି-
ପାକ ସନ୍ତାନ ଯଥା: ବିଦ୍ୟାଦାତ୍ରୀ ସରସ୍ୱତୀ, ଧନଦାତ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ସିଦ୍ଧିଦାତ୍ରୀ
ଗଣେଶ ଏବଂ ଯୁଦ୍ଧ ଓ ପରିହରାର ଦେବତା କାର୍ତ୍ତିକେୟ ବସିଥାଆନ୍ତି ।

ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କର ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର ପୁରୁଷ ଗ୍ରନ୍ଥରେ ଦୁର୍ଗା ଏବଂ ମହିଷାସୁରର
କାହାଣୀ ଚର୍ଚ୍ଚନା କରାଯାଇଛି ।

ଗୋଟିଏ ଭୀଷକୋୟ ଅସୁର ଥିଲା । ସେ ଗୋଟିଏ ଭୟଙ୍କର ମର୍କଟି
ରୂପ ଧରି ଦେବତାମାନଙ୍କ ଉପରେ ଅତ୍ୟାଚାର କରୁଥିଲା । ଶେଷେ ବର୍ଷ

ଲଢେଇ ଝୁଲିଲା ପରେ ଶେଷରେ ମହିଷାସୁର ଜୟଯୁକ୍ତ ହେଲା ଏବଂ
ସ୍ୱର୍ଗରୁ ଦେବତାମାନଙ୍କୁ ଚିତ୍ତି ଲହୁଙ୍ଗର ସିଂହାସନ ପଖାଳ କରି ନେଲା ।
ଏକଥା ଦେଖି ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ସହିତ ସବୁ ଦେବତା ଶିବ ଓ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଇ
ତାଙ୍କର ସାହାଯ୍ୟ ସ୍ୱାର୍ଥନା କଲେ ।

ଯେତେବେଳେ ଦୁଇ ଠାକୁର ଶକ୍ତିସର ଅତ୍ୟାଶୁର କାହାଣୀ ଶୁଣିଲେ,
ସେ ଦୁହେଁ ଏତେ ଶୁଣିଗଲେ ଯେ, ସେମାନଙ୍କ ଦେହକୁ ଏକ ଅସୁର
ଜ୍ୟୋତି ବାହାରିଲା । ସେଇ ଜ୍ୟୋତି ସ୍ୱର୍ଗ, ମର୍ତ୍ତ୍ୟ, ପାତାଳ ସବୁ ଆଡେ
ବ୍ୟାପିଗଲା ଏବଂ ଶେଷରେ ଗୋଟିଏ ଠାକୁରଣୀ ରୂପ ଧାରଣ କଲେ ତାଙ୍କର
ନାମ ହେଲା ଦୁର୍ଗା । ସବୁ ଦେବତା ତାଙ୍କୁ ବେଶ ପୋଷାକ ଓ ଲଢେଇ
ପାଇଁ ଉତ୍ସବର ଅବସର ସେଲେ । ଦେବୀଙ୍କର ବାହନ ପାଇଁ ହିମାଳୟ
ତାଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ଅପରାଜେୟ ସିଂହ ଦାନ କଲେ ।

ତାପରେ ଦେବୀ ଦଶ ଦିଗକୁ ତାଙ୍କର ଚକାର ଢଳାଇ ହାତ ମେଲାଇ
ଅସୁର ସହିତ ଯୁଦ୍ଧ କରିବାକୁ ଗର୍ଜନ କରି ଉଠିଲେ । ଏକଥା ଦେଖି
ମହିଷାସୁର ତାର ସୈନ୍ୟ ସାମଗ୍ର ସହିତ ଅସୁରଗଣ ଧରି ବାହାରି ଆସିଲା ।

ଦମାସୋଟ ଲଢେଇ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଗଲା । ସମୁଦ୍ର ମର୍ତ୍ତ୍ୟ ହୋଇଗଲା,
ପାହାଡ଼ ଉପୁଡ଼ି ପଡ଼ିଲା । ଦେବୀ ଯେତେବେଳେ ‘ପାଶ’ ନାମକ ଏକ ଅସ୍ତ୍ର
ସଞ୍ଚୋର କରି ମହିଷାସୁରର ହାତ ଗୋଡ଼ ବାନ୍ଧି ତାକୁ ନିସ୍ତେଜ କରି
ପକାଇଲେ ସାରା ସୃଷ୍ଟି ଯେତେବେଳେ ଉତ୍ସବେ ଅଭିବାଦୁ ଲାଗିଲା ।
ତାପରେ ମହିଷା ନାନା ରୂପଧରି ଲଢେଇ କରିବାକୁ ଲାଗିଲା । ସେ ଖୁବ୍
ଜଳବାନ ଓ ଦୁର୍ଦ୍ଦାସ ଥିଲା । ଶେଷରେ ଦେବୀ ତାଙ୍କର ଖଡ୍ଗର ବାହାରକରି
ତାକୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ଜିନାଶ କଲେ ।

ଦେବତା ଓ ମନୁଷ୍ୟମାନେ କୃତଜ୍ଞତାରେ ଦେବୀଙ୍କ ଆଗରେ ମୁଣ୍ଡ
ନୁଆଁଇ ତାଙ୍କୁ ସନ୍ତାନ କଲେ । କରୁଣାମୟୀ ମାଆ ଦୁର୍ଗା ସେମାନଙ୍କୁ କହିଲେ
‘ଗୋଟିଏ ଭର ମାଗ, ମୁଁ ଦେବି’ । ସେମାନେ ତାଙ୍କୁ ସ୍ୱାର୍ଥନା କରି
କହିଲେ—‘ମାଆ, ଏତିକି ଯେତେବେଳେ ଆମ ଉପରେ କିଛି ବିପଦ
ଆପଦ ପଡ଼ିବ, ଆମେ ତାହା ମାତ୍ରେ ଦୁନେ ଆସି ସେଥିରୁ ଉଦ୍ଧାର
କରିବ । ମାଆ କହିଲେ—‘ଦୟାୟୁ’ ।

ସବୁ ସ୍ୱାର୍ଥନ ଧର୍ମଗୁଣମାନଙ୍କରେ ସେଇ ଗୋଟିଏ କଥା କୁହା-
ଯାଇଛି ଯେ, ଦେବତା ଓ ଶକ୍ତିସମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କାଳେ କାଳେ ଲଢେଇ
ହୋଇଛି ଏବଂ ଶେଷରେ ଦେବତାମାନେ ଜିତିଛନ୍ତି । ଦୁର୍ଗାଙ୍କ ବିଷୟରେ
ଥିବା କିମ୍ବଦନ୍ତୀର ଏହାହିଁ ହେଉଛି ସାରକଥା । ବହୁ ଦିନରୁ, ଏପରିକି

ହିନ୍ଦୁ ପୁରୁଷ ଲେଖା ପିତାଙ୍କ ବହୁ ପୁତ୍ରରୁ ଏହି ବିଶ୍ୱାସ ଚଳି ଆସିଛି । ଏହା ଦେଉଛି ଅତ୍ୟାଧୁନିକ ଲୋକର ବିଳାପ ଏବଂ ଦୁଃଖନାନଙ୍କ କବଳକୁ ଚକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ଜଗତନାଥ ପାଖରେ ସାର୍ଥନ । ଏକ କଥାଟି ସବୁରି ମନକୁ ଗାନ୍ତିଛି ।

ଆଗେ କମିଦାର ବା ସେଇ ଅଞ୍ଚଳର ଧନୀ ଲୋକମାନେ ଦୁର୍ଗାପୂଜା ନିଜ ଘରେ କରୁଥିଲେ ଏବଂ ସବୁ ଖର୍ଚ୍ଚ ନିଜେ ବହନ କରୁଥିଲେ । ଜାତି, ଧର୍ମ, ଧନୀ ଚରିତ୍ର ତାଙ୍କ ବିଷୟ ନ ରଖି ଆଖପାଖର ସବୁ ଲୋକ ଏଥିରେ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରୁଥିଲେ ।

ପୂଜାପାଠ କାମ ଅବଶ୍ୟ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ କରୁଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ଡୋଳ ଓ ମସୂରି, ଯେଉଁଠିକି ନ ଦେଲେ ନ ଚଳେ, ତାକୁ ବଜାଉଥିଲେ ମୁସଲମାନ ମାନେ । ଆଖପାଖ ଅନେକ ଗ୍ରାମର ଅଧିବାସୀ ଖାଲି କୃଷିଆ ଭାବରେ ଆସୁ ନ ଥିଲେ, ସେମାନେ କାମଦାମରେ ସମାନ ଭାବରେ ଭର ନେଉଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକାଂଶ ବହୁ କାମର ଦାୟିତ୍ୱ ଦୁଲଭୁଥିଲେ । କେହି ଜାମୁଣିଆ ପାଇଁ ବାଉଁଶ କାଟି ବୋହି ଆଣୁଥିଲେ, କେହି ତାକୁ ନେଇ ଯଥା ଜ୍ଞାନରେ ବାନ୍ଧୁଥିଲା, କେହି ମୂର୍ଚ୍ଛା ଦିଆରି କରୁଥିଲା, କେହି ମୂର୍ଚ୍ଛା ସଜାଉଥିଲା, କେହି ମେଢ଼ ସଜାଉ ଥିଲା ଇତ୍ୟାଦି । ମାଳୀ ପୁଲ ଦେଉଥିଲା, ଦହିତାଣି ଧରି ଆସୁଥିଲା । ପୁରୁଣା କମିଦାରମାନଙ୍କର ଉଦ୍‌ଆସର କାରୁକାମ ହେଉଛି ଏହାର ସାକ୍ଷୀ । ପୂଜା ମଣ୍ଡପରେ ପୂଜା ହୁଏ । ଆଗରେ ହଜାର ସଂଖ୍ୟାରେ ଗ୍ରାମବାସୀ ଆସମରେ ବସିପାରିବା ଲଳି ଆତିକର ଅଗଣା । ବିରଟ ବିରଟ ଜଣାର ସଜ ଓ ସେଷେଇ ଶବ୍ଦ । ସେଥିରେ ଅନେକ ଢୁଲି ଓ ଢୁଲି ଉପରେ ବିରଟ ବିରଟ କହେଇ । ଜାମୁଣିଆ ବଜା ଯାଉଥାଏ, ଚଳେ ଶାଲିରୁ ଚିକା ହୋଇଥାଏ ।

ଏଠାରୁ କେହି ଅଧିଆ ଫେରି ଯାଆନ୍ତି ନାହିଁ । ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଡାକିହାକି କୁରି ଭୋଜନ ଦିଆଯାଏ । ଗରିବ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ନୂଆ ଲୁଗା ବଣାଯାଏ । ଆଜିକାଲି ରାଜା କମିଦାରଙ୍କ ଜ୍ଞାନରେ ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଏ କାମରେ ଆଗେଇ ଆସିଲେଣି । ଦୁର୍ଗାପୂଜା ଆଜିକାଲି ଏକ ସଜାର ଜାତୀୟ ପର୍ବରେ ପରିଣତ ହେଲାଣି, ଯେଉଁଥିରେ କି, ଅଣ-ବଙ୍ଗାଳୀ ଓ ଅନ୍ୟହିନ୍ଦୁମାନେ ମଧ୍ୟ ଭାଗ ନେଉଛନ୍ତି ।

ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବକମାନେ ରାଜା ଆଦାୟ କରିବାକୁ ସପ୍ତାହକ ଆଗକୁ ବାହାରି ପଡ଼ନ୍ତି । ଯେଉଁଠି ଗୋଟିଏ ଅଞ୍ଚଳରେ ଦୁଇଟି ପୂଜା ହେଉଥାଏ, ସେଠାରେ ବେଳେ ବେଳେ ରାଜା ଆଦାୟକୁ କେନ୍ଦ୍ର କରି ଚିକିଏ ଗୋଳମାଳ

ହୁଏ । ସତ୍ୟେକ ଦଳ ଅପର ଦଳକୁ ସେଠାରୁ ଦୂରରେ ରଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି । ଭିତର ଘର ମାଲିକ ମଝିରେ ଜଳଚଳ ହୁଏ । ଅନେକ ସମୟରେ ଭକ୍ତି-ସଙ୍ଗୀତ ବଦଳରେ ସିନେମା ସଙ୍ଗୀତ ଶ୍ରୀମଦ୍ କରାଯାଏ । ବରିଷ୍ଠ ଫୁଲକୁଣ୍ଡ ଓ ଫୁଲ ଗଛରୁ ଫୁଲ ଚରଣରୁ ଖସିଯାଏ ।

ଏକ ଉତ୍ସବ ପୂର୍ବରୁ ଶୁଣିଥାନ୍ତେ ଆନନ୍ଦର ବାଦ୍ୟର ଶ୍ରୀମଦ୍ କରାଯାଏ । ଲୋକମାନେ ନୂଆ ଲୁଗା, ନୂଆ ଯୋଡ଼ା, ଶୁଣିଦିନ ପାଇଁ ଜଳ ଖାଦ୍ୟ, ବହୁତାବଦଳ ପାଇଁ ଉପହାର, ତାହାର ଶ୍ରୀମଦ୍ କରାଯାଏ ଏବଂ ଅନାଥ ଅସହାୟ ଲୋକଙ୍କୁ ପାଇଁ ଉପହାର ଉଦ୍ୟୋଗ ବାବଦରେ ଆଗରୁ ପରସା ସମୟ କରି ରଖିଥାଆନ୍ତି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରକାର ଫୁଲମାନ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ସଂଗୀତ, ପୁସ୍ତକ ପଢ଼ାମଣ୍ଡପ, ତା' ଆଗରେ ହୁଅନ୍ତୁ ବେଶ ପୋଷାକ ପିନ୍ଧି ମୁଖ୍ୟ ଦେଖିବାକୁ, ଶ୍ରୀମଦ୍ କରାଯାଏ ବା ସାଙ୍ଗ ସାଥୀମାନଙ୍କୁ ଶେଷିବାକୁ ଆସିଥିବା ସ୍ତ୍ରୀ, ପୁରୁଷ, ପିଲା ଉଦ୍ୟୋଗର ଭିତ ଦେଖିଲେ କଲିକତା ସହରକୁ ସହରରେ ଚିହ୍ନି ହେବ ନାହିଁ ।

ସହରରେ ଶ୍ରୀମଦ୍ କରାଯାଏ ପାଇଁ ଓ ଖୋଲା ପଡ଼ିଆରେ ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ପୁରୀପୁରୀ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୁଏ । ଭିତ ସମ୍ପାଦିକା ହେଉଛି ସବୁଠାରୁ ଶେଷିଏ ବଡ଼ ସମୟ । ସ୍ତ୍ରୀମାନ ସ୍ତ୍ରୀମାନ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ଏକତରଫା ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ପରିଷଦ କରାଯାଇଥାଏ । ସେବାସେବା ଅନୁଷ୍ଠାନଗୁଡ଼ିକ ପାନୀୟ ଜଳ ଏବଂ ଦରକାର ପଡ଼ିଲେ ପ୍ରାଥମିକ ଚିକିତ୍ସାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରି ଥାଆନ୍ତି । ଶେଷ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ କିଣାବିକା ପାଇଁ ଦୋକାନ ବଜାରଗୁଡ଼ିକ ଅନେକ ସ୍ତ୍ରୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଖୋଲାଥାଏ । ଦରଦାମ ଅବଶ୍ୟ ଆକାର ହୁଅନ୍ତି ବଢ଼ିଯାଇଥାଏ, ହେଲେ ତାକୁ କିଏ ଖାତିର କରୁଛି ? ଲୋକମାନଙ୍କ ମନରେ ଆନନ୍ଦ ଭଲ୍ଲାସ ଓ ବହୁ ସ୍ତ୍ରୀ ପରିସରଥାଏ । ଲକ୍ଷ୍ମୀପୁରୀ ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସାତଦିନ କାଳ ଲୋକମାନେ ସବୁ ଜଣାକ ପାଶୋରି ଦେଇଥାଆନ୍ତି ।

କିନ୍ତୁ ଆମୋଦ ସମୋଦ କେବଳ ସବୁକିଛି ନୁହେଁ । ଏହା ପଡ଼ିଆରେ ଗଭୀର ଚିନ୍ତା ଅଛି । ନିଜର ବହୁ ଏବଂ ପଡ଼ୋଶୀଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ କର୍ତ୍ତବ୍ୟଜ୍ଞାନ ବାଦ୍ୟବଦଳକୁ ପୁଣି କରିଥାଏ । ଲୋକମାନେ ପୁରୁଷର ଶ୍ରୀମଦ୍ କରାଯାଏ, ନିଜର ଦୁଃଖକୁ ପଡ଼ିଆରେ ପକାଇ ଜଳ ଜାମରେ ମନ ଦିଅନ୍ତି । ମାଟି ନିର୍ମିତ ସେଇ ସୁନ୍ଦର ଦେବୀ ମୁଖ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକର ମୁହଁରେ ଏକ ଆଶ୍ୱାସନା ଥାଏ ଯେ, ସେତେବେଳେ ମଣିଷର ଶକ୍ତି ହାର ମାନିଯାଏ, ସେତେବେଳେ ଏକ ଉତ୍ସବର ଶକ୍ତିର ଆବିର୍ଭାବ ହୁଏ । ମନରୁ ଅତୀତର ବିଚଳତା ପାଇଁ ଅନୁତାପ ଦୂର ହୋଇ ସେଠାରେ ନୂତନ ଶକ୍ତି ଏବଂ ଆନନ୍ଦ ଭରିଯାଏ ।

ତା'ପରେ ପୂଜା ବିଶେଷାଙ୍ଗ କଥା । ସାୟତା ଘରୁ ଶିଶୁ ପଢ଼ିକାର
 ସକାଶକମାନେ ଗନ୍ଧ, ଗୀତ, ନାଟକରେ ଭରପୂର, ସୁନ୍ଦର ଭାବରେ
 ଚିତ୍ରିତ ଏବଂ ସୁଲଭ ମୂଲ୍ୟର ମନୋରମ ବିଶେଷାଙ୍ଗମାନ ସକାଶ
 କରନ୍ତି । ଅନେକ ଅଜଣା ଅଣୁଣା ସାହିତ୍ୟିକଙ୍କ ସହିତ ସେ ନାମଜାତା
 ଲେଖକ ଲେଖିକା ସେମାନଙ୍କର ଚିନ୍ତା ଚିନ୍ତା ଲେଖା ଏଥିରେ ଦିଅନ୍ତି ।
 ଏଗୁଡ଼ିକ ସବୁଦିନେ ପିଲାମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସଂପର୍କି ଏବଂ
 ଏହାକୁ କିଛି ବାବଦର ପଢ଼ିବା ପାଇଁ ସେମାନେ ନାସ ନାସ ଆଗରୁ
 ହାତ ଖର୍ଚ୍ଚା ବାବଦ ପଇସା ସଂଗ୍ରହ କରି ରଖି ଥାଆନ୍ତି । ପିଲାମାନେ
 ଚିତ୍ରମାନଙ୍କଠାରୁ ଯେଉଁ ପୂଜା ଖର୍ଚ୍ଚ ପାଇଥାଆନ୍ତି ତାକୁ ମଧ୍ୟ ଏକପିଟେ
 ଖର୍ଚ୍ଚ କରନ୍ତି । ଏଥି ସହିତ ବସନ୍ତ ପାଠକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ପୂଜା
 ବିଶେଷାଙ୍ଗମାନ ସକାଶ ପାଏ, ମାତ୍ର ଏଗୁଡ଼ିକ ପିଲାଙ୍କ ପଢ଼ିକା ସହିତ
 ଯୋଡ଼ା ଦେଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ ।

ଘରର ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ ସୁଆଦିଆ ପିଠାପଣା ତିଆରି କରନ୍ତି । ଏଗୁ-
 ଡିକ କଥା ଶୁଦ୍ଧିଲା ମାତ୍ରେ ସନ୍ତୋକ ଲୋକର ଘର କଥା ମନେ ପଡ଼ିଯାଏ ।
 ମୁଖ୍ୟତଃ ଅଟା, ଚିନି, ଗୁଡ଼, ନଡ଼ିଆ ଓ ମହୁରେ ତିଆରି ଏବଂ ଅଳେକତ
 ଯାକପଳ ଉଦ୍ୟାତି ମଘଲୁଦିଆ ଖାଦ୍ୟ ଜିନିଷ ଖରାଦ ନ ହୋଇ ସେମିତି
 କେତେ ସସ୍ତାଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରହେ । ସେଗୁଡ଼ିକ ଗରିବ ଲୋକଙ୍କର ଖାଦ୍ୟ
 ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସ୍ବାଦରେ ସୁଜାମଜାସୁଜାଙ୍କ ପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ । ଉତ୍ସବରେ
 ତାହା ହେଉଛି ସଧାନ କଥା । ଚିନିପିନ ପୂଜା ସରିବାପରେ ଶଙ୍ଖ ବଜାଇ,
 ଦେବୀଙ୍କର ସୁତି ବାଇ, ମୁଖୁଟିକୁ ତା'ର ମଞ୍ଚପରୁ ଉଠାଇ ବିସର୍ଜନ କରି-
 ବାକୁ ନିଆଯାଏ । ଏଥିପାଇଁ ଟୁକ, କାର, ଟେମୋ ଓ ବଳଦ ଗାଡ଼ିମାନ
 ବସ୍ତ୍ର କସ୍ତାଏ, ତା, ନ ହେଲେ ମଜୁଡ଼ିଆ ଲୋକେ ମେହକୁ ଆଗ୍ରହରେ
 କାନ୍ଦେଇ ନିଅନ୍ତି । ମୁଖୁଟିକୁ ନଈ, ପୋଖରୀ ବା ଘୁଡ଼ରେ ନେଇ ବୁଡ଼ାଇ
 ଦିଆଯାଏ । ଯେତେ ଟାଣ ମନର ଲୋକ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଏମିତିକେଲେ ସେ
 ନିଶ୍ଚୟ ଦୁଃଖ ଅନୁଭବ କରିବ ।

ତାପରେ ଲୋକମାନେ ବାଟରେ ଗୀତ ଗାଇ ଏବଂ ପାଟିଦୁଃ କରି
 ଘରକୁ ଫେରି ଆସନ୍ତି । ଏହାପରେ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ ବିକରା ପର୍ବ । ବନ୍ଧୁ-
 ବାନ୍ଧବଙ୍କୁ ଶଙ୍ଖୋଳିଯିବା, ଶୁଭେଚ୍ଛା ପଠାଇବା ଖୁସିରେ କୋଳା କୋଳି
 ହେବା, ଘରେ ପିଠାପଣା କରିବା ଇତ୍ୟାଦି ହେଉଛି ପୁରୁପୁରି ସାମାଜିକ
 ଘଟଣା । ପୂଜା ପରେ କେତେଦିନ ଧରି ଏମିତି ରୁଲେ ।

ପୂଜା ବେଳର ନାଚଦାମସାକୁ ଭୁଲି ହେବ ନାହିଁ । ଆମୋଦ

ସମୋଦ ଦିଗରେ ଏହାର ଭାଗ ବେଶି । ନାୟକ ଆଗରୁ ନାଟକ ବଜା
 ଯାଉଥାଏ । କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଜଣାଶୁଣା ନାଟକ ଥାଏ, ଯେଉଁ ଗୁଡ଼ିକ ବାର-
 ମାସ ଅଭିନୟ କରାଯାଏ; ତଥାପି ଅଭିନେତା କି ଦର୍ଶକ କେହି ଏଥିରେ
 ବିରକ୍ତି ଅନୁଭବ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ପାର୍ଶ୍ଵଗୁଡ଼ିକ ଉଦ୍ଭବଯାଏ । ଅଭିନେତା
 ବଜା ଯାଆନ୍ତି ଏବଂ ପଦ୍ମାବତୀ ଆଗରୁ ସେମାନେ ଅକ୍ଷରେ ଅକ୍ଷରେ ସେଗୁ-
 ଡ଼ିକୁ ମୁଖ୍ୟ କରି ଦେବାକୁ କୁହାଯାଏ । ତା'ପରେ ସବୁଠୁ ମଜା କାମ
 ବିହସାଳ ଆଗମ ହୁଏ । ଏଥିରେ ଭାଗ ନେଉଥିବା କ୍ଷୁଳ ପଦ୍ମା ପିଲା
 ଏବଂ ସେ ବର୍ଷର ପରୀକ୍ଷାର୍ଥୀଙ୍କର ଅଭିଭାବକମାନଙ୍କର ଉପସ୍ଥାପନାରେ
 ପ୍ରତିଦିନ ନାଟକ ବିହସାଳ ହୁଏ । ଭାଗ୍ୟର କଥା, ଦୁର୍ଗାପୂଜା ବର୍ଷରେ
 ଅଭବିଏ ପଡ଼େ ଏବଂ ତାହା ପୁଣି ଶାରଦୀୟ ଚୂଟିରେ । ସାମାଜିକ ଦିଗରୁ
 ଏହା ଅତ୍ୟନ୍ତ ମୂଲ୍ୟବାନ । ମଫସଲ ହୋଇଥିଲେ ଯାଏ ଗାଆଁ ଏବଂ
 ସହର ହୋଇଥିଲେ, ସେଇ ଅଞ୍ଚଳର ବାସିନ୍ଦାମାନେ ଏଥିରେ ଯୋଗ
 ଦିଅନ୍ତି । ଏସବୁ ଯୋଗାନ ଭାବରେ କରାଯାଏ । ଅଭିନେତା, ଅଭିନେତ୍ରୀ,
 ସଂଯୋଜକ, ବେଶକାରୀ, ଦର୍ଶକ ଇତ୍ୟାଦି ସମସ୍ତେ ଜାତି ଧର୍ମ ନିର୍ବି-
 ଶେଷରେ ସ୍ଥାନୀୟ ଲୋକ, ଅଭିନୟ ପେଶିବା ପାଇଁ ବସିବାବେଳେ ଉଚ୍ଚ-
 ନାଟ କୌଶଳୀ ବାଜି ବିଭୀର ନ ଥାଏ । କେବଳ ବୁଢ଼ା ବୁଢ଼ା ଲୋକ ଏବଂ
 କେତେକ ବୟସ୍କ ମୁରବୀ ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ ଆଗରେ ଚୌକିର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରା-
 ଯାଇଥାଏ । ତା' ନ ହେଲେ ଆଉ ସମସ୍ତ ଲୋକ ଲଗାଲଗି ହୋଇ ତଳେ
 ବସନ୍ତି ।

ସବୁଠରେ କହିବାକୁ ଗଲେ, ବଙ୍ଗଳାର ସାଂସ୍କୃତିକ ଜୀବନ ଏବଂ
 ନିତିନିମିଆ ଜୀବନ ଏଇ ସମୟରେ କାହାଣୀ ଉଲ୍ଲାସରେ ଉଡୁଳି ଉଠେ ।

ଦୁର୍ଗାପୂଜାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଘର ବାହୁଡ଼ା ଏବଂ ବନ୍ଧୁ ମିଳନ ।
 ଏଭଳି ହେଉଛି ବର୍ଷର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ପର୍ବ । ଯେତେବେଳେ ଗୁଣି ବଡ଼
 ହେବାକୁ ଲାଗେ, କାକର ପଡ଼େ ଏବଂ ଆଶ୍ଵୀନର ଆଶାମନ ହୁଏ, ପୁଣି
 ଅଗ୍ରେ ଦୁର୍ଗାପୂଜା ଆସିଗଲା ବୋଲି ଭାବି ସବୁକି ମନ ଆନନ୍ଦରେ ପୁରି-
 ଯାଏ ।

ଲୀଳା ମଜୁମଦାର

ଦଶଦ୍ରୁ

ଦଶହରା

ସକଳେ ଯାଏ ସେପଟେମର ନାୟକେକକୁ ନୌପୁନା ବାନ୍ଧୁ ଧାରେ
ଧାରେ ଅପସରିଯାଏ । ମୁଖକଧାରା ବର୍ଷା ପରିବର୍ତ୍ତେ ଏକି ଝିପି ଝିପି
ବର୍ଷା ହୁଏ ଏବଂ ଆକାଶ ଜଳାଘନର ବେଶ ଛାଡ଼ି ସଫା ନୀଳ ବର୍ଷାଧାରଣ
କରେ । ଚତୁର୍ଦିଗରେ ଆଶାର ବାଦାବରଣ ଖେଳିଯାଏ ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେକ
ଲୋକ ପର୍ବପର୍ବାଣିର ଆରମ୍ଭକୁ ଅନେଇ ବସେ । ଏଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ
ପ୍ରଥମ ହେଉଛି ଦଶହରା ।

ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅନେକ ପର୍ବ ଭଳି ଦଶହରା ହେଉଛି 'ପୁଣ୍ୟର ଉତ୍ସ ଏବଂ
ପାପର କ୍ଷୟ'ର ପ୍ରତୀକ । ଏହା ଯାହା ଦେଶରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଭାବରେ ପାଳିତ
ହୁଏ । ଏହି ଉତ୍ସବଟି ଦଶଦିନ ଓ ଦଶରାତି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚାଲେ । ଏହାର ପ୍ରଥମ
ନଅ ରାତିକୁ 'ନବରାତ୍ରି' ବୋଲି କହନ୍ତି । କେତେକ ଅଞ୍ଚଳରେ ଦଶ-
ହରାରେ ଦୁର୍ଗାଙ୍କୁ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ବେଶରେ ପୂଜା କରାଯାଏ । ଆଉ କେତେକ
ଅଞ୍ଚଳରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଏବଂ ସରସ୍ୱତୀଙ୍କୁ ପୂଜା କରାଯାଏ । ଡ଼ାଉର ଭାବରେ
ଦଶହରା ପର୍ବ ଦଶଦିନ ଯାକ ସର୍ବସାଧାରଣ ସ୍ଥାନରେ ରାମଲୀଳା ଖୁବ୍
ଜମେ । ରାମାୟଣର ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ କାହାଣୀଗୁଡ଼ିକୁ ଅଭିନୟ କରାଯାଏ ଏବଂ
ଶେଷଦିନ ରାବଣର ଗୋଟିଏ ମୂର୍ତ୍ତି ପୋତି ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ବିଜୟ ଉତ୍ସବ
ପାଳନ କରାଯାଏ ।

ଆମର ସାତୀନ ମହାକାବ୍ୟ ରାମାୟଣର କଥାକଥୁ ସହିତ ଆମେ-
ମାନେ ସୁପରିଚିତ । ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ପତ୍ନୀ ସୀତାଙ୍କୁ ଲଙ୍କାର ଅସୁର ରାଜା
ରାବଣ ଭେତେଇ ନେଇଥିବାରୁ, ଯାହାରି କବଳରୁ ସୀତାଙ୍କୁ ଉଦ୍ଧାର
କରିବା ନିମନ୍ତେ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ତାଙ୍କର ସାନଭାଇ ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କ ସହିତ ଯୁଦ୍ଧଯାତ୍ରା
କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲେ ବାନର ସେନାପତି ହନୁମାନ
ଏବଂ ତାଙ୍କର ଅସଂଖ୍ୟ ବାନର ସୈନ୍ୟ ଏବଂ ଭଲୁକ ସୈନ୍ୟ । ଦୀର୍ଘ
ଦଶଦିନ ଧରି ଭୟଙ୍କର ଲଢ଼େଇ ଚାଲିଲା । ଶେଷରେ ରାବଣର ମୁଅ ମେଘ-
ନାଦ, ଭାବ କୁନ୍ଦଳର୍ଣ୍ଣ ଏବଂ ନିଜେ ରାବଣ ମୃତ୍ୟୁ ବରଣ କଲେ । ରାମଚନ୍ଦ୍ର
ଜୟଯୁକ୍ତ ହେଲେ, ସୀତାଙ୍କୁ ଉଦ୍ଧାର କରଗଲା । ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ସହିତ ସୀତା-
ଙ୍କର ମିଳନ ହେଲା ଏବଂ ଚନ୍ଦ୍ରବାସ ଭାଳ ଶେଷ ହୋଇଯାଇଥିବାରୁ
ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ଆକାଶ ମାର୍ଗରେ ଅଯୋଧ୍ୟାକୁ ଯତ୍ୟାବତ୍ ନ କଲେ ।

ଅନ୍ୟତ୍ର ଭଳି ଏବଂ ଆଗ୍ରହର ସହିତ ବାର୍ଷିକ ରାମଲୀଳା ଅଭିନୟ

ଆୟୋଜନ କରାଯାଏ । ବର୍ଷାଦିନ ଖୁଲିଯିବା ପରେ ପରେ, ଯେତେବେଳେ
ଫସଲ କଟା ଏବଂ ଅମଳ ଜାମ ଯିବାଲାଗି ଯାଏ, ସେତିକିବେଳେ ଲୋକ-
ମାନେ ଅଭିନୟର ଆୟୋଜନରେ ଲାଗି ପଡ଼ନ୍ତି ।

ଗାଆଁମାନଙ୍କରେ ସ୍ଥାନୀୟ ନାଟକ ପାଇଁ ପଞ୍ଚାୟତ ତରଫରୁ ଋତୁ
ଆଦାୟ କରାଯାଏ । ନାଟକର ବିବରଣୀ ଆରମ୍ଭ କରି ଦିଅନ୍ତି । ବାନର
ସୈନ୍ୟ, ଭଲୁକ ସୈନ୍ୟ ଓ ରାବଣର ଅସୁର ବାହିନୀ ପାଇଁ ମୁଖ୍ୟ, ମୁକୁଟ
ଧନୁ, ତୀର ଇତ୍ୟାଦି ବସ୍ତୁର ସମ୍ପାଦନ ଯୋଗାଡ଼ କରାଯାଏ, ଗାଁ ମୁଣ୍ଡ ପତି-
ଆରେ ଗୋଟିଏ ପେଣ୍ଡାଳ ବନ୍ଧାଯାଏ । ଦଶଦିନ ଯାକ ଏଠାରେ ସ୍ତମ୍ଭିତ
ସଭାରେ ସମାସରେ ସ୍ଥାନୀୟ ସ୍ଥାନୀୟ ଘଟଣାଗୁଡ଼ିକ ଅଭିନୟ କରାଯାଏ
ଏବଂ ଶେଷ ଦିନ ବାର୍ଷିକ ଓ କାଶର ଇତ୍ୟାଦିରେ ଦିଆରି କରାଯାଇଥିବା
ରାବଣ, ଦେଘନାଦ ଓ କୁମ୍ଭକର୍ଣ୍ଣର ତିନୋଟି ବିରାଟ ବିରାଟ ସ୍ତମ୍ଭିତ
ଭିତରେ ବାହୁଡ଼ ଓ ଫୋଟକା ବାଣ ଇତ୍ୟାଦି ନିଆଁ ନଗାଳ ଦିଆଯାଏ ।
ସେଗୁଡ଼ିକ ହୁଡ଼-ହୁଡ଼ ହୋଇ ଜଳିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଫୋଟକାଗୁଡ଼ିକ ଡୋ-
ଇ ଶବ୍ଦ କରି ଫୁଟେ । ମୁଖ୍ୟ ତିନୋଟି ଜଳି ଜଳି ଶେଷରେ ତଳେ ପତି
ଲିଖିଯାଏ । ଅଭିନୟରେ ପୁଣିଥରେ ଦୁଃ ସ୍ବପ୍ନସମାନେ ପରାଜିତ ହୁଅନ୍ତି ।

ବଡ଼ ବଡ଼ ଘରମାନଙ୍କର ଚଳିଆ ଅଞ୍ଚଳରେ ସ୍ଥାନୀୟ କମିଟିମାନ
ଗଠନ କରାଯାଇ ଅଭିନୟ ନିମନ୍ତେ ଋତୁ ଆଦାୟ କରାଯାଏ । ପାଖାପାଖି
ଅଞ୍ଚଳରେ ରହୁଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅଭିନେତା ଡୋା ଯାଆନ୍ତି ।
ଅବଶ୍ୟ ଆତିକାଲି ରାମ, ରାବଣ ଓ ହନୁମାନ ଜଳି ବଡ଼ ବଡ଼ ଜୁନିକାରେ
ଅଭିନୟ କରିବା ପାଇଁ ପକସା ଦେଇ ଜଣାଶୁଣା ଅଭିନେତାଙ୍କୁ ଅଣା-
ଯାଉଛି । ବହୁ ଦିନରୁ ଖୁଲି ଆସିଥିବା ଏକ ସମାଲୋଚନାରେ ସ୍ବାଲୋକମାନେ
ଆଶ ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଯାତା ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ନାରୀ ଜୁନିକାରେ ପୁଅ
ପିଲାମାନେ ଘାସର ଓ ଶାଢ଼ୀ ପିନ୍ଧି ଓ ସେଇ ଅନୁସାରେ ଶେଷ ହୋଇ
ଅଭିନୟ କରନ୍ତି । ଏକ ପିଲାମାନେ ମୁହଁରେ ମୁଖ୍ୟ ପିନ୍ଧି ବିଶେଷ କରି
ସୂର୍ଯ୍ୟଶା ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦୁଃ ସ୍ବପ୍ନସମାନଙ୍କ ଜୁନିକାରେ ଅଭିନୟ
କରନ୍ତି ।

ପିଲାରେ ଦଶହରା ପର୍ବର ଶେଷ ଦିନଟି ଗୋଟିଏ ଜାତୀୟ ପର୍ବର
ଗୁରୁତ୍ବ ଲାଭ କରିଛି । ଉତ୍ସବ ପାଇଁ ବିରାଟ ସମାଲୋଚନା ମହତୀୟ ସୁନ୍ଦର
ସଭାଯାଏ । କିନ୍ତୁ ଅସୁରଙ୍କର ବିରାଟକାୟ ମୁଖ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ସ୍ବାୟ
୧୨୦-୧୨୫ ଫୁଟ ଉଚ୍ଚ ଏବଂ ତା' ଭିତରେ ଘରୁଠୁଁ ଭଲ କିସମର ବାହୁଡ଼
ବାଣ ଇତ୍ୟାଦି କରାଯାଇଥାଏ । ସ୍ତମ୍ଭିତର ଅଭିନୟର ନୂଆ ନୂଆ କୌଶଳ-

ମାନ ବାହାର କରାଯାଏ । ୧୯୭୮ ମସିହାରେ ହନୁମାନ ପାର୍ଟି କରୁଥିବା
କ୍ଷେତ୍ର ସର୍ବସ୍ୱ ଖୋଲାଳୀ, ତାରରେ ଝୁଲି ଝୁଲି ଦର୍ଶକମାନଙ୍କ ମୁଖ ଉପରେ
ଉଡ଼ିଯାଇଥିଲା ।

ଆମେନାମେ ଗ୍ରାମରେ ଥାଉଁ ବା ସହରରେ ଥାଉଁ, ସମସ୍ତେ କିନ୍ତୁ
ଏକ ବାଣିଜ୍ୟ ପର୍ବ ଦେଖିଥାଏ । ଆମମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେହି କେହି ଏଥିରେ
ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରିଥାଏ ମଧ୍ୟ । କିନ୍ତୁ ବାସ୍ତବିକା ନିକଟତର । ଗଣାନ୍ତରୀ
କୂଳରେ ଥିବା ରାମନଗରଠାରେ ଯେଉଁ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ରାମଲୀଳା ହୁଏ । ତାକୁ
ଦେଖିବାକୁ ସୁଯୋଗ ଆମ ଭିତରୁ କୃତ୍ରିମ ଲୋକ ପାଇଥିବେ । ରାମନଗରର
ରାମଲୀଳା ସବୁତରଫେ ଗୋଟିଏ ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ ଘଟଣା । ଏହା ଖାଲି
ଗୋଟିଏ ଅଭିନୟ ନୁହେଁ ବରଂ ଏହା ଗୋଟିଏ ଧର୍ମମେଳା । ଏଥିରେ
ହଜାର ହଜାର ଲୋକ ଯୋଗ ଦିଅନ୍ତି । ଚିରିଶ ଦିନ ଧରି ଏକ ଲୀଳା
ଭୁଲେ । ଆଜିକୁ ସାୟ ଶହେ ବର୍ଷ ତଳେ ବନାରସର ମହାରାଜାଙ୍କ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ
ଏହା ପ୍ରଥମେ ଆରମ୍ଭ କରାଯାଇଥିଲା । ଏବେ ମଧ୍ୟ ସହରରେ ଥିବା ଦୁର୍ଗ
ମଧ୍ୟରେ ରାଜସ୍ୱାସ୍ଥାପନରେ ତାଙ୍କର ଯେଉଁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟବୋଧାମାନେ ଅଛନ୍ତି,
ସେମାନେ ଏହାକୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିଛନ୍ତି ।

ରାମନଗରର ରାମଲୀଳା ଗୋଡ଼ଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଘର କହି ଦୁଇଆ-
ଦାଘଙ୍କ ଉଚିତ ରାମାୟଣ 'ରାମଚରିତ ମାନସ' ଉପରେ ଆଧାରିତ । ଏହି
ଗ୍ରନ୍ଥଟି ସଂସ୍କୃତ ଭାଷାରେ ଲିଖିତ ମତର୍ଷି ବାଲ୍ମୀକିଙ୍କର ମୂଳ ରାମାୟଣର
ଏକ ଲୋକସୂଚି ହିଁତା ରୂପାନ୍ତର । ଦୁଇଆଦାଘଙ୍କର ଘନସ୍ଥ ପତାବଳୀ
ହେଉଛି ତତପତୀ । ଏଗୁଡ଼ିକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ତାଳଦେଇ ସୁନ୍ଦର ଭାବରେ
ଗାନ କରାଯାଏ । ତତପତୀଗୁଡ଼ିକରେ ଖାଲି କାହାଣୀ ନାହିଁ, ଏଥିରେ
ରାମକିଛି ଗୋସ୍ୱାମୀ ଦୁଇଆଦାଘଙ୍କର ଉଚ୍ଚ ରାଜନୀତିକ ନିହିତ । ଏପରି
ଖୁବ୍ କମ ଲୋକ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ 'ରାମଚରିତ ମାନସ' ଶୁଣି ରାଜ-
କିନ୍ଦୁଳ ହେବେ ନାହିଁ ଏବଂ ଏପରିକି ତାଙ୍କ ଆଖିରୁ କୁହ ନ ଶକ୍ତିକ ।

ଦୁଃଖ ଅସୁର ରାବଣର ଅତ୍ୟାଚାରକୁ ପୃଥିବୀକୁ ରକ୍ଷା କରିବା
ନିମନ୍ତେ ଦେବତାମାନେ ଭଗବାନ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ନିକଟରେ ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଥିବା
ଗୋଟିଏ ଦୃଶ୍ୟକୁ ରାମନଗର ରାମଲୀଳା ଆରମ୍ଭ ହୁଏ । ଫଳରେ ବିଷ୍ଣୁ
ଭଗବତ୍ ଭକ୍ତା ପୂଜଣ କରିବା ନିମନ୍ତେ ମର୍ତ୍ତ୍ୟରେ ରାମ ରୂପରେ ଜନ୍ମ
ହୁଅନ୍ତି । ରାମନଗରର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଞ୍ଚଳ ନାଟକର ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଦୃଶ୍ୟ ପାଇଁ
ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ପୁରୁଣା ରାଜସ୍ୱାସ୍ଥାପନ ବାହାର ଅଂଶ ହେଉଛି ଅଯୋଧ୍ୟା ।
ଏକଠାରେ ରାଜା ଦଶରଥଙ୍କର ପ୍ରଥମ ଦଶବାର୍ଷିକ ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖାଯାଏ ।

ତା'ପରେ ଯେତେବେଳେ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ବନବାସ କରନ୍ତି ସେତେବେଳେ
ଯାତା, ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଓ ସେ, ରାଜସା ଯାତପାତୁ ଅନେକ ଦୂରରେ ଥିବା ମଫସଲ
ଅଞ୍ଚଳରେ ଏକ ଜଙ୍ଗଲକୁ ଯାତ୍ରା କରନ୍ତି । ସେମାନେ ସନ୍ଧ୍ୟାସା ବେଳା ଧରି
କାଟରେ ଯିବାବେଳେ ଦର୍ଶକମାନେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଯାଆନ୍ତି
ଏବଂ ପୁରୋହିତମାନେ ରାମଚରିତ ମାନସରେ ଯେଉଁ ଦୃଶ୍ୟ ଚିତ୍ରଣରେ
ଲେଖାଯିବା ଚଉପଦାତ୍ମକ ଗାଥା ଥାଆନ୍ତି ।

ରାମନଗରର ବିଷୁବ ମନ୍ତ୍ରଦାନ ହେଉଛି ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଏବଂ ପଡ଼ିଆର
ଗୋଟିଏ କୋଣ ହେଉଛି ଅଶୋକବନ । ଯାତା ଏଇଠି ବନ୍ଦିନୀ ହୋଇ
ବସି ଥାଆନ୍ତି । ଦୃଶ୍ୟବୁଦ୍ଧିକ ବଦଳିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଦର୍ଶକମାନେ ମଧ୍ୟ
ଗୋଟିଏ କାଗାକୁ ଆଉ ଗୋଟିଏ କାଗାକୁ ଆଗେଇ ଯାଆନ୍ତି । ଦୃଶ୍ୟ
ମଝିରେ ଯେଉଁଠି ରଥ ଟାଣିବା ଦରକାର ହୁଏ, ମନେକରି ରାମଚନ୍ଦ୍ର
ସଦଳବଳ ପୁଷ୍କରସାଗରେ ବସି ଅଯୋଧ୍ୟାକୁ ଫେରୁଛନ୍ତି, ଅଥଚ ଥାକା-
ଶରେ ରଥ ଉଠିବାର ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖାଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ ଏବଂ ଏହାକୁ ତଳେ
ଟାଣି ଟାଣି ନେବାକୁ ହେବ, ଦର୍ଶକମାନେ ଚିତ୍ତିଏ ଦେଲେ ସଂକୋଚ ନକରି
ହାତ ବଢାଇ ଲକ୍ଷ୍ମୀଠାରୁ ଅଯୋଧ୍ୟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରଥକୁ ଟାଣି ଟାଣି ନିଅନ୍ତି ।

ଲକ୍ଷ୍ମଣର ଦୃଶ୍ୟ ହେଉଛି ସବୁଠାରୁ ଚିତ୍ତାକର୍ଷକ । କନ୍ଦନା କର,
ଗୋଟିଏ ବିଷୁବ ଖୋଲ ପଡିଆ, ମଝିରେ ଏକ ବଡ଼ ପେଣ୍ଠାଳ, ବାଉଁ
ଦେଇ ବର୍ଷ ବସସର ସୁନ୍ଦର ସୁନ୍ଦର ଦୁଇଟି ଟ୍ରାୟୁଣ ପିଲ୍ଲା, ରାମ ଓ ଲକ୍ଷ୍ମଣ
ବେଶରେ ପେଣ୍ଠାଳର ଗୋଟିଏ ପାଖରେ ବସିଥିବେ । ସେମାନଙ୍କର ମୁହଁ
ସୁନ୍ଦର ଶୁଭରେ ଚିତ୍ତ କରାଯାଇଥିବ, ମୁଣ୍ଡରେ ଏକ ତମଜାର ମୁକୁଟ ଥିବ ।
ସେମାନଙ୍କର ପୋଷାକରେ ସୁନ୍ଦର କାରୁକାରୀ ହୋଇଥିବ ଏବଂ ସେମାନେ
ତାତରେ ଧନୁଶର ଧରିଥିବେ । ସେମାନଙ୍କ ପଛରେ ବ୍ୟାସ ବା ପଣ୍ଡିତ
ମାନେ ବସି ପାଟି ଚତାଇ ଦେଉଥିବେ, କାରଣ ଦୀର୍ଘ ଦିନର ପାଟି
ଜଣଙ୍କ ପକ୍ଷେ ନିକୁଳ ଭାବେ ମନେରଖିବା ସହଜ ନୁହେଁ । ପେଣ୍ଠାଳ
ଉପରେ ଖୁବ ଦୂରରେ ଗୋଟିଏ ପାଖକୁ ଡିନୋଟି ବିଷୁବ ରାସସଙ୍ଗର ସର୍ପ-
ମୁଖି ରଖାଯାଇଥାଏ ଏବଂ ସେଇ ମୁଖି ଆଗରେ ମେଘନାଦ ଓ କୁମ୍ଭକର୍ଣ୍ଣ
ଭୂମିକାରେ ଅଭିନୟ କରୁଥିବା ସ୍ତବ୍ଧ ଅଭିନେତା ବସନ୍ତି । ପେଣ୍ଠାଳ ରାଗି
ପାଖରେ ସାୟ ଲକ୍ଷେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲୋକ ଜମି ଥାଆନ୍ତି, ଗୋଟିଏ ପାଖରେ ସଂ
ଲୋକ, ଅନ୍ୟ ପାଖରେ ପୁରୁଷ ଲୋକ, ରାମ ଚରିତ ମାନସ ଗାଉଥିବା
ପଣ୍ଡିତମାନେ ତାଙ୍କ ଦଳପଡିଆ ଆଗରେ ବସି ଖୋଲି ଏକାଠି ବସିଥାଆନ୍ତି ।
ଦୁଇଟି ଉତ୍ତୁଳ ଆଲୋକ ଗାୟକମାନଙ୍କ ଉପରେ ପଡିଥାଏ । ଗାୟକମାନଙ୍କ

ପଥରେ ଦିନି ରୁଣ୍ଡେଟି ହାତୀ ପିଠିରେ ଚିତ୍ତ ବିଚିତ୍ର ହାତୀ । ଉପରେ ମୁଖ୍ୟ
ଅତିଥି ମାନେ ବସି ଥାଆନ୍ତି ।

ଗୋଟିଏ ନାଲିରଙ୍ଗର ବଡ଼ ମୁଖା ପିନ୍ଧି ହନୁମାନ ଏବଂ ତା' ସହିତ
ବାନର ସେ ନ୍ୟା ପେଷାଳ ଉପରକୁ ଆସନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଆଗରେ ରକ୍ଷସଦାସିନୀ
ତିଆର ହୋଇ ଥାଆନ୍ତି । ସେମାନେ ନାଲି ମୁଖା ପିନ୍ଧି ବାନର କୁମିକାରେ
ଏବଂ ନାଳ ମୁଖା ପିନ୍ଧି ଇନ୍ଦ୍ର କୁମିକାରେ ଅଭିନୟ କରନ୍ତି । ଦୁମେ
ଅନୁମାନ କରି ପାରୁଥିବ, ଏଥି ନିମନ୍ତେ ବଡ଼ା ପିତା ପାଇଁ ପିଲାମାନେ କି
ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟରେ ଅନାଇ ରହିଥାଆନ୍ତି । ଅସୁରମାନଙ୍କ କୁମିକାରେ ବସ୍ତ୍ର ଲେକ-
ମାନେ ଉତ୍ସାହ ଓ ବିକଟାଳ ମୁଖା ପିନ୍ଧି, ତିନା ତିନା ଆଖି କାନ୍ତି, ହାତୀ
କାନ୍ତି ଆ ଦାନ୍ତ ଦେଖାଇ ନାଳ ନାଳ ଚିତ୍ତ ଲହ ଲହ କରି, ମୁନିଆ ମୁନିଆ
କାନ ଓ ଶିଙ୍ଗ ଦେଖାଇ ଆସନ୍ତି । ମାଙ୍କଡ଼ ଓ ଇନ୍ଦ୍ରମାନେ ସେତେବେଳେ
ରକ୍ଷସମାନଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଦାଉମାରନ୍ତି, ଦର୍ଶକମାନେ ସେତେବେଳେ ହସି
ହସି ଗଢିଯାଆନ୍ତି । ଆଉ ମଧ୍ୟ ସେତେବେଳେ ଗୋଟିଏ ବିକଟ ମୁଖା
ରକ୍ଷସ ଦୁଇକଣି ତଳେ ପଡିଯାଏ, ଦର୍ଶକମାନେ ଖୁବ୍ ଯୋରରେ ପାଟି
କରନ୍ତି, 'ରାମ ରାମ ଜୟ ଯାତାରାମ ।' ରାମ ଓ ରାବଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସେତେ-
ବେଳେ ଲଢେଇ ହୁଏ ସେତେବେଳେ ସବୁଠୁ ବଡ଼ ପାଟିରେ ଜୟଧ୍ବନି
କରାଯାଏ । ଶେଷରେ ରାବଣ ସେତେବେଳେ ବଧ ହୁଏ, ଅଭିନେତା ତଳେ
ଶୋଇଯାଏ ଏବଂ ବାବୁଦ ବାଣ ଇତି କରାଯାଇ ପିତା ରାବଣର ଗୋଟିଏ
ବିରାଟ ସ୍ତମ୍ଭିମୁଖ ଦେହରେ ନିଆଁ ଲଗାଇ ଦିଆଯାଏ । ଫଳରେ ସେଇ
ବିରାଟ ସ୍ତମ୍ଭିମୁଖର ରାବଣ ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ ତାର ଫୁଟିଲା ଉଳି ଝଲମଲ
କରି ଢଳିଯାଏ । ତା'ପରେ ସମସ୍ତ ଦର୍ଶକ ମଣ୍ଡଳୀ ମଧ୍ୟରୁ 'ଜୟ ଯାତା-
ରାମ' ଧ୍ବନି ଉଠୁଳି ଉଠେ ।

ତା'ପରେ ରାତି ହେଉଛି 'ଉରତ ମିଳନ' । ରାଜକୁମାର ଉରତ ତାଙ୍କ
ରାଜପାରିଷଦମାନଙ୍କ ସହିତ ନଦୀକୂଳକୁ ଆସି ନଦୀ ପାର ହୁଅନ୍ତି ଏବଂ
ସେଠାରେ ଦୁଇରାଜ୍ୟର ହୃଦୟ ସ୍ପର୍ଶା ଦୃଶ୍ୟ ଅଭିନୀତ ହୁଏ । ସେମାନେ
ସମସ୍ତେ ନବରକୁ ଫେରନ୍ତି । ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଆସନ୍ତି ଦର୍ଶକ ମଣ୍ଡଳୀ ।
ମନେହୁଏ, ସେମାନେ ସେମିତି ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଲୋକ ନୁହନ୍ତି, ସେମାନେ
ହେଉଛନ୍ତି ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଆସୁଥିବା ସେ ଯୁଗର ଅଯୋଧ୍ୟା
ବାସୀ । ଏଇଭଳି ଭାବରେ ଏଠାରେ ଭଜିହାସ, ସଂକ୍ରାନ୍ତି ଏବଂ ଧର୍ମର
ଏକ ସୁନ୍ଦର ମିଳନ ଘଟେ । ଏହା ଏକ ଅତ୍ୟୁତ ଏବଂ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଜନକ
ଘଟଣା ।

ଶେଷ ଦିନ ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଅଭିଷେକ ଉତ୍ସବ ତଥା ପୁଣ୍ୟର ଜୟ ଓ
ପାପର କ୍ଷୟ ଉପଲକ୍ଷେ ସ୍ତବ୍ୟେକ ଲୋକ ଆସି ପୂଜା-ଆରତିରେ ଯୋଗ
ଦିଅନ୍ତି ।

* * * * *

ଭାଗିନୀନାତୁରେ ଦଶହରା 'ନବରାତ୍ର' ନାମରେ ପରିଚିତ । ନଅ
ରାତି ମଧ୍ୟରୁ ତିନି ରାତି ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ ପାଇଁ, ତିନି ରାତି 'ଶକ୍ତି' ବା ପାର୍ବତୀଙ୍କ
ପାଇଁ, ଆଉ ତିନି ରାତି ସରସ୍ୱତୀଙ୍କ ପାଇଁ ରଖାଯାଇଥାଏ । ସ୍ତବ୍ୟେକ
ଘରେ ଗୋଟିଏ 'କୋଳୁ' ବା ସୁସଜ୍ଜିତ ପାତାଳ ଉପରେ ନାନା ସଜ୍ଜା
କଲେଇ, ଠାକୁର ଠାକୁରଣୀ ତଥା ପଶୁପକ୍ଷୀଙ୍କ ମାଟି ମୂର୍ତ୍ତି ରଖାଯାଇଥାଏ ।
ଆଉ ମଧ୍ୟ କୋଳୁ ଉପରେ ମାଟି ଘଡ଼ି ନବେତ ତମ୍ବା କିମ୍ବା ଆଳୁମିନିୟମ
ତାଳରେ ଦୁର୍ଗାଙ୍କ ନାମରେ କଳସ ବସାଯାଏ । ପ୍ରତିଦିନ ସଂଧ୍ୟାରେ ଥି
ଲୋକମାନେ ଘରକୁ ଘର ବୁଲି ଯାଆନ୍ତି ଏବଂ ପରସ୍ପର କୋଳୁ ଆଗରେ ଗୀତ
ଗାଇ ନାଚନ୍ତି । ନବରାତ୍ରର ନବମ ଦିନ ସରସ୍ୱତୀ ପୂଜା କରାଯାଏ । ଏଇ
ପୂଜାରେ ବହି ଏବଂ ନିଜର ବୁଦ୍ଧିଗତ ଉପକରଣମାନ ରଖାଯାଏ । ପାଠ-
ପଢ଼ୁଆ ପିଲା ତା'ର କଲମ, ଗୁଣା ତା'ର ଲଙ୍ଗଳ ଓ ବଜେଇ ତା'ର କରତ
ରଖେ । ସେଦିନ ସମସ୍ତଙ୍କର କାମ ବନ୍ଦ । ତା' ପରଦିନ ଦଶମୀ । ଏହା
ହେଉଛି ବିଜୟା ଦଶମୀ । ଏଇଦିନ ଲୋକମାନେ ପୁଣି ନିଜ ନିଜର
ଧନ୍ଦାରେ ଲାଗିପଡ଼ନ୍ତି । ବିଜୟା ଦଶମୀ ଦିନଟି ମଧ୍ୟ ହେଉଛି ବିଦ୍ୟାରମ୍ଭ
ଦିବସ । ଏଇ ଦିନ ସାଧାରଣତଃ ଶିଶୁମାନେ ଅକ୍ଷର ଶିକ୍ଷା ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତି ।

କର୍ଣ୍ଣାଟକରେ ଦଶହରା ହେଉଛି ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼
ପର୍ବ । ଋମୁର୍ତ୍ତି ପର୍ବତ ଉପରେ ଥିବା ବିରାଟ ଋମୁଣ୍ଡେଶ୍ୱରୀ ମନ୍ଦିରରେ
ହଜାର ହଜାର ଭକ୍ତ ମୋହ ହୁଅନ୍ତି । ଋମୁଣ୍ଡେଶ୍ୱରୀ ବା ଦୁର୍ଗା ହେଉଛନ୍ତି
ମହାଶୁର ସହରର ଅଧିଷ୍ଠାତ୍ରୀ ଦେବୀ । ପରିଷ୍କାର ପରିଚ୍ଛନ୍ନ କରାଯାଇଥିବା
ସୁସଜ୍ଜିତ ସହରଟି ଅସଂଖ୍ୟ ଅସ୍ତ୍ରାୟା ଧରଣର ଦୋକାନ ବଜାର ସହିତ
ଉତ୍ସବମୁଖର ହୋଇ ଉଠେ । ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ କେରଳରେ ଏହା ଗୋଟିଏ
ଜୋଟିଆ ପର୍ବ । ହିନ୍ଦୁ ଲୋକମାନେ ନିଜ ନିଜ ଘରେ ବୃକ୍ଷପ ସରସ୍ୱତୀ
ପୂଜା ଏବଂ ବିଜୟାଦଶମୀ ପାଳନ କରନ୍ତି ।

ଉମା ଆନନ୍ଦ

ଦୀପାବଳୀ

୧୫

ଦୀପାବଳୀ

‘ଦିବାଳି’ର ଅନ୍ୟ ନାମ ଦୀପାବଳୀ । ଅକ୍ଟୋବର ଓ ନଭେମ୍ବର ମାସର ମଝାମଝି ସମୟରେ, ଯେତେବେଳେ ଆଳୁ ଆଳୁ ଶୀତ ପଡ଼ି ଆସି-ଆସ, ଠିକ୍ ସେତିକିବେଳେ ଏଇ ଦସର ହୁଏ । ସମସ୍ତଙ୍କ ମନ ଆନନ୍ଦରେ ପୂରି ଉଠେ । କାରଣ ବର୍ଷର ଏଇ ବେଳକୁ ଟାଣ ଖରାବ ନ ଥାଏ ବା ସନ୍ତ-ସନ୍ତିଆ ପାଶ ନ ଥାଏ । ଅସଂଖ୍ୟ ପ୍ରକାର ପୋକଯୋକ କୀଟ ପତଙ୍ଗ ଆଉ ସାଲୁବାଲୁ ହେଉ ନ ଥାନ୍ତି ।

ଦୀପାବଳୀ ସାରା ଉତ୍ତର ବର୍ଷର ବିଭିନ୍ନ ଅଞ୍ଚଳରେ ପାଳନ କରାଯାଏ । ପର୍ବର କେତେ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଆଗରୁ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଭରନ ଥାଏ । ଘର-ଘାଟ ସଫାସୁଦୂର କରାଯାଏ, କାନ୍ଥରେ ଦୁନ ଲଗାଯାଏ । ଘରର ଆସବାବ ସଜ ପରିଷ୍କାର କରାଯାଏ । ଘରର ଥକିଯାଇଥିବା ଅଳିଆ ଅଳଙ୍କାର ସବୁ ଝାଡ଼ି ସଫା କରି ଦିଆଯାଏ । ପିଲାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ନୂଆ ପୋଷାକ ତିଆରି କରାଯାଏ । ପୁଷ୍ପଦାସୀ ଓ ଧନଦାସୀ ଦେବୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଦୀପାବଳୀ ପାଳନ କରାଯାଏ ଏବଂ ଲୋକେ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି ଯେ, ଯେଉଁ ଘର ସଫା ସୁଦୂର ଓ ନିର୍ମଳ ଥାଏ, ସେଇ ଘରେ କେବଳ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବାସ କରି ପୁଅନ୍ତି । ଦୀପାବଳୀର ଅନେକ ଦିନ ଆଗରୁ ଅଳ୍ପ, ଶୋର ଓ ରାଜେଶ ସମ୍ବନ୍ଧି ପିଲାମାନଙ୍କର ମାଆ ‘ରଞ୍ଜଳି’ ଦିବାଳନ ପାଇଁ ଅବିର, ମିଠେଇ ତିଆରି କରିବା ପାଇଁ କିପ୍ପିନ୍ତି, ଏବଂ ନୂଆ ଜାମାପଟା ପାଇଁ କପଡ଼ା କିଣି ରଖନ୍ତି । ଅନ୍ୟ ବର୍ଷ ଭଳି ଦୀପାବଳୀର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସମ୍ପର୍କରେ ବୁଝାଇବାକୁ ଯାଇ ମାଆ କହନ୍ତି—‘ତୁମେ ବଡ଼ ହୋଇଗଲେ ଆଉ କେଉଁ ପର୍ବ ପାଳିବା ନ ପାଳି, ଦୀପାବଳୀକୁ ଯେମିତି ନ ଭୁଲ, ସେଥିପାଇଁ ଶପଥ କରିବା ଉଚିତ ।’

ତିକି ଅଳ୍ପ କିଛି ନ ବୁଝିଲୁ ଭଳି ବଡ଼ ବଡ଼ ଆଖି କାଢ଼ି କହେ, ‘ମା’ ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କୁ କ’ଣ କିଏ ଦେଖିଛି ? ସେ କେବେ ଆମ ଘରକୁ ଆସିଛନ୍ତି ?’ ତା’ର ମା’ ମୁରୁକି ମୁରୁକି ହସି ଉଠନ୍ତି ଓ ଉତ୍ତର ଦିଅନ୍ତି, ‘ଝିଅ, ଘରକୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଆସିଛନ୍ତି ବୋଲି ଆମେ ଯେତେବେଳେ କହୁ, ସେତେବେଳେ ସବୁତରଫେ ବୁଝାଏ ଯେ, ପୁଷ୍ପ ଓ ଧନ ସମସ୍ତେ ଆସିଛି । ଲୋକେ କହନ୍ତି ଯିଏ ଘରଦ୍ୱାର ସଫା ଓ ନିର୍ମଳ ରଖେ, ତା’ ଘରକୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଆସନ୍ତି । ଯେଉଁମାନେ ଅଳସୁଆ ଲୋକ, କାମକୁ ଭରଣି ଏବଂ ଘରଦ୍ୱାର ସଫା ରଖିବା ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ, ସେମାନେ କେବେ ଜୀବନରେ ଉନ୍ନତି କରି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଯେଉଁ-

ମାନେ ଦୟାକୁ ଲୋକ, ଯଦୁବେଳେ ହସ ହସ, ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସେଇମାନଙ୍କ ଉପରେ ଆଶୀର୍ବାଦ ଅର୍ପଣ ଦିଅନ୍ତି । ସେଇମାନେ ଗୋଳମାଳିଆ ଲୋକ, ଯଦୁବେଳେ ଅନ୍ୟର ଦୋଷ ଖୋଜନ୍ତି ଓ ଘରରେ ନିନ୍ଦା କରନ୍ତି, ସେମାନେ ଜୀବନରେ କେବେ ଯତ୍ନ ନୁହାଁ ।

ରାଜେଶ କହିଲା, 'ଧନୀ ମହାଜନମାନଙ୍କ ଘରେ ଯେମିତି ଡିକୁଳିବତି କଲେ, ଆମେ ଏଥର ଯେମିତି ଡିକୁଳିବତି କାନ୍ଦିବା । ଦାପାଟଳୀରେ ତାଙ୍କ ଘର କେତେ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଆଉ ଝଲମଲ ଦେଖାଯାଏ ।'

ମାଆ କହିଲେ, ଅନେକ ଲୋକ ମହମବତୀ ମଧ୍ୟ ଜାଳନ୍ତି । ମୋତେ ଯଦି ପରୁରୁ, ତେବେ ମୁଁ କହିବି ଯେ, ଆମର ଦୁରୁଣାକାଳିଆ ମାଟି ଦାପ ଢଳ ।'

'ମା, ଆଉ କେତେଟା ବଳିତା ଦିଆନ୍ତି କରୁଛନ୍ତି ?' ଅଜ୍ଞ ପଚାରିଲା । 'ସେ ଅନେକଗୁଡ଼ିଏ ବଳିତା ଦିଆନ୍ତି କରନ୍ତି । କାଗଜ ଆମର ଆଖି କମ୍ପରେ ପାଉଁଶର ଦାପ ଦରକାର । ଘର କୋଣରେ କେଉଁଠି ଟିକିଏ ହେଲେ ଅନ୍ଧାର ଗଢ଼ିବା ଭଳିତ ନୁହେଁ ।' ମାଆ କହିଲେ ।

ଅଜ୍ଞ ପଚାରିଲା, 'ଲକ୍ଷ୍ମୀ କାହାରି ଅନ୍ୟ ଆଲୁଅ ଅପେକ୍ଷା ମାଟି ଦାପକୁ ଭଲ ପାଆନ୍ତି ?'

ମାଆ କହିଲେ, 'ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟରେ ସେଇଆ ନୁହେଁ, ଆରୋଗରେ ଡିକୁଳିବତି ନ ଥିଲା । ଏପରିକି ସେତେବେଳେ ମହମବତୀ ମଧ୍ୟ ନ ଥିଲା । ଲୋକମାନଙ୍କର କେବଳ ମାଟି ଦାପ ଥିଲା । ଏବେ ମଧ୍ୟ ଅଧିକାଂଶ ଲୋକ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି ଯେ, ମାଟି ଦାପ ହେଉଛି ପବିତ୍ର ଏବଂ ସୁଖ । ସେମାନେ ଘରର ବାହାର ପଟେ ଡିକୁଳି ଆଲୁଅ ଜାଳିଲେ ମଧ୍ୟ ସ୍ୱାର୍ଥନା ପାଇଁ କେବଳ ମାଟି ଦାପ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି । ମାଟି ଦାପକୁ ମୁଁ ଏକପିପାଳ ଭଳିପାଏ ଯେ, ଏହାର କର୍ଥନ ଆଲୁଅ ଆଖିକୁ ବନ୍ଧୁ ଦିଏ ନାହିଁ । ଆଉ ମଧ୍ୟ ସେଗୁଡ଼ିକ ଦିଆନ୍ତି କରୁଥିବା ଗରିବ କୁମାର ଶିତର ଚର୍ଚ୍ଚରେ ଅନ୍ଧେ କିଛି ପକସା ପାଉନ । କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଦେଲର ଦାମ ଯାହା ହେଲାଣି, ସେଥିରେ କୃତ୍ରିମ ଲୋକ ମାଟି ଦାପ ଜାଳି ପାରିବେ ।'

ପରିଶେଷରେ ଦିଆଳି ଦିନ ସକାଳ ହେଲା । ଏହିଦିନ ସକାଳୁ ପିଲାଙ୍କୁ ହଲହଲି କରି ଉଠାଇ ଦିରଘ କରିବା ଦରକାର ହୁଏ ନାହିଁ । ସେମାନେ ଏଇ ଦିନଟିକୁ ଆଗ୍ରହରେ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥାଆନ୍ତି । ସକାଳ ଓଳିଟି ଆନନ୍ଦ କୋଳାହଳରେ ଘୁରି ଉଠେ । ନୂଆ ଲୁଗାଢ଼ୀ, ନାନାରଙ୍ଗର

କାଗଜ ଖୋଳରେ ଭର୍ତ୍ତି ମିଠେଇ, ପାଚେରୀ ଉପରେ ସଜାଯାଇଥିବା
ଧାଡ଼ି ଧାଡ଼ି ଦାସ ଏବଂ ହାବେଳି, ଫୁଲଝରି, ଘଡ଼ିବାଣ ଇତ୍ୟାଦି ନାନା
ସଜାର ବାଣ—ଏ ଘରୁରେ ଘରଟି ଉତ୍ସବ ମୁଖର ହୋଇ ଉଠେ । ଆଉ
କେଉଁ ପର୍ବ ଏମିତି ଭାବରେ ପାଳନ କରାଯାଏ ?

ଶୋଭା ଦେଉଛି ପରିବାରର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ପିଲା । ସେ ଅଙ୍ଗନକୁ
ଭଲ ପାଏ । ଦେଖୁ ତା'ର ମାଆ ତାକୁ 'ରଙ୍ଗଲି' ଡିକାଇନର ଦାସିତ୍ୱରେ
ଜାତି ଦେଉଛନ୍ତି । ଅଳ୍ପ ଆଉ ସକେଶ କିଛି ଜାତି କରି ପିତାକୁ ସ୍ୱତି
ନୁହଁନ୍ତି । ସେମାନେ କୁହା ମା ପାଖରେ ବସି ତୁଳାକୁ ବଳି ଢଳିତା ଦିଆଣି
କରୁଛନ୍ତି ଏବଂ ବଡ଼ ଭଉଣୀକୁ ରଙ୍ଗଲି କାମରେ ଯାତାୟା କରୁଛନ୍ତି ।
ରଙ୍ଗଲିର ଅର୍ଥ ଦେଉଛି ଘରଟଟାଣରେ ନାନାବିଜର ଅଦିର ଓ ମୁରୁକରେ
ବିତା ଲେଖିବା ।

ସକେଶ ଏବଂ ତାର ମାଆ ଗୋଟିଏ କୁଣ୍ଡରୁ ଶହ ସଂଖ୍ୟାରେ ମାଟି
ଦାସ ବାହାର କଲେ । ସେଥିରେ ଦେଲ ଘରିବା ପରେ ଗୋଟିଏ ଲେଖାଏ
ବଳିତା ପକାଇଲେ । ତା'ପରେ ସେଗୁଡ଼ିକ ନେଇ କାଢ଼, ପାଚେରୀ, ବାରଣ୍ଡା
ଓ ଘରର ସବୁଆଡ଼େ ଧାଡ଼ିକରି ଘରେଇ ରଖିଲେ । ବେଳ ବୁଡ଼ିଲା ମାତ୍ରେ
ଏଗୁଡ଼ିକ ଲଗାଯିତାଇ କଥା, ଦୁମେ ଯେତେବେଳେ ସଞ୍ଚାରେ ଯାଉଥିବା,
ଘରଗୁଡ଼ିକ ଅସଂଖ୍ୟ ଆଲୋକରେ ଝଲମଲ କରୁଥିବାର ଦେଖିବ । କି ତମ-
ଜାର ପୂଣ୍ୟ । ଅଳ୍ପବୟସର କିମ୍ବା ନବମର ମାଘରେ ଅମାବାସ୍ୟା ଦିନ
ମାପାବଳୀ ପଡ଼େ । ସବୁଟି ଏହାକୁ ବର୍ଷରେ ସବୁଠୁ ଅନ୍ଧାରୁଆ ସ୍ୱତି କରିଛି,
କିନ୍ତୁ ମରୁଣ୍ୟ ଏହାକୁ ଆଲୋକମୟ କରିଛି ।

ବଡ଼ି କାଳି ଲକ୍ଷ୍ମୀଠାକୁରାଣୀଙ୍କୁ ଅର୍ଘ୍ୟ ଦିଆଯାଏ । ତା' ପୂର୍ବକୁ ପୂଜା
ଜ୍ଞାନଟିକୁ ଯଜ୍ଞର ଯହିଁତ ପରିଷ୍କାର ପରିଷ୍କଳ କରାଯାଇଥାଏ । ତଟାଣରେ
ଟିସ୍ତ ଅବା ଯାଇଥାଏ । ଠାକୁରଙ୍କୁ ଫୁଲ, ଫଳ ଓ ମିଠା ଇତ୍ୟାଦି ଦିଆଯାଏ ।
ପିଲାମାନଙ୍କ ମଥାରେ ସିନ୍ଦୂର ଚୋଳାଯାଏ । ଅଳ୍ପଅଳ୍ପେ ସତା ଯାଇ-
ଥିବା ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଏବଂ ଗଣେଶଙ୍କର ମାଟି ମୂର୍ତ୍ତିକୁ ପରେ ସଫରର ସ୍ୱଧାନ
ସ୍ୱଧାନ ସଞ୍ଚାରେ ଶୋଭାଯାତ୍ରାରେ ନେଇ ପୂଜା କରାଯାଏ ।

ସ୍ୱାର୍ଥନା ଶେଷରେ ବାଣ ଫୁଟାଇବାକୁ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ମନା ନାହିଁ,
ମାପାବଳୀର କେତେଦିନ ଆଗରୁ ସେମାନେ ବାଣଫୁଟା ଆରମ୍ଭ କରି ଦେଇ
ଆସାନ୍ତି । କୋ- କା ଶବ୍ଦକୁ ପିଲାମାନଙ୍କର ବାଦ ମାଆ ପଘଡ଼ ନ କଲେ
ମଧ୍ୟ ସକେଶ ଏ ଘରୁକୁ ଭାରି ଭଲ ପାଏ ଏବଂ ସବୁଆଡ଼େ ବାଣଫୁଟାଇ
କୋ-କା କରୁଥାଏ । ହାବେଳି ବାଣ ଅନ୍ଧାରରେ ଆକାଶକୁ ଜ୍ୱାଳାଯାଏ

ଏବଂ ତାହା ସେଠାରେ ହଜାର ହଜାର ଡାଘ ପୁଟାଇ ଜଳେ । ବେଳେ ବେଳେ ଏଥିରେ ଅନେକ ବିପଦନକ ଦୁର୍ଘଟଣା ଘଟେ ।

ପିଲାମାନେ ନିଠେଇ ଘାଟେଟ ବାଣିବାକୁ ଭଲ ପାଆନ୍ତି । ଦୀପାବଳୀ ଶୁଭେଚ୍ଛା ଜଣାଇବା ପାଇଁ ସେମାନେ ଯାହା ଘରକୁ ଯାଆନ୍ତି, ସେଠାରେ ତାକୁ ନିଠେଇ ଦିଆଯାଏ । ସେମାନେ ଏତେ ନିଠେଇ ଖାଆନ୍ତି ଯେ, ଦୀପାବଳୀ ପରେ କେତେ ମାସ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନିଠେଇ ଆଡେ ଆଉ ଅନେଇବାକୁ ଭଜା କରନ୍ତି ନାହିଁ ।

ଦୀପାବଳୀ ପଞ୍ଚରେ ଗୋଟିଏ କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ଅଛି । ରାମ, ଲକ୍ଷ୍ମଣ, ସୀତା ଓ ହନୁମାନ ସେତେବେଳେ ଲଙ୍କାର ରାଜା ରାବଣକୁ ପରାଜିତ କରି ବିଭୀଷ ଆନନ୍ଦରେ ଅଯୋଧ୍ୟାକୁ ଫେରି ଆସିଥିଲେ, ସେତେବେଳେ ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ଅଯୋଧ୍ୟାରେ ଦୀପାବଳୀ ଉତ୍ସବ ପାଳନ କରୁଥିଲେ । ଅଯୋଧ୍ୟାର ବାସିନ୍ଦାମାନେ ଘିଅ ତାପ ଜାଳିଥିଲେ ଓ ପୂଜା ଗୋଟିଏ ଦିନ ଏବଂ ଗୋଟିଏ ରାତି ମହତ ମହଲିସରେ କଟାଇଥିଲେ । ସେହିଦିନ ଠାରୁ ଲୋକମାନେ ସମାନ ଆଗ୍ରହରେ ତାପ ଜାଳି ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ବିଭୀଷ ଉତ୍ସବ ପାଳନ କରି ଆସୁଛନ୍ତି । ବର୍ଷର ସବୁଠାରୁ ଅନ୍ଧକାର ରାତିକୁ ଆଲୋକମୟ କରି ଅସତ୍ୟର ଅନ୍ଧକାର ମଧ୍ୟରେ ସତ୍ୟ ବୁଦ୍ଧି ଆଲୋକର ଜୟ ତଥା ଦୁଷ୍ଟ, ଅମରଜଳ ଓ ଅଜ୍ଞତା ବୁଦ୍ଧି ଅନ୍ଧକାର ମଧ୍ୟରେ ଜ୍ଞାନାଲୋକର ଜୟ ବୋଲି ଧରାଯାଏ । ଅସୁମାର ଆଲୋକର ଝଲକ, ହସ ଖୁସି ଓ ଆନନ୍ଦ ଭଲ୍ଲାଇ ମଧ୍ୟରେ ଦୀପାବଳୀ ଉତ୍ସବର ବାଉଁ । ହିଁ ସ୍ବକାଣିତ ହୋଇଥାଏ ।

ଦୀପାବଳୀ ହେଉଛି ଗୋଟିଏ ହିନ୍ଦୁ ପର୍ବ, ବିଶେଷକରି ବ୍ୟବସାୟୀ ମାନଙ୍କର । ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଏକଠୁ ନୂଆ ବର୍ଷ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ ଏବଂ ସେମାନେ ତାଙ୍କ ଦୋକାନରେ ନୂଆ ହିସାବ ଖାତା ଖୋଲନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଆଜିକାଲି କୌଣସି ପର୍ବ ଆଉ କାହାରି ଏକରୁଟିଆ ହୋଇ ରହି ନାହିଁ । ସବୁ ଶ୍ରେଣୀ, ସବୁ ସଂସ୍ଥାସର ଲୋକେ ତାକୁ ପାଳ କରନ୍ତି, ଦୀପାବଳୀ ଦିନ ଅଞ୍ଚୁ ଘର ଯାମନାରେ ରହୁଥିବା ଗୋଟିଏ ବିଦେଶୀ ପରିବାର ତାପ ଜଳେଇଥିଲେ । 'ଜୟ' ଦିନ ସେ ନିଜେ ତା'ର ମୁସଲମାନ ସାଙ୍ଗ ଯାଇଯାଆନ୍ତି ଓ ହାସାନଙ୍କ ଘରୁ ସିମେର ହାଲୁଆ ପାଉଥିଲା । ତା' ଚତକରେ ଅଞ୍ଚୁ ଆଜି ତାଙ୍କ ଘରକୁ ନିଠେଇ ପଠାଇବ ।

ଅଞ୍ଚୁ ଗୋଟିଏ ଫୁଲଝରି ଲଗାଇଲା । ରକେଶ ଗୋଟିଏ ହାବେଳି ଛାଡ଼ିଲା ଏବଂ ବନ-ବାଣ ପୁଟାଇଲା । ପତିଶା ଘରର କେତେକ ଗରିବ ପିଲା ଠିଆ ହୋଇ ଏ ସବୁ ଦେଖୁଥିଲେ । ସେମାନେ ନିଜ ପାଇଁ କିଛି ବାଣ

କିଛି ପାରି ନ ଥିଲେ । ଅନ୍ଧାର ମାଆ ଗୋଟିଏ ଫୁଲଝରି ଫାକେଟ ଦାନ
 ଝିଅକୁ ଦେଇ କହିଲେ—‘ଏଇଟି ନେଇ ସେମାନଙ୍କୁ ଦେ ।’ ତା’ପରେ ସେ
 ଘରୁ କିଛି ନିଠେଇ ଆଣି ସେମାନଙ୍କୁ ଦେଲେ । ନିଠେଇ ଦେଖି ପିଲା-
 ମାନଙ୍କର ମୁହଁ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହେଉଗଲା ।

ଏଇ ଦେଉଛି ତାପାବଳୀର ଅସଲ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ । ଗୁଡ଼ାଏ ବାଣ ଫୁଟାଇ
 ହୋ-ହା କରିବା ଆପେକ୍ଷା ଲୋକମାନଙ୍କ ମୁହଁରେ ହସ ଫୁଟାଇବାରେ
 ଏକ ସେମାନଙ୍କୁ ଖୁସି କରିବାରେ ଅଧିକ ଆନନ୍ଦ ଥାଏ ।

ମୂଳ ହିମୀଲେଖା : ଇନ୍ଦିରା ନୂପୁର

କବିନି

ବଡ଼ଦିନ

‘ବଡ଼ ଦିନର ଉପହାର କଥାଟା ବିଲକୂଳ ବାଟେ ।’ ନୀଲୁ ଖୁବ୍ ଯୋରରେ ଏଇ କଥାଟା ଥଟ୍ଟା କରି କହିଲା ।

‘ଆଜି ଋତ୍ବିର ତାରୁଗୁଡ଼ିକ କେତେ ଉତ୍ସୁକ !’ ତାର ଉତ୍ତରୀ ଥଣ୍ଡା ଝରକା କାତ ଉପରେ ନାକକୁ ମାଡ଼ି କହିଲା । ‘ମୋତେ ଜଣାପଡ଼ୁଛି, ମୋ ହାତ ଦୁଇଟା ଯଦି ହତାରେ ମାଲଲ ଲମ୍ବ ହୋଇଥାଆନ୍ତା, ତେବେ ଯତେ ଯେମିତି ମୁଁ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଛୁଇଁ ଦିଅନ୍ତି ।

ନୀଲୁ ଘୁମୁରି ଉଠିଲା—‘ଆ, ତୁ ସତରେ ଗୋଟାଏ ବୋକୀ !’ ଗୋଡ଼ର ବୁଢ଼ା ଆଖୁଠିରେ ସେ ପୁରୁଷଟାକୁ ଟେକି ଦେଇ ଘରଟାକୁ ଅନ୍ଧାର କରି ଦେଲା । ଋଣୀ ତା’ର ଉଷୁମ ଗେଜେଇ ତଳେ ଯାକିଯୁକି ହୋଇ ଶୋଇଗଲା । ଅନୁମାନ କର, ଏଇଟା ଥିଲା, ବଡ଼ଦିନ ବା ଖ୍ରୀଷ୍ଟମାସର ପୂର୍ବ ଦିନ ଋତ୍ବି । ତା’ର ସାଙ୍ଗ ବୀଣା ଯେଉଁ ଛୋଟ ସହରରେ ରହେ, ଅଗେ ତା’ ସହିତ ସେ କେମିତି ବଡ଼ଦିନ କଟାଇଥିଲା, ସେ କଥା ଋଣୀ ଶୁଣିବାକୁ ଲାଗିଲା । ବୀଣାର ବାପା ଥିଲେ ଜଣେ ଧର୍ମଯାଜ୍ଞିକ ଏବଂ ସେ ଋଣୀକୁ କହିଥିଲେ ଯେ, ବଡ଼ଦିନ ହେଉଛି ସାଣ୍ଠୁ ଖ୍ରୀଷ୍ଟଙ୍କର ସ୍ମୃତି ପର୍ବ ।

ଦିସେମ୍ବର ୨୪ ତାରିଖ ଦିନ ସେମାନେ ଛୋଟ ଗିର୍ଜାଟିକୁ ସଜେଇ-ଥିଲେ ଏବଂ ପରଦିନ ଆଖିପାଖି ରାଆଁର ଲୋକମାନଙ୍କୁ ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧନା କରିବାକୁ ଗୋଟିଏ ଚକ୍ରମକୁ ଉତ୍ସୁଆ ଟଙ୍ଗା ଯାଇଥିଲା । ଗ୍ରାମବାସୀମାନେ ଭୋଲକ ବାଜାର ବିଭୀକର୍ଷକ ତାଳ ସହିତ ଅଳ୍ପତ ବଡ଼ଦିନ ଉତ୍ତମ ଗାଈ ଗାଈ ଦଳ ଦଳ ହୋଇ ଆସୁଥିଲେ ଏବଂ ସେଦିନ ଋତ୍ବିରେ ଋଣୀ କିମ୍ବା ବୀଣା କାହାରି ଆଖିରେ ନିଦ ନ ଥିଲା । ଯକାଳ ହେଲା ବେଳକୁ ପାଠ୍ରୀ ବା ଗିର୍ଜାର ପୁରୋହିତଙ୍କ ଦୁଆର ପୂର୍ବରେ ପାହାଡ଼ ଆକାରର ଯୋଡ଼ା ଜମା ହୋଇଯାଇଥିଲା । ପରେ ପରେ ଗ୍ରାମବାସୀମାନେ ମୋଟା ସୂତା ବଦଳ ଘୋଡ଼ି ହୋଇ, ଗରମ ଋତ୍ବି ଲିଲାସେ ଲେଖା ପିଇ ଏବଂ ଚିନାବାଦାମ ଶ୍ଵେତେଇ ଶ୍ଵେତେଇ ସେଠାରେ ଆସି ଇର୍ଷ୍ଟ ହୋଇଗଲେ ।

ଖ୍ରୀଷ୍ଟମାସ ଦିନ ଗୀତ ଗାଇ ଗାଇ ଯାଉଥିବା ସେଇ ଗ୍ରାମବାସୀମାନଙ୍କ ଗହଣରେ ବୀଣାର ପରିବାର ସହିତ ଋଣୀ ସହରର ଅଣ ଓସାରିଆ ରଥାରେ ଝୁଲି ଝୁଲି ଗଲା । ଜୀବନରେ ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ ଋଣୀ ସେଦିନ ଗିର୍ଜା ବଟାଣରେ ବସି ସାର୍ଥନାରେ ଯୋଗ ଦେଲା । ଗ୍ରାମବାସୀମାନେ ଗରିବ

ଲେକନ ନିମନ୍ତେ ବେଢ଼ି ଉପରେ ରଖିବା ପାଇଁ ଛୋଟ ଛୋଟ ଉପହାର-
ମାନ ଆଣିଥିଲେ । ଗିର୍ଜା କାମ ପରେ ବିରାଟ ବଡ଼ଦିନ ଯେଳା । ଗିର୍ଜା ହତା
ଭିତରେ ମାନାବକାର । କାଠର ଚକ୍ରୀ ଘଟ ଘଟ ଶବ୍ଦ କରୁଥାଏ, ବଢ଼ିଆ
ବଢ଼ିଆ ଖାଦ୍ୟ ଜିନିଷ କାଠ ବୁଲିରେ ତିଆରି କରି ରଖାଯାଇଥାଏ ଏବଂ
ସବୁଠୁଁ ମଜା ହେଉଛି ପିଲାମାନଙ୍କୁ ପାଠୀ ଏବଂ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଉପହାର ଖାନ୍ତି
ଥାଆନ୍ତି ।

ଏଠା ଅପେକ୍ଷା ଗାଆଁରେ କିନ୍ତୁ ବଡ଼ଦିନ ଉତ୍ସବ ଆସୁଛି ମଜା ।
ରାଣୀର ଇଚ୍ଛା ହେଉଥିଲା ଏ ବିଷୟରେ ସେ ଆଜ କିଛି ଅଧିକ ଜାଣି-
ଥାଆନ୍ତା । ଏତିକିବେଳେ ଝରକାରେ ଖଟ ଖଟ ଶବ୍ଦ ହେବାକୁ ରାଣୀର ଆଖି
ବୁଜି ହୋଇଗଲା ।

ସେ ଭୁସକରି ଉଠିପଡ଼ିଲା । ଝରକାରେ କ'ଣ ଗୋଟାଏ ଖଟ ଖଟ ଶବ୍ଦ
ହେଲା ? ସେ ତୁପତୁପ ବସି ରହିଲା, ଟିକିଏ କି ଫଳତଳ ହେବାକୁ ତା'ର
ସାହାଯ୍ୟ ନ ଥିଲା । କିଏ ହୋଇପାରେ ? ରକ୍ତ ତାର ଯେମିତି ପାଣି ପାଣି
ଆସୁଥିଲା । ଭୟଙ୍କର ଉଡ଼ା ରକ୍ତସ୍ୟ ଯେମିତି ଝରକା ବାହାରେ ତାର ଆଗ
ସଜାଡ଼ୁଛି...

ପୁଣି ଯେଉଁ ଖଟ ଖଟ ଶବ୍ଦ ।

ରାଣୀ ଫୁସ୍ ଫୁସ୍ କରି ତାକିଲା—‘ନାଲୁ !’

ନାଲୁ କିନ୍ତୁ ନିଦରେ ଘୁଙ୍ଗୁଟି ମାରୁଥାଏ ।

ରାଣୀ ଦେଖିଲା, ଚନ୍ଦ୍ର ଥିବା ଝରକା ଧାରେ ଧାରେ ଖୋଲିଗଲା ଏବଂ
ପୁଣି ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା । ଗୋଟିଏ ଗୋଲକର ଟିକି ମଣିଷ, ହାତେ ଉଚ୍ଚରୁ
ବେଶି ହେଉ ନାହିଁ, ଝରକାର ଚଉକାଠ ପାଖରେ ରାଗରେ ଫୁ-ଫୁ ହେଉ-
ଥିଲା । ତା' ପାଖରେ ବଢ଼ିଆ ବଢ଼ିଆ ଜିନିଷରେ ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇଥିବା ଗୋଟିଏ
କ୍ୟାଗ ଥିଲା । ତା' ଭିତରୁ ଖେଳନା-ଚେଳରାଟିଟିଏ ବାହାରକୁ ଡଙ୍ଗି
ମାରୁଥିଲା ।

‘ରାଣି ଦିଅ ଏ ଟିକି ଘର ଗୁଡ଼ାକ’—ଲେକନା ନିଜର ଭଲ ପଣିଆ
ଦେଖାଇ ଗାଳି ଦେଲା । ‘ନୋ ଫ୍ଲେଜଗାଡ଼ି ଓହ୍ଲାଇବାକୁ ଛାଡ଼ ନାହିଁ,
ଭିତରେ ପଶିବାକୁ ବିନା ନାହିଁ । ଖାଲି ଘର ଉପରେ ଘର ଏବଂ ସବା
ଉପରେ ବାଟ ଜଗିଛି ଟି. ଭି. ଆର୍. ନା ।’

ଟିକି ମଣିଷଟିର ମଧୁରିଆ ହସରେ ରାଣୀର ହର ଛାଡ଼ିଗଲା । ସେ
କହିଲା—‘କ୍ଷମା କରିବେ । ଅପଣ କ'ଣ ସାଜା କୁଟ ?’

‘ସାବାସ, ଆଜ କିଏ ଗୋଲି ହୁ ଘଟିଲୁ ? କ'ଣ ଉଡ଼ା ରକ୍ତସ୍ୟ ?’

ରଣା ଓଠ ଝୁପି ଝୁପି ହସିଲା । ସେ କହିଲା—‘ମୁଁ ଟିକେ ଖାଲି ନାଲୁକୁ ଉଠାଇ ଦିଏ । ନ ହେଲେ ମୋ କଥା ସେ ମୋତେ ବିଶ୍ୱାସ କରିବ ନାହିଁ ।’

‘ସେ କଥା ହେବ ନାହିଁ ।’ —ସାନ୍ଧା କହିଲେ ।

ରଣା ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ପଚାରିଲା—‘କାହିଁକି ?’

‘କାରଣ ସେ ମୋତେ କେତେ ଦେଖି ପାରିବ ନାହିଁ । ମୋ ଉପରେ ତ ତା’ର ବିଶ୍ୱାସ ନାହିଁ । ଆଉ ସମସ୍ତ ନଷ୍ଟକର ନାହିଁ । ବଡ଼ଦିନ ସମ୍ପର୍କରେ ମୁଁ ତୋର ସମ୍ପର୍କ ତଉର ଦେବାକୁ ଆସିଛି । ସକାଳ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ମୋତେ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ସାଥୀ ବୁଲି ଆସିବାକୁ ହେବ । ତେଣୁ ଜାଣି—’ ଟିକି ମଣିଷଟି ତା’ର କେଁ ବକ୍ କକା ଯୋଡ଼ା ସହିତ ମୋତା ମୋତା ଗୋଟ ଦୁଇଟାକୁ ଝରକାର ବଉଳାଠ ଉପରେ ଝୁଲାଇ ବସି ପଡ଼ିଲା ।

ରଣା ଉଚ୍ଛ୍ୱସିତା ହୋଇ କହିଲା—‘ମୋତେ ବର୍ତ୍ତମାନ କୁହୁମୁନେ ସବୁତରେ କିଏ ?’

‘ଠିକ୍ ଅଛି ।’—ସାନ୍ଧା ତାଙ୍କର ଚରଫ ଭଳି ଧଳା ଚାଟିକୁ ଯାଉଳି କରି କହିଲେ—‘ସବୁତ ସାନ୍ଧା ସାନ୍ଧାନ ଦୁର୍ଗାର ମିଶ୍ର ନାମକ ଏକ ବଡ଼ର ନଗରୀରେ ବାସ କରୁଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ଏ ସ୍ଥାନଟି ଥିଲା ଏସିଆ ମାଲନର । ତାଙ୍କର ନାମ ଥିଲା ନିକୋଲସ ।’

ରଣା କହିଲା—‘ବରଷର ମୁଁ ଉଡୁ ଥିଲି ଯେ, ସାନ୍ଧା ଗୋଟିଏ ଇଉ-ରେପାସ ପରୀ କାହାଣୀର ନାଆଁ । ମୁଁ କେତେ ଜାଣି ନ ଥିଲି ଯେ, ସେ ଦୁର୍ଗାର ଜଣେ ବାସିନ୍ଦା ଥିଲେ ।’

ସାନ୍ଧା କହି ଚାଲିଲେ—‘ସମ୍ରାଟ ଡିଓକ୍ରେସିଆନ ନିକୋଲସଙ୍କୁ ବନ୍ଦ କରିଥିଲେ । କାରଣ ନିକୋଲସ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଭଳି ଡିଆନା ଠାକୁରାଣୀଙ୍କୁ ପୂଜା ନ କରି ଯାହୁଙ୍କୁ ବିଶ୍ୱାସ କରୁ ଥିଲେ । ପରେ ସେତେବେଳେ ସମ୍ରାଟ ଜନଶାନ୍ତାକନ ଘିଠାସନ ଆସେହଣ କଲେ ଏବଂ ଖ୍ରୀଷ୍ଟଧର୍ମକୁ ତାଙ୍କ ରାଜ୍ୟର ଧର୍ମ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରି ନେଲେ ନିକୋଲସ ବନ୍ଦି ଶାଳାକୁ ମୁକ୍ତ ହେଲେ । ସେ ହେଲେ ଜଣେ ବିଷୟ । ସେ ମିଶ୍ର ସହରର ଶୁଭିଆଙ୍କେ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବୁଲୁଥିଲେ ଏବଂ ଅସ୍ଥାବ୍ରତ ଅନୁବିଧାରେ ପଡ଼ିଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କୁ କିପରି ସାହାଯ୍ୟ କରି ପାରିବେ ତାର ଉପାୟ ଚିନ୍ତା କରୁଥିଲେ । ପରେ ଜଣେ ଗରିବ ବିଧବା ସହିତ ତାଙ୍କର ଭେଟ ହେଲା । ବିଧବାର ଦିନୋଟି ଛୋଟ ପୁଅଙ୍କୁ ଜଣେ ହୋଟଲ ମାଲିକ ଚତ୍ୟାକରି ଆଶ୍ୱର ହାଣ୍ଡିରେ ଲୁଚାଇ ରଖିଥିଲା । ତଦ୍ୱାରା ବିଷୟ ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସାମ୍ପ୍ରଦାୟ କଲେ ଏବଂ ଘିଲ

ତିନୋଟି ଜୀବନ ଫେରି ପାଇଲେ । ତେଣୁ ବିଷୟ ନିକୋଲସ ଏଣିକି ସବୁ ପିଲାଙ୍କର ହେଲେ ଜଣେ ପରମ ବନ୍ଧୁ । ନିକୋଲସଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁପରେ ତାଙ୍କୁ ଜଣେ ସେଣ୍ଟ ବା ମହାପୁରୁଷ ବୋଲି କହିବାକୁ ଗିର୍ଜା ନିଶ୍ଚିତ୍ କଲା । ମହାତ୍ମା ନିକୋଲସଙ୍କୁ ପୃଥିବୀର ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଦେଶ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ନାଆଁ ଦେଇ ଏବଂ ତାଙ୍କ କଥାକୁ ଅଦଳ ବଦଳ କରି ନିଜର କରି ନେଲେ । 'ସେଣ୍ଟ ନିକୋଲସ' ଓ ସାତା କୁତ- ଦୁଇଟା ଯାକ ନାଆଁ ତୋତେ ସ୍ତାସ୍ୟ ଏକାକୀ ଶୁଭୁନାହିଁ ?

'ଭଲ କଥାତ । ରାଣୀର ଆଖି ଖୋଲିଗଲା । ଦି'ଟା ଯାକ ନାଆଁ ତ ଏକା ଭଳିଆ ଶୁଭୁଛି ।'

'କିନ୍ତୁ ତୁମ କଥା କଅଣ ? ରାଣୀ ଦୁଇ ଆଖିକୁ ଯୋଡ଼ି ବସି ପୁଣି ପର-ଗିଲା, ତୁମେ ଜଣେ ମହାତ୍ମା ବୋଲି କୁହ ନାହିଁ ।'

ସାତା ହସିଲେ ଏବଂ ନିଜ ଜେକୁ ଥାପୁଡ଼େଇ କହିଲେ—'ମହାତ୍ମା ।' ତା ପରେ ସେ ହେଁ ହେଁ ହୋଇ ବସି ଉଠିଲେ । 'ତୋ ମନରେ ମୁଁ ହେଉଛି କିଛି ଗୋଟିଏ କୋଟିଆ କଥା, ମୁଁ ବଡ଼ଦିନ ପାଖା ପାଖି ଆସେ । କାରଣ ମୁଁ ସେତେବେଳେ ଜୀବନ ପାଇ ଆସିବାକୁ ଦୁଇଜଣଙ୍କରୁ ତା'ପରେ ମୁଁ ବାରିଟି ଦୁଇଗାମୀ ବଲ୍ଲଣା ଧରିଣ ଯୋଉଥିବା ସେଇ ଗାଡ଼ିରେ ବସି ସବୁ ଆଡ଼ର ପିଲାଙ୍କୁ ବଢ଼ିଆ ବଢ଼ିଆ ଉପହାର ବାଣ୍ଟିବାକୁ ବାହାରିଯାଏ । ଆମର ସବୁଜ କାମ ହେବା ଉଚିତ, ସତ୍ୟେକ ପରିବାର ପରସ୍ପରକୁ ସେଇ କରିକାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା । ସବୁଜରେ ମୋ ଦିନଟି ତିସେକ୍ସର ୨ ଚାରିଖ, କିନ୍ତୁ ବଡ଼ ଦିନ ପୂର୍ବରୁଟିରେ କାମ କରିବାକୁ ମୁଁ ଭଲପାଏ । ଆଉ ସବୁ ଭଲଦିନ ଶିଶୁଙ୍କରେ କହିବାକୁ ଗଲେ, ନବ ବର୍ଷ ଦିବସଟି ସେ ସ୍ବାତୀନ ରେମାନ-ମାନଙ୍କ ଠାରୁ ଆସିଛି, ଏ କଥା ତୁ ଜାଣିଛୁ ? ପୃଥିବୀର ବିଭିନ୍ନ ଅଞ୍ଚଳରେ ନବବର୍ଷ ଦିନଟି ବସନ୍ତ ଋତୁରେ ପାଳନ କରାଯାଉଥିଲା କିନ୍ତୁ ଜୁଲିଅସ ସିଜର ଏହାକୁ ଜାନୁଆରୀ ମାସକୁ ପୁଣିଆଇ ଦେଇଥିଲେ । କାରଣ ଜାନୁଆରୀ ଜାନୁୟ, ଦେବତାଙ୍କ ନାମ ଅନୁସାରେ ନାମିତ ହୋଇଛି ଏବଂ ଗଣେଶଙ୍କ ଭଳି ଅନୁକୁଳ ଦେବତା ଅଟନ୍ତି । ଏଭଳି ଭାବରେ ଜାନୁଆରୀ ଏକ ଚାରିଖ-ଟିକୁ ନବବର୍ଷ ଦିବସ ବା ଜାନୁୟ ଦେବତାଙ୍କ ପର୍ବ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରାଗଲା ।'

ରାଣୀ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲା 'ମୋର ଘଡ଼େ କେତେ କମ୍ ଜ୍ଞାନ ! ଆଜ୍ଞା, ବଡ଼ଦିନ ଗଜ, ବିଷୟଟି କ'ଣ କୁହ ।'

ସାତା କହିଲେ—'ଦୁଇଟି ଝିଅ, ପୃଥିବୀର ସ୍ବାତୀନ ଧର୍ମ ମାନଙ୍କରେ

ଗଞ୍ଜ ସବୁବେଳେ ଚୁରୁଚୁପୁର୍ଣ୍ଣ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଛି । ବଡ଼ଦିନ ଗଞ୍ଜ
 ଘଟକରେ ମଧ୍ୟ ଅନେକ କାହାଣୀ ଅଛି । ବହୁ ପୁର କାଳରେ, ପିଲାମାନଙ୍କୁ
 ଧରିନେଇ ଠାକୁରଙ୍କ ଆଗରେ ବଳି ଦିଆ ଯାଉଥିଲା ଉତ୍ତନପ୍ରେତ ନାମକ
 ଜଣେ ଇଂରେଜ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ ଉତ୍ତର-ଜର୍ମାନୀର ଜଙ୍ଗଲ ଭିତରେ ବୁଲୁ-
 ଥିଲେ । ଅକ୍ସ୍‌ଫୋର୍ଡ ଗୋଟିଏ ବିଶ୍ୱ ଓକ୍ ଗଞ୍ଜ ତାଙ୍କ ନଡ଼ରରେ
 ପଡ଼ିଲା । ସେଇ ଗଞ୍ଜରେ ଛୋଟ ଗଜକୁମାର ଆସନପା ବନ୍ଦା ହୋଇଥିଲେ ।
 ତତ୍ତ୍ୱ ଦେବତା 'ଥୋର'ଙ୍କୁ ସମ୍ବୁଦ୍ଧ କରିବା ପାଇଁ ଆସନପାଙ୍କୁ ବଳି ଦିଆଯାଇ
 ଥାଆନ୍ତା । ଉତ୍ତନପ୍ରେତ ଧାର୍ଯ୍ୟବାନ ସେଇ ବିଶ୍ୱ ଓକ୍ ଗଜକୁମାରଙ୍କୁ କାଟି ଗଡ଼ାଇ
 ଦେଲେ ଏବଂ ପିଲାଟିକୁ ଡକାଇ କଲେ । ଥୋରଙ୍କର ପୁତ୍ରକ ଉତ୍ତନପ୍ରେତଙ୍କୁ
 ଦାଣ୍ଡ ଦେଇ ଥାଆନ୍ତା, କିନ୍ତୁ ଘଟା ଧକ ଭିତ୍ତି ଘଟଣା ସେଠାରେ ଘଟିଗଲା ।
 ଗୋଟିଏ ଛୋଟ 'ଡାର୍' ଗଞ୍ଜ ଋଷୁ' ଋଷୁ' ସେଇ ଓକ୍ ଗଜଜ୍ଞାନରେ ଗଜୁଣି
 ଉଠିଲା । ସେଠାରେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟରେ ଋଷୁ ଗଢ଼ିଥିବା ଲେକମାନଙ୍କୁ ଉତ୍ତନପ୍ରେତ
 କହିଲେ ଯେ ସେଇଟି ହେଉଛି କାବନ ବୃକ୍ଷ ଏବଂ ତାହା ବାଳକ ଯାଶୁଙ୍କର
 ସ୍ତମ୍ଭ । ଏହାର ଅନେକ ଦିନ ପରେ ଜଣେ ଜର୍ମାନୀ ଧର୍ମ ଯାତ୍ରକ ମାର୍ଟିନ
 ଲୁଥର 'ବଡ଼ ଦିନ ବୃକ୍ଷ' ଉପରେ ବଡ଼ି ଜଳାଇଥିଲେ ବୋଲି କୁହାଯାଏ ।

ବଡ଼ ଦିନ ବୃକ୍ଷର ଜନ୍ମ ସେମିତି ହୋଇଥାଉନା କାହାକି, ଏହାର
 ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଉଛି, ଲେକମାନଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା, ନିଃସ୍ୱାର୍ଥପର ହେବା
 ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ତାନ କରିବା । ତୁମେ ଏହାକୁ ଗୋଟିଏ ଦାନୀ ଗଞ୍ଜ
 ବୋଲି କହି ପାର ।

ଗୁଣୀ ଏକାକି ମନଯୋଗ ଦେଇ ଏସବୁ କଥା ଶୁଣୁଥିଲା ଯେ, ନୀଲୁର
 ଘଡ଼ି କେତେବେଳେ ଟେବୁଲ ଉପରୁ ନାଟି ନାଟି ଭଳେ ଖସିପଡ଼ି ପାଖଲଙ୍ଗ
 ଭଳି ଦେଇ ଦେଇ ଗାତ ଗାଉଥିଲା, ତା'ର ଧ୍ୟାନ ନ ଥିଲା । ସେ ଗାଉଥିଲା,
 'ବାଉଡ଼ା ବାଜିଲା, ବାଉଡ଼ା ବାଜିଲା ।'

ସାନ୍ତା ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ଉଠି ପଡ଼ିଲେ ଏବଂ ନୀଲୁର ଟେବୁଲ ଉପରେ
 ଗୋଟିଏ ମାଟିଆ ଗଜର ପୁଡ଼ିଆ ଥୋଇ ଦେଲେ । ସେ ତାଙ୍କ ଥଳିଟିକୁ
 ଗୋଟାଇ ନେଇ ଗୁଣୀଙ୍କୁ ଟିକିଏ ଟେରେଇ ଟେରେଇ ଋଷୁଲେ ଏବଂ
 କହିଲେ—'ମୋର ବହୁତ କାମ । ମୁଁ ଯାଏ' । ମୁଁ ଘର ନ ହେଲେ ମଧ୍ୟ
 ମୋତେ ଭୁଲିବୁ ନାହିଁ । ମୁଁ ଗୋଟିଏ କୋତୁକ । ତୋର ଯେତେବେଳେ ଉଠା
 ହେବ ଏମିତି ଗୋଟିଏ ଟିକି ଦୁନିଆ କରନା କରି ତା' ଭିତରେ ଢଳିଯିବା
 ଭଲ ।'

ଆଜି ପିଚୁକାକେ ସାନ୍ତା ସେଠାକୁ ଉଭେଇଗଲେ । ଗୁଣୀ ଦେଖିଲା,

ସେଇ ଟିକି ସେଇ ରାତି ଫି ଫି କରୁଥିବା ବନ୍ଧୁ ଯାହାଙ୍କ ସହିତ ଜଳ-
ଜଳ ତାରୁଟିଏ ଭଳି ହୋଇ କେଉଁଆଡ଼େ ଥାନ୍ତୁ ସେଇଭାବେ ।

ରାଣୀ ଏଭଳି ଅଛୁଟ ସଫାରୀରେ ଅଭ୍ୟାସ ହୋଇଯାଇଥିଲା । ସେ
ଦେଖୁ ବେଳେ ଉପରେ ନାଲୁର ଉପହାର ଡିଆଁ ଦେଇ କରୁଥିବାର ଦେଖି
ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲା ନାହିଁ ।

‘ଖୋଲ, ଖୋଲ’—ଗୋଟିଏ ସ୍ବର ଗଳାରେ କିଏ କହିଲା ।

ରାଣୀ ଉପହାର ତାକୁସରିକୁ ଖୋଲି ପକାଇଲା । କାଳେ ତା’ ହାତରୁ
ସେଇଟି ଖସିଯିବ, ସେ କଥା ରାଣୀ ସେ ତରି ଯାଇଥିଲା । ହଠାତ୍ ଗୋଟିଏ
ଜୋଟ ଉଠୁଳ ଶିଶୁ, ତା’ର ଉଠୁଳ ବେଶ ଏବଂ ପତଳା ଦେଶା ସହିତ
ଘର ଭିତରକୁ ଉଠି ଆସିଲା ଏବଂ ତହିଁ ତହିଁ ବେଳେ ଉପରେ ଓହ୍ଲାଇ
ପଡ଼ିଲା ।

ରାଣୀ ପଚାରିଲା—‘ତୁମେ କିଏ ?’

‘ତୁ’ ଗୋଟିଏ ଦେବଦୂତ ।’ ତା’ପରେ ସେ କୁଳୁ କୁଳୁ କରି ଉଠିଲା ।

ରାଣୀ କହିଲା—‘କହିଥା ତ, ନାଲୁ ଉଠୁ ଉଠୁ । କଣେ ଦେବଦୂତ
ଆସିବନି ।’

‘ହଁ, ଦେବଦୂତ ।’ ନାଲୁ ଉଠୁରିଲା । ତା’ପରେ ସେ ଦୁଇ ନିର୍ଦ୍ଦି-
ଷରେ ଘୁଙ୍ଗୁଟି ମାରିଲା ।

ଦେବଦୂତ ଉଠିଲେ । ହଠାତ୍ ସାରା କୋଠରୀ ଆଲୁଅରେ ଝଲସି
ଉଠିଲା । ନାଲୁ ବିଚିତ୍ରାକୁ ଦେଖି ପଡ଼ିଲା । ସେ ବିଚିତ୍ରା କଲା—‘ମହାକାଶ
ଯାତ୍ରୀ ।’

ଦେବଦୂତ ତାକୁ ଆର୍ଦ୍ରାସି ଦେଇ କହିଲେ, ‘ଏବେ... ଏବେ ବ୍ୟସ୍ତ
ହୁଅ ନାହିଁ । ଉଠାଁ ତ ଦେଖି... ।’

ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ସାରା କୋଠରୀ ଭିତରେ ଝଲମଲ ଦେବଦୂତ ବୁଡ଼ିଏ
ଭାବେ ହୋଇଗଲେ । ସେମାନେ ଗାହଣିଲେ—‘ଭଗବାନଙ୍କର ଗୌରବ,
ପୂଜିବା ପାଇଁ ଆନନ୍ଦ ।’ ଦେବଦୂତ କହିଲେ—‘ଜନ୍ମଦି ଦୁମର ଜୋର୍ ପିନ୍ଧ ।’

ସେ ସମସ୍ତଙ୍କର କପାଳ ଛୁଇଁ ଦେଲେ । ସେଇ ପିଲାଗୁଡ଼ିକ ଛମେ
ଜୋଟରୁ ଆସୁରି ଜୋଟ ହୋଇଯିବାକୁ ଲାଗିଲେ ଏବଂ ଦେବଦୂତ ଖୁବ୍
ବଡ଼ ଜଣା ପଡ଼ିଲେ ।

କେତେ ସେକେଣ୍ଡ ମଧ୍ୟରେ ସେଇ ଅଛୁଟ ପିଲାଗୁଡ଼ିକ ଝରକା
ବାହାରେ ଅକାଶର ବହୁ ଭଜରେ ମୋଘ ଉପରେ ଏବଂ ତାରୁମାନଙ୍କ
ମେଳରେ ଭାସୁଥିଲେ । ସେମାନେ ଏବେ ଧୀରେ ଧୀରେ ଜଳକୁ ଖସୁଥିଲେ

ଏବଂ ବରଫରେ ଜାପିଜାପିକିଆ ଚିଣ୍ଡୁଥିବା ପର୍ବତମାଳା ତଳେ ଥିବା
ମାଳମାଳ ଧଳାଘର ଉପରେ ଉଡ଼ୁଥିଲେ । ତା'ପରେ ସେମାନେ ସିଧା-
ସଳଖ ଓହ୍ଲାଇ ଆସି ଶୁଖିକି ଉପରେ ଠିଆ ହୋଇଗଲେ ।

ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଥିଲେ ପଲେ ମେଣ୍ଟା ଓ ମେଣ୍ଟା ଜଗୁଆଳ । ସେମାନେ
ଏକାଠି ଲଗାଲଗି ହୋଇ ବସି ନିଆଁ ପୋଉଥିଲେ । କଣେ ଜଗୁଆଳ ସେଇ
ଅମାନିଆ ମେଣ୍ଟାପଲ ଉପରେ ନଜର ରଖିଥିଲା ।

ଅକସ୍ମାତ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ସଂଖ୍ୟାରେ ଆଲୋକ ଆକାଶରେ ଝଲସି ଉଠିଲା
ଏବଂ ସେଇ ଭୟାନକ ମେଣ୍ଟାମାନଙ୍କ ଆଗରେ ଦେବଦୂତ ଜଣକ ଆସି
ଠିଆ ହୋଇଗଲେ । ସେ ହସି ହସି କହିଲେ, “ଭଲ ନାହିଁ, ମୁଁ ଦୁନ ପାଇଁ
ଗୋଟିଏ ଦମକାର ଖବର ଆଣିଛି । ଶାନ୍ତିର ଗୁଡ଼କୁମାର ଯୁଦ୍ଧର ବେଥଲ-
ହାମପାରେ ଗୋଟିଏ ଭଣ୍ଡା ଗୁହାଳ ଘରେ ବନ୍ଦ ହୋଇଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ନାଆଁ
ହେଉଛି ଯାଶୁ ଏବଂ ତୁମେ ତାଙ୍କୁ ମେରା ଓ ସୋରେପଙ୍କ ସହିତ ଗୋଟିଏ
ଗୋରୁ କୁଣ୍ଡ ମଧ୍ୟରେ ପାଇବ ।”

ସେ ଯେମିତି ଏତିକି କହିଛନ୍ତି, ଆକାଶର ସ୍ତବ୍ୟକ ତାରା ଗୋଟିଏ
ଗୋଟିଏ ଦେବଦୂତ ପାଲଟି ଗଲେ । ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ଗାଇଲେ, ‘ପୃଥି-
ବୀରେ ଶାନ୍ତି, ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସେ ହ ।’

ମେଣ୍ଟା ଜଗୁଆଳମାନେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଗଲେ । ସେମାନେ ତାଙ୍କ
ମେଣ୍ଟା ହୁଆଗୁଡ଼ିକୁ ଜାତିରେ କୁଣ୍ଡେଇ ଧରି ବେଥଲହାମ ଆଡ଼କୁ ଧାଇଁ-
ବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ଗଣା ପଉରିଲା, ‘ଆମେ ଯକୁ କେଉଁଠି ?’

‘ପୃଥିବୀ ଏହି ଆଗରେ ।’ ଦେବଦୂତ ଉତ୍ତର ଦେଲେ ।

ନୀଳୁ ପଉରିଲା—‘ତୁମେ ତା’ ହେଲେ କ’ଣ କହୁଛ ସେ, ଯାଶୁ
ଆମରିମାନଙ୍କ ଭଳି ଏହି ଆ ମହାଦେଶର କଣେ ଲୋକ ଥିଲେ ?’

‘ମୁଁ ସେଇଆ ଗୁଡୁଛି ।’ ଦେବଦୂତ କହିଲେ ।

ସାହାଡ଼ ଏବଂ ଖସଡା ବରଫ ଉପରେ ସେମାନେ ଅସମ୍ଭାଳ ହୋଇ
ଧାଇଲେ ।

ନୀଳୁ ପଉରିଲା—‘ମେରା ଓ ସୋରେପ କିଏ ?’

‘ମେରା ହେଉଛନ୍ତି ଜଣେ କୁମାରୀ, ସାହାସୁ କି ଶତ୍ରୁର ସାହୁଙ୍କର
ମାଆ କରିଛନ୍ତି । ସୋରେପ ହେଉଛନ୍ତି ତାଙ୍କର ସ୍ବାମୀ ।’ ଦେବଦୂତ
କହିଲେ ।

‘ସେମର ସମ୍ରାଟ ସିଂହର ଓ ଅଗଷ୍ଟସ୍ ତାଙ୍କ ଦେଶରେ କେତେ

ଲୋକ ଅଛନ୍ତି, ତାହା ଜାଣିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି । ତେଣୁ ସତ୍ୟେକ ଲୋକ ନିଜକୁ ସୁମାରୀ କରାଇବାକୁ ନିଜ ନିଜର ଜନ୍ମ ସହରକୁ ଫେରିଯିବା ପାଇଁ ସେ ଆଦେଶ ଦେଉଛନ୍ତି । ମେରି ଏବଂ ସୋରୋପ ଆଜି ଲୋକ ଗହଳି ଭିତରେ ବେଥଳନାମକୁ ଫେରୁଥିଲେ ।

‘ହେନ ନାହିଁ, ବସ ନାହିଁ । ଏଇଟା ତ ବଡ଼ ପାଂଘାଟିକ କଥା ହୋଇ-
ଥିବ ।’ ରାଣୀ କହିଲା ।

ଦେବଦୂତ କହିଲେ, ‘ହଁ, ତା’ ଠିକ୍ । ତାଙ୍କୁ ଝୁଲି ଝୁଲି ଯିବାକୁ ପଡ଼ିଲା କିମ୍ବା ଗଧ ପିଠିରେ ବସି ମାଉଳ ମାଉଳ ବାଟ ଅତିକ୍ରମ କରିବାକୁ ହେଲା, କାରଣ ପିଲାଟି ସେତେବେଳକୁ ତଳ ଯେବା ଉପରେ, ମାଝ ସେମାନେ କେଉଁଠି ହେଲେ ଟିକିଏ ଆଶ୍ରୟ ପାଇଲେ ନାହିଁ ।’

ରାଣୀ ଉଚ୍ଛ୍ଵସିତ ଭାବରେ ପଚାରିଲା—‘ସେମାନେ ତା’ ହେଲେ କେଉଁମାନ କେଉଁଠି ?’

ଦେବଦୂତ କହିଲେ—‘ବେଶ୍, ସଞ୍ଜେଖାନା (ଧର୍ମଶାଳା)ର ମାଲିକ ତାଙ୍କୁ ତତି ଦେବାକୁ ଉଠା କଲା ନାହିଁ । ତେଣୁ ସେମାନଙ୍କୁ ସେ ତାର ଗୁହାଳ ଘରେ ରହିବାକୁ ଅନୁମତି ଦେଲା ।’

ରାଣୀ କହିଲା, ‘ହେ ଉଗତାନ, ଦୁମ ପିଲାଟି ଗୁହାଳ ଘରେ କେମିତି ରହିଲା, ଟିକିଏ କରୁନା କର ।’

ସାରା ରାତି ସେମାନେ ଧାଇଁ ଧାଇଁ ଅନ୍ଧାରୁଆ ନିମ୍ନ ପର୍ବତମାଳା ମଧ୍ୟରେ ଶିଶୁଟିଏ ଭଳି ଶାନ୍ତିରେ କୁଲେଇ ପଡ଼ିଥିବା ବେଥଳନାମ ସହ-
ରରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚି ଗଲେ ।

‘ଆରେ ଦେଖ, ଦେଖ’ ନୀଲୁ ପାଟି କଲା—‘ଓଟ ବୁଡ଼ାଏ ।’

ତିନୋଟି ବିରାଟ କଳା ମୁଞ୍ଚି ସେଇ ଧଳା ଘରଗୁଡ଼ିକ ଆଡ଼କୁ ଆଗେଇ ଆସୁ ଆସନ୍ତି । ଜଣେ ଆସେତା ସେମାନଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ଘର ଆଗ-
ଣାରେ ପିତା ଭଣ୍ଡା ଗୁହାଳ ଆଡ଼କୁ ଆଗେଇ ନେଉଥିବା ଭଳି ଗୋଟିଏ ବିରାଟ ତାରୁକୁ ବାରମ୍ବାର ଦେଖାଇ ଦେଉଥିଲେ ।

ଏବେ ପିଲାମାନେ ସେ ସବୁ ଦେଖିବା ପାଇଁ ଖୁବ୍ ଆଗ୍ରହରେ ଧାଇଁ-
ଥିଲେ ।

ଦେବଦୂତ କହିଲେ—‘ସେଉଁମାନେ ସୁଖ ଓ ସ୍ୱେଚ୍ଛା ଚାହାନ୍ତି ସେମା-
ନଙ୍କ ପାଇଁ ଏଇଠି ଶାନ୍ତିର ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦମାର ତଳ ହୋଇଛନ୍ତି ଏବଂ ସେଠାରେ ତାଙ୍କ ମାଆ ଅଛନ୍ତି । କୌଣସି ଜଣେ ହେଲେ ଦ୍ୱାର୍ଥପର ଧନୀଲୋକର ହୃଦୟରେ ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଟିକିଏ ସ୍ଥାନ ନ ଥିଲା । କେବଳ ଭିତର ଏଇ

ବଳଦ ଓ ଗଧ ଯାଶୁଙ୍ଗ ପାହୋଟି ନେଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କ ନଡ଼ାଗଡ଼ା ଉପରେ ଦୋଳିଟିଏ କରିଦେଲେ ।

ମେଣ୍ଟା ଜଗୁଆଳମାନେ ଧାଇଁ ଗଲେ । ଆଖିରେ ସେମାନଙ୍କର ଆଶାର ଉଦ୍‌ବୁଳ ଆଲୋକ । ଅତିଳମେ ସେଇ ଦିନୋଟି ରହସ୍ୟଜନକ ମୁହଁ ଓଟ ପିଠିରୁ ଓହ୍ଲାଇ ପଡ଼ିଲେ ଏବଂ କରି ପୋଷାକରୁ ଧୁଳି ଖାତି, ହାତରେ ଦାମିକା ଉପହାର ଧରି ଭିତରେ ପଶିଲେ ।

ସେମାନେ ଶିଶୁଟିକୁ ଦେଖି କହିଲେ—‘ତେ ବିଶ୍ୱଟ ଅଧୀଶ୍ୱର, ଆପଣଙ୍କର ତାସୁଟି ଆମକୁ ଚହୁଦର ସ୍ୱର୍ଗରୁ ବାଟ କଟାଇ ଆଣିଛି । ଏଇ ଦେଉଳି ଆପଣଙ୍କ ପାଇଁ ଆମ ଉପହାର । ସୁନା କେବଳ ଗୁଡ଼ା ପାଇଁ ଉପ-ହୁକ୍ତ । ଧୂପ ଦୀପ ଦେଇ ଆମେ ଆପଣଙ୍କୁ ଉତ୍ସରଣ ଭଳି ପୂଜା କରୁଛୁ ଏବଂ ଦାନ୍ୟ କରୁଛୁ । ଆପଣ ପୃଥିବୀକୁ କାହିଁ ଆସିଥିଲେ, ସେ କଥା ନ ବୁଝି ଲୋକମାନେ ସେତେବେଳେ ଆପଣଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରିବେ; ସେତେବେଳେ ଧୂପ ଦୀପ ଦେଇ ଆପଣଙ୍କୁ ପୂଜା କରୁଥିବ । ତେ ମହାନ ସ୍ୱଜକୁମାର, ଆମର ଏଇ ଉପହାରଗୁଡ଼ିକ ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତୁ ।’

ନୀଳୁ ବୁପବୁପ କରି ପଛାରିଲା, ‘ସେମାନେ ଏସବୁ କଥା କେମିତି ଜାଣିଲେ ?’

ଦେବଦୂତ କହିଲେ, ‘ସେମାନେ ହେଉଛନ୍ତି ଜ୍ୟୋତିଷ । ସେମାନେ ଗୁଣି ନକ୍ଷତ୍ର କଥା ଜାଣନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ସବୁଠୁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଜନକ କଥାଟି ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ।’

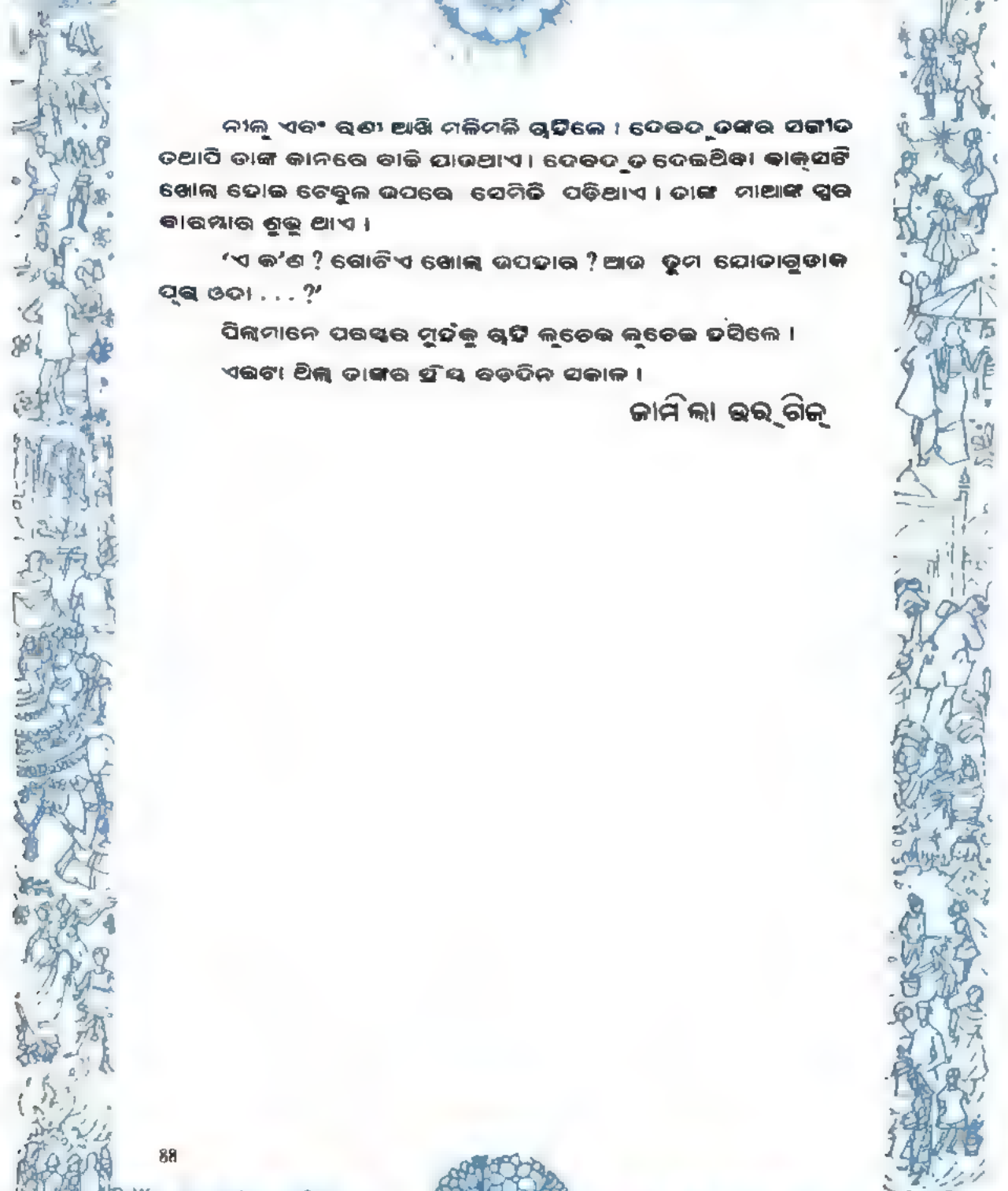

‘ସାଠାରୁ ଅଧିକ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଜନକ କଥା ପୁଣି ଆଗପାରେ ?’ ଗୁଣା ବୁଣୁବୁଣୁ ହେଲା ।

ଦେବଦୂତ ହସିଲେ । କହିଲେ, ‘ସେମାନେ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ଯେ, ସେ ବଡ଼ ହେଲେ ‘ଗୁଡ଼ ପ୍ରାକ୍ତତେ’ ଦିନ ତାଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରୁଥିବ ଏବଂ ଦିନିଦିନ ପରେ ‘ଇଶ୍ୱର’ ଦିନ ସେ ତାଙ୍କ ସମାଧିରୁ ଉଠି ଚିରଜୀବନ ଲାଭ କରିବେ ।’

ଗୁଣା ଏବଂ ନୀଳୁ ଶିଶୁଟିକୁ ଚାହିଁ ରହିଲେ । ସେ ସେମାନଙ୍କୁ ସିଧା-ସଳଖ ଚାହିଁ ହସିଲେ ।

ଦେବଦୂତ ଗାତ ଗାଇଲେ, ‘ସେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଦିଅନ୍ତି ଜୀବନ ଏବଂ ଆନନ୍ଦ ।’

‘ଏମିତି ଘୋଟିଏ ଥଣ୍ଡା ଗୁଡ଼ିରେ ତୁମେ ଝରକା କବାଟ ପୂରା ମେଲା କରି ଶୋଇଥିଲ ?’

ନୀଳୁ ଏବଂ ରାଣୀ ଆଖି ମାଲିମାଳି ଶୁଣିଲେ । ଦେବଦୁତଙ୍କର ଯଜ୍ଞୀତ
ଥୋପି ତାଙ୍କ କାନରେ ଡାକି ଯାଉଥାଏ । ଦେବଦୁତ ଦେଇଥିବା କାକ୍ଷତି
ଖୋଲ ହୋଇ ଟେବୁଲ ଉପରେ ସେମିଟି ପଡ଼ିଥାଏ । ତାଙ୍କ ମାଆଙ୍କ ସ୍ବର
କାରମାର ଶୁଭୁ ଥାଏ ।

‘ଏ କ’ଣ ? ଗୋଟିଏ ଖୋଲ ଉପହାର ? ଆଉ ଦୁମ ଯୋତାଗୁଡ଼ାକ
ସ୍ବର ଓଡ଼ା . . . ?’

ପିଲାମାନେ ପରସ୍ପର ମୁହଁକୁ ଶୁଣି ଲୁଚେଇ ଲୁଚେଇ ଚାଲିଲେ ।

ଏଇଟା ପିଲା ତାଙ୍କର ଫିସ ବଡ଼ଦିନ ସକାଳ ।

ଜାମିଲା ଉରୁଗିଲୁ

ଲୋହରି

ଦିନେ ଘଣ୍ଟତେଲେ ଗାଆଁର ଫଳେ ଝିଅ ସେମାନଙ୍କର ଜଣେ ଯାଜ
ଘରେ ଯାଇ ଏକାଠି ହେଲେ । ସେମାନେ ଖୁବ୍ ଖୁସି ମିତ୍ରାସରେ ଥାଆନ୍ତି ।
ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ ଅସମ୍ଭାଳ ହୋଇ କହି ପକାଇଲା । ‘ତୁମକୁ ସବୁ
ଠାକୁରଙ୍କ ରାଜ, ଶୁଳ ଯିବା ଅନ୍ଧାର ହୋଇଯାଉଛି ପରା ।’ ଆଉ ଜଣେ କହିଲା,
ଏତେ ଦରଦର କାହିଁକି ? ଲୋହରିର ଆହୁରି ଆଠ ଦିନ ଅଛି ।’ ଅନ୍ୟମାନେ
ଆପଣି କଲେ ‘ମୋଟେ ଆଠ ଦିନକ । ଶୁଭୁନା ଆଉ ସବୁ ଜିନିଷ ଯୋଗାଡ଼
କରିବା ଏବଂ ଘରକୁଲିବା କାମ ଆରମ୍ଭ କରିଦେବା ।’

ତାପରେ ଝିଅମାନଙ୍କର ନାଆଁ ଧରି ଖୁବ୍ ଡକାହକା ଶୁଲିଲା ପରେ
ପରେ ଗାଆଁରେ ଶିବା ଦଣ ବାର ବର୍ଷ ବୟସର ସବୁ ଝିଅ ଆସି ଏକାଠି
ହେଲେ । ଜଣେ ପଚାରିଲା, ‘ଆଜା କାହାଘରୁ ଆଗେ ଆରମ୍ଭ କରିବା ?’ ଭିନ୍ନ
ଭିନ୍ନ ଘରର ନାଆଁ ଉଠିଲା, ପରିଶେଷରେ ଝିର ହେଲା, ଗାଆଁ ମୁଖିଆଙ୍କ
ଘରୁ ଆରମ୍ଭ କରାଯିବ ।

ଝିଅମାନେ ତାଙ୍କ ଘର ଆଗରେ ଯାଇ ରୁଣ୍ଡ ହେଲେ ଏବଂ ଗୀତ
ଗାଉଲେ—

ଆସିଲୁ ଆମେ ଗାଆଁର ସବୁ ଝିଅ

ମୁଖିଆ ହୋ

ଆସିଲୁ ଆମେ ତୁମରି ଦୁଆରକୁ ।

ମୁଖିଆଙ୍କ ଝିଅ ତିନୁ ଦୁଆର ଖୋଲିଦେଲା ଏବଂ ସେମାନଙ୍କୁ ଫତାଏ
ଗୋବର—ଘଷି ଦେଲା । ଝିଅମାନେ ଆପଣି କଲେ, ‘ଆମେ ଫତାଏ ନେବୁ
ନାହିଁ, ତୁମ ଘରକୁ ଆମେ ଯଥାମେ ଆସିବୁ । ତୁମେ ନିଶ୍ଚୟ ପାତ୍ର ଫତା
ଦେବ ।’ ତିନୁର ମାଆ ସେମାନଙ୍କୁ ପାତ୍ର ଫତା ଦେବାକୁ କହିଲେ । ଝିଅ-
ମାନେ ଘଷି ନେଇ ନେଇ କହିଲେ, ‘ତୁ ଆମ ଘାଟରେ ଆସୁନୁ ।’ ତିନୁ
ନାଟିବାକୁ ଓ ଗାଉବାକୁ ଭଲପାଏ । ସେ ଝିଅମାନଙ୍କ ଘାଟରେ ଯିବକି
ନାହିଁ, ତାର ମାଆଙ୍କୁ ପଚାରିଲା । ମାଆ ରୁଚି ହେଲେ ଏବଂ କହିଲେ, ‘ତୋ
ମାମୁଁ ଝିଅ ହାରିଡ଼ିତକୁ ଘାଟରେ ନେଇଯାଆ । ଘୋବରେ ଆରମ୍ଭ ସବୁ
କେମିତି ଲୋହରି ପାଳନ କରୁ, ସେ କଥା ସେ କେବେ ଦେଖି ନାହିଁ ।’

ଝିଅମାନେ ଏମିତି ଘରକୁ ଘର ବୁଲି ଗଦାଏ ଦେଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଘଣି
ସଂଗ୍ରହ କଲେ । ତାପରେ ସେଗୁଡ଼ିକ ନେଇ ମୁଖିଆଙ୍କ ଘରେ ଜମାକଲେ
ଏବଂ ନିଜ ନିଜ ଘରକୁ ଫେରିଗଲେ ।

ତା'ପରଦିନ ହାରଜିତ ତାର ପିଲାସାକୁ ପଚାରିଲା—‘ଝିଅମାନେ କାହାଙ୍କି
ଗୋବରା— ଘଣି ମାଗୁଛନ୍ତି ?’

ପିଲାସା ଉତ୍ତର ଦେଲେ—‘ପୌଷ ମାସର ଶେଷ ଦିନ ଶୀତ ଘଣି
ଘିବାର ଚିହ୍ନ ସ୍ୱରୂପ ଲେହରି ପର୍ବ ପାଳନ କରାଯାଏ । କଥିତ ଅଛି, ଆମ
ପୂର୍ବ ପୁରୁଷ ମାନେ ଗୋଟିଏ ମନ୍ତ୍ର ଚିଆରି କରିଥିଲେ, ଯାହାକି ସେମାନଙ୍କୁ
ଶୀତରୁ ରକ୍ଷା କରୁଥିଲା । ଏଇ ମନ୍ତ୍ର ପଢ଼ି ଅଧିକ ତଥାପ ଦେବା ପାଇଁ
ସୂର୍ଯ୍ୟ ଦେବତାଙ୍କୁ ସେମାନେ ସ୍ତୁତି କରୁଥିଲେ । ଫଳରେ ଶୀତ ସେମାନ-
ଙ୍କର କିଛି କ୍ଷତି କରୁ ନ ଥିଲା । ଆଉ ମଧ୍ୟ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଦେବତାଙ୍କୁ କୃତଜ୍ଞତା ଜଣାଇ
ସେମାନେ ପୌଷମାସର ଶେଷ ଦିନ ନିଆଁ ଝରିପାଖରେ ବୁଲି ଏଇ ମନ୍ତ୍ର
ଗାଉଥିଲେ । ଲେହରି ଅର୍ଥ ହେଉଛି ସୂର୍ଯ୍ୟ ବଦନାର ଗୋଟିଏ ସୂତାକ ।
ଏଇ ଅବସରରେ ଗୋଟିଏ ଶୀତ କୋଲାଯାଏ—

ଶୀତ କମଳ ନିଆଁ ଉଠେଇ କୁଆଡ଼େ ଗଲା ?

—ସୁନା ପାତାଡ଼କୁ,

ସୁନା ପାତାଡ଼ କୁଆଡ଼େ ଗଲା ?

—ସୂର୍ଯ୍ୟ ଚିରଣ ପାଖକୁ,

ସୂର୍ଯ୍ୟ ଚିରଣ କୁଆଡ଼େ ଗଲା ?

—ସୂର୍ଯ୍ୟ ପାଖକୁ ।

ସୂର୍ଯ୍ୟ କୁଆଡ଼େ ଗଲେ ?

—ନିଆଁ ପାଖକୁ ।

ନିଆଁ ଜଳୁଛି, ଖରା ମାରୁଛି, ବରଫ ତରଳୁଛି,

ଶୀତ ଦିନ ଘଟିଗଲା ।

ଆମ ପୂର୍ବ ପୁରୁଷମାନେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥିଲେ ଯେ ସେମାନେ ଯେଉଁ
ନିଆଁ ଜାଳୁଥିଲେ, ତା'ର ଶିଖା ସେମାନଙ୍କ କଥାକୁ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ପାଖକୁ ନେଇ
ଯାଉଥିଲା । ସେଇ କାରଣରୁ ଲେହରି ପରଦିନ ଘଟାଲେ, ଅର୍ଥାତ ମାଘ
ମାସର ପ୍ରଥମ ଦିନ ଖରା ହଠାତ୍ ତାଣ ଦୋଇଯାଏ ଏବଂ ହାଡ଼ଭଟ୍ଟା
ଶୀତକୁ ନେଇଯାଏ ।

ଏହା ବ୍ୟତୀତ ଲେହରି ଚିତ୍ରସ୍ତରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ କଥା ଅଛି । ପୂର୍ବ
କାଳରେ ମନୁଷ୍ୟମାନେ ହିଂସ୍ର, କ୍ରୋଡ଼ ପାତରୁ ନିଜର ବର୍ତ୍ତିକୁ ରକ୍ଷାକରିବା

ନିମନ୍ତେ ନିଆଁ ଜାଲୁ ଥିଲେ । କୋଠରେ ନିଆଁ ଜାଳିବା ପାଇଁ ସମସ୍ତେ
କିଛି କିଛି ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ ଏବଂ ଏଥିପାଇଁ ଛୋଟ ପୁଅ ଝିଅମାନେ
ଜଙ୍ଗଲରୁ ଜାଳେଣି କାଠ ଗୋଟାଇ ଆଣୁଥିଲେ । ସେଇ କାରଣରୁ ଏବେ
ମଧ୍ୟ ଆମେ ଲୋହର ଦିନ ଯେଉଁ ଗୋବର-ଘଣି ନିଆଁ ଜାଲୁ, ତାକୁ ଛୋଟ
ଛୋଟ ପିଲାମାନେ ଘର ଘର ବୁଲି ସଂଗ୍ରହ କରନ୍ତି । ଲୋହର ଅର୍ଦ୍ଧ ଉତ୍ତର
ହେଉଛି ଏକ ସକାର ଅର୍ଦ୍ଧ ପୂଜା ଏବଂ ସେଇ ପୁରୁଣା ଆତ୍ମରକ୍ଷା ପଦ୍ଧତିର
ଏକ ନମୁନା । ଲୋହର ଅର୍ଦ୍ଧ ପାଖରେ ସ୍ବାମୀ ଥାଏ ନିତି ଅଧିକ ପୁତ୍ର କନ୍ୟା
ନିମନ୍ତେ ଏବଂ ବାପ ମାଆ ସେମାନଙ୍କର ଅବିବାହିତା ଝିଅ ପାଇଁ ବର-
ପାତ୍ର ନିମନ୍ତେ ସାର୍ଥନା କରନ୍ତି । ଲୋକମାନେ ଯେତେବେଳେ ପୁଅ ମାଗନ୍ତି,
ସେମାନେ ସେତେବେଳେ ନିଆଁକୁ ଚାଲି ଯାଆନ୍ତି । ସବାଦ ଅଛି ଯେ,
କତ ବୋହୂ ଯେତିକିଟି ଚାଲି ଯାଆନ୍ତି ନିଆଁକୁ ଛାଡ଼ିବା, ତା' ବାବଦରେ ସାନ
ବୋହୂର ଯେତିକିଟି ପୁଅ ହେବ । ସେଇଥି ପାଇଁ ଯେଉଁ ପରିବାରରେ
ନୂଆ ପୁଅଟିଏ ଜନ୍ମ ହୋଇଥାଏ ବା ପୁଅଟି ନୂଆ କରି ବାହା ହୋଇଥାଏ,
ସେ ଘରେ ଲୋହର ଅଧିକ ଆଗ୍ରହରେ ପାଳନ କରାଯାଏ । ଏତିକିବେଳେ
ଶୁଦ୍ଧ ଓ ଚାଲି ଯାଆନ୍ତି ତିଆରି ମିଠେଇ ବହୁବାକରଣ ଘରକୁ ପଠାଯାଏ ।
ପଞ୍ଜାବୀ ଭାଷାରେ ଚାଲି ଯାଆନ୍ତି ଏବଂ ଗୁଡ଼କୁ 'ସେରୁହି' ବୋଲି କୁହାଯାଏ-
ଅନ୍ଧାରୁ ଏଇ ପର୍ବଟିକୁ 'ତିଲୋରି' ବୋଲି ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଏ । ଆଉଟି ମଧ୍ୟ
ଲୋହର ଉପଲକ୍ଷେ ପିତା ମାତା ତାଙ୍କର ନବବିବାହିତା କନ୍ୟା ଘରକୁ
ଭର ପଠାନ୍ତି ।

ରୁଷୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଲୋହର ହେଉଛି ନୂଆ ହିସାବ ବର୍ଷ ଆରମ୍ଭର
ଏକ ସୂଚନା । କାରଣ ଏଇଦିନ କମି ମାଲିକ ଓ ରୁଷୀ ମଧ୍ୟରେ ଅମଳ
ହୋଇଥିବା ପଞ୍ଚମର ବନ୍ଧାବନ୍ଧ କାମ ପରିପଲ୍ଲ ହୁଏ ।

ଲୋହର ଦିନରେ ପିତାମାତାଙ୍କ ଲମ୍ବା ଭାଷଣ ଏଇଠି ଶେଷ ହେଲା ।
ସା ଭିତରେ ଝିଅମାନେ ଲୋହର ଗାତ ଗାତ, ଦଳଦଳ ହୋଇ ଘରକୁ
ଘର ବୁଲି ଜିନିଷ ମାଗୁଥାଆନ୍ତି । 'ବର' ଘରୁ ସେମାନେ ଗୁଡ଼ ମାଗନ୍ତି,
ନୂଆ ପିଲା ଜନ୍ମ ହୋଇଥିବା ଘରେ ସେମାନେ ଅଶୀର୍ବାଦ ଗାତ ଗାଆନ୍ତି ।

ଲୋହରର ପୂର୍ବ ଦିନ ଘରରେ ପୁଅମାନେ ଦଳଦଳ ହୋଇ ସବୁ-
ଠାରୁ ଅଧିକ ଲୋକସ୍ତ୍ରୀୟ ଏଇ ଗାତଟି ଗାଆନ୍ତି ଏବଂ ଗାତଟି 'ହୋ'
ସମ୍ବୋଧନରେ ଶେଷ ହୁଏ ।

ଏଇଟି ଗୋଟିଏ ବଢ଼ିଆ ମୁଠି ହୋ,
ତୁମ ମାଲିକ କିଏ ହୋ ?

ରାଜ୍ୟ ଗାଆଁର ଦୁଲ୍ଲା ହୋ

ଦୁଲ୍ଲା ବାପା ହେଲା ଆଉ କାହାର

ଝିଅକୁ ହୋ, ଜତ୍ୟାଦି ।

ବାହାଘର ସହିତ ଲୋହରିର ମଧ୍ୟ ସଂଘର୍ଷ ପିତାରୁ ଅଧିକାଂଶ ଲୋହରି ଗୀତ 'ଦୁଲ୍ଲା-ରାଜ୍ୟ' ସଂଘର୍ଷୀୟ ଯେଉଁ ଦୁରୁଣା ସେମା କାହାଣୀକୁ ନେଇ ରଚିତ । କେତେକ ଦୁଃଖ ଲୋକ ଗୋଟିଏ ଝିଅକୁ ଶ୍ରେଣି କରି ନେଇ ପାଉଥିବାବେଳେ ତାଙ୍କ କବଳରୁ ଉଦ୍ଧାର କଲେ ଏବଂ ତାକୁ ନିଜର ଝିଅ ଭାବେ ରଖିଥିବା ଗୋଟିଏ ଲୋକ ବିଷୟରେ ଏହା ହେଉଛି ଗପଟିଏ । ଶେଷରେ ଠିକ୍ ନିଜ ଝିଅ ଭଳି ସେ ତାକୁ ବାହାକରେଇ ଦେଇଥିଲା । ଯୁବକ ମାନେ ନିଜର ଝିଅ ବା ଭଉଣୀମାନଙ୍କର ସମ୍ମାନ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ଏବଂ ସେହିମାନେ ସେମାନଙ୍କର ଅସମ୍ମାନ କରିବେ ତାଙ୍କୁ ପକ୍ଷ ସେବାକୁ ଏଇ ଗୀତ ସ୍ତରଣା ଦିଏ ।

ଡୋଟ ଡୋଟ ପିଲାମାନେ ସେମାନଙ୍କର ଖୁଲ ଜୀବନ ବିଷୟରେ ଗୀତ ଗାଆନ୍ତି—'ମୋ ଦୁଆତରେ ସଦା ମାଖନ ଅଛି ।'

ସବୁ ଆୟୋଜନ ଶେଷରେ ଲୋହରି ଦିନଟି ଆସି ପହଞ୍ଚିଯାଏ । ପୁଅପିଲାମାନେ ସଂଗ୍ରହ କରିଥିବା ଗୋବର ଘଷିକୁ ଏକାଠି ଗଦାକରନ୍ତି । ଝିଅମାନେ ମଧ୍ୟ ଅଲଗା ଭାବେ ପିତୃନିତ ଆକାରରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଗଦା ତିଆରି କରନ୍ତି । ଗାଆଁ ମୁଖିଆଙ୍କ ଘାଁ ତାଙ୍କ ଘରେ ଗୋଟିଏ ଭୋଜିର ଆୟୋଜନ କରି ଥାଆନ୍ତି । ସେ କାଳୁଟିଏ ଆଖୁ ଋଷ; କେତେଥାଳି ଚୁଡ଼ଳ ଏବଂ ମସୁର ଚାଲି ନେଇ ଖୋଟେଟି ଗୁଡ଼ନ୍ତି । ତା'ଛଡ଼ା ହାଣ୍ଡିରେ କିଛି ସଜଡୋଳା ସୋରିଷ ପତ୍ର ପକାଯାଏ । ଏସବୁ ଦେଖି ହାରଜିତ ଆବାବାବା ହୋଇ ପଛରେ 'ପିତାପି, ଏତେ ଥଣ୍ଡା ପାଗରେ ଏସବୁ କାଟିକି ଗୁଡ଼ନ୍ତ ?' ପିତାପି ବୁଝାଇ ଦିଅନ୍ତି, 'ଝିଅ, ଆମ ପୂର୍ବ ପୁରୁଷମାନେ ଖୁବ୍ ବୁଦ୍ଧିମାନ ଥିଲେ । ସେମାନେ ପର୍ବଦିନମାନଙ୍କରେ ଏଇ ନୀତି ଶିକ୍ଷା ଦେଉଥିଲେ ଯେ, ଉତ୍ତମ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ହିଁ ହେଉଛି ସବୁତ ସମର୍ଥ । ତୁ ଭଲ ରୂପେ ଜାଣୁ ଯେ, ଗୀତ ଦିନେ ଆମ ଦେହ ଭିତରେ ରକ୍ତ ଜମାଟ ବାନ୍ଧିଯାଏ । ଆମେ ନିଆଁରେ ଦେହକୁ ଯେକି ଦେଉ ଏବଂ ଶରୀରକୁ ଉତ୍ତାପ ଦେଲାଭଳି ଖାଦ୍ୟ ଖାଉ । ମାଘ ମାଘ ଆରମ୍ଭରେ ଏହା ପୁଣି ଠିକ୍ ହୋଇଯାଏ ଏବଂ ରକ୍ତ ପୁଣି ନୂତନ ରେଶରେ ସଞ୍ଚାରିତ ହେବାକୁ ଲାଗେ । ଏହା ପୂର୍ବରୁ ଦେହ ଭିତରଟା ସଦା କରି ଦେବା ଉଚିତ । ଖାଦ୍ୟାଶା, ସୋରିଷପତ୍ର, ମସୁରଚାଲି

ଉତ୍ସାହିକୁ ଏକାଠି ଆଖି ଉପରେ ରୁଦ୍ଧି ଖାଇଲେ ତାହା ଭଲ କାମ କରେ ।’

ଲେହରି ଦିନ ସନ୍ତୋକ ନିଜର ଭଲ ଭଲ ଲୁଗାପଟା ପିନ୍ଧି ଖୁସି ମିତ୍ରାସରେ ଥାଆନ୍ତି । ମିଠେଇ ଦିଆନିଆ ହୁଏ । ଗାଆଁ ମୁଖିଆଙ୍କ ଘର ତାଙ୍କ ଅଗଣା ଯଦା ସୁଦୂର କରି ପାଣି ଛିଞ୍ଚନ୍ତି । ତା’ପରେ ଯେଉଁ ଦୁଅଟି ପାଇଁ ପର୍ବ ଆୟୋଜନ କରାଯାଇଥାଏ, ତାକୁ ସେ ଡାକନ୍ତି । ସେ ଗୋଟିଏ କୋପାଳ ନେଇ ମାଟି ଉପରେ ଗୋଟିଏ ବୃଦ୍ଧ କାଟେ । ଖୋଳା ମାଟିକୁ ମଝିରେ ତଳେଇ ଯମାନ କରିଦିଏ । ଝିଅମାନେ ଗୋବର-ଘଷି ଓ କାଠ ଆଣନ୍ତି । ମୁଖିଆଙ୍କ ଘର ସାୟ ପାଞ୍ଚ ଫୁଟ ଉଚ୍ଚରେ ପିରୁମିତ ଆକାରରେ ସୁନ୍ଦର ଭାବେ ତାକୁ ଗଢ଼େଇ ଦିଅନ୍ତି । ପକନ ଯିବା ପାଇଁ ମଝିରେ ମଝିରେ ଟିକିଏ ଫାଙ୍ଗ ରଖିଥାଆନ୍ତି ।

ସଂଧ୍ୟା ହୁଏ । ଗାଆଁ ଝିଅମାନେ ବଢ଼ିଆ ବଢ଼ିଆ ଲୁଗାପଟା ପିନ୍ଧି ଅଗଣାରେ ଆସି ବୁଣ ହୁଅନ୍ତି । ନବ ବିବାହିତା ଝିଅମାନେ ଅଳଙ୍କାର ପତ୍ର ପିନ୍ଧନ୍ତି । ନବଜାତ ଶିଶୁମାନଙ୍କ ହାତରେ ପାନିଆ ଧରିବାକୁ ଦିଆଯାଏ । ମୁଖିଆଙ୍କ ମାଆ ବୁଲିବୁ ଖଣ୍ଡେ ତଳରା କାଠ ଆଣି ଲେହରି ପିରୁମିତରେ ଲଗାଇ ଦିଅନ୍ତି । ନିଆଁ ଯେମିତି ହୁତ୍-ହୁତ୍ ହୋଇ ତଳେ ଝିଅମାନେ ଯେଉଁରେ ରୁଦ୍ଧିଦାନା ଡାକନ୍ତି ଏବଂ ସନ୍ତାନ କରନ୍ତି । କେହି କଣେ ଗାଏ :

ବୁଦ୍ଧ ଆସୁ ଅଶୁଦ୍ଧ ଯାଉ

ଅଳିଆ ଅସନା ମୂଳପୋଷ ହେଉ

ଏବଂ ଏହାର ମୂଳକୁ ନିଆଁରେ ପକାଯାଉ ।

କିନ୍ତୁ ଆଖି ଖଣ୍ଡେ ନିଆଁକୁ ପକାଏ । ପୋଡ଼ା ଆଖିର ବାସନାରେ ଅଗଣାସାର ମହକି ଉଠେ । ଝିଅମାନେ ବାଣ ଫୁଟାନ୍ତି । ନିଆଁ ଶିଖାରେ ସମସ୍ତଙ୍କର ମୁଖମଣ୍ଡଳ ସୁନେଲି ରଙ୍ଗରେ ଝଲସି ଉଠେ । ସକାଳ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲେକନାମେ ନାତରୀତ କରନ୍ତି ଏବଂ ଛୋଟ ଛୋଟ ପିଲୁମାନେ ମାଆ କୋଳରେ ଶୋଇ ଯାଆନ୍ତି ।

ପରଦିନ ସକାଳୁ ହାରାହିତ ଘଷି ଓ କାଠ ଗଦାରୁ ଆଉ କଅଣ ବଳିଛି, ସେ କଥା ଦେଖିବା ପାଇଁ ଅଗଣାକୁ ଯାଏ । କିନ୍ତୁ ତା’ର କିଛି ଚିନ୍ତା ବର୍ଣ୍ଣ ନ ଥାଏ । ଏପରିକି ପୋଡ଼ା ପାଇଁ ଶ ମଧ୍ୟ ନ ଥାଏ । ପିଇସାଳୁ ଏହାର କାରଣ ପଚାରିବାରୁ ସେ କହନ୍ତି, ‘ଝିଅ, ସେଇ ପାଇଁ ଶକୁ ଲେକନାମେ ଆଜି ପଢ଼ିବ ବୋଲି ମନେ କରନ୍ତି । କାରଣ ପିଲୁମାନେ ସଂଗ୍ରହ କରି-ଥିବା ଜିନିଷର ଏହା ହେଉଛି ଅବଶିଷ୍ଟାଂଶ । ଅମମାନଙ୍କର ତଥା ଆମ ପିଲୁ

ଚୁଆଙ୍କର ମଙ୍ଗଳ ପାଇଁ ଏତାରି ଉପରେ ସାଥନା କରଯାଏ । ସୁଯୋଗ୍ୟ
 ପୂର୍ବରୁ ଗାଧୋଇ ପାଧୋଇ ଏଇ ପାଉଁଶକୁ ଲୋକମାନେ ଗୋଟାରି ଏବଂ
 ତାକୁ ଉଗଡ଼ାମଙ୍ଗର ଉପଡ଼ାର ରୂପେ ଘରକୁ ନେଇ ଯାଆନ୍ତି ।

ମୂଳ ପଞ୍ଜାବୀ ଲେଖା : ଗୁରୁ ଦୟାଲ ସିଂ ଫୁଲ୍

ପୋଖଲ

ଗୋପାଳକୁ ଯେତେବେଳେ ସ୍ବାସ ନ' ବର୍ଷ ବୟସ, ତା'ର ବାପାଙ୍କ କାନାଡାରେ ଗୋଟିଏ ଝୁକିରା ମିଳିଗଲା ଏବଂ ତାଙ୍କ ପରିବାର ସେଠାକ ଝୁଲିଗଲେ ।

ଏହା ହେଉଛି ତିନି ବର୍ଷ ତଳର କଥା ।

ଗୋପାଳ କାନାଡାକୁ ଅଧିକ ଭଲ ପାଉଥିଲା; କିନ୍ତୁ ବେଳେବେଳେ ଭରତ କଥା ତା'ର ଖୁବ୍ ମନେ ପଡୁଥିଲା । ତା'ର ମନେ ପଡୁଥିଲା ମାହୁ । କି ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ସେଇ ଗାଆଁ ତି, ଯେଉଁଠି ତାର ଅଜା ଆଉ ରହନ୍ତି । ଆଉ ଯେଉଁଠି ତାଙ୍କେ ସେ ଅନେକ ମେଳା ମଉଜବ ସବୁ ଦେଖିଥିଲା ।

ପୋଖଲ ଆଉ ମୋଟେ ଦୁଇ ସପ୍ତାହ ଥାଏ । ଗୋପାଳର ମାଆ ତାକୁ କହିଥାଆନ୍ତି ଯେ, ତାମିଲ ମାସ 'ଥାଇ' (ସ୍ବାସ ଜାନୁଆରୀ ମାସର ମଝାମଝି) ର ସପ୍ତମ ଦିନ 'ପୋଖଲ' ପର୍ବ ପାଳନ କରାଯାଏ । ଆଉ ମଧ୍ୟ ସେ କହି ଥାଆନ୍ତି ଯେ ତାମିଲନାଡୁରେ ଧାନ କଟାକଟି ଶେଷରେ କ୍ଷେତ ବଢି-ବାର ତିନୁ ସ୍ବରୂପ 'ପୋଖଲ' ପର୍ବ ପାଳନ କରାଯାଏ । ତାର ବାପା ଆଉ ଟିକିଏ କଥା ଯୋଡି କହିଥାଆନ୍ତି, ପୋଖଲଠାରୁ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କର ଉତ୍ତରାସନ ବା ଉତ୍ତର ଗତି ଆରମ୍ଭ ହୁଏ ।

କିନ୍ତୁ ଏ ସବୁ ନାରପ କଥା ଜାଣିବାକୁ ତିଏ ବା ଝୁଢିବ? ଗୋପାଳ କିନ୍ତୁ ପୋଖଲର ବିଧିବିଧାନ ବିଷୟ ଜାଣିବାକୁ ଆଗ୍ରହୀ ଥିଲା । ସେ ଅଜାଙ୍କ ପାଖରେ ଥିବାବେଳେ ତା'ର ପିଲାଦିନର କେତେ କେତେ କଥା ଆଖି ଆଗରେ ଭାସି ଉଠୁଥିଲା । ତା'ର ମନେପଡିଲା, ପାର୍ବତୀ ନାମକ ଗାଈଟିର କଥା । ଆଉମା ତାକୁ ପୋଖଲ ଦିନ କେମିତି ସଜାଇ ଥାଆନ୍ତି । ଆଉ ମଧ୍ୟ ସବୁ ଘରେ ବଳତମାନଙ୍କୁ ପୋଖଲ ଦିନ କେମିତି ସୁନ୍ଦର ଭାବେ ସଜାସଜି କରି ଗାଆଁ ଦାଣ୍ଡରେ ଶୋଭାଯାତ୍ରା କରି ନିଆଯାଏ, ସେ କଥା ତା'ର ମନେ ପଡିଲା । ଆଉଟି ଗୋଟିଏ ମଜା କଥା ହେଉଛି ସୁଆଦିଆ 'ଶର୍ବରୁଇ ପୋଖଲ' ଶାଉରୀ, ଯେଉଁଠି କି ପୋଖଲ ଦିନ ବୁଢ଼ା ମାଆ ତିଆରି କରନ୍ତି । ଆଉଥରେ ଟିକିଏ ଝୁଢିବାକୁ ତାର ମନ ହେଉଥିଲା । ତା' ବୋଉ ଯେଉଁ ଶର୍ବରୁଇ-ପୋଖଲ ତିଆରି କରେ ତାହା ମୋଟେ ଭଲ ନୁହେଁ ।

ତା'ପରେ ଦିନେ ସଞ୍ଜରେ ଗୋପାଳର ବାପା କଣାଇ ଦେଲେ, 'ଆମେ ମାସକ ପାଞ୍ଚ ଭରତକୁ ଯାଉଥାଏ ।'

‘ଆମେ କ’ଣ ଠିକ୍ ପୋଖଳ ବେଳକୁ ଯାଇ ପହଞ୍ଚି ପାରିବା?’
ଗୋପାଳ ଆଗ୍ରହରେ ପଚାରିଲା ।

ତାର ବାପା ଉତ୍ତର ଦେଲେ ‘ନିଶ୍ଚୟ । ଆଜି ମାଆଙ୍କର ଶର୍କରା-
ପୋଖଳ ତୁ ମନ ବୋଧ କରି ଖାଇପାରିବୁ ।’ ତାପରେ ସେ ଗୋପାଳର
ମାଆକୁ ଟିକିଏ ଆଖି ମାରିଦେଲେ । ଦୁହେଁ ହସି ହସି ଗତିଗଲେ ।

ଗୋପାଳ ଏବଂ ତା’ର ବାପା ମାଆ ସମସ୍ତେ ପୋଖଳର ପୂର୍ବଦିନ
ଯାଇ ଗାଆ ରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ସେତେବେଳକୁ ଖୁବ୍ ଶେଷ ବେଳ ହୋଇ
ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ଘରେ ଗହଳ ଚଢ଼ଳ ଲାଗି ଯାଇଥିଲା । ଶୁକରମାନେ
ଘରୁ ଅଳଙ୍କାର ଖାଉଥିଲେ ଏବଂ ପୁରା ଚଣ ମୁଲିଆ; ଘର ତୁନି ସଫେଇ
କରିବା ପାଇଁ ତୁନି ଗୋଳାଉଥିଲେ । ଗୋପାଳ ଅନୁମାନ କଲା; ବୋଧହୁଏ
ସେମାନେ ଆଜି ଘରକୁ ଆସୁ ଥିବାରୁ ଏସବୁ ଯତାଯତ କାମ ହେଉଛି;
କିନ୍ତୁ ପରେ ସେ ଦେଖିଲା, ବସିର ସାସ ସବୁ ଘରେ ସଫେଇ କାମ
ଲାଗିଛି । ଏକଟି ବସବର ପୋଖଳରେ ହୁଏ ।

ଗୋପାଳ କହିଲା, ‘ମୁଁ ଭାବିଲି ପୋଖଳ ବୋଧେ ଆସନ୍ତା କାଲି ।
‘ହୁଡ଼ା ବାପା କହିଲେ, ‘ଆସନ୍ତା କାଲି ଦେଉଳି ଅପଳ ପୋଖଳ, କିନ୍ତୁ
ପୋଖଳର ପୂର୍ବଦିନ ଓ ପରଦିନ, ଉଭୟ ଦିନର ବିଶେଷତ୍ୱ ଅଛି । ଆଜି
ହେଉଛି ବୋଲି । ଏହା ବସନ୍ତ-ପରିମଳ ଦିବସ ଅଟେ । ସରର ସେତେ
ପୁରଣା ଅଦରକାରୀ କିନ୍ତୁ ସେ ସବୁକୁ ଆଜି ଫୋପାଡ଼ି ଦିଆଯାଏ ବା ପୋତି
ଦିଆଯାଏ । ପୋଖଳର ପୂର୍ବଦିନ ରୁଦ୍ଧିସାରା ଏଇ ପୋତା ପୋତି କାମ
ଲାଗେ । ପୁଅ ପିଲାମାନେ ଏଥି ପାଇଁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାବେ ଦିଆରି ହୋଇଥିବା
‘ବୋରି କୋଟୁ ନାମକ ଏକ ଟିକି ତୁମ ବାଜା ବଜାନ୍ତି । ଗୋପାଳ
ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ତା ଅଜାକୁ ଗୋଟିଏ ‘ବୋରି କୋଟୁ’ ମାଗିଲା ।

ଅଜା କହିଲେ, ‘ବୋରି ଓ ପୋଖଳ ବିଷୟରେ ଅଧିକ କାଣିବା ପାଇଁ
ତୋର କଣ ଭଜା ନାହିଁ? କାନାବରେ ଥିବା ତୋର ସ୍ୱାମୀସାଥୀମାନେ
ନିଶ୍ଚେ ଆମ ପର୍ବ ପର୍ବାଣି ବିଷୟରେ କାଣିବାକୁ ଆଗ୍ରହୀ ତେବେ!’

‘ହଁ ଠିକ୍ କଥା;’ ଗୋପାଳ କହିଲା । ଉତୁ-ଦେବତା ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ନିମନ୍ତେ
ବୋରି ପାଳନ କରାଯାଏ ଏବଂ ଏହା ନୂଆ ଋତୁ ଆଗମନର ସୂଚନା ଦିଏ ।
ଏଇ ଋତୁରେ ଗଜମାନଙ୍କରେ ନୂଆପତ୍ର କଅଁଳେ ଓ ଫୁଲ ଫୁଟେ । ଲୋକ-
ମାନେ ନୂଆ ଜାତନ ଆରମ୍ଭ କରିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି । ନିଜର ପରିପାତ୍ରକୁ
ସଫା ପୁତୁରା କରିବା ସ୍ୱାର୍ଥେ ଜାତନ ସଂପର୍କରେ ଜଣଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗି
ଘନତ ଓ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହୁଏ ।

ଠିକ୍ ସତ୍ତିକିବେଳେ କଥାକାର୍ଯ୍ୟ ମଝିରେ ଗୋପାଳ ବସୁଦର ପିଲା-
ଟିଏ ଘର ଭିତରକୁ ପଶିଆସିଲା ।

‘ଆରେ, ଯାନ୍ତୁ ଆସିଲାରେ ।’ ଅଜା କହିଲେ ଏବଂ ଦୁଇ ଜଣଙ୍କର
ପରିଚୟ କରାଦେଲେ । ଯାନ୍ତୁ ଆଗପଟ ଘରେ ରହେ । ଅଜା କହିଲେ,
‘ଯାନ୍ତୁ, ଗୋପାଳର ବୋଉ କୋଟ’ ଦରକାର । ତାକୁ ଟିକିଏ ସାହାଯ୍ୟକର ।’

ଯାନ୍ତୁ କହିଲା; ‘ନିଶ୍ଚୟ,’ ପିଲା ଦୁଇଟି ଏକାଠି ଘରୁ ବାହାରି ଗଲେ ।
ସ୍ୱାମୀର ମୋଡ଼ ଉପରେ ଗୋଟିଏ ଲୋକ ମଙ୍ଗଣି ଚମରେ ଦିଆରି ବୋଉ
କୋଟ’ ଏବଂ ତାକୁ ପିଟିବା ପାଇଁ ଖଣ୍ଡିଏ କାଠି, ଗୋଟାକୁ ପରୁଣ ପଇସା
ଦରରେ ବିକ୍ରି କରୁଥିଲା । ଯାନ୍ତୁ ଏବଂ ଗୋପାଳ ସ୍ତ୍ରୀତ୍ୟକ ଗୋଟିଏ ଲେଖା
ସେଥିରୁ କିଣିଲେ ।

ସଂଜ ସୁଦ୍ଧା ଘର ଦୂନ ସଫେଇଟି ହୋଇଗଲା ଓ ଚଟଣା ଦୁଇଟି
ଧୋଇ ପୋତା ପୋଛି କରି ଦିଆଗଲା । ଡ଼ିଘରେ ଗୋପାଳର ମାଆ ଅରୁଆ
ଋତୁଳରେ ଚିତଉ କାଟି ଚଟାରେ ଝୋଟି ଦେଲେ । ଏହାକୁ ‘କୋଲମ’
କହନ୍ତି । ଏଇ ଝୋଟି ନୂଆ ଋତୁଳର ଚିତଉରେ ଅଜା ଯାଉଥିବାକୁ ଏହାର
ମହତ୍ତ୍ୱ ଅଛି ।’ ମାଆ ଏଇକଥା କୁହାଇଦେଲେ । ମାଆ ଏବଂ କୁହାମାଆ ନାଲି
ରଙ୍ଗର କୋଲମ ବୁଣ ପାଣିରେ ମିଶାଇ ସବୁ ଘରର ଋଷିଧାରରେ ପଟି
ଆର୍ଜି ଲେ । ଗୋପାଳ ପାକୁର ପାକୁରାଣୀ ବିଷୟରେ ଯାହାସବୁ ପଢ଼ିଥିଲା,
ସେ କଥା ମନେ ପକିଗଲା । ସେ ଖୁସିରେ କହି ପକାଇଲା, ‘ଆରେ, ଘରଟା
ବର୍ତ୍ତମାନ ଉନ୍ନତୁବନ ଭଳି ଦେଖାଯାଉଛି ।’

ବେଳ ବୁଡ଼ିଲା, । ଗୋପାଳ ଏବଂ ଯାନ୍ତୁ ଚଳୁଥି ଚଳୁଥି ତାଙ୍କର ଋଷି-
ଶିଆ ଶେଷକରି ପାଖରେ ଥିବା ଗୋଟିଏ ଖୋଲା ପଡ଼ିଆକୁ ଧାଇଁଲେ ।
ଆଖି ପାଖ ଘରୁ ଯେତେ ସବୁ ଇଟାଦୁଗା ଚିରପଟା ଅଦରକାରୀ ଭିନିଷ
ସଂଗ୍ରହ କରାଯାଇ ଥିଲା ସେଗୁଡ଼ିକୁ ନିଆଁ ଲଗାଇ ପୋତି ଦିଆଗଲା ।
ଗାଆଁର ପିଲାମାନେ ନିଜ ନିଜର ବାଟା ସହିତ ନିଆଁ ଋଷିପାଖରେ ଘେରି
ଉଠିଲେ ଏବଂ ଖୁସିରେ ଜଣକ୍ ଜଣେ ବଳି ଖୁବ୍ ଯୋଗରେ ପାଟି କଢ଼ି-
ବାକ୍ ଲୁଗିଲେ ।

ନିଆଁ ଯେତେବେଳେ ଟିକିଏ ଲିଭି ଆସିବା ଭଳି ଜଣାଗଲା କେହି
ଜଣେ ଆଉ ଦୁଳାଏ ଭିନିଷ ସେଥିରେ ପକାଇ ଦେବାରୁ ତାହା ପୁଣି ଜଳି-
ବାକୁ ଲୁଗିଲା । ଫଳରେ ଗୋପାଳ ସେହିନ ଘରକୁ ଫେରିବାବେଳକୁ ସ୍ତ୍ରୀ
ସ୍ୱତି ଅଧ ।

ସେହିନ ବେଳରେ ଖୋଇଥିବା କାରଣରୁ ଗୋପାଳ ତା’ ପରଦିନ

ଯକାଳେ ବିଳମ୍ବରେ ଉଠିଲା । ଘରର ସମସ୍ତେ ଗାଧୋଇ ପାଧୋଇ ନୂଆ ଲୁଗା ପିନ୍ଧି ଯାଉଥିଲେ । ବୁଢ଼ାବାପା ବାଉଁଶରେ ବସି ଖବର କାଗଜ ପଢ଼ୁଥିଲେ । ଠିକ୍ ଦୁଆର ମୁହଁ ଆଗରେ ଗୋଟିଏ ଖୁବ୍ ସୁନ୍ଦର ଚିତ୍ରଟି କୋଳମ ବା ଘୋଡ଼ି ଅଙ୍କା ହୋଇଥାଏ ।

‘ଏଇ କୋଳମଟି କିଶେଷକରି ସୂର୍ଯ୍ୟ ମହାସୁଖ ନିମନ୍ତେ ଅଙ୍କା ହୋଇଛି ।’ ବୁଢ଼ା ଗାଈରୁ ଯେ ପୋଖଳ ପର୍ବଟି ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ଉଦେଶ୍ୟରେ ପାଳନ କରାଯାଏ ।’ ବୁଢ଼ା ବାପା କହିଲେ ।

ଗୋପାଳ କହିଲା, ‘ନା, ମୁଁ ଜାଣି ନାହିଁ ।’

‘ସୂର୍ଯ୍ୟ ନ ଥିଲେ ଫସଲ ହେବ ନାହିଁ । ଫସଲ ନ ହେଲେ ଆମେ ଖାଇବାକୁ ପାଇବା ନାହିଁ । ତେଣୁ ପୋଖଳ ଦିନ ଆମେ ସୂର୍ଯ୍ୟଦେବତାଙ୍କୁ ଧନ୍ୟବାଦ କଥାଉ ।’

ଏତିକିବେଳେ ଶ୍ରେଷ୍ଠେଇ ଘର ଆଡୁ ଗୋଟାଏ କ’ଣ ବଢ଼ିଆ ବାସନା ଭାସି ଆସିଲା । ସୁଦ୍ଧା କିଛି ଗୋପାଳ ବାସନା ଥୋଟାଏ ନାକରେ ଟାଣି ନେଇ କହିଲା, ‘ଏ କି ବାସନା ?’

‘ସେ ହେଉଛି ସୂର୍ଯ୍ୟଦେବତାଙ୍କ ପାଇଁ ଭୋଗ ।’ ଗୋପାଳ ଶ୍ରେଷ୍ଠେଇ ଘର ଭିତରକୁ ଉଠିଗାଣି ଚାଲିଲା । ସେ ଦେଖିଲା, ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ମାଟି ହାଣ୍ଡି କାଠ ଚୁଲିରେ ବସିଛି ।

ଗୋପାଳ କହିଲା, ‘ମୁଁ ଜାଣେ, ତା’ ଭିତରେ କଅଣ ଅଛି । ଶର୍ବ-ରାଜ-ପୋଖଳ ।’

ବୁଢ଼ୀ ମାଆ କହିଲେ, ‘ହୋଇପାରେ, କିନ୍ତୁ ଅଗାଧୁଆ ତୋତେ ସେଥିରୁ ଟିକିଏ କି ହୁଅ’ଇ ଦେଖି ନାହିଁ ।’

ଗୋପାଳ କହିଲା, ‘ତୁମେ କେମିତି ଶର୍ବରାଜ-ପୋଖଳ ତିଆରି କର ସେ କଥା ନ କହିଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଁ ଗାଧୋଇବି ନାହିଁ ।’

‘ଠିକ୍ ଅଛି ।’ ବୁଢ଼ୀ ମାଆ ଏଥରେ ଗୁଳି ହେଲେ ଏବଂ ବୁଢ଼ାଗଣକି କହିଲେ ଯେ, ଏଇଥି ପାଇଁ କିନ୍ତା ଯାଇଥିବା ଗୋଟିଏ ନୂଆ ହାଣ୍ଡିରେ ପୋଖଳ ଦିନ ଖାଇ କଳାଯାଏ । ଖାଇ ପୂର୍ବରୁ ଖଣି ସେଥିରେ କିଛି ନୂଆ ଧାନର ଚାଉଳ ଏବଂ ଗୁଡ଼ ପକାଯାଏ । ଗୁଡ଼ ଖଦ ହୋଇଗଲେ ସୁଆଦ ପାଇଁ କିଛି ମସଲା ପକାଯାଏ । ତା’ପରେ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ଉଦେଶ୍ୟରେ ପୂଜା କରି ତାକୁ ପାଣି ଉଡେଇ ଦିଆଯାଏ ।’

‘ଇଏ କ’ଣ ପୋଖଳ ପାନାଇ ?’ ଗୋପାଳ ଚୁଲି ଉପରେ ବସିଥିବା ହାଣ୍ଡିକୁ ଦେଖାଇ କହିଲା ।

ବୁଢ଼ୀ ମାଆ କହିଲେ, 'ସେ କୌଣସି ହାଣ୍ଡିରେ ପୋଟଳ ରନ୍ଧା-
ଗଲେ, ତାହା ପୋଟଳ-ପାନାକ ହୋଇଯାଏ ।'

ଗୋପାଳ ପଚାରିଲା, 'ହାଣ୍ଡି ମୁଁ ଋଷି ପାଖରେ ସିଏ କ'ଣ ବତା
ହୋଇଛି ?'

ବୁଢ଼ୀ ମାଆ କହିଲେ, 'ତଳଦୀ ଗଛ, ଆମେ ତଳଦୀକୁ ଶୁଭ କୋଳି
ଭାବୁ । ତଳଦୀ ଅମଳ ସହିତ ଧାନ ଅମଳର ମେଳ ଅଛି । ତେଣୁ ପୋଟଳ
ସମୟରେ ବଜାରରେ ସବୁର ପରିମାଣରେ ତଳଦୀ ମିଳେ ।'

ବୁଢ଼ୀ ମାଆ ପୁଣି କହିଲେ, 'ଆଉ ଗୋଟିଏ ଜିନିଷ ମଧ୍ୟ ଏକ ସମ-
ୟରେ ଅମଳ କରାଯାଏ । ଏକଟି ସବୁର ମିଳେ । ଅନୁମାନ କରତ, ସେଇଟି
କଅଣ ହୋଇଥିବ ?'

ଗୋପାଳ ଖୁବ୍ ଶୁଣିଲା; କିନ୍ତୁ କହିପାରିଲା ନାହିଁ ।

'ଆଖୁ, ଆଖୁ, କ'ଣ ଭୁଲି ଗଲୁଣି ?' ମାଆ କହିଲେ ।

'ହଁ, ହଁ—ଏବେ ମନେ ପଡ଼ିଲା ।' ଗୋପାଳ କହିଲା । 'ମାଆ,
ମୋତେ କିଛି ଆଖୁ ଦିଅ । ମୁଁ ଅନେକ ଦିନ ହେଲା ଆଖୁ ଋଷି ନାହିଁ ।'

—'ଠାକୁର ପୂଜା ପରେ ।'

'ମୁଁ ଠାକୁର ପୂଜା କରି ପାରିବି ?' ଗୋପାଳ ପଚାରିଲା ।

ବୁଢ଼ୀ ମାଆ ଉତ୍ତର ଦେଲେ 'ହଁ, ତୁ ଜଳୁଦି ଗାଧୁଆପାଣି ନୂଆ ଲୁଗା
ପିନ୍ଧ ।'

ଗୋପାଳ ଜଳୁଦି ଜଳୁଦି ଶାଧୋଇ ପଡ଼ିଲା । ତା'ପରେ ସେ ଦେଖିଲା,
ଅବା ଓ ଆଉ କେମିତି ପୂଜା କରୁଛନ୍ତି । ଖଣ୍ଡିଏ ପଟା ଉପରେ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କର
ଚିତ୍ର ଅଙ୍କା ହୋଇଥାଏ ଏବଂ ବୁଢ଼ା ବାପା ତାହାରି ଆଗରେ ବସି ସ୍ତ୍ରୀର୍ଥନା
କରୁଥାଆନ୍ତି । ପୂଜା ପରେ କିଛି ରନ୍ଧା ପୋଟଳ ଗୋଟିଏ ଆଳିଆରେ ଅଣା-
ଗଲା ଏବଂ ଝିପି ମୁତାବକ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ଉଦେଶ୍ୟରେ ପାଣି ଛତାଗଲା ।
ଗୋପାଳ ସହିତ ସମସ୍ତେ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ଆଗରେ ଦାଣ୍ଡାଙ୍ଗ ଦୋଇପତି ସ୍ତ୍ରୀର୍ଥନା
କଲେ ଏବଂ ବାଙ୍କର ଆଖାବାଦ କାମନା କଲେ । ତା'ପରେ ଅସଳ
ବେଳଟି ଆସିଗଲା । ବୁଢ଼ୀ ମାଆ ଶର୍କାରୁ ପୋଟଳ ବାଣ୍ଟିବା ଆରମ୍ଭ କରି
ଦେଲେ । ଗୋପାଳ ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଗରୁ ତା' ଶରଟିକୁ ଖାଇ ଦେଇ ବୁଢ଼ୀମାଆ
ପାଖରେ ଦୁଇଦିନ ପାଇଁ ହାତ ପଡ଼ାଇ ଦେଲା । ଏଥି ମଧ୍ୟରେ ବୁଢ଼ୀ-
ବାପା ଆଖୁ ଗଛଟିଏ କାଟି ତାକୁ ଛୋଟ ଛୋଟ ଗୁଳା କରିବାରେ ଲାଗି-
ଥାଆନ୍ତି । ସେ କେତେଖଣ୍ଡ ଗୁଳା ଗୋପାଳ ହାତକୁ ବଜାଇ ଦେଲେ ।

‘ଇଏ କି କହିଥା ।’ ଗୋପାଳ କେତେକ୍ଷଣ ଶ୍ଵେବେଇ, ରଥ ଶୋଷି ନେଲା ଏବଂ କେତା ବୁଡ଼ିକ ଥି-ଥି କରି କାଢ଼ି ପକାଇଲା । ଠିକ୍ ଏତିକିବେଳେ ସୀନୁ ଆସି ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚିଗଲା । ବୁଢ଼ାବାପା ତାକୁ ଆଦର କରି ପଚାରିଲେ, ‘ସୀନୁ ପୋଡ଼ିଲା ?’ (ତାମିଳରେ ଏହାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଦୁଗ ଘରେ ସୀନୁ ଉଠୁଛି ପଡ଼ିଛି ?)

ସୀନୁ କହିଲା—‘ହଁ ।’

କଥାଟାର ଅର୍ଥ କିଛି ଗୋପାଳ ବୁଝି ପାରିଲା ନାହିଁ । ଅତୀ କୁହାଳ ଦେଲେ, ‘ପୋଡ଼ାଳ ଦିନ ତଥେ ଆଉ ତଣକୁ ଏମିତି କହି ଅଭିବାଦନ କରେ । ଭାତ ପହିତ ଖା’ର ଉଠୁଛି ପଡ଼ିବା ହେଉଛି ସୁଖ ଓ ସମୃଦ୍ଧିର ଲକ୍ଷଣ । ତୁ ଜାଣୁ, ପୋଡ଼ାଳ ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଉଠୁଛିବା ।’

ପୋଡ଼ାଳ ସମୟରେ ଅମାର ଭଉଁ ଥାଏ । ପାଗ ନିର୍ମଳ ଥାଏ, ଗଛରେ ନୂଆ ପତ୍ର କଅଁଳିଥାଏ, ପକ୍ଷୀରେ ପକ୍ଷୀମାନଙ୍କର ପକ୍ଷୀତ ଭାସି ଆସୁଥାଏ । ସନ୍ତୋକ ଲୋକର ମନ ଆନନ୍ଦରେ ଭରପୁର ଥାଏ । ଏଇ ଆନନ୍ଦ ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦର ମଉସମର ବୃଦ୍ଧ ନେଇଥାଏ ।

ପିଲା ଦୁଇଟି ଆଖି ବୁଜିକରେ ପକ୍ଷେତ ଭଉଁ କରି ବାହାରେ ଖେଳ କରନ୍ତେ ଦେଖିବା ପାଇଁ ଘୌଡ଼ି ଚାଲିଗଲେ ।

ଗୋପାଳର ହଠାତ୍ ମନେ ପଡ଼ିଗଲା, ସେ ପିଲା ଥିବାବେଳେ ହଳରେ ଲାଗୁଥିବା ବଳତ ମାନେ କେମିତି ଗାଆଁ ଦାଣ୍ଡରେ ବୁଲୁଥିଲେ । ସେ ପଚାରିଲା, ‘ସୀନୁ, ଆଜି ବଳତ କାହାଣି ?’

‘ତୁ ଆସନ୍ତା କାଲି ମାଟ୍ ପୋଡ଼ାଳ ରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଦେଖିବୁ ।’ ସୀନୁ ଉତ୍ତର ଦେଲା ।

‘ଆଜ୍ଞା, ମଞ୍ଜି ଭିରଟ୍ କଅଣ ? କିଏ ତଥେ କହୁଥିଲା, ମୁଁ ବୁଝିଥିଲି ।’

‘ଆରେ, ସେଇଟି ମାଟ୍ ପୋଡ଼ାଳରେ ହୁଏ ଏବଂ ଭାରି ଗୋଟାଏ ମଜା ଘଟଣା । ମାଲିକମାନେ ସେମାନଙ୍କର ବଳତମାନଙ୍କୁ ସୁନ୍ଦର ଭାବରେ ପକେଇ, ବେକରେ ଗୋଟିଏ ପରସା ମୁଣ୍ଡି ବାନ୍ଧି, ବାହାରକୁ କାଢ଼ି ଦିଅନ୍ତି । ସିଏ ବଳତକୁ ଧରି ପାରିଲା, ସେ ପରସାରେ ତା’ର ଅଧିକାର ।’

ଗୋପାଳ କହିଲା—‘ଭାରି ତ ମଜା ହେଉଥିବ । କାଲିଯାଏ ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ମୋର ଧ୍ୟେୟ ନାହିଁ ।’ ଘରେ ପହଞ୍ଚି ମାଟ୍ ପୋଡ଼ାଳ ବିଷୟରେ ଟିକିନିକି କାଣିବା ପାଇଁ ବୁଢ଼ା ବାପାଙ୍କୁ ବିରତ କଲା ।

ବୁଢ଼ା ବାପା କହିଲେ—‘ଗୋରୁଗାଈମାନେ ବର୍ଷ ଯାଏ ମଣିଷର ସେବା କରୁଥିବାରୁ, ସେମାନଙ୍କୁ ଏକଦିନ ବୃତ୍ତନ୍ତା ଜଣାଯାଏ । କାଲି

ତୋର ବୁଢ଼ୀ ମାଆ ଆମ ପାର୍ବତୀ ଗାର ମୁଖରେ ହଳଦୀ ଓ କୁଳୁମ
କୋଳିବ । ତା' ବେକରେ ଗୋଟିଏ ଫୁଲମାଳ ପିନ୍ଧାଇବ ଏବଂ ତାକୁ ପୂଜା
କରିବ । ତା'ପରେ ତାକୁ ପୋଖଳ ଖୁଆଇବ ।

ଗୋପାଳ କଥା ଶୁଣିବେ ନେଇ କହିଲା—'କିନ୍ତୁ ବଳଦମାନଙ୍କ
ଝିଅରେ ସାନ୍ନ କଅଣ ସବୁ କହୁଥିଲା ?'

'ମୁଁ ସେଇକଥା କହୁଛି ।' ବୁଢ଼ାବାପା ଉତ୍ତର ଦେଲେ । 'ପୋଖଳ
ଗୋଟିଏ ଅମଳ ପର୍ବ ହୋଇଥିବାରୁ ମୁଖ୍ୟତଃ ଏହା ଋଷାମାନଙ୍କ ପହିଳ
ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ । ଋଷା କାମରେ ବଳଦ ମାନେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥିବାରୁ ସେଇ-
ମାନଙ୍କୁ କେନ୍ଦ୍ର କରି ମାଟ୍ଟ ପୋଖଳ ପାଳିତ ହୁଏ । ମଞ୍ଚ ଝିରଙ୍ଗରେ
ବଳଦମାନେ ହେଉଛନ୍ତି ମୁଖ୍ୟ ।

ମାଟ୍ଟ ପୋଖଳ ଦିନ ସକାଳ ହେଲା । ଗୋପାଳ ତାର ବୁଢ଼ୀ ମାଆ
ପହିଳ ଉଠି ପଡ଼ିଲା ଏବଂ ଜଳୁଟି ଯାଇ ଗାଧୋଇ ଆସିଲା । ବୁଢ଼ୀମାଆ
ପାର୍ବତୀକୁ କିପରି ପୂଜା କଲେ ଏବଂ ପୋଖଳ ଖାଇବାକୁ ଦେଲେ, ସେ
ସବୁ ଦେଖିଲା । ତା'ପରେ ସେ ସାନ୍ନ ଘରକୁ ଧାଇଁଗଲା । ସେଠାରୁ ସେ ଓ
ସାନ୍ନ ପାଖରେ ଥିବା ଋଷ ଘରକୁ ଚାଲିଲେ । ଋଷଘରେ ସେତେବେଳକୁ
କାମର ଧୁମ ଲାଗିଯାଇଥାଏ । ଦୁଇଟି ବଡ଼ ବଡ଼ ମାଟି ହାଣ୍ଡିରେ ପୋଖଳ
ରନ୍ଧା ହୋଇ ରଖାଯାଇଥାଏ ଏବଂ ଗୋବରରେ ତିଆରି ଗୋଟିଏ ଛୋଟ
ଗଣେଶ ମୂର୍ତ୍ତି ଆଗରେ ବସି ମୁଦାବର ଭୋଗ ଲଗାଯାଉଥାଏ । ଗୋବର
ଗଣେଶଟିକୁ ନାନା ସଜ୍ଜାର ପତ୍ର ଫୁଲରେ ସଜାଯାଇଥାଏ । ତଟାଣରେ
ଗୋଟିଏ ବିଶେଷ ଧରଣର ଝୋଟି ଅଜ୍ଞା ଯାଉଥାଏ । ନାଲି ମୁକୁଟରେ
ତାହା ସଜା ଯାଇଥାଏ ଏବଂ ତାହାରି ଉପରେ ପୋଖଳ ହାଣ୍ଡି ରଖା
ହୋଇଥାଏ । ହାଣ୍ଡି ପାଖରେ କିଛି ଜଳଦୀ, ଅଦା, ଏବଂ ଆଖୁ ରଖାଯାଉ-
ଥାଏ । ଏ ସବୁ ଗଣେଶଙ୍କୁ ଅର୍ପଣ କରାଯାଇଥାଏ । ଆଉ ମଧ୍ୟ ସେଠାରେ
ହଳଦୀ ରଙ୍ଗର କେତୋଟି ମାଳ ଏବଂ ଖଣ୍ଡିଏ ବାତି ଥାଏ ।

ସେ ଆଡ଼କୁ ହାତ ଦେଖାଇ, ଗୋପାଳ ପଚାରିଲା, 'ସେ ସବୁ କଅଣ ?'

ସାନ୍ନ କହିଲା—'ଏଇ ବାତି ଖଣ୍ଡିକର ନାଆଁ ହେଉଛି 'ଆଦାଳି
କୋକ୍ଲୁ' ବା ପାଉଁଶ । ଋଷାମାନେ ବଳଦ ଅତୀତବାରେ ଏହାକୁ ବ୍ୟବ-
ହାର କରନ୍ତି । ଆଜି ଦିନରେ ବଳଦମାନଙ୍କର ବେକରେ ଘଡ଼ାଇବା ପାଇଁ
ସଦୃଶ ଭାବେ ତାଳପତ୍ରରେ ଏଇ ପଟି ଗୁଡ଼ିକ ତିଆରି ହୋଇଛି ।'

ତା'ପରେ ଆଗରୁ କିଣାଯାଇଥିବା ନୂଆ ଲୁଗାପଟା ସମସ୍ତେ ପିନ୍ଧିଲେ ।

ରାକ୍ଷ ରାକ୍ଷିଣିଆମାନେ ଶରତ, ଲଙ୍କା ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ରାକ୍ଷୋପକରଣ ଗୁଡ଼ିକ
ସମାପ୍ତପୁରୁ କରି ସେଥିରେ ତିସ୍ର କଲେ । ବଳଦମାନଙ୍କର ଶିଙ୍ଗ ସବୁ କାଟି
ମୁନିଆଁ କରାଗଲା ଓ ସେଥିରେ ରଙ୍ଗ ବୋଳା ଗଲା । ଶିଙ୍ଗ ଆଗରେ ଧାତୁ
ନିର୍ମିତ ଟୋପରମାନ ପିନ୍ଧାଇ ଦିଆଗଲା ।

ହଠାତ୍ ସେମାନେ ଦାଣ୍ଡରେ ଖୁବ୍ ଗୋଟିଏ କୋଳାହଳ ଶୁଣିବାକୁ
ପାଇଲେ । ମର୍ତ୍ତ୍ୟ ବିରାଟ ଆଗମ୍ଭ ହୋଇଯାଇଥିଲା । ଦୁହେଁ ମଜା ଦେଖିବା
ପାଇଁ ଧାଇଁଲେ । ବଳଦମାନଙ୍କ ଶିଙ୍ଗରେ ମାଟିଆ ରଙ୍ଗ ବୋଳି ଏବଂ
ଘର୍ଷ, ଘୁଙ୍ଗୁର ପିନ୍ଧାଇ କେତେକ ଯୁବକ ସେମାନଙ୍କୁ ଦାଣ୍ଡ ମଝିରେ
ଅଦେଇ କରି ନେଇ ଥାଆନ୍ତି । ମଝିରେ ମଝିରେ କୌଣସି ଯୁବକ ଗୋଟିଏ
ବଳଦକୁ ଅକ୍ତିଆର କରି ନେଇ କୌଶଳରେ ତା' ପିଠିରେ ବସିଯାଇ କିଛି
କାଟ ରାକ୍ଷି ଯାଉଥାଆନ୍ତି ଏବଂ ବଳଦ ବେକରେ ବନ୍ଧା ହୋଇଥିବା ପରସା
ମୁଣିକୁ ଖୋଲି ନେଇ ଥାଆନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସବୁ ବଳଦଙ୍କୁ ଆସ୍ବାସ କରିବା ସହଜ
କଣ୍ଠାପତ୍ର ନଥାଏ । କେତେଗୁଡ଼ିଏ ମାରଣୀ ଥାଆନ୍ତି, ତାଙ୍କ ପିଠିକୁ କେଣି
ଘିଠିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ବା ବେକରେ ବନ୍ଧାଥିବା ପରସା ମୁଣିକୁ ଘିଠିବାକୁ
ଲାଗିଲେ, ସେମାନେ ତାଙ୍କୁ ପୋପାଡ଼ି ଦିଅନ୍ତି । ଫୁଙ୍ଗୁଳା ଦେହରେ ଏବଂ
ଖାଲି ହାତରେ ସେଇ ଲୋକମାନେ ଏକା ଏକା ବା ଦୁଇ ତିନିଜଣ ଏକାଠି
ମିଶି ବଳଦମାନଙ୍କ ଯାଙ୍ଗରେ କସରତ କରୁ ଥାଆନ୍ତି । ଫଳରେ ସେମାନ-
ଙ୍କର ଦେହ ଝାଳରେ ଚୁଡ଼ୁକୁଡ଼ୁ ହୋଇଥାଏ ଏବଂ ସେଥିରେ ଖରାପତି ଚକ୍
ଚକ୍ କରୁଥାଏ । ଗୋପାଳ ଏ ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖି ଜାନିଆ ହୋଇଗଲା । ଆଗରୁ
ସେ ଏଭଳି ଯେତେ ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖିଥିଲା ତା' ଭିତରେ ଏଭଳି ସବୁଠୁଁ
ବିଶାକର୍ଷକ ।

ସତ୍ତରବେଳେ ରାକ୍ଷା ପରିଚାରର ସ୍ବାଲୋକମାନେ ଏକାଠି ଢଳ ଧରି
ଯାଇ ଖୋଲାରେ ଥିବା ରାଆଁ ଠାକୁରାଣୀଙ୍କ ପାଖରେ ପୂଜା କରିବାର ପିଲା
ଦୁହେଁ ଦେଖିଲେ । ସା'ପରେ ଶରତ-ଦୌଡ଼ ହେଲା । କି ପିଲା, କି ବୁଢ଼ା,
ସା ମୁରୁଷ ସମସ୍ତେ ଯାଇ ସେଠାରେ ଏକାଠି ହେଲେ ।

ଗୋପାଳ କହିଲା, 'ଭାଇ, ପୋଙ୍ଗଲ ଏତେ ମଜା ବୋଲି ମୁଁ ଜାଣି
ନ ଥିଲି । ତୁମକୁ ଧନ୍ୟବାଦ ସାନ୍ତୁ ।'

'ତୁମକୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଦିଆଯିବା ଉଚିତ । କାରଣ ତୁମ ଯୋଗୁ ମୁଁ
ଅତି ପୁଣି ଥରେ ପୋଙ୍ଗଲ ବିଷୟରେ କେତେ କଥା ଜାଣିଲି ।'

ଆଦରାନ୍ ସୁନ୍ଦରମ୍

ହୋଲି

ହୋଲି

ତୁମେ ଗାଆଁରେ ଥାଅ ବା ସହରରେ ଥାଅ, ବସନ୍ତ ଋତୁରେ କିଛିଦିନ ପାଇଁ ଟିକେ ସାବଧାନରେ ବଲ୍‌ବୁଲ୍ କରିବା ଉଚିତ । କାରଣ ତୁମେ ଯଦି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଭାବେ କୁଆଡେ ବୁଲୁଥିଲି କରିବ, ତେବେ ହଠାତ୍ କୌଣସି କୋଠାଘରର ବାଲୁକୋନିରୁ, ଭାତ ଉପରୁ ବା ଘର ଉଡାତରୁ ରଙ୍ଗପାଣି ଭଣ୍ଡ ଗୋଟିଏ ବେଲୁନ୍ ଆସି ତୁମ ଲୁଗା ଉପରେ ପଡ଼ି ପାଟି ଯିବ । ନଚେତ୍ ଗୋଟିଏ ଅଦୃଶ୍ୟ ହାତ ଠିକ୍ ତୁମକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ରଙ୍ଗପାଣି ପିତ୍ତକାରୀ ମାରି ଦେବ । ଯଦି ତୁମେ ବସ୍ତ୍ରରେ ଯାଉଥାଅ ତେବେ ଝରକାଗୁଡ଼ିକ ବନ୍ଦ କରି-ଦେବା ବୁଦ୍ଧିମାନ କାର୍ଯ୍ୟ ହେବ । ତା' ନ ହେଲେ ତୁମେ ଯଦି ସାବଧାନ ନ ଥିବ, ତେବେ ଦେଖିବ ତୁମ ଲୁଗାପଟା ନାନାରଙ୍ଗରେ ଚିତ୍ରିତ ହୋଇ ଯାଇଛି ।

ହୋଲି କେଳେ ସବୁ ମାପ । କାରଣ ହୋଲି ହେଉଛି ଗୋଟିଏ ମଉଜ ମଜ୍‌ଲିସର ଦିନ । ପରସ୍ପରକୁ ଭଲ କରି ଜାଣିବା ଏବଂ ପିଣ୍ଡିଲୁ ଦିନର ଦୁଃଖକୁ ଭୁଲିଯିବା ପାଇଁ ଏହା ଗୋଟିଏ ଅବକାଶ । ଷୀ, ପୁରୁଷ, ପିଲାଛୁଆ ସନ୍ତୋଷର ଲୁଗାପଟା ରଙ୍ଗପାଣିରେ ଜୁଡୁବୁଡୁ ଏବଂ ମୁହଁରେ ଅକିରଗୁଣ । ଶଯ୍ୟାଘାଟରେ ଝାଞ୍ଜ, ଗୁପ୍ତ ବଜାଇ ଏବଂ ହୋଲି ଗୀତ ଗାଇ ନାଚକୁଦ କରୁଥିବା ଦଳଦଳ ଲୋକଙ୍କର ଭିଡ଼ । ସେମାନେ ଜଣକ ପାଖରୁ ଆଉ ଜଣକ ପାଖକୁ ଶଲ୍‌ବେଳେ ମୁହଁରେ ଗୋଲୁପା ଅବିର ବୋଳା ବୋଲି ହୋଇ ପରସ୍ପର କୋଳାକୋଳି ହୁଅନ୍ତି । ଗଳି କନ୍ଦି ସବୁଠେଇଁ ଅବିର ଗୁଣ ଉଡ଼ି କୁହୁଡ଼ି ଭଳି ଦେଖାଯାଉଥାଏ । ଆନନ୍ଦ ଧ୍ବନିରେ ଆକାଶ ଉଡୁଳି ପଡୁଥାଏ—

ହୋଲି ଭଇ, ହୋଲି

ହୋଲି-ମାଆ କଲ୍ୟାଣ ଦିଏ

ଆମ ପିଲାଏ ଦାଉଁଜୀବା ହୁଅନ୍ତୁ ।

ଭରତର ସେ କୌଣସି ଗାଆଁ ବା ସହରରେ ତୁମେ ଏକ ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖିବାକୁ ପାଇବ । ହାପାକଳୀ ଓ ଦଶହରା ଭଳି ହୋଲି ହେଉଛି ଭରତର ଏକ ସମ୍ପାଦ ପର୍ବ ଏବଂ ଏହା ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତର କେତେକ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଜାତି ଦେଲେ ଦେଶର ଆଉ ସବୁଆଡେ ପାଳିତ ହୁଏ । ଏପରିକି ବିଦେଶରେ

ରହୁଥିବା ଶୁଭକାରୀମାନେ ମଧ୍ୟ ଖୁବ ଆଗ୍ରହ ଉଦ୍ଧାତର ସହିତ ଏହାକୁ ପାଳନ କରନ୍ତି । ଏଇ ଉତ୍ସବରେ କି ପିଲା, କି ବୁଢ଼ା, କି ଧନୀ, କି ଦରିଦ୍ର କିଛି ଭେଦଭାବ ନ ରଖି ସମସ୍ତେ ଏକ ହୋଇଯାଆନ୍ତି ।

ସ୍ଥାପନା ହୋଇ ଦେଉଳି ଗୋଟିଏ ଉତ୍ସବ ଉତ୍ସବ । ଏହା ନୂଆ ଜୀବନର ପ୍ରତୀକ । ଗଛ ଡାଳରେ ନୂତନ ପତ୍ର କଥା'ଲେ, ଚନ୍ଦ୍ର ଅକ୍ଷକରେ ସୋରିଷ ଫୁଲ ଫୁଟେ, ବାଦି ବଢ଼ିଉରେ ନାନା ରଙ୍ଗର ସମାବେଶ ଘଟେ ଏବଂ ସବୁଗୁଡ଼ିକ ବେଶ ରମଣୀୟ ଦିଶେ ।

ଶୀତ ଋତୁରେ ଘର ଭିତରେ ବାନ୍ଧି ହୋଇ ରହିଥିବା ମନୁଷ୍ୟ ତଥା ଉତର ସାକାମାନେ ପୃଥିବୀର ନୂତନ ରଙ୍ଗ ଓ ନୂତନ ରୂପ ଦେଖିବାକୁ ବାହାରି ପଡ଼ନ୍ତି । ମନରେ ଆଶା ଆକାଂକ୍ଷା ପୁରିଯାଏ ଏବଂ ଶ୍ରଦ୍ଧାଭାବ ଜାତ ହୁଏ । ହୋଲି ଦେଉଳି ଉଡୁ ପରିବର୍ତ୍ତନର ସୂଚନା । ଏଇଠୁ ଗ୍ରୀଷ୍ମ ଋତୁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଯାଏ ଏବଂ ବସବାସ ନ ଥିବା ଶିତରୁ ଗରମ ଲୋକମାନଙ୍କର ଶୀତ କଷ୍ଟ ଦୂର ହୋଇଯାଏ । ଏକ ନୂତନ ଜୀବନର ଆରମ୍ଭ ହୁଏ । ଏହାକୁ ଆମେ ଆନନ୍ଦର ସହିତ ସ୍ବାଗତ କରିବା ନାହିଁ କାହିଁକି ?

ଭୂକ୍ଷୀମାନଙ୍କର ଏଭଳି ଦେଉଳି ଗୋଟିଏ ଅମଳ ପର୍ବ । ଏତିକି-ବେଳେ ଶୀତଦିନିଆ ରହିପଯାଇ ଅମଳ ହୁଏ । ଗରମ ଶିଂସା ପାଳନ ହୋଇ ସୁନେଲି ରଙ୍ଗ ଦେଖାଯାଏ । ଭୂକ୍ଷୀର ମନ ଆଶା ଓ ଆନନ୍ଦରେ ପୁରିଯାଏ । ଏହା ସାଙ୍ଗେ ହାଙ୍ଗେ ହୋଲି ନୂଆ ବର୍ଷ ଆରମ୍ଭର ସୂଚନା ଦିଏ । ଶୁଭକାରୀ ପାଣି ଅନୁସାରେ ହୋଲି-ଅର୍ଚ୍ଚି ତଳା ଘିବାର ଦୁଇଦିନ ପରେ ନବବର୍ଷ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ । ଖ୍ରୀଷ୍ଟିୟାନ କ୍ୟାଲେଣ୍ଡର ଅନୁଯାୟୀ ହୋଲି ଫେବୃଆରୀ-ମାସ' ମାସର ମଝାମଝି ପଡ଼େ ।

ହୋଲି ପତ ଶିବଠାକୁରଙ୍କ ସହିତ ସଂପୃକ୍ତ ଏବଂ ଏହା ତାଙ୍କ ବିବାହ ଶୋଭାଯାତ୍ରା ପରର ବିଶ୍ରାମ ଅଟେ । ମୃତଙ୍ଗ ଚଢ଼ାଇ ଶୀତ ଗାଈ ନାଟିବା ତଥା ମୁହଁରେ ଅଙ୍କିତ କୋଳିବା ଏବଂ ଲୁଗାରେ ରଙ୍ଗ ପିତକାରୀ ଓ ଅଙ୍କିତ ପକାଇବା ଇତ୍ୟାଦି ଶିବ ଠାକୁରଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କରାଯାଏ ।

ହୋଲି ପତରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଜଣାଶୁଣା ବିମ୍ବଦଣ୍ଡ ଅଛି । ତାହା ଦେଉଳି ପ୍ରଦଳାତ ଏବଂ ତାର ବାପା ହିରଣ୍ୟକଶିପୁ ମଧ୍ୟରେ ଘଟିଥିବା ବିବାହ । କଥିତ ଅଛି ଯେ, ହିରଣ୍ୟକଶିପୁ ଥିଲା ଗୋଟିଏ ପରାକ୍ରମଶାଳୀ ଅସୁର ରାଜା । ଦେବୀରୁ ଲହେଇରେ ହିରଣ୍ୟକଶିପୁ ଦେବତାମାନଙ୍କୁ ପରାସ୍ତ କରି ନିଜେ ବସୁଧୁକ ହୋଇଥିଲା । ଫଳରେ ତା'ର ଗର୍ବ ଏତେ ବଢ଼ିଗଲା ଯେ, ତା ରାଜ୍ୟରେ ଭରବାନଙ୍କର ନାଆଁ ଧରିବା ନିଷେଧ ବୋଲି

କହି ସଜାମାନଙ୍କ ଉପରେ ସେ ଏକ ଆଦେଶନାମା ଜାରି କରି ଦେଲା । ସେ ଧନକ ଦେଲା ସେ ଏଇ ଆଦେଶକୁ ଯିଏ ଅମାନ୍ୟ କରିବ ତାକୁ କଠିନ ଦଣ୍ଡରେ ଦଣ୍ଡିତ କରାଯିବ । ତେଣୁ ସବ୍ୟସାଚୀ ଲୋକମାନେ ଏହିକି ଉଗ୍ରତାମକୁ ପୂଜା ନ କରି ସକାଳୁ ପୂଜା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ହିରଣ୍ୟକଶିପୁର ପୁଅ ସହଲଦ ଥିଲା ଜଣେ ଦରିଦ୍ର । ସେ ପିତା-ଙ୍କର ଆଦେଶକୁ ନ ମାନି ପୂର୍ବପରି ଉଗ୍ରତାମକୁ ପୂଜା କରିବାକୁ ଲାଗିଲା । ବାପା ତା' ସ୍ତ୍ରୀ ସେତେ ସକାର କଠିନ ଦଣ୍ଡର ବ୍ୟବସ୍ଥା କଲେ, କେଉଁ-ଥରେ ହେଲେ ତାର ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ହେଲା ନାହିଁ ।

ହିରଣ୍ୟକଶିପୁର ଗୋଟିଏ ଭଉଣୀ ଥିଲା, ତାର ନାମ 'ହୋଲିକା' । ହୋଲିକାକୁ ଗୋଟିଏ ବର ମିଳିଥିଲା ଯେ, ନିଆଁ ତାକୁ ପୋଡ଼ି ପାରିବ ନାହିଁ । ହିରଣ୍ୟକଶିପୁ ତାକୁ ଆଦେଶ ଦେଲା, ସେ ସହଲଦକୁ କାଖରେ ଧରି ଗୋଟିଏ ଜଳତ୍ରା ନିଆଁ ଗଢ଼ା ଭିତରେ ପକେଇବ । ସେ ସେଇୟା କଲା, କିନ୍ତୁ ସହଲଦ ନିଆଁ ଭିତରୁ ନିଶ୍ଚୟ ଅବସ୍ଥାରେ ବାହାରି ଆସିଲା; ମାତ୍ର ହୋଲିକା ନିଜେ ସେଥିରେ ପୋଡ଼ି ପାଉଁଶ ହୋଇଗଲା । କଥିତ ଅଛି ଯେ, ଏଇ ବିଚିତ୍ର ଘଟଣାକୁ ମନେ ପକାଇବା ପାଇଁ ହୋଲି ପାଳନ କରାଯାଏ ଏବଂ ହୋଲି ପର୍ବ ଜଳାଯାଏ । ହୋଲିର ଦିନକ ଆଗରୁ ଲୋକମାନେ କାଠିକୁଟା ଘା'ରୁତ କରି ଗୋଟିଏ ଜାଗାରେ ତାକୁ ଗଦେଇଥାଆନ୍ତି । ହୋଲି ଦିନ ରାତିରେ ସେମାନେ ସେଇ ଗଡ଼ା ଉରିପାଖରେ ଛୁଞ୍ଚ ହୁଅନ୍ତି । ବାବା କୋଇ ନାଚନ୍ତି ଏବଂ ତା' ଘାଙ୍ଗେ ଘାଙ୍ଗେ କାଠ ଗଡ଼ାରେ ନିଆଁ ଲଗାଇ ଦିଅନ୍ତି । ପିଲାମାନେ ନିଆଁ ଉରି ପାଖରେ ବୁଲି ବୁଲି ଗୋଟିଏ ଗୀତ ଗାଆନ୍ତି; ଯାହାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି—

ହୋଲି ମାଆ, ଆମେ ମାଗୁଛୁ ତୁମ ଜଳ୍ୟାଘ
ଆମକୁ ନିମ୍ନତ ବର୍ଷ ପରମାୟୁ ଦିଅ ।

ହୋଲିର କେତେ ଦିନ ଆଗରୁ ସହକାକ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଯାଏ । ଘରଗୁଡ଼ିକ ତୁନ ସଫେଇତ କରାଯାଏ । ଦୁଆର ମୁହଁରେ ରଙ୍ଗାନ ଚିତା ଅଙ୍କାଯାଏ । ଆଗେ ଗୋଟିଏ ସକାର ଦୁଲ ଆଣି ତାକୁ ରଙ୍ଗ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଉଥିଲା; ଆଜିକାଲି କିନ୍ତୁ ରଙ୍ଗଗୁଣ ଏବଂ ପିତ୍ତକାରୀ ଘଡ଼କରେ ମିଳିଯାଉଛି । ମଫସଲର ଅନେକ ପରିବାରରେ ଅରୁଆ ଉଡ଼ଳ ଏବଂ ଚଳଦାକୁ ଏକାଠି ବୁରି ମୁରୁଜ ତିଆରି କରାଯାଏ ଏବଂ ପିଲାମାନେ ନିଜେ ନିଜେ ବାଉଁଶ ନଳରେ ପିତ୍ତକାରୀ ତିଆରି କରନ୍ତି । ଏଇ ବାଉଁଶ ନଳର ଗୋଟିଏ ମୁଣ୍ଡରେ ଛିଦ୍ରଟିଏ ଥାଏ ଏବଂ ଖଣ୍ଡିଏ ଗର୍ବ ଲଗା କାଠି

ଅଗରେ ଛିଆକନା ଶିଙ୍ଗ ଗୁଡେଇ ତାକୁ ନକାର ଅନ୍ୟ ପଟେ ଭର୍ତ୍ତିକରି
ଉପଦେଶ ରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଏ ।

କେତେକ ଅଞ୍ଚଳରେ ହୋଲି ଉପଲକ୍ଷେ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଧରଣର ନାଚ
ହୁଏ । ଏଥିପାଇଁ କାଠରେ ସାନବଡ଼ ଦୁଇଖଣ୍ଡ କାଠି ତିଆରି କରାଯାଏ ଏବଂ
ଏହାର ଗୋଟିଏ ମୁଣ୍ଡରେ ହଳଦୀ ରଙ୍ଗ ଦିଆଯାଏ । ସାନ କାଠିଟିର ଲମ୍ବ ପ୍ରାୟ
ପଚିଶ ସେଣ୍ଟିମିଟର ଓ ବଡ଼ କାଠିର ଲମ୍ବ ପ୍ରାୟ ଅଧମିଟର । କାଠ ଉପରୁ
ଢେଲିଟିକୁ ଉଡେଇ ବାହାର କରି ଦିଆଯାଏ ଏବଂ ଏହାକୁ ନାନା ରଙ୍ଗରେ
ରଙ୍ଗେଇ ଦିଆଯାଏ । ନାଚବାଲାମାନେ ଗୋଟିଏ କାଠରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ
କାଠି ପିଟି ଘୁରି ଘୁରି ନାଚନ୍ତି । ଗୁଜୁରାଟରେ ଏଇ କାଠି ନାଚ ହୋଲିର
ପ୍ରଧାନ ଆକର୍ଷଣ ରୂପେ ବିବେଚିତ ହୁଏ ।

ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପର୍ବପର୍ବାଣି ଭଳି ହୋଲିରେ ଭଲ ଭଲ ଖାଦ୍ୟ ଭିନିଷ
ରନ୍ଧାଯାଏ । ହୋଲିର ଅନେକ ଦିନ ପୂର୍ବରୁ ଘିଅ, ଗୁଡ, ଚିନି, କିର୍କିଦିୟ,
ବାଦାମ, ପେସ୍ତା, ମଇଦା ଇତ୍ୟାଦି ଆଣି ଉତ୍ସାହରେ ସାଜନ୍ତା ଯାଇଥାଏ ।
ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଢାଢିର ପିଠାପଣା କରାଯାଏ । କିନ୍ତୁ ମାଲପୁଆ
ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଖରେ ଜଣାଶୁଣା । ଉତ୍ତର ପ୍ରଦେଶରେ ସବୁଠୁଁ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ହେଉଛି
ମଇଦା ତିଆରି 'ଗୁଡିଆ' ଓ 'ପାପୁରି' । ମହାରାଷ୍ଟ୍ରରେ 'ପୁରନ୍ ପୋଲି'
ନାମକ ଏକ ପ୍ରକାର ମିଠା ପାଉଁରାଟି ତିଆରି କରାଯାଏ । ଗୁଜରାଟରେ
କୋଆର ଅଟାରେ ତିଆରି 'ଥାନି' ବେଗ୍ ଲେକସ୍ତ୍ରୀୟ । ଆଜିକାଲି ସହରୀ
ଲୋକେ ମିଠା ଭିନିଷ ବଜାରରୁ କିଣି ନେବାକୁ ପସନ୍ଦ କରୁଛନ୍ତି, କିନ୍ତୁ
ଗାଆଁ ଗହଳିରେ ହୋଲି ପାଇଁ ଘରେ ପିଠା ପଣା ତିଆରି କରାଯାଏ ।

ହିମାଚଳ ପ୍ରଦେଶର ଗୋଟିଏ ଗାଆଁରେ ମୁଁ ଦେଖିଥିବା ହୋଲି
ଉତ୍ସବ ମୋର ଚିତ୍ତିନିକି ମନେ ଅଛି । ଗାଆଁ ଜଉପାଢୀରେ ମସିଣା ଯବୁ
ଭିଜେଇ ଦିଆଯାଏ । ବିରାଟ ବିରାଟ ଆଳିରେ ଟୋଲୁପୀ ଅଦିର ଭର୍ତ୍ତିକରି
ରଖାଯାଇଥାଏ । ଗାଆଁର ବୟସ୍କ ଲୋକମାନେ ଯମସ୍ଥେ ସେଠାରେ ଉପ-
ସିତ ଥାଆନ୍ତି । ହାରମୋନିୟମ, ଡୁବି, ଡବଲ୍ ଇତ୍ୟାଦି ବଜାଇ ସେମାନେ
ଏକାଠି ଗୀତ ଗାଆନ୍ତି, 'ମୋ ଯଙ୍ଗେ କିଏ ଖେଳିବ ହୋଲି ହେ ସ୍ତ୍ରୀୟ, କହ
ମୋତେ କିଏ ?' ତା'ପରେ ସେମାନେ ଏକାଠି ଧାଡି ବାଜି ନାଚି ନାଚି ଏବଂ
ଗୀତ ଗାଇ ଗାଇ ଘରକୁ ଘର ବୁଲି ଯାଆନ୍ତି । ପିଲାଠାରୁ ବୁଢ଼ା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ସମସ୍ତେ ସାନ ବଡ଼ ବେତରୁ ବୁଲି ପରସ୍ପର ଆଦିର ବୋଳା ବୋଳି ହୁଅନ୍ତି
ଏବଂ ପିତକାରୀ ମାରନ୍ତି । ଡଳପଲ ହୋଇ ସ୍ଥାଲେକ 'ଦୟୋତ' ନାମକ
ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାର ଗଞ୍ଜକୁ ପୂଜା କରନ୍ତି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୋକ ରଙ୍ଗୀନ କାଠି

ଧରି ନାଚନ୍ତି । ଦିନସାରା ହୋଲି ଗାତରେ ପାହାଡ଼ ସ୍ତମ୍ଭିୟନିତ ହୋଇ
ଉଠେ ।

ସକଳେକେ ଏମନ୍ତ ଗ୍ରାମବାସୀ ସ୍ତମ୍ଭାନ ତେପାହାଠାରେ ରାମ, କୃଷ୍ଣ
ଶିବ, ପାର୍ବତୀ, ହନୁମାନ ଓ ରଣେଶ ସଜ୍ଜିତ ମୂର୍ତ୍ତି ଦର୍ଶନ କରିବାକୁ ଆସି
ରୁଷ୍ଟ ହୁଅନ୍ତି । କେଳ ବୁଟିଆ ପରେ ମଧ୍ୟ ଏଇ କାମ ଶୁଳେ । ସାୟ ରାତି
ଦଶଟା ବେଳକୁ ହୋଲି ଅଗ୍ନି ଜଳାଯାଏ ଏବଂ ସବୁଗୁଡ଼ିକ ରଙ୍ଗୀନ କାଠି
ଏବଂ ପିତ୍ତକାରୀ ନିଆଁକୁ ଫିଙ୍ଗି ଦିଆଯାଏ । ତାପରେ ସତ୍ୟେକ ଲୋକ ଶାନ୍ତେ
ଶାନ୍ତେ ଅଧାପୋଡ଼ା କାଠ ଗୋଟେଇ ଘରକୁ ଫେରନ୍ତି । ଏଇ ଦରପୋଡ଼ା କାଠ
ଶାନ୍ତେ ପୁର ବର୍ଷକ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଘରେ ରଖାଯାଏ । କାରଣ ଗାଁ ଗହଳିର
ଲୋକମାନେ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି ଯେ ଏଭଳି ଘରେ ଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭୁବରୋଗ
ଘରେ ପଶିପାରେ ନାହିଁ ।

ସହରମାନଙ୍କରେ ହୋଲିର ସାୟ ଅଠ ଦଶଦିନ ଆଗରୁ ରଙ୍ଗ,
ଅକିର ଓ ପିତ୍ତକାରୀ କିଣାବିକା ପାଇଁ ଉପାଦୋକାନମାନ ଭର୍ତ୍ତିହୋଇ-
ଯାଏ । ସାଧାରଣତଃ ଦୁଇ ଦିନ ଧରି ହୋଲି ଉତ୍ସବ ଶୁଳେ । ଗୋଟିଏ
ଦିନରେ ହୋଲି-ଅଗ୍ନି ଜଳାଯାଏ, ଆଉ ଦିନକରେ ରଙ୍ଗ, ପିତ୍ତକାରୀ ମର
ହୁଏ । ଏହାକୁ ରଙ୍ଗଖେଳ କହନ୍ତି । ବଡ଼ ବଡ଼ ସହରମାନଙ୍କରେ ରଙ୍ଗଖେଳ
ଗୋଟିଏ ଦିନରେ ଶେଷହୁଏ । ସେଇଟି ମଧ୍ୟ କେବଳ ସକାଳ ଓଳି ହୁଏ ।
ଏହା ଗୋଟିଏ ବିଶିଷ୍ଟ ଦୃଶ୍ୟ । ଉଷାହା ଲୋକମାନେ ହାତରେ ରଙ୍ଗ
ପାଣି ଡାଳୁଟି ଓ ପିତ୍ତକାରୀ ଧରି ପରସ୍ପର ଉପରେ ରଙ୍ଗ ପକାପକି ହୋଇ
ଗାତ ଗାଇ, ନାଚିନାଚି ଯାଆନ୍ତି । ଦି'ପହର ହୁଏ ଏସବୁ ସରିଯାଏ । ଲୋକ-
ମାନେ ଗାଧୁଆ ପାଧୁଆ ଯାନ୍ତି, ସପା ଲୁଗାପଟା ପିନ୍ଧି, ହୋଲି ଉପଲକ୍ଷେ
ଆସୋଜିତ ବିଶେଷ ସଙ୍ଗୀତ ଆସରରେ ଯୋଗ ଦିଅନ୍ତି ।

ହୋଲି ସହିତ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କର ଘନିଷ୍ଠ ସ'ପକ୍ଷ ଥିବାରୁ ମଥୁରା,
ବୃନ୍ଦାବନ ସଜ୍ଜିତ ସ୍ଥାନରେ ସହିତ ଉତ୍ସବମାନ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୁଏ । ହୋଲି
ଏମନ୍ତରେ ଗୋପୀମାନଙ୍କ ସହିତ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କର ରାସ କେଳି ହେଉଛି ସଙ୍ଗୀ-
ତର ସାରକଥା ଏବଂ ଏହାକୁ କେନ୍ଦ୍ରକରି ଅସଂଖ୍ୟ ସାହିତ୍ୟ ଯୁକ୍ତ କବି-
ଯାଇଛି ।

କେତେକ ଅଞ୍ଚଳରେ ହୋଲି ଉତ୍ସବର ରଙ୍ଗଭଙ୍ଗ ବଡ଼ ବିଶିଷ୍ଟ ଧର-
ଣର । କୃଷ୍ଣଙ୍କର ଜନ୍ମ ସ୍ଥାନ ନନ୍ଦ ଗ୍ରାମରେ ଏବଂ ରାଧାଙ୍କର ଘର କର-
ଘନାଉଁରେ, ଥାଲୋକମାନେ ବାଟି ଧରି ପୁରୁଷମାନଙ୍କୁ କୌତୁକରେ
ଗୋଡ଼ାନ୍ତି ଏବଂ ମଙ୍ଗାରେ ମଙ୍ଗାରେ ପିଟିନ୍ତି । ପୁରୁଷ ଲୋକମାନେ ତସି ତସି

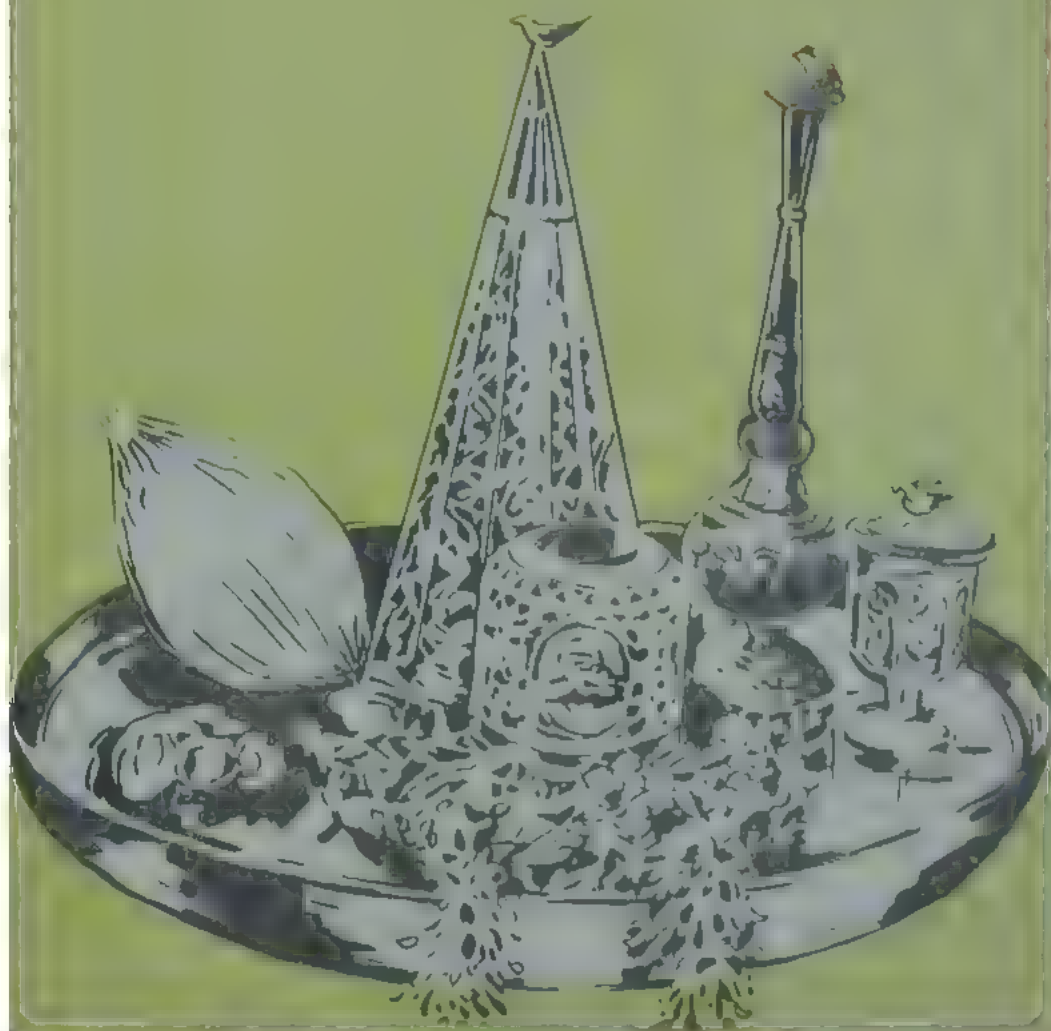
ଏକ ନାଟରୁ ବେଶ କୌତୁକ ଅନୁଭବ କଲୁକରି ଶୁଭରଣି ସକାଶ କରନ୍ତି ।
 ରାଜସ୍ଥାନର ବାରମରଠାରେ ସା ପୁରୁଷ ପରସ୍ପର ଉପରକୁ ଗୋଡ଼ି ଫିଙ୍ଗା-
 ଠିଙ୍ଗି ହୁଅନ୍ତି । ବାରଣସୀ ଏବଂ ମାରଘାଠାରେ ଖେଳାଳୀମାନେ ଦୁଇ
 ଦଳରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇ ପରସ୍ପର ଲଠି ଧରି ଲଢ଼େଇ କରନ୍ତି । ଏକ ଲଢ଼େଇ
 ବସନ୍ତ ପଞ୍ଚମୀ ଦିନ ଆରମ୍ଭ ହୋଇ ହୋଲି ପର୍ବର ସ୍ବତନ୍ତ୍ର ଦିନ ଦୁଇ ଘଣ୍ଟା
 ଧରି ଉଲେ ଏବଂ ବେଶ ଭାନ୍ତି ଶୁଖିଲାରେ ଶେଷ ହୁଏ । ଦୁଇ ଦଳ ପର-
 ସ୍ପର କୋଳାକୋଳି ହୋଇ ଅସିର ବୋଳାକୋଳି ହୁଅନ୍ତି । ଆଗେ ବାର-
 ଣସାର ଶିଶୁମ ସ୍ବକାର ଖଣ୍ଡା ଖେଳ, ଶିବନାଥ ସିଂହ ବାହାଦୁରଙ୍କ ନାମରେ
 ନାମିତ କୁଣ୍ଡି ଲଢ଼େଇ ଏବଂ ଦୁର୍ଗାଘାଟିର ମୁଣ୍ଡିପୁର ତଥା କୁଣ୍ଡି ଲଢ଼େଇ
 ଟିଲ୍ଲ ହୋଲିର ସ୍ବଧାନ ଆକର୍ଷଣ । ଏସବୁ ଖେଳରେ ଏତେ ଉତ୍ତେଜନା
 ଚଢ଼ିଲୁ ଯେ, ଶେଷରେ କଞ୍ଚୁପକ୍ଷ ଏହାକୁ ବନ୍ଦ କରି ଯେବାକୁ ନିଷ୍ପତ୍ତି
 କଲେ । ଏବେ ମଧ୍ୟ ହୋଲି ପରଦିନ ଲୋକମାନେ ଛାତରେ ଠେଙ୍ଗା,
 ବର୍ତ୍ତା, ଖଣ୍ଡା ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ଧରି ଲଢ଼େଇକୁ ଗଲୁ ଉଲି ଚୋର
 ଯାଏ କରା ଯାଆନ୍ତି ।

ଲୋକମାନଙ୍କ ଜୀବନରେ ହୋଲିର ଅର୍ଥ କଣ ?

ହୋଲି ଉତ୍ସବରେ ଆମେ ନିତି ଦିନିଆ ଧରୁବନ୍ଧା ଜୀବନକୁ ଏତି ଦେଇ
 ଏବଂ ଅସୁନାର ଅଭାବ ଅସୁବିଧା ଚିନ୍ତାଦିକୁ ଭୁଲି ଯିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରି
 ସ୍ବାଧୀନ ଭାବରେ ଚିନ୍ତିଏ ନିଶ୍ଚାସ ନାହିଁ ବାକୁ ସୁଯୋଗ ପାଏ ।

ମୂଳ ହୃଦୀ ଏମ୍ . ଆର୍ . କାପୁର

ନବବିଦ୍ୟା

ନବରୋଜ

ପାର୍ଥୀ ଲୋକମାନଙ୍କର ଘରୁଠୁ ଖୁସିର ପର୍ବ ହେଉଛି 'ନବରୋଜ' । ଶର-
ତରେ ପାର୍ଥୀମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ବହୁତ କମ୍ । ସେମାନେ ହେଉଛନ୍ତି
ଗୋଟିଏ ବିଚିତ୍ର ଜାତି । ଆଦିକୁ ବାବୁ ଶତ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ସେମାନେ ଧର୍ମର
ଅତ୍ୟାଶ୍ରୟରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବାପାଇଁ ପାଗସ୍ୟରୁ ପଳାଇ ଆସି ଶରତରେ
ଆଶ୍ରୟ ନେଇଥିଲେ । ସେମାନେ କେନ୍ଦ୍ର ଓ ବୁଦ୍ଧିଶୀଳ କେତେକ ଜ୍ଞାନରେ
ଆସି ବସବାସ କରି ରହିଥିଲେ ଏବଂ ଯଦିଓ ସେମାନେ ନିଷ୍ଠାପର ଶରତରେ
ସେମାନଙ୍କର ଡୋରୋଷାରିଆନ ଧର୍ମ ଅନୁସରଣ କରୁଥିଲେ; ତଥାପି
ଏହି ନୂତନ ଜ୍ଞାନରେ ଅନେକ ରୀତିନୀତିକୁ ଅପଣାଇ କରି ନେଇଥିଲେ ।

ସ୍ୱତିଚର୍ଷ ମାର୍ଚ୍ଚ ୨୧ ତାରିଖ ଦିନ ନବରୋଜ ପାଳନ କରାଯାଏ । ଏହା
ପାଞ୍ଜି ନାମକ ଗୋଟିଏ ଶ୍ରେଣୀର ପାର୍ଥୀମାନଙ୍କର ନବଚର୍ଷ ବୃତ୍ତେତିବେ-
ଚିତ ହେଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସବୁ ଶ୍ରେଣୀର ପାର୍ଥୀ ଲୋକ ଏହି ଉତ୍ସବରେ ଆନ-
ନ୍ଦର ସହିତ ଭାଗ ନିଅନ୍ତି । ସେମାନେ ପରସ୍ପରକୁ ସଙ୍ଗଳାନ୍ତି ଏବଂ ଅଗ୍ନି
ମନ୍ଦିରରେ ଏକାଠି ହୋଇ ଧନ୍ୟବାଦ ଚଣାନ୍ତି । ୨୧ ମାର୍ଚ୍ଚ ହେଉଛି ବସନ୍ତ
ଋତୁର ସ୍ଥାନୀୟ ଦିନ ତଥା ସୁଯ୍ୟଙ୍ଗର ମହାତିଥିବ । ତେଣୁ ଏଇ ଦିନଟିକୁ
କର୍ଷ ଅରକ୍ଷ ବୋଲି ଡିଭାଇ କରିବା ସୁଚିଯୁକ୍ତ । ଏଇ ଋତୁରେ ଅଶୋକ ଓ
ଆମ୍ବ ଗଛରେ ବଉଳ ଧରେ । ଶୀତ ଋତୁରେ ଯେଉଁ ଗଛଗୁଡ଼ିକ ପତ୍ରହତ
ହେଉଥାଆନ୍ତି, ସେଗୁଡ଼ିକରେ ଚିକ୍ ଚିକ୍ ନୂଆ ପତ୍ର କଅଁଳେ । ଗାଆଁ ଲୁଟି
ନୂତନ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟରେ ହସି ଉଠେ ।

ପାଗସ୍ୟ ଦେଶର 'ଏକ୍-ଇ-ନାଓ-ଇକ୍'ରୁ ନବରୋଜ ହୋଇଛି
ବୋଲି ଜଣାଯାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏ କଥାଟା ସ୍ପଷ୍ଟ ନୁହେଁ । ମାତ୍ର ଆଦିମେନିଆ
ରକ୍ଷାମାନଙ୍କର ଉପାସ ପାର୍ଥୀପୋଲିର ଉତ୍ସାହଶେଷରେ ଥିବା କାରୁକାର୍ଯ୍ୟରୁ
ଜଣାଯାଏ ଯେ, ଖ୍ରୀଷ୍ଟପୂର୍ବ ଷଷ୍ଠ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଯେତେବେଳେ ସାଇରସ ଓ
ତାରିଅସ୍ ବିଭାଜି ପାଗସ୍ୟ ସାମ୍ରାଜ୍ୟରେ ରାଜତ୍ୱ କରୁଥିଲେ, ସେତେ-
ବେଳେ ଏହି ଉତ୍ସବ ପାଳନ କରାଯାଉଥିଲା । ଫିରଦୋସ ରାଜବଂଶର ବିବ-
ରଣୀ ଲେଖାଥିବା ପୁସ୍ତକ 'ଶାହ ନମେ-ହୁକ୍ ଅଫ୍ କିଜ୍‌ସ୍'ରେ ଉଲ୍ଲେଖ
ଅଛି ଯେ, ରକ୍ଷା ଜାମସେଦ୍ ତାଙ୍କ ରାଜତ୍ୱ କାଳରେ ବସନ୍ତ ଋତୁର ସ୍ଥାନୀୟ
ଦିନ ପରିଷଦମାନଙ୍କ ଗହଣରେ ସିଂହାସନରେ ବସି ନିଜର ଗୌରବ

ପାଳନ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ନବଜୀବନ ଉତ୍ସବ ପାଳନ କରୁଥିଲେ ।

ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପରିବାର ଭଳି, ଏଇ ଉତ୍ସବର ଆୟୋଜନରେ ପାର୍ଯ୍ୟ ପିଲାମାନଙ୍କର ଶିକ୍ଷଣ କୁମିଳା ଥାଏ ।

ପିଲାଟିନେ ନବଭୋକ ଆୟୋଜନରେ ଲୁଗା ପଡ଼ିବାରେ ଯେ କି ଆନନ୍ଦ, ସେ କଥା ମୋର ଏବେ ବି ମନେ ଅଛି । ଘରଦ୍ୱାର ସଫାସୁତର କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ଘରର ଅଳିଆ ଅଘନା ଓ ଅଳତୁକୁ ଝାଡ଼ ଦେବା, ଦୁଆର ଝରକା ଶୁଣି ଯାଇଥିଲେ ତାକୁ ମରାମତି କରିବା ଓ ଘରର ବଟାଣ ତଥା ଆସବାବ ପତ୍ରଗୁଡ଼ିକୁ ପୋଛାଦେଇ କରି କେତେକ କରିବା ଇତ୍ୟାଦି ସବୁ ମନେ ଅଛି । ପରିବାରର ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ନୂଆ ଲୁଗାପଟା ବରଦ ଦିଆଯାଏ । ଏହା ଭିତରେ ଥାଏ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକମାନଙ୍କ ପାଇଁ 'ଭୂଷି' ଘୃତାର କାରୁକାମ କରୁ ନୂଆ ଶାଢ଼ୀ ଏବଂ ପିଲାମାନଙ୍କ ପାଇଁ କାମା ଯୋଡ଼ା ।

ପାଉଁଶୀ ଲୋକମାନେ ଆମିଷ ଭୋଜୀ । ନବଭୋକର କିଛିଦିନ ଆଗରୁ ମୋର ମାଆ ନିଜେ ବଜାରକୁ ଯାଇ କୁକୁଡ଼ା ମା'ସ, ମାଡ଼, କାଠାମ, ମଇଲି ମସଲି ଓ ଫଳ ଇତ୍ୟାଦି ବରଦ କରି ଆସନ୍ତି । ସେଦିନ ଘର ଦୁଆର ମୁହଁ ସଜାଇବା ପାଇଁ ଶୋଲପ ଓ ଘୂର ଫୁଲର ମାଳ ବରଦ କରିବାକୁ ଫୁଲ ଦୋକାନକୁ ଯିବା ଦରକାର ପଡ଼େ ।

ନବଭୋକ ଦିନ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଲୋକ ବଡ଼ ଭୋରରୁ ଉଠି ଶାଧୁଆ ପାଧୁଆ ଯାରି ନୂଆ ଲୁଗା ପଟା ପିନ୍ଧନ୍ତି । ପରିଷ୍କାର ପାଣିରେ ଘରଦ୍ୱାର ଧୋଇ ସଫା କରାଯାଏ । ତା'ପରେ ଘରର ଦୁଆର ମୁହଁ ଓ ସାହାବଗୁଡ଼ିକୁ ଚକ୍ ଖତି ଓ ରଙ୍ଗାନ ମୁରୁଜରେ ସଜାଇବା କାମରେ ପିଲାମାନେ ଲୁଗିପଡ଼ନ୍ତି । ଏକଟି ଠିକ୍ 'ରଙ୍ଗାଳି' ପର୍ବ ଭଳି, କିନ୍ତୁ ହାତରେ ମନଇଚ୍ଛା ଏଣୁ ତେଣୁ ଚିତ୍ର କର ନ ଯାବ ସବୁ ସବୁ କଥା କରାଯାଇ ଥିବା ଚିତ୍ର ପଟାର ଛାଞ୍ଚରେ ମାଡ଼, ବହେର, ମୟୂର, ହଳାପତି ଓ ତାରୁ ଇତ୍ୟାଦି ଚିତ୍ର ଅଙ୍କା-ଯାଏ । ଆମକୁ ଏଇଭଳି ଟୋକେଇଏ ଲେଖା ଚିତ୍ର ଛାଞ୍ଚ ଦିଆଯାଏ ଏବଂ ଆମେ ସେଥିରେ ଖୁବ୍ ସାବଧାନରେ ଧଳା ମୁରୁଜ ଭର୍ତ୍ତି କରୁ, ରଙ୍ଗ ବେଶି ହେଲେ କଣାଗୁଡ଼ିକ ବଦ ହୋଇଯିବ ଓ ଚିତ୍ରର ନକ୍ସା ଖରାବ ହୋଇଯିବ । ପୁଣି ରଙ୍ଗ କମ ହେଲେ ଚିତ୍ର ପରିଷ୍କାର ଉଠିବ ନାହିଁ । ତେଣୁ ଛାଞ୍ଚରେ ଆମକୁ ଠିକ୍ ମାପରେ ରଙ୍ଗ କରିବାକୁ ପଡ଼େ । ତେଲେତେଲେ ସେଇ ଚିତ୍ର ଛାଞ୍ଚରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ରଙ୍ଗର ଅବିର ଭର୍ତ୍ତି କରିବାକୁ ଜାଗା ଥାଏ,

ଯାହା ଦ୍ଵାରା କି ନାଶର ଆଗି, ସକାପତିର ଦେଶାନ୍ତରୀଣ ଅଲଗା ଦେଖାଇ
ଦେବ ବା ନାଲି, ନାଳ, ସବୁକ ରଙ୍ଗରେ ଚିତ୍ରେଇ ଦେବ ।

ଟୋକେଇଏ ଲେଖା ବୁନା ପୁଲ ଓ ଗୋଲପ, ଦୁଇର ମାଳ ପିଲ-
ନାମେ ସାଉଲେଇରେ ଆଣି ଦେଇଯାଆନ୍ତି ଏବଂ ଅମର କାମ ଦେଉଛି ସେ
ସୁଗନ୍ଧିତ ସତେଜ ପୁଲ ମାଳଗୁଡ଼ିକ ନେଇ କାନ୍ଧରେ ପିଟା ହୋଇଥିବା
କଣ୍ଠାରେ ଝୁଲୁଛନ୍ତି । ଆମେ ପୁଲପାନିରେ ଓ ପାଣି କଳସାରେ ସେଇ କଟା
ପୁଲଗୁଡ଼ିକୁ ପକେଇ ଦେଉ । ଫଳରେ ପକନରେ ପୁଲର ସୁଗନ୍ଧ ଉଠି ଆସି
ସର ମହକାଇ ଦିଏ ଏବଂ ବସନ୍ତ ଋତୁକୁ ମନେ ପକାଇ ଦିଏ ।

ସବୁ ପାର୍ସୀ ପର୍ବରେ ଖିଆଯିବା ଦେଉଛି ସମାନ । ପାର୍ସୀ ଖାଦ୍ୟ
ପର୍ସ ନ-ଏସିଆ ଓ ଉପତ୍ୟାସ ରନ୍ଧା ଚନ୍ଦ୍ରା କାନ୍ଦଦାର ଏକ ନିଶାନିଶି ଭଙ୍ଗରେ
ତିଆରି କରାଯାଏ । ମୋ ମାଆ ସବୁବେଳେ ଦୁଇ ସକାର ଜଳଖିଆ ତିଆରି
କରୁଥିଲେ ଏବଂ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଆମେ ସବୁ ପର୍ବରେ ଖାଇଥିଲୁ । ସୁଥମଟି
ସୁଜି, ଚିନି ଓ କ୍ଷୀରରେ ତିଆରି, ତାକୁ କୁଟାଯାଏ 'ରବା' । ତାହା ବହଳିଆ
ଲହୁଣୀ ଭଳି ହେଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାକୁ ବୁଲାଇ ବସାଇ ଘଟା ଯାଇଥାଏ ।
ତାପରେ ବାସନ୍ତା ପାଣି ସେଥିରେ ଗୋଲପ ଜଳ ତିଆରି ଏବଂ ଘା-
ପଳକୁ ବୁଲି ଛିଆଯାଏ । ତାକୁ ସୁନ୍ଦର ସୁନ୍ଦର ଗୁଆସରେ ଢଳାଯାଏ ଏବଂ ତା
ଉପରେ ଢଳା ଗାଦାମ ଓ କିସ୍ମିସ୍ ଘୋଡେଇ ତିଆରି । ଏଥର ଏଇ
'ରବା' ଉପରେ ପରିଷ୍କାର ଗାଦୁଡ଼ାରେ ଘୋଡେଇ ଉପହାର ସୁରୁପ ବହୁ-
ବାନ୍ଧବଙ୍କ ଘରକୁ ପଠାଯାଏ, ବିଦାୟ ସକାର ଖାଦ୍ୟ ଦେଉଛି, ଉକ୍ତ
ପିମେଇକୁ ଚିନି ଘିଅରେ ଛାଣି ତା'ଉପରେ ଘାଗପଳ ଗୁଆ ଓ କିସ୍ମିସ
ଛିଆଯାଏ ।

ଜଳଖିଆ ପରେ ପରିବାରର ସବୁଲୋକ ନିକଟସ୍ଥ ଅଗ୍ନି ମନ୍ଦିରକୁ
ଯାଆନ୍ତି । ସେଠାରେ ପୁରୋହିତଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ପାକୁରମ୍ବ 'ସାୟନ' ବା ସାଧନା
କରାଯାଏ । ସତ୍ୟେକ ଲୋକ ନୂଆ ଲୁଗା ପିନ୍ଧନ୍ତି ଏବଂ ଖଣିଏ ବନ୍ଦନ କାଠ
ନେଇ ହୋମ-ନିଆଁରେ ପକାନ୍ତି, ପାରସ୍ୟାମାନେ ମନ୍ଦିରରେ ଥିବା ବେଳେ
ବା ସାଧନା କରୁଥିବା ବେଳେ ନିଜର ମୁଣ୍ଡକୁ ଘୋଡେଇ ଥାଆନ୍ତି । ପିଲ-
ନାମେ ସୁନା ବା ବୁପାର ବୁଡିତିଆ ଗୋଲ ଟୋପି ପିନ୍ଧନ୍ତି, ବସନ୍ତ ଲୋକ-
ନାମେ କଳା ମଞ୍ଜୁଳ କନାର ଟୋପି ପିନ୍ଧନ୍ତି । ଆ ଲୋକନାମେ ସେମାନ-
ଙ୍କର ଶାକାକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଭଜି ମୁଣ୍ଡ ଉପରକୁ ଗାନ୍ତି ଦିଅନ୍ତି । ସାଧନା ପରେ
ଲୋକନାମେ ପରସ୍ପର କୋଳା କୋଳି ହୁଅନ୍ତି ଏବଂ 'ସାଲ ମୁବାରକ'
କହି ଅଭିନନ୍ଦନ କରାନ୍ତି ।

ଦିନଟିସାରା ଘରେ ସାଜସାଥୀମାନଙ୍କର ସିକାଆସିବା ଲାଗିଥାଏ । ଘରକୁ ସିଏ ବୁଲିଆସେ ତାକୁ କିଛି ନିଠା ଏବଂ ଗିଲ୍ଲସେ 'ଫାଲୁଡା' ଖାଇବା ପାଇଁ ଦିଆଯାଏ । ଗୋଲ୍ଲପ ଅତରତିଆ ଏକ ବିଶେଷ ଧରଣର ସିମେଲକୁ ନିଠା ଏବଂ କ୍ଷୀରରେ ରନ୍ଧି, ତାକୁ ଥଣ୍ଡାକରି 'ଫାଲୁଡା' ସଜୁତ କରାଯାଏ । ସନ୍ତେକ ପାର୍ସୀ ପରିବାରରେ ଗୋଟିଏ ବୁଝା ଆଳିରେ କିଛି ଗୋଲ୍ଲପ ଫୁଲ ପାଖୁଡା, ନଡ଼ିଆ, ମୁଣ୍ଡରେ ଲଗାଇବା ପାଇଁ ଡିଲ୍ଲ ଏବଂ କିଛି କଞ୍ଚା ଚୁଡ଼ଳ ରଖାଯାଇଥାଏ । ଆଉ ମଧ୍ୟ ଯେଉଁ ଆଳିରେ ବୁଝା ଦିଆଗି ସବୁ ଅତରଦାନିରେ, ଗୋଲ୍ଲପକଳ ଭର୍ତ୍ତିକରି ରଖାଯାଇଥାଏ । ଘରେ କେନ୍ଦ୍ର ଅତିଥି ଆସି ପହଞ୍ଚିବା ମାତ୍ରେ ତାଙ୍କ ଉପରକୁ ଏହା ଛିଆଯାଏ । ଦୁଆର ମୁହଁରେ ପାହାଚ ଉପରେ ଅଜ୍ଞା ଯାଇଥିବା ଚିତା ଯେତେବେଳକୁ ଗୋଡ଼ରେ ଘଷି ହୋଇ ଲିଭୁଲିଖି ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେଥିପ୍ରତି କାହାରି ନଜର ନ ଥାଏ ।

ଘରର ସ୍ୱାଗ୍ମେକମାନଙ୍କର ଏକମାତ୍ର ଦାୟିତ୍ୱ ହେଉଛି ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଶ୍ରେକନ ତିଆରି କରିବା । ହଳଦୀ ପକା ପଲ୍ଲଭ ଶୁଦ୍ଧ, କଦଳୀ ପତ୍ରରେ ବାନ୍ଧି ବାମ୍ଫରେ ସିଝାଯାଇଥିବା ମାଛ, ଅଥବା ଖଟା ନିଠା ଦିଆ ମାଛ ଝୋଳ, ଚିନାବାଦାମ ଦିଆ କୁକୁଡ଼ାମାଂସ ତରକାରୀ, ସାଧା ଅରୁଆ ଶୁଦ୍ଧ ଏବଂ ମୁଗ ଡାଲି ଇତ୍ୟାଦି ଶୁଦ୍ଧ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରାଯାଏ । ପର୍ବଟିକୁ ଠିକ୍ ଶୁକରେ ପାଳିବାକୁ ସନ୍ଧ୍ୟା ନଥିବା ଅଭାବଗ୍ରସ୍ତ ପରିବାରର ଲୋକଙ୍କୁ ବେଳେବେଳେ ଖାଇବାକୁ ଦିଆଯାଏ । ଗରାବ ପାର୍ସୀ ପରିବାରର ଲୋକଙ୍କୁ ପିଲ୍ଲମାନେ ଉପହାର ସ୍ୱରୂପ ଖାଦ୍ୟପ୍ରବ୍ୟ, ଲୁଗାପଟା ଇତ୍ୟାଦି ବାଣ୍ଟନ୍ତି । ଏହା ଦ୍ୱାରା ପିଲ୍ଲଦିନକୁ ସେମାନେ ଅନ୍ୟକୁ କିଛି ଦାନ କରିବାର ଅଭ୍ୟାସ ଶିକ୍ଷାକରନ୍ତି ।

ପୁର୍ବେ ଯେତେବେଳେ ପାଉସ୍ୟରେ ନବବେଳ ପାଳନ କରାଯାଉଥିଲା, ନବବର୍ଷର ପୂର୍ବଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟାରୁ ଆମୋଦ ସମୋଦ ଆରମ୍ଭ ହୋଇ ପଘର ଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚାଲୁଥିଲା । ନବବେଳ ଦିନ ସକାଳୁ ଗୋଟିଏ ଟେବୁଲ ଉପରେ ଧଳା ଲୁଗା ଖଣ୍ଡିଏ ବିଛେଇ ତା' ଉପରେ ବିଧି ଅନୁଯାୟୀ 'ସ' ଅକ୍ଷରରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିବା ସାତଟି ଜିନିଷ ସଜେଇ ରଖାଯାଉଥିଲା । ଏଗୁଡ଼ିକ ହେଉଛି ସେତ, ସବ୍‌ଜି (ପରିବାପତ୍ର), ସିର (ଗହୁଣ), ସାମ୍ବୋଲ (ଗୋଟିଏ ସକାର ଫୁଲ ଗଛ ଏଥିରେ ବଲ୍ ଭଳି ଗୋଲ ଗୋଲ ଫୁଲ ଫୁଟେ), ସେବ୍‌ଜିଡ (ଖଟା), ସାମୁଖ ଏବଂ ସନନୋଲ । ଶେଷ ଦୁଇଟି ହେଉଛି ଦୁଇସକାର ସୁଗନ୍ଧଯୁକ୍ତ ଗଛ । ଏହା ଭରନରେ ନିଳେ, ଆଉ ମଧ୍ୟ ଟେବୁଲ ଉପରେ ଗୋଟିଏ ପାତ୍ର ଭଣି, ସେଥିରେ ପରିଷ୍କାର ପାତ୍ରରେ

ଗୋଟିଏ ଜାଆଁ ମାଛ ଛାଡ଼ି ଦିଆଯାଇଥାଏ ଏବଂ ସେ ମାଛଟି ଘଟକୁ ଥାଏ । ତା' ଉପାସର ସମୟେ ଲୋକେ ପାଣି ଅଳଗା ଅଳଗା ଗୋଟିଏ ଲେଖା ଘଟଣ ଓ ମହମବତା ଟେକୁଳ ଉପରେ ରଖାଯାଇଥାଏ । ଘୂର୍ଣ୍ଣ ଯେମିତି ନିଜର ଗତି ପରିବର୍ତ୍ତନ କରି ବିସ୍ମୟ ଭେଦା ମଧ୍ୟରେ ସନ୍ଦେହ କରନ୍ତି, ଠିକ୍ ସେତିକିବେଳେ ପାରମ୍ପରୀ ଗୁଡ଼ାଣ ଗୁଡ଼ାଣ ଉପକୁ ନବବର୍ଷ ଆରମ୍ଭ ହେଲା ବୋଲି ଘୋଷଣା କରି ଗୋଟିଏ ହୋପ ପୁରାଯାଏ । ଏତିକି ବେଳେ ସାରା ପରିବାରର ଲୋକେ ଟେକୁଳ ଗୁରିପାଖରେ ଘେରି-କରି ଠିଆ ହୋଇ ପରସ୍ପରକୁ ନୂଆ ବର୍ଷର ଶୁଭେଚ୍ଛା କରନ୍ତି । ମହମବତା ଗୁଡ଼ିକ ଜଳାଯାଏ ଏବଂ ସେଗୁଡ଼ିକ ଯେପରି ପବନରେ ଲିଭି ନ ଯାଏ, ସେଥିପାଇଁ ଖୁବ୍ ଯତ୍ନ ନିଆଯାଏ । ଚିଠି ଲିଖିଗଲେ, ତାହା ଅଶୁଭ ଏବଂ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଗ ଆସି ପଡ଼ନ୍ତି ବୋଲି ଲୋକେ ଭାବନ୍ତି । ତା'ପରେ ମିଠେଇ ବନ୍ଧା-ଯାଏ ଏବଂ ଚକ୍ଚକ୍ ସପା ପିଉଳ ତାଣିରୁ ଚା' ବନ୍ଧାଯାଏ ।

ବିଭିନ୍ନ ଆକାରର ଛୋଟ ଛୋଟ ମାଟି ପଲମରେ ଗହମ ଗୁରୁ ତିଆରି କରିବା ହେଉଛି ଆଉ ଗୋଟିଏ ଢିପି । ପଲମରେ ମାଟି ଉଠିକରି ସେଥିରେ ପାଣି ଦେଇ ତାକୁ ଭଲ ଭାବରେ ଭିଜେଇ ଦିଆଯାଏ । ତା'ପରେ ସେଥିରେ ଗହମ ବିହନ କୁଣି ପଲମଗୁଡ଼ିକ ନେଇ ଖାସରେ ରଖାଯାଏ । ମଝିରେ ମଝିରେ ସେଥିରେ ପାଣି ଦେଇ ମାଟି ଓଦା ରଖାଯାଏ । ନବବର୍ଷ ପୂର୍ବଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟା ସୁଦ୍ଧା ଗହମଗୁଡ଼ିକ ସାରା ପଲମର ଫତ ଉପରେ ୧୭-୧୮ ସେଣ୍ଟିମିଟର ଉଚ୍ଚ ହୋଇଯାଏ । ଅଧିକ ବଡ଼ି ଯାତ୍ରାପିବା ଗହମ ଯାଗୁଆ ପହୁଡ଼ିକ ସହର ସହିତ ଉପରୁ ଉପରୁ କାଟି ସବୁ ଗହମ ସମାନ ଉଚ୍ଚରେ ରଖାଯାଏ । ପଲମଗୁଡ଼ିକ ଘର ଆକରେ, ଟେକୁଳ ଉପରେ, ଝରକାରେ, ଏମିତି ଘରର ଗୁରିଆଡ଼େ ରଖି ଦିଆଯାଏ । ନୂଆ ବାବନ ଏବଂ ପୁଖର ଚିହ୍ନ ସବୁପ ପରିବାରର ସମସ୍ତଙ୍କ ଲୋକପାଳ ଗୋଟିଏକରି ପଲମ ରଖା-ଯାଏ । ନବବର୍ଷ ପରେ ସଂସାଦର ଦିନଟି ହେଉଛି ଚୁଟିଦିନ ଏବଂ ଏଇ ଦିନ ଲୋକମାନେ ହାତରେ ଗହମ ଗୁରୁ ପିତା ପଲମଗୁଡ଼ିକ ଧରି ନିଜ ନିଜ ଘରୁ ସୁଅଭଳି ଚାଲନ୍ତି । ସେ ଦେଶରେ ପାଣି ମହରଗା ହୋଇଥିବାକୁ ଏବଂ ଗହମତା ଜମା ପିତାକୁ, ଏ ଦୁଇଟିଯାକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସନ୍ମାନ କରାଇ ପଲମଗୁଡ଼ିକୁ ସେମାନେ ସହର ବାଡ଼ାରେ ପିତା କୌଣସି ନଦୀ ବା ଝରଣା ପାଣିରେ ଫିଙ୍ଗି ଦିଅନ୍ତି । ପରିବାରର ଲୋକେ ସେଇ ଝରଣା ବା ନଈ କୂଳରେ ବସିଲେକି ନିମନ୍ତେ ଆସନ ପକାନ୍ତି । ସେ ଦିନଟି ସେମାନେ ମଉଛରେ କଟାନ୍ତି । ଏସବୁ ଉତ୍ସବ କିନ୍ତୁ ଭାରତ ପାଇଁ ଉପଯୋଗୀ ନୁହେଁ ।

କାରଣ ଏଠାରେ ବସନ୍ତ ଋତୁରେ ଗଛ ଲତା ଓ ମାଉଳ ମାଉଳ ଧରି ଶୁଳ
ଭାଗ ସବୁକ ଶୋଭାରେ ଝଲମଲ କରି ଉଠେ । ଏଇ ଦିବସ ପାଇଁ ଅଧିକ
ଉପଯୋଗୀ ବିଧିବିଧାନମାନ ଏବେ ଯୋଡ଼ା ଗଲାଣି ।

ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବା, ପରସ୍ପର ଅଭିନନ୍ଦନ ଜଣାଇବା, ଉପହାର ଓ
ମିଠେଇ ଦିଆନିଆ କରିବା ଏବଂ ଘରଦ୍ୱାର ସଫାସୁତୁର କରିବା ଇତ୍ୟାଦି
ଭରତର ପ୍ରତ୍ୟେକ ପର୍ବପର୍ବାଣିରେ ଗୋଟିଏ ସାଧାରଣ କଥା କିନ୍ତୁ
ସ୍ୱାପାତୁ ବଡ଼କଥା ହେଉଛି, ସମତାର ଚିନ୍ତା ସ୍ୱରୂପ ଏହା ପୁରୁଷ ଏକାଠି
ମିଳାମିଶା କରିବା ଏବଂ ସାମାଜିକ ଲେଉଟାଇ ଭୁଲି ସବୁ ଶ୍ରେଣୀର ଲୋକେ
ଏକାଠି ହେବା ।

ଭାରତ ଭଳି ଗୋଟିଏ ବିଶାଳ ଓ ବିବିଧ ଦେଶରେ ପର୍ବପର୍ବାଣି
ଗୁଡ଼ିକ ହିଁ ସବୁଆଡ଼ର ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଚଢ଼ୁଡ଼ା ଓ ଏକତା ମଧ୍ୟରେ ହସ ଖୁସି
ଆନନ୍ଦ ପ୍ରମୋଦ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଏକାଠି କରେ ।

ନର୍ଗିସ୍ ଦଲାଲ

